

Evaluatie Landelijk Kader Forensische Diagnostiek Jeugd

Amsterdam, 11 november 2009

Wendy Buysse
Mieke Komen
Oberon Nauta

Met medewerking van:
Bram van Dijk
Annelies Maarschalkerweerd
Marieke de Groot

Colofon

Exemplaren van dit rapport kunnen worden besteld bij DSP-groep BV:
Van Diemenstraat 374
1013 CR Amsterdam
T: +31 (0)20 625 75 37
F: +31 (0)20 627 47 59
E: dsp@dsp-groep.nl

De integrale tekst van dit rap is gratis te downloaden via www.wodc.nl. Op www.wodc.nl is ook nadere informatie te vinden over andere WODC-publicaties.

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het WODC van het ministerie van Justitie.

© 2009 WODC, ministerie van Justitie. Auteursrecht voorbehouden.

Inhoudsopgave

Summary	5
Samenvatting	5
1 Inleiding	17
1.1 Aanleiding	17
1.2 Leeswijzer	18
2 Het Landelijk Kader Forensische Diagnostiek in de Jeugdzorg	20
2.1 Aanleiding voor de invoering van het Landelijk Kader	20
2.2 Doel van het Landelijk Kader	21
2.3 Implementatie Landelijk Kader	21
2.4 Definitie forensische diagnostiek	22
2.5 Voor wie geldt het Landelijk Kader?	22
2.6 Financieringsstromen	24
2.7 Samengevat	25
3 Onderzoeksopzet	26
3.1 Doel- en vraagstelling van het onderzoek	26
3.2 Definiëring kernbegrippen	27
3.3 Methode	29
4 Forensische diagnostiek in strafrechtelijk kader volgens het Landelijk Kader	34
4.1 Definitie forensische diagnostiek in strafrechtelijk kader	34
4.2 Producten van forensische diagnostiek	35
4.3 <i>Output</i> van forensische diagnostiek	35
4.4 Onderzoeksvarianten	35
4.5 Kwaliteitscriteria, formats en handreikingen	37
4.6 Taken en verantwoordelijkheden ketenpartners	40
4.7 Situatie vóór de invoering van het Landelijk Kader	42
4.8 Situatie in de onderzochte arrondissementen voor invoering van het Landelijk Kader	43
4.9 Samengevat	45
5 Aantallen en doorlooptijden van forensische diagnostiek in strafrechtelijk kader	46
5.1 Aantallen forensische onderzoeken	46
5.2 Doorlooptijden	48
5.3 Verschillen in doorlooptijden per arrondissement	54
5.4 Samengevat	55
6 Werken volgens het Landelijk Kader bij forensische diagnostiek in strafrechtelijk kader	57
6.1 Organisatorische afspraken	57
6.2 Handreikingen voor het afwegen van noodzaak	60
6.3 Richtlijnen en formats aanvragen	62
6.4 Richtlijnen en formats voor rapportages	63
6.5 Invulling van de verschillende rollen	63
6.6 Knelpunten	64

6.7	Doelmatigheid van de aanvragen	66
6.8	Kwaliteit van de rapportages	66
6.9	Mening over de doorlooptijden	71
6.10	Kosten	72
6.11	Samengevat	72
7	Conclusies forensische diagnostiek in strafrechtelijk kader	74
7.1	Hoe ziet het Landelijk Kader eruit en welke doelstellingen heeft het?	74
7.2	In welke mate werken de betrokken partijen conform het Landelijk Kader	74
7.3	De huidige kwaliteit van de strafrechtelijke forensische diagnostiek	75
7.4	De doorlooptijden van de forensische diagnostiek	76
7.5	De doelmatigheid van de aanvragen voor forensische diagnostiek	76
7.6	Aantallen forensische onderzoek en kosten	76
8	Forensische diagnostiek in civielrechtelijk kader volgens het Landelijk Kader	77
8.1	Definitie forensische diagnostiek in civielrechtelijk kader	77
8.2	Producten van forensische diagnostiek	78
8.3	Output van forensische diagnostiek	78
8.4	Soorten forensische diagnostiek	79
8.5	Kwaliteitscriteria, formats en handreikingen	79
8.6	Taken en verantwoordelijkheden ketenpartners	82
8.7	Situatie vóór de invoering van het Landelijk Kader FDJ	83
8.8	Situatie in de onderzochte arrondissementen	85
8.9	Ten slotte	86
9	Forensische diagnostiek in civielrechtelijk kader: aantallen en doorlooptijden	87
9.1	Aantal forensische onderzoeken	87
9.2	Doorlooptijden	89
9.3	Conclusies	90
10	Werken volgens het Landelijk Kader bij forensische diagnostiek in civielrechtelijk kader	91
10.1	Organisatorische afspraken	91
10.2	Handreikingen voor het afwegen van noodzaak	92
10.3	Richtlijnen en formats voor aanvragen van onderzoek	93
10.4	Richtlijnen en formats rapportage	94
10.5	Invulling van de verschillende rollen en functies	94
10.6	Overige voornemens en afspraken	99
10.7	Doelmatigheid van de aanvragen	99
10.8	Kwaliteit van de rapportages	101
10.9	Deskundigheid van de rapporteurs	104
10.10	Mening over de doorlooptijden	105
10.11	Kosten	106
10.12	Samengevat	106
11	Conclusies forensische diagnostiek in civielrechtelijk kader	108
11.1	Hoe ziet het Landelijk Kader eruit en welke doelstellingen heeft het?	108
11.2	In welke mate werken de betrokken partijen conform het Landelijk Kader?	108
11.3	De huidige kwaliteit van de civielrechtelijke diagnostiek	109
11.4	De doorlooptijden van forensische diagnostiek in civielrechtelijk kader	109
11.5	Doelmatigheid van de aanvragen voor forensische diagnostiek	110

11.6	Aantal forensische onderzoeken en kosten	110
12	Conclusie	111
12.1	Algemene conclusie	111
12.2	Doelmatigheid	112
12.3	Tijdigheid	114
12.4	Kwaliteit van de forensische diagnostiek	114
12.5	Beperkingen van het onderzoek	116
12.6	Ten slotte	117

Summary

Introduction

The period 2003-2005 saw the phased implementation of the National Framework Forensic Diagnostics for Juveniles (in Dutch: Landelijk Kader Forensische Diagnostiek Jeugd). The National Framework was set up following complaints in the field about the quality of forensic diagnostics for juveniles. The implementation aimed to improve the effectiveness of forensic diagnostics, to speed up forensic diagnostics and to improve quality of the diagnostic reports. In order to achieve these objectives, the tasks and responsibilities of the chain partners have been explicitly laid down in the National Framework. Formats and guides that support the allocated tasks have also been developed.

The National Framework makes a clear distinction between forensic diagnostics in the criminal and civil domains. In the criminal domain, the National Framework is obligatory for all chain partners. In the civil domain, the National Framework is obligatory for the Child Care and Protection Board (in Dutch: Raad voor de Kinderbescherming), the judiciary and the Netherlands Institute for Forensic Psychiatry and Psychology (in Dutch: het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie). In terms of family supervision, the Youth Care Agency (in Dutch: Bureau Jeugdzorg) voluntarily participates in the National Framework.

The Research and Documentation Centre (in Dutch: het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum) of the Ministry of Justice instructed the DSP group to evaluate the National Framework. The objective was to find out how minors are forensically diagnosed following the implementation of the National Framework, and to what extent the bottlenecks that were the reason for its implementation have now been removed. This answers the central question of the study:

To what extent and how do parties apply the new method of the National Framework Forensic Diagnostics for Juveniles, what are the bottlenecks and how does this relate to the problems that were identified in the past?

When reading this summary, one must take into account the fact that the evaluation only allowed for a study of the formal quality aspects of reports and forensic diagnostics. This means that, it has for instance been established whether the way in which diagnoses are made has been imitably described and whether reports show whether the recommendation was tested for feasibility, but that it has not been established whether the diagnosis or the recommendation itself is substantively correct.

Systematic accountability

The evaluation is a follow-up to previous baseline studies that describe the situation in forensic diagnostics before implementation of the National Framework. Whenever the study makes a comparison with the old situation, the results of these previous studies were used.

Different study methods were used for the current evaluation. In addition to a document analysis, 43 semi-structured interviews were held with representatives of all relevant chain partners in four districts. The registration data of the Netherlands Institute for Forensic Psychiatry and Psychology was analysed, while 75 civil and 150 criminal behavioural expert's reports were assessed for their formal quality aspects in three districts.

The study has its restrictions. We must generalise carefully because of the choice to have research carried out in three or four districts and because of the lack of a control group. It may well be possible that certain research results are somewhat dated due to the long period that has lapsed between the gathering of an important part of data and the moment of publication.

Effectiveness of requests

The implementation of the National Framework is partly motivated by the fact that it had been assumed that the way in which requests for forensic diagnostics were made, was not effective. Both the civil and criminal domains faced the problem that there was no uniform method for establishing the need for diagnostics by a behavioural expert. Each district applied its own weighting criteria, while the number of parties that played a role in the deliberation whether diagnostics by a behavioural expert were necessary, differed. As such, there was a risk that similar cases did not lead to requests for forensic diagnostics to a similar extent.

In addition, diagnostics by behavioural experts in the civil domain were requested on spurious grounds. Some diagnostics for instance only answered treatment-related questions. Diagnostics were also often requested for reasons of caution. That is: in principle, they had more than enough information in order to advise the judiciary, but due to complicating factors (such as a disturbed relationship between the Child Care and Protection Board and the Youth Care Agency on the one hand and the youngsters or their parents on the other), external diagnostics were requested so as to substantiate the final recommendation. The diagnostics by behavioural experts - funded with judicial money - were however never intended to answer treatment-related questions or to remove caution.

In order to achieve uniformity when establishing the need for diagnostics by a behavioural expert and in order to prevent diagnostics being requested for spurious reasons, the National Framework includes a number of provisions. First, the weighting instrument, which enables the requestor to establish whether forensic diagnostics are desirable and if so, which type, based on a limited number of details on the juveniles. Second, the National Framework instructs the Netherlands Institute for Forensic Psychiatry and Psychology to make recommendations for this decision. Finally, the National Framework dictates fixed diagnostics questions that provide a framework for forensic diagnostics and which will prevent (only) treatment-related questions from being answered.

Criminal law: effectiveness following implementation of the National Framework

The evaluation demonstrates that the implementation of the National Framework has, so far, not led to a uniform method for establishing the need

for forensic diagnostics. In one district the decision to carry out forensic diagnostics is taken *de facto*, at the weekly needs assessment meetings between the Child Care and Protection Board and the Netherlands Institute for Forensic Psychiatry and Psychology, while in another district the requestor independently takes this decision, whether or not with the help of a weighting instrument. As the National Framework is not always used in order to establish the need for forensic diagnostics, there is no guarantee that requests for forensic diagnostics are made in an effective manner.

Civil law: effectiveness following implementation of the National Framework
Apart from the lack of a uniform method to establish the need for diagnostics by behavioural experts, the civil domain faced the problem that forensic diagnostics were requested spuriously. The evaluation shows that this latter problem is a lot less serious now. Diagnostics are no longer requested (just) for the answering of treatment-related questions. One important reason that contributed to the progress in this field is the funding system of forensic diagnostics. In contrast to the past, diagnostics by behavioural experts currently weigh heavily on the requestor's own budget. Also, as a result of reorganisations at the Child Care and Protection Board and the Youth Care Agency, an increasing number of diagnostics are carried out internally.

Although the number of requests for forensic diagnostics for reasons of caution is falling, this spurious reason for request was still being used at the time of the evaluation.

As in the criminal domain, the provisions of the National Framework are not always applied in the civil domain when establishing the need for forensic diagnostics. The weighting instrument provided by the National Framework is not always used in the same manner, and the districts' own weighting criteria (if any) also differ. In addition to this, the role of the Netherlands Institute for Forensic Psychiatry and Psychology varies. In one district the requestors use it as an advisor for needs assessments and mediator, while in another district its role is limited to one of mediation between the requestor and reporter, or it plays no role at all. Due to this multiform method to establish the need for diagnostics by behavioural experts, the civil domain also lacks the guarantee that requests for forensic diagnostics are made in an effective manner.

Processing times

Before the implementation of the National Framework, many reports were not available in time for the hearing. By making the Netherlands Institute for Forensic Psychiatry and Psychology responsible for the coordination between supply and demand of forensic diagnostics, an attempt was made to realise a more efficient coordination, thereby shortening the processing times of the diagnostics by behavioural experts.

Criminal law: processing times following implementation of the National Framework

The issue with processing times continues, even after implementation of the National Framework. Public prosecutors and judges across the board still complain about the fact that hearings are often deferred because the reports are not available in time.

We can partially substantiate these experiences by means of figures. The processing times of the reports mediated by the Netherlands Institute for Forensic Psychiatry and Psychology have not improved much following the implementation of the National Framework, and between half and one third of reports are not delivered in time - i.e. no later than one week in advance - for the hearing, depending on the type of diagnostics.

The biggest reason for this time issue is the fact that the Netherlands Institute for Forensic Psychiatry and Psychology is unable to attract enough examiners for the work in hand. Waiting lists are the result. Because of that, the processing times of the diagnostics are stretched and sometimes the Netherlands Institute for Forensic Psychiatry and Psychology, from a pragmatic point of view, advises the client not to carry out diagnostics by behavioural experts, or to opt for single diagnostics when double diagnostics by behavioural experts would be more appropriate.

Civil law: processing times following implementation of the National Framework

Like the criminal domain, the users of forensic diagnostics in the civil domain have not seen any major improvement in terms of processing times after implementation of the National Framework.

Although the figures available are only partially suitable for reliable judgements, it does seem there is a slight improvement. The standard duration of thirteen weeks applied by the Ministry of Justice is however still not achieved, even after implementation of the National Framework: more than two thirds of reports require more time.

As in the criminal domain, the limited number of forensic examiners available is one of the reasons for the long processing times. In addition, the civil domain is faced with the fact that participation in the diagnostics is voluntary and that forensic diagnostics in a civil context are often more complex and, as such, demand more time.

Quality of the reports

Before implementation of the National Framework, the users of forensic diagnostics felt that particularly the criminal reports by behavioural experts lacked quality. The reports often contained surplus information, while the information that was needed, was lacking. Reports sometimes failed to tie in with the legal context in which the information had to be used, and the systematic substantiation of the conclusions and recommendations failed. Another often-heard complaint was that a lot of reports were difficult to access: it took the user too much time to filter the essence of the diagnostic findings from the report.

The National Framework has a number of provisions in order to remove the aforementioned bottlenecks. First, reporting formats have been made available. These formats force the behavioural expert to report on the basis of a fixed number of subjects. Not only does this system guarantee that all subjects deemed relevant by the requestor have been dealt with, but also that all questions deemed relevant for the legal decision have been answered.

In addition to the reporting format, the National Framework attaches requirements to the reporter. He must have followed a university study programme in remedial education, psychology or psychiatry, supplemented with a forensic diagnostics study. He or she must also be BIG-registered. Furthermore, every behavioural expert is expected to carry out at least six diagnostics every year, and to be acknowledged and listed in the reporters register of the national reporting committee.

The best guarantee that the aforementioned provisions will indeed result in good-quality reports, is given by the tasks allocated to the Netherlands Institute for Forensic Psychiatry and Psychology under the National Framework. First, the National Framework instructs the Netherlands Institute for Forensic Psychiatry and Psychology to mediate between the requestor and reporter. That is, it will find a suitable behavioural expert who meets the requirements set by the National Framework after the requestor has given the instruction for diagnostics by a behavioural expert. Its second role is to test the quality of the reports after they have been drawn up by the behavioural expert. If it fails to meet the quality criteria applied by the Netherlands Institute for Forensic Psychiatry and Psychology, it will notify the examiner thereof, who is subsequently given the opportunity to adjust his report (the examiner for that matter is not obliged to adopt the recommendations of the Netherlands Institute for Forensic Psychiatry and Psychology, due to his independent position).

Criminal law: quality reports by behavioural experts

This study has shown that the formal quality of the criminal reports has improved and is on average currently regarded as good by users. This progress can partly be attributed to the use of formats and standards under the National Framework and the verifying role of the Netherlands Institute for Forensic Psychiatry and Psychology.

Despite the improvement of the reports' formal quality, the evaluation still identifies a number of points that need attention. Users say that some of the reports are not clear on the relationship between the offence committed and the presence of a disorder. In conjunction with this, it is said that some reports still contain insufficiently substantiated diagnoses and settlement recommendations, and are not properly in line with the legal context within which they are used. Users also say that a recommendation for treatment is often issued without the examiner having established whether this is actually available.

The availability of behavioural experts may contribute to the aforementioned problems. The number of behavioural experts which the Netherlands Institute for Forensic Psychiatry and Psychology can choose from seems to be too small in order to meet demand for examinations by behavioural experts. As a result, the Netherlands Institute for Forensic Psychiatry and Psychology is sometimes forced to instruct examiners who are less suitable for the instruction in question on account of their competencies and specialist subjects. Also, in regions that lack examination capacity, examiners not always seem to meet the quality requirements set under the National Framework.

Civil law: quality reports by behavioural experts

In contrast to the criminal reports, the reports by behavioural experts in the civil domain were found to be correct *before* implementation of the National Framework. That opinion has not changed since implementation of the Na-

tional Framework. Also, the evaluation has shown that the structure of the reports has improved further, as have the reports, which are now found to be more concise.

Despite the general positive opinion, users of forensic diagnostics in the civil domain are not always satisfied with the recommendations, as they are not always tested for feasibility. Users also notice that reporters in civil assessments tend to be too careful in their formulations of conclusions and recommendations, because it is so easy to lodge a complaint against them.

From the National Framework we can deduce that it is the intention to set up a public reporters register for the civil domain as well. So far, this has not happened. Furthermore, reporters working for the Netherlands Institute for Forensic Psychiatry and Psychology do not meet the quality criteria, outlined in the National Framework, in all districts.

Conclusion

The implementation of the National Framework aimed to improve the effectiveness of requests for forensic diagnostics, to speed up forensic diagnostics, and to improve quality of the diagnostic reports. The evaluation has shown that both the criminal and civil domains fail to implement the National Framework in a uniform manner. In each district, the allocation of tasks among the chain partners differs. Furthermore, the use of weighting instruments and formats under the National Framework also differs.

The assessment also demonstrates that the goals of the National Framework have only been partially achieved. The formal quality of reports has improved in the criminal domain. However, they are still not processed in time, while the way in which the need for forensic diagnostics is established still does not guarantee an effective request for diagnostics by behavioural experts.

The situation in the civil domain slightly differs from that in the criminal domain. Before implementation of the National Framework, the quality of forensic reports was generally regarded as good, and that opinion has not changed after implementation. The effectiveness in the civil domain has increased in the sense that nowadays no more diagnostics that (only) answer treatment-related questions are carried out. The number of requests for diagnostics for reasons of caution has also fallen. However, like the criminal domain, the way in which the need for forensic diagnostics is established is still not uniform. The time it takes to process reports has hardly improved either.

Based on the above, we can conclude that the problems that led to the implementation of the National Framework will largely persist.

Samenvatting

Inleiding

In de periode 2003-2005 is gefaseerd het Landelijk Kader Forensische Diagnostiek Jeugd (FDJ) ingevoerd. Het Landelijk Kader is opgesteld naar aanleiding van klachten in het veld over de kwaliteit van forensische diagnostiek in het jeugddomein. Met de invoering werd beoogd de doelmatigheid van de aanvragen van het forensische onderzoek te vergroten, de doorlooptijden van het forensische onderzoek te verkorten en de kwaliteit van de diagnostische rapportages te verhogen. Om deze doelen te bereiken zijn in het Landelijk Kader de taken en verantwoordelijkheden van de ketenpartners expliciet vastgelegd. Bovendien zijn formats en handreikingen ontwikkeld die dienstbaar zijn aan de benoemde taken.

Binnen het Landelijk Kader wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen forensische diagnostiek in het strafrechtelijke en in het civielrechtelijk domein. Het Landelijk Kader is in het strafrechtelijke domein verplicht van toepassing voor alle ketenpartners. In het civielrechtelijke domein is het Landelijk Kader verplicht voor de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK), de zittende magistratuur (ZM) en het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP). Deelname aan het Landelijk Kader door Bureau Jeugdzorg (BJZ) geschiedt, daar waar het de gezinsvoogdij betreft, op vrijwillige basis.

DSP-groep heeft in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie het Landelijk Kader geëvalueerd. Doel was vast te stellen hoe de uitvoering van forensische diagnostiek bij minderjarigen verloopt na de invoering van het Landelijk Kader en in hoeverre de knelpunten, die aanleiding vormden tot de invoering ervan, nu zijn weggenomen. Daarmee wordt antwoord gegeven op de centrale vraagstelling van het onderzoek:

In welke mate en op welke wijze werken betrokken partijen met de nieuwe werkwijze van het Landelijk Kader FDJ, welke knelpunten doen zich daarbij voor en hoe verhoudt zich dit tot de in het verleden geconstateerde problemen?

Bij het lezen van deze samenvatting moet rekening worden gehouden met het feit dat binnen de evaluatie het alleen mogelijk was om naar formele kwaliteitsaspecten van rapportages van forensisch onderzoek te kijken. Dat wil zeggen dat bijvoorbeeld wel is vastgesteld of de manier waarop diagnosestelling plaatsvindt navolgbaar is beschreven en of in rapportages is weergegeven of het advies op haalbaarheid is getoetst, maar dat niet is vastgesteld of de diagnose of het advies zelf inhoudelijk juist is.

Methodische verantwoording

De evaluatie is een vervolg op eerder uitgevoerde nulmetingen die de situatie in de forensische diagnostiek vóór invoering van het Landelijk Kader be-

schrijven. Daar waar in het onderzoek vergeleken wordt met de oude situatie is gebruik gemaakt van de resultaten van de nulmetingen.

Voor de huidige evaluatie zijn verschillende methoden van onderzoek gehanteerd. Naast documentenanalyse zijn 43 semigestructureerde interviews afgenomen met vertegenwoordigers van alle relevante ketenpartners in vier arrondissementen. Voorts is analyse verricht op registratiedata van het NIFP en zijn 75 civiele en 150 strafrechtelijke rapportages pro justitia in drie arrondissementen op formele kwaliteitsaspecten beoordeeld.

De onderzoeksaanpak kent twee beperkingen: generalisatie moet met voorzichtigheid geschieden door de keuze om het onderzoek uit te voeren in drie respectievelijk vier arrondissementen en door afwezigheid van een controlegroep. Bovendien is niet ondenkbaar dat bepaalde onderzoeksresultaten enigszins gedateerd zijn door een lange periode die ligt tussen een belangrijk deel van de dataverzameling en het moment van publiceren.

Doelmatigheid aanvragen

De invoering van het Landelijk Kader is mede gemotiveerd door het feit dat verondersteld werd dat forensisch onderzoek niet doelmatig werd aangevraagd. In zowel het civielrechtelijke als het strafrechtelijke domein speelde het probleem dat het vaststellen van de noodzaak tot het doen van onderzoek pro justitia geen landelijke uniforme werkwijze kende. Wegingscriteria verschilden per arrondissement, terwijl het aantal partijen dat een rol speelde bij de afweging of een onderzoek pro justitia noodzakelijk was, uiteenliep. Hierdoor was het risico aanwezig dat in gelijke zaken niet in gelijke mate forensisch onderzoek werd aangevraagd.

Daarnaast bleek met name in het civielrechtelijke domein dat onderzoeken pro justitia op oneigenlijke gronden werden aangevraagd. Zo werden onderzoeken uitgevoerd die uitsluitend behandelvragen beantwoordden. Ook werd met regelmaat onderzoek aangevraagd uit handelingsverlegenheid. Dat wil zeggen: in beginsel was meer dan voldoende informatie voorhanden om de rechtelijke macht te adviseren, maar vanwege complicerende factoren (zoals een verstoorde relatie tussen RvdK of BJZ enerzijds en de jongeren of diens ouders anderzijds) werd extern onderzoek aangevraagd als onderbouwing van het uiteindelijke advies. De met justitiegelden bekostigde onderzoeken pro justitia zijn echter nooit bedoeld om behandelvragen te beantwoorden of om handelingsverlegenheid op te lossen.

Om uniformiteit in het bepalen van de noodzaak tot het doen van onderzoek pro justitia te bewerkstelligen en te voorkomen dat het onderzoek om oneigenlijke reden(en) wordt aangevraagd, kent het Landelijk Kader een aantal voorzieningen. In de eerste plaats betreft dit een wegingsinstrument waarmee de aanvrager op grond van een beperkt aantal gegevens over de jongeren kan vaststellen of, en zo ja welk type, forensisch onderzoek gewenst is. In de tweede plaats draagt het Landelijk Kader het NIFP op te adviseren bij deze beslissing. Tot slot schrijft het Landelijk Kader vaste onderzoeksvragen voor die het forensisch onderzoek structureren en voorkomen dat (uitsluitend) behandelvragen worden beantwoord.

Strafrecht: doelmatigheid na invoering van het Landelijk Kader

Uit de evaluatie blijkt dat ook na de invoering van het Landelijk Kader het vaststellen van de noodzaak tot het doen van forensisch onderzoek nog steeds niet op uniforme wijze gebeurt. In het ene arrondissement wordt het besluit tot het doen van forensisch onderzoek *de facto* genomen in het indicatieoverleg dat de RvdK en het NIFP wekelijks voeren, terwijl in het andere arrondissement de aanvrager al dan niet met behulp van een wegingsinstrument dit besluit zelfstandig neemt. Omdat bij het vaststellen van de noodzaak tot het doen van forensisch onderzoek lang niet altijd volgens het Landelijk Kader wordt gewerkt, ontbreekt de waarborg dat aanvragen van forensisch onderzoek doelmatig geschieden.

Civiel recht: doelmatigheid na invoering van het Landelijk Kader

Naast het ontbreken van een uniforme wijze van het vaststellen van de noodzaak tot het doen van onderzoek pro justitia, speelde in het civielrechtelijke domein het probleem dat op oneigenlijke gronden forensisch onderzoek werd aangevraagd. Uit de evaluatie blijkt dat dat laatste probleem duidelijk verminderd is. Onderzoeken worden niet meer (uitsluitend) voor de beantwoording van behandelvragen aangevraagd. Een belangrijke reden die heeft bijgedragen aan de vooruitgang op dit onderwerp is de bekostigingssystematiek van het forensische onderzoek. In tegenstelling tot het verleden drukt onderzoek pro justitia nu direct op de eigen begroting van de aanvragende partij. Bovendien heeft reorganisatie bij RvdK en BJZ ervoor gezorgd dat onderzoeken vaker intern worden uitgevoerd.

Hoewel het aanvragen van forensisch onderzoek uit handelingsverlegenheid minder vaak dan vroeger gebeurt, werd toch nog tijdens de looptijd van de evaluatie melding gemaakt van deze oneigenlijke aanvraaggrond.

Net als in het strafrechtelijke domein wordt in het civielrechtelijke domein bij het vaststellen van de noodzaak tot het doen van forensisch onderzoek lang niet altijd volgens de bepalingen van het Landelijk Kader gewerkt. Het wegingsinstrument uit het Landelijk Kader wordt zeer wisselend gebruikt en eigen afwegingscriteria, in zoverre aanwezig, lopen tussen de arrondissementen uiteen. Bovendien verschilt de rol van het NIFP. In het ene arrondissement wordt zij door de aanvragers benut als adviesgever bij de indicatiestelling en bemiddelaar, in het andere arrondissement blijft haar taak uitsluitend beperkt tot een bemiddelende rol tussen aanvrager en rapporteur of speelt ze geen enkele rol. Vanwege deze pluriforme werkwijze van het vaststellen van de noodzaak tot het doen van onderzoek, ontbreekt ook in het civielrechtelijke domein de waarborg dat aanvragen van forensisch onderzoek doelmatig geschieden.

Doorlooptijden

Voor invoering van het Landelijk Kader waren veel rapportages niet tijdig voor de zitting beschikbaar. Door het NIFP te belasten met de coördinatie tussen vraag en aanbod van forensisch onderzoek werd beoogd een meer efficiëntie afstemming te realiseren zodat de doorlooptijden van het onderzoek pro justitia zouden verkorten.

Strafrecht: doorlooptijden na invoering van het Landelijk Kader

De doorlooptijdenproblematiek is na invoering van het Landelijk Kader grotendeels blijven bestaan. Nog steeds wordt in de breedte door officieren van

justitie en rechters geklaagd over het feit dat zittingen regelmatig worden aangehouden, omdat rapportages niet tijdig beschikbaar zijn.

Deze ervaringen kunnen ten dele cijfermatig worden onderbouwd. De doorlooptijden van de door het NIFP bemiddelde rapportages blijken weinig verbeterd na invoering van het Landelijk Kader en nog steeds wordt afhankelijk van het type onderzoek tussen de helft en een derde van de rapportages niet tijdig – dat wil zeggen uiterlijk één week van tevoren – voor de zitting aangeleverd.

De belangrijkste verklaring voor de tijdigheidsproblematiek is gelegen in het feit dat het NIFP niet is staat is voldoende onderzoekers aan te trekken voor het gevraagde werk. Hierdoor ontstaan wachtlijsten. Als gevolg daarvan rekken niet alleen de doorlooptijden van het onderzoek op, maar adviseert het NIFP soms, vanuit pragmatisch oogpunt, de opdrachtgever geen onderzoek pro justitia uit te laten voeren of een enkele variant te kiezen waar een dubbel onderzoek pro justitia meer geëigend zou zijn.

Civiel recht: doorlooptijden na invoering van het Landelijk Kader
Net als in het strafrechtelijke domein stellen de gebruikers van forensisch onderzoek in het civielrechtelijke domein na invoering van het Landelijk Kader geen noemenswaardige verbetering vast in de doorlooptijden.

Hoewel het beschikbare cijfermateriaal zich beperkt leent voor betrouwbare uitspraken, wijst dit wel in de richting van een lichte verbetering. De door het ministerie van Justitie gehanteerde normtijd van dertien weken wordt echter ook na invoering van het Landelijk Kader bij lange na niet gehaald: ruim tweederde van de rapportages vereist meer tijd.

Net als in het strafrechtelijke domein verschaft het beperkte aantal beschikbare forensische onderzoekers voor de lange doorlooptijden een verklaring. Daarnaast speelt in het civiele domein nog het feit dat deelname aan het onderzoek vrijwillig is en dat forensische diagnostiek in het civielrechtelijk kader doorgaans complexer is en daardoor meer tijd vereist.

Kwaliteit van de rapportages

Voor invoering van het Landelijk Kader oordeelden gebruikers van forensische diagnostiek dat met name strafrechtelijke rapportages pro justitia van onvoldoende kwaliteit waren. De rapporten bevatten dikwijls overbodige informatie terwijl de informatie waaraan wel behoefte was, ontbrak. Rapporten sloten soms weinig aan bij de juridische context waarin de informatie moest worden gebruikt en de methodologische onderbouwing van de conclusies en aanbevelingen schoot te kort. Een algemene klacht was verder dat veel rapportages slecht toegankelijk waren: het kostte de gebruiker te veel tijd om de essentie van de onderzoeksbevindingen uit het rapport te halen.

Om voornoemde knelpunten tegen te gaan, kent het Landelijk Kader een aantal voorzieningen. In de eerste plaats zijn rapportageformats beschikbaar. Deze formats dwingen de onderzoeker pro justitia aan de hand van een vast aantal onderwerpen te rapporteren. Deze systematiek waarborgt niet alleen dat alle door de aanvrager relevant gevonden onderwerpen aan

bod komen, maar ook dat alle voor de rechterlijke beslissing relevant geachte vragen beantwoord zijn.

Naast het rapportageformat stelt het Landelijk Kader eisen aan de rapporteur. Deze moet universitair zijn geschoold in orthopedagogie, psychologie of psychiatrie en aanvullend zijn onderricht in forensisch onderzoek. Ook dient de rapporteur BIG-geregistreerd te zijn. Voorts wordt van iedere onderzoeker pro justitia verlangd dat deze jaarlijks minimaal zes onderzoeken pro justitia uitvoert en dat hij/zij erkend en geregistreerd is in het rapporteurregister van de landelijke commissie rapportage.

De belangrijkste waarborg dat voornoemde voorzieningen daadwerkelijk resulteren in kwalitatief goede rapportages wordt geleverd door de taken die het Landelijk Kader het NIFP opdraagt. In de eerste plaats belast het Landelijk Kader het instituut met de bemiddeling tussen aanvrager en rapporteur. Dat wil zeggen dat het, nadat de aanvrager haar opdracht heeft verleend tot het doen uitvoeren van een onderzoek pro justitia, op zoek gaat naar een geschikte gedragskundige die voldoet aan de in het Landelijk Kader gestelde eisen. Haar tweede rol is het toetsen van de kwaliteit van de rapportages nadat deze eenmaal door de gedragskundige zijn opgesteld. Voldoet deze niet aan de kwaliteitscriteria die het NIFP hanteert, dan informeert het de onderzoeker hierover die dan de mogelijkheid krijgt tot bijstelling (overigens is de onderzoeker, als gevolg van diens onafhankelijke positie, niet verplicht de aanbevelingen van het NIFP over de te nemen).

Strafrecht: kwaliteit rapportages pro justitia

Uit dit onderzoek blijkt dat de formele kwaliteit van de strafrechtelijke rapportages verbeterd is en tegenwoordig door de gebruikers gemiddeld genomen goed bevonden wordt. Deze vooruitgang wordt mede toegeschreven aan het gebruik van formats en standaarden uit het Landelijk Kader en de toetsende rol van het NIFP.

Ondanks de verbetering van de formele kwaliteit van de rapportages is binnen de evaluatie nog steeds een aantal aandachtspunten benoemd. Gebruikers oordelen dat in de rapportages soms onvoldoende wordt aangetoond wat de relatie is tussen het gepleegde strafbare feit en de aanwezigheid van een stoornis. Hiermee samenhangend wordt gemeld dat nog steeds rapportages worden opgesteld waarin de diagnose en het afdoeningsadvies onvoldoende onderbouwd zijn en niet goed aansluiten bij de juridische context waarbinnen ze worden gebruikt. Ook vertellen gebruikers dat het regelmatig voorkomt dat een behandeling wordt geadviseerd zonder dat de onderzoeker heeft vastgesteld of deze wel beschikbaar is.

De beschikbaarheid van deskundige onderzoekers pro justitia draagt vermoedelijk bij aan voornoemde problemen. Het aantal onderzoekers pro justitia waaruit het NIFP kan kiezen, blijkt te beperkt om in de vraag naar onderzoek pro justitia te voorzien. Dit leidt er toe dat het NIFP soms noodgedwongen opdracht verleent aan onderzoekers die gelet op hun competenties en specialisaties minder geschikt zijn voor de betreffende opdracht. In de regio's waar te weinig onderzoekscapaciteit is, blijken onderzoekers bovendien niet altijd te voldoen aan de kwaliteitseisen die gesteld zijn in het Landelijk Kader.

Civiel recht: kwaliteit rapportages pro justitia

In tegenstelling tot de strafrapportages werden de rapportages pro justitia in het civiele domein voor invoering van het Landelijk Kader al goed bevonden. Ook na invoering van het Landelijk Kader wordt nog steeds positief geoordeeld. Bovendien blijkt uit de evaluatie dat de structuur van de rapportages verder verbeterd is, evenals de verslaglegging die tegenwoordig bondiger wordt bevonden.

Ondanks het algemene positieve oordeel zijn gebruikers van forensisch onderzoek in het civielrechtelijke domein niet altijd tevreden over het advies omdat dit niet altijd op haalbaarheid wordt getoetst. Ook merken gebruikers op dat rapporteurs in civiele onderzoeken, vanwege de hoge klachtgevoeligheid, neigen naar voorzichtige formulering van conclusies en advies.

Uit het Landelijk Kader is af te leiden dat het de bedoeling is dat ook voor het civiele domein een openbaar register van rapporteurs wordt gerealiseerd. Dit is tot op heden niet gebeurd. Bovendien voldoen rapporteurs die voor het NIFP werken niet in alle arrondissementen aan de kwaliteitscriteria zoals vermeld in het Landelijk Kader.

Ten slotte

Met de invoering van het Landelijk Kader (LKJ) werd beoogd de doelmatigheid van de aanvragen van forensisch onderzoek te vergroten, de doorlooptijden van het forensische onderzoek te verkorten en de kwaliteit van de diagnostische rapportages te verhogen. Uit de evaluatie blijkt dat zowel in het strafrechtelijke als in het civielrechtelijke domein geen uniforme uitvoering wordt gegeven aan het Landelijk Kader. De taakverdeling tussen de ketenpartners krijgt per arrondissement verschillend invulling. Ook loopt het gebruik uiteen van de wegingsinstrumenten en formats uit het Landelijk Kader.

Uit de evaluatie blijkt verder dat de doelen van het Landelijk Kader slechts ten dele zijn bereikt. In het strafrechtelijke domein is de formele kwaliteit van de rapportages toegenomen. De tijdigheid is echter nauwelijks verbeterd, terwijl de manier waarop de noodzaak tot het doen van forensisch onderzoek wordt vastgesteld ook nu nog geen garantie biedt voor een doelmatige aanvraag van het onderzoek pro justitia.

De situatie in het civielrechtelijke domein verschilt enigszins van het strafrechtelijke domein. De kwaliteit van de forensische rapportages werd voor invoering van het Landelijk Kader gemiddeld genomen reeds goed bevonden en ook na invoering wordt over de kwaliteit positief geoordeeld. De doelmatigheid in het civielrechtelijke domein is toegenomen in de zin dat tegenwoordig geen onderzoeken meer worden uitgevoerd die (uitsluitend) behandelvragen beantwoorden. Tevens wordt minder dan in het verleden onderzoek aangevraagd vanuit handelingsverlegenheid. De manier waarop de noodzaak tot het doen van forensisch onderzoek wordt bepaald is echter, net als in het strafrechtelijke domein, nog steeds niet uniform. Ook de tijdigheid van rapportages is nauwelijks verbeterd.

Op grond van voorafgaande kan worden geconcludeerd dat de problemen die de aanleiding vormden voor de invoering van het Landelijk Kader grotendeels zijn blijven bestaan.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Op het gebied van de forensische diagnostiek bij jeugdigen werden in de jaren negentig verschillende problemen gesignaleerd. Om verbeteringen door de te voeren, is onder regie van het ministerie van Justitie een landelijk project forensische diagnostiek jeugd gestart. Dit heeft geresulteerd in het *Landelijk Kader Forensische Diagnostiek in de Jeugdzorg (FDJ)*¹. Het Landelijk Kader FDJ betreft zowel de inhoud van forensische diagnostiek als een organisatiestructuur voor aanvragen, bemiddelen en uitvoeren van onderzoek.

Diagnostiek is het volgens methodische principes onderzoeken van de aard en oorzaak van een eventuele stoornis of problematiek van een jeugdige of zijn gezin, waarbij de vraagstelling beantwoord kan worden. Forensische diagnostiek is diagnostiek ten behoeve van een juridische beslissing, waarvan de uitkomst op de een of andere manier ter toetsing van een rechterlijke instantie kan komen. Anders gezegd, gaat het om een onderzoek dat is uitgevoerd door een deskundige dat door de rechter gebruikt wordt om een oordeel te kunnen vormen over een kwestie die hem/haar is voorgelegd².

Bij jeugdigen wordt forensische diagnostiek uitgevoerd ten aanzien van *strafrechtelijke* en *civielrechtelijke beslissingen*. Voorbeelden bij jeugdigen zijn het strafrechtelijke persoonlijkheidsonderzoek dat de strafrechter of het Openbaar Ministerie (OM) noodzakelijk acht en civielrechtelijk onderzoek betreffende de noodzaak van een maatregel voor kindbescherming.

Het Landelijk Kader is in drie tranches ingevoerd. De implementatie startte in 2003 in drie voorloopregio's (de arrondissementen Amsterdam, Den Bosch en het hofressort Leeuwarden). In 2004 zijn de arrondissementen Den Haag, Rotterdam, Dordrecht en Utrecht gevolgd. Per 1 januari 2005 zijn de resterende arrondissementen met het Landelijk Kader aan de slag gegaan.

De minister van Justitie heeft de Tweede Kamer toegezegd de nieuwe werkwijze te evalueren. De evaluatie moet inzicht geven in de mate waarin en de wijze waarop de betrokken organisaties met het Landelijk Kader werken. Daarnaast dient duidelijk te worden in hoeverre de nieuwe werkwijze bijdraagt aan een kwalitatieve verbetering van de forensische jeugd diagnostiek. DSP-groep heeft dit onderzoek uitgevoerd in opdracht van het WODC. Het onderzoek is verricht tussen november 2007 en juli 2009 en werd begeleid door een onafhankelijke commissie van deskundigen (voor de samenstelling van de begeleidingscommissie zie bijlage 1).

- Noot 1 Het Landelijk Kader Forensische Diagnostiek Jeugd is bedoeld voor alle forensische diagnostiek bij minderjarigen. Omdat de term 'in de jeugdzorg' mogelijk misleidend is, hanteren we in deze rapportage de term 'forensische diagnostiek jeugd'.
- Noot 2 Landelijk Kader Forensische Diagnostiek in de Jeugdzorg (2002).

Al eerder zijn door Adviesbureau van Montfoort drie zogenaamde nulmetingen uitgevoerd. In 2003 is een inventariserend onderzoek gedaan naar de mate waarin het Landelijk Kader in de loop van 2003 is ingevoerd in de drie voorlooptregio's.³ Doel van dit onderzoek was het achterhalen van knelpunten bij de invoering van het Landelijk Kader FDJ en van oplossingen die men in de praktijk voor die knelpunten had gevonden. Eind 2003 is een nulmeting gehouden in de vier arrondissementen die per 2004 van start zijn gegaan met invoering van het Landelijk Kader.⁴ Tot slot is in 2006 een nulmeting uitgevoerd in de arrondissementen die tot de derde tranche behoren.⁵

Doel van onderhavig onderzoek is vast te stellen hoe de uitvoering van forensische diagnostiek bij minderjarigen verloopt na de invoering van het Landelijk Kader FDJ. Dit onderzoeksrapport geeft de resultaten van deze evaluatie weer. Bij de resultaten van de evaluatie moet op deze plek in de inleiding de kanttekening worden gemaakt dat een belangrijk deel van het veldwerk in 2008 is uitgevoerd. Een deel van de uitkomsten is hierdoor enigszins gedateerd.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt eerst een beschrijving gegeven van het Landelijk Kader FDJ. Er wordt ingegaan op de aanleiding voor invoering van het Landelijk Kader, de doelen, de definitie van forensische diagnostiek, de uitvoering en de financieringstromen. Hoofdstuk 3 geeft de onderzoeksopzet, verantwoording en de werkwijze weer. Vervolgens worden de bevindingen voor forensische diagnostiek in het straf- en civielrechtelijk kader apart besproken. Wij hebben gekozen voor een strakke scheiding in de beschrijving van de resultaten voor forensische diagnostiek in strafrechtelijk en civielrechtelijk kader. Dit leidt soms tot herhaling van sommige paragrafen, maar heeft volgens ons het voordeel dat zelfstandige lezing van de verschillende hoofdstukken mogelijk is voor de lezer die enkel geïnteresseerd is in één van beide kaders.

De hoofdstukken 4, 5, 6 en 7 gaan over *forensische diagnostiek in strafrechtelijk kader*. Eerst omschrijven we de inhoud van het Landelijk Kader FDJ (hoofdstuk 4). We geven in formele zin een beschrijving van de onderdelen van het strafrechtelijk deel van het Landelijk Kader FDJ en de producten waarop het betrekking heeft. Dit is gebaseerd op de tekst van het Landelijk Kader. Vervolgens wordt de situatie vóór de invoering van Landelijk Kader beschreven op basis van de uitkomsten van de nulmetingen. Hierin gaan we specifiek in op de situatie in de door ons onderzochte arrondissementen. In de hoofdstukken 5 en 6 geven we een beeld van de werking van het

Noot 3 Braak, J. van den, Erfemeyer, L., Kayser, T. (2003). *Forensische diagnostiek in de jeugdzorg. Een inventariserend onderzoek naar de invoering van het Landelijk Kader FDJ in het ressort Leeuwarden, het arrondissement Amsterdam en het arrondissement Den Bosch*. Woerden: Adviesbureau van Montfoort.

Noot 4 Braak, J.J. van der, Erfemeyer, E.C., Kayser, T.M., Veldkramp, E.H. (2004). *Forensische diagnostiek in de jeugdzorg. Een nulmeting naar de forensische stand van zaken in 2003, in de arrondissementen Rotterdam, Den Haag, Dordrecht en Utrecht*. Woerden: Adviesbureau van Montfoort.

Noot 5 Erfemeyer, L., Braak, J. van der, Elderman, E. (2006). *Nulmeting forensische diagnostiek jeugd. Een onderzoek naar inwerkingtreding van het Landelijk Kader in de arrondissementen Arnhem, Breda, Groningen en Haarlem*. Woerden: Adviesbureau van Montfoort.

Landelijk Kader in de praktijk, respectievelijk op basis van de kwantitatieve analyse van het Forensisch Registratie en Informatie Systeem (FRIS) (hoofdstuk 5), het dossieronderzoek en het kwalitatieve onderzoek op basis van de interviews met betrokken professionals (hoofdstuk 6). In hoofdstuk 7 worden de onderzoeksvragen ten aanzien van forensische diagnostiek in het strafrechtelijk kader belicht.

Op dezelfde manier wordt in de hoofdstukken 8, 9, 10 en 11 de *forensische diagnostiek in het civielrechtelijk kader* besproken. In hoofdstuk 8 beschrijven we de inhoud van het Landelijk Kader FDJ ten behoeve van een civielrechtelijke beslissing. Tevens wordt de situatie vóór invoering van het Landelijk Kader weergegeven. In de hoofdstukken 9 en 10 wordt een beeld geschetst van de werking van het Landelijk Kader en in hoofdstuk 9 aan de hand van kwantitatieve gegevens uit de FRIS-registratie over aantallen en het dossieronderzoek over doorlooptijden. Vervolgens geven we in hoofdstuk 10 op basis van de interviewverslagen en het dossieronderzoek weer hoe gewerkt wordt volgens het Landelijk Kader. In hoofdstuk 11 worden de onderzoeksvragen over forensische diagnostiek in het civielrechtelijk kader beantwoord.

Tot slot zijn in hoofdstuk 12 de conclusies uit de hoofdstukken 7 en 11 geïntegreerd en de uitkomsten van het onderzoek in verbinding gebracht met de doelstelling van de invoering van het Landelijk Kader FDJ.

2 Het Landelijk Kader Forensische Diagnostiek in de Jeugdzorg

2.1 Aanleiding voor de invoering van het Landelijk Kader

Voorafgaand aan de invoering van het Landelijk Kader FDJ bestonden er geen bindende afspraken voor forensische diagnostiek bij jeugdigen. Er waren verschillende regelingen en richtlijnen die betrekking hadden op (forensische) diagnostiek. Soms waren deze regelingen tegenstrijdig. In de jaren negentig werden verschillende problemen gesignaleerd op het gebied van de forensische diagnostiek bij jeugdigen.⁶

In de eerste plaats schortte het aan de kwaliteit van de rapportages. Aanvragers van rapportages vonden dat de rapporten dikwijls overbodige informatie bevatten, terwijl het te vaak voorkwam dat informatie waaraan wel behoefte bestond, ontbrak. Een ander kritiekpunt was dat veel rapporten te weinig aansloten bij de juridische context waarin de informatie gebruikt moest worden. Daarnaast vond men dat bij veel rapportages de methodologische onderbouwing van de conclusies en aanbevelingen tekortschoot. Een algemene klacht was dat veel rapportages slecht toegankelijk waren: het kostte de gebruiker te veel tijd om de essentie van de onderzoeksbevindingen uit het rapport te halen.

In de tweede plaats bleek dat rapporten regelmatig niet op tijd op het bureau van de aanvrager belandden. Dit leidde er vervolgens toe dat zittingen moesten worden uitgesteld, wat ten koste ging van de doorlooptijden in de jeugdstrafrechtsheten en de jeugdciviele keten.

Ten derde was de doelmatigheid van de aanvraag niet voldoende geborgd. De noodzaak van het verrichten van forensische diagnostiek was niet altijd even duidelijk. Soms was de vraagstelling te breed. In het bijzonder in het kader van de civielrechtelijke procedures kwam het voor dat er (uitsluitend) zorg- en behandelvragen ten grondslag lagen aan de aanvraag van diagnostiek. Dergelijke vragen horen in beginsel niet te worden beantwoord in een justitieel kader. Bij zaken waarin sprake was van grote belangentegenstellingen tussen partijen (bijvoorbeeld bij scheiding en omgang), kwam het bovendien voor dat de forensische diagnostiek werd ingezet als strategisch instrument. De beantwoording van justitiële vragen en moeilijke beslissingen werden doorgeschoven naar rapporteurs (zogenaamde verlegheidsdiagnostiek).

Noot 6 De werkgroep Corona heeft gewerkt aan een oplossing voor de problematiek rondom samenwerking en samenhang tussen de sectoren jeugdbescherming en jeugd-GGZ (Werkgroep Corona, Forensische diagnostiek, een zorg voor de jeugdzorg, Den Haag, februari 1997). Door het ministerie van Justitie is een rapport pro justitia rapportage JJI opgesteld waarin aanbevelingen worden gedaan ten behoeve van de verbetering van de kwaliteit en doelmatige inzet van pro justitia rapportages (ministerie van Justitie, Dienst Justitiële Jeugdinstellingen, Den Haag, februari 2001). Er is een evaluatieonderzoek gedaan naar de werkbaarheid van de 'richtlijnen voor het (laten) verrichten van extern onderzoek civielrechtelijke forensische rapportages' (B&A groep, Den Haag, 10 november 1999).

De manier waarop forensische diagnostiek georganiseerd was, verschilde sterk per regio waardoor de rechtsgelijkheid in het geding kwam. De toen geldende landelijke richtlijn voor inschakeling van externe deskundigen liet te veel ruimte ten aanzien van de beoordeling van de inhoudelijke kwaliteit van de rapporten, de vereiste doorlooptijden en de criteria voor de inzet van het rapportage-instrument.⁷

Ten vierde was de financiering van forensische diagnostiek niet transparant. Onduidelijk was hoeveel geld er aan uitgegeven werd en door wie. Ook bestond het idee dat de hoogte van de vergoeding te laag was.

Om de genoemde knelpunten aan te pakken en duidelijke afspraken te maken over forensische diagnostiek bij jeugdigen, is in 2000 in opdracht van het Directoraat-Generaal Preventie, Jeugd en Sancties (DGPJS) van het ministerie van Justitie een landelijk project van start gegaan. Dit heeft geresulteerd in het Landelijk Kader Forensische Diagnostiek in de Jeugdzorg (FDJ) – afgekort Landelijk Kader FDJ. Het Landelijk Kader FDJ en het bijbehorende implementatieplan met afspraken over een gefaseerde invoering zijn verschenen in 2002.

2.2 Doel van het Landelijk Kader

Het Landelijk Kader heeft een driedelig doel: (a) het verhogen van de inhoudelijke kwaliteit van de rapportages door, (b) het verkorten van de doorlooptijden en (c) het vergroten van de doelmatigheid van het rapportage-instrument.⁸

Door middel van een duidelijke verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de betrokken ketenpartners en duidelijke kwaliteitscriteria dient het Landelijk Kader FDJ bij te dragen aan de verbetering van de kwaliteit en tijdigheid van de rapportages. Het Landelijk Kader geeft tevens een afbakening van forensische diagnostiek aan en criteria waarvoor het proces, de actoren en de producten van forensische diagnostiek moeten voldoen. Verder is in het kader bepaald hoe forensische diagnostiek voor jeugdigen georganiseerd is: wie waarvoor verantwoordelijk is en hoe een en ander aangestuurd wordt.

2.3 Implementatie Landelijk Kader

Zoals reeds in de inleiding gezegd, is het Landelijk Kader in drie tranches ingevoerd. Er is bewust gekozen voor een gefaseerde invoering om het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP) (bij de invoering van het Landelijk Kader nog FPD)⁹, dat een centrale rol is toebedeeld (zie paragraaf 2.5 van dit hoofdstuk) de tijd te geven voor kennis- en capaciteitsopbouw. Het NIFP was van oudsher gericht op het strafrecht voor meerderjarigen en moest kennis en capaciteit ontwikkelen op het ge-

Noot 7 Tweede kamer, 2004-2005, 29815 nr 10

Noot 8 Tweede Kamer, 2004-2005, 29815 nr. 10

Noot 9 Het NIFP is het kennisinstituut voor forensische psychiatrie en psychologie. Het is in 2006 ontstaan door een samenvoeging van de Forensisch Psychiatrische Dienst (FPD) en het Pieter Baan centrum. De functies en werkzaamheden van de FPD – zoals omschreven in het Landelijk Kader wordt nu door het NIFP uitgevoerd. Voor de herkenbaarheid wordt in de tekst van het rapport gesproken van het NIFP en niet van de FPD.

bied van forensische diagnostiek bij jeugdigen en meer specifiek met betrekking tot forensische diagnostiek in het civielrechtelijk kader. Er moesten werk- en procedureafspraken worden gemaakt met de aanvragers van diagnostiek en netwerken worden opgebouwd van jeugdforensische rapporteurs. Tevens moest worden vastgesteld waarop de toetsing van rapportages zich richt en welke normen worden gehanteerd.

De arrondissementale indeling is gekozen als uitgangspunt voor de invoering. Het NIFP is georganiseerd op het niveau van de gerechtshoven en dus in beginsel in elk arrondissement gevestigd.

De implementatie startte in 2003 in drie voorloopregio's (de arrondissementen Amsterdam, Den Bosch en het hofresort Leeuwarden). In 2004 zijn de arrondissementen Den Haag, Rotterdam, Dordrecht en Utrecht gevolgd. Per 1 januari 2005 zijn de resterende arrondissementen met het Landelijk Kader aan de slag gegaan.

2.4 Definitie forensische diagnostiek

Volgens het Landelijk Kader is forensische diagnostiek "*diagnostiek ten behoeve van een juridische beslissing*¹⁰ waarvan de uitkomst op de een of andere manier ter toetsing van een rechterlijke instantie kan komen".

Forensische diagnostiek gaat volgens het Landelijk Kader gepaard met voorlichting aan en advisering van de rechter, ook in het kader van begeleiding en behandeling, zowel ten aanzien van strafrecht, civiel recht, administratief recht als ook gezondheidsrecht.

Forensische diagnostiek omvat dezelfde methoden als reguliere diagnostiek, maar is gericht op een ander doel. De onderzoeksgegevens uit reguliere diagnostiek kunnen gebruikt worden om de eventuele hulpvraag, de problematiek en de daarmee samenhangende factoren als ook de aangrijpingspunten voor een mogelijke therapeutische oplossing, in zinvol en oorzakelijk verband te brengen. Op basis van de onderzoeksgegevens van forensische diagnostiek wordt voorlichting en advisering gegeven aan een rechter, opdat deze een juridische beslissing kan nemen.

2.5 Voor wie geldt het Landelijk Kader?

Het Landelijk Kader is per 1 januari 2005 verplicht in alle arrondissementen voor:

- Justitie (DGPJS)
 - Raad voor de Kinderbescherming (RvdK)
 - NIFP
 - Officier van justitie en rechter
 - uitvoerders van forensische diagnostiek
- en aanbevolen voor:
- (gezins)voogdij van Bureau Jeugdzorg (BJZ)¹¹.

Noot 10 Het Landelijk Kader spreekt van een justitiële beslissing. Deze term is juridisch niet correct en in dit rapport daarom vervangen door de term juridische beslissing.

Noot 11 Met de invoering van de Wet op de Jeugdzorg per 1 januari 2005 valt de gezinsvoogdij onder de taken van de Bureaus Jeugdzorg (BJZ's).

Bovengenoemde spelers – met uitzondering van BJZ - hebben zich verplicht zich aan de regels en afspraken in dit kader te houden. De Bureaus Jeugdzorg zijn als aanvragers van forensische diagnostiek vooralsnog niet verplicht om volgens het kader te werken.¹² Dit heeft te maken met de verantwoordelijkheden en afspraken die zijn vastgelegd in de Wet op de Jeugdzorg die ook per 1 januari 2005 is ingevoerd. Wel roept het Landelijk Kader de Bureaus Jeugdzorg op zoveel mogelijk in de lijn van het kader te werken, zodat de kwaliteit, tijdigheid en rechtsgelijkheid gewaarborgd worden.

Voor elk van de spelers zijn de taken en verantwoordelijkheden in het Landelijk Kader vastgelegd. Er worden vijf rollen of functies onderscheiden: aanvrager, adviseur, bemiddelaar, uitvoerder en toetsers. Omdat de invulling van deze rollen en de spelers die deze rollen vervullen, verschillen bij forensische diagnostiek in het strafrechtelijke en civielrechtelijk kader, worden deze in de hoofdstukken 4 en 8 beschreven. Belangrijk is de centrale rol die in het Landelijk Kader is toebedeeld aan het NIFP.

Rol van het NIFP

Het NIFP is een dienst ressorterend onder de Dienst Justitiële Inrichtingen met een van oorsprong tweeledige taak. De dienst verleent psychiatrische zorg aan gedetineerden. Daarnaast adviseert de dienst de rechterlijke macht in het kader van pro justitia rapportages. Tot de invoering van het Landelijk Kader beperkte het NIFP zich tot volwassenen in het strafrecht. In het Landelijk Kader is gekozen om het NIFP een sleutelrol te geven bij het verbeteren van de forensische diagnostiek bij jeugdigen. Er is gekozen voor het NIFP, omdat daar reeds veel ervaring en kennis op het gebied van forensische diagnostiek aanwezig was.

Het NIFP heeft drie functies in het Landelijk Kader: het adviseren van aanvragers over het aanvragen van forensische diagnostiek, het bemiddelen tussen aanvragers en rapporteurs en het toetsen van de rapportages.

Advisering

Aanvragers van forensische diagnostiek kunnen bij het NIFP terecht voor het inwinnen van advies over de aanvraag. Het NIFP adviseert de aanvrager over de noodzaak van het onderzoek en over de onderzoeksactiviteiten die moeten worden uitgevoerd om de vraag te kunnen beantwoorden. Daarnaast wordt gekeken of de vragen voldoende zijn afgebakend.

De advisering heeft drie doelen: helderder en duidelijker aanvragen van onderzoeken, een betere kwaliteit van rapportages en een vergroting van de doelmatigheid. Daarnaast wordt met deze advisering beoogd beter af te bakenen wat onder forensische diagnostiek valt en wat diagnostiek is om inzicht te krijgen in de gewenste behandeling en begeleiding.

Noot 12 De BJZ's zijn ingevolge van de Wet op de Jeugdzorg zelf als eerste verantwoordelijk voor de kwaliteit van de diagnostiek. De BJZ's worden aangestuurd door de provincies. Het Rijk overlegt op haar beurt met de provincies. De minister van Justitie heeft daarom in het landelijk beleidskader met de provincies afgesproken dat deze het gebruik van het Landelijk Kader FDJ door BJZ's zullen bevorderen (TK, vergaderjaar 2004-2005, 29815, nr.38).

De verwachting is dat door beter naar de aanvragen te kijken betere rapporten worden afgeleverd, de beperkte onderzoekscapaciteit beter wordt benut en de tijdigheid van rapporteren verbeterd.

Bemiddeling

De NIFP treedt op als bemiddelaar tussen de aanvragers van forensische diagnostiek en externe gedragsdeskundige rapporteurs. Zij bewaakt ook de snelheid van rapporteren. Door de bemiddeling op één punt neer te leggen, kan het NIFP kennis opbouwen over de expertise van de deskundigen en wordt de onderhandelingspositie van de aanvragers richting de deskundigen beter.

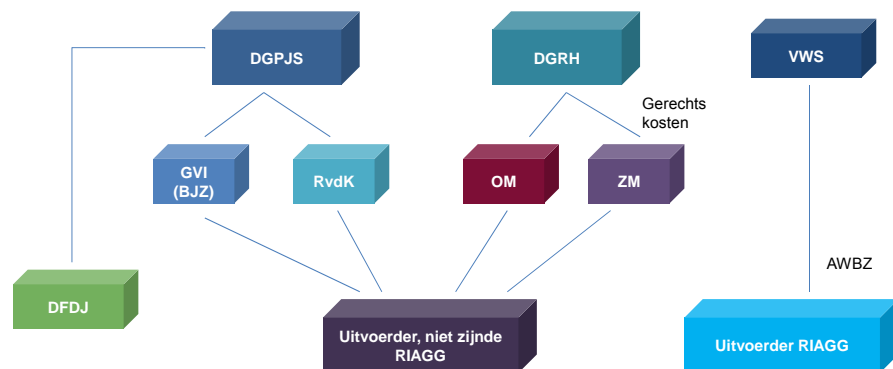
Toetsing

Het NIFP heeft een toetsende rol ten aanzien van de kwaliteit van de rapportages. Zij toetst of de onderzoeksvragen voldoende beantwoord zijn, de wijze waarop het onderzoek is uitgevoerd, de consistentie van de redeneringen en de logische opbouw van het rapport. Uiteindelijk bepaalt de aanvrager of de rapportage voldoet.

2.6 Financieringsstromen

Het volgende model van financiering is in het Landelijk Kader FDJ opgenomen:

Figuur 2.1 Financieringsmodel forensische diagnostiek

De rapportages forensische diagnostiek worden volgens het Landelijk Kader bekostigd door de aanvragers, op basis van een vaste kostprijs. Betalen en genieten liggen hiermee zoveel mogelijk in één hand. De borgende functies die door het NIFP worden uitgevoerd, worden bekostigd vanuit DGPJS. Het budget van het NIFP wordt vastgesteld op basis van prognoses voor de aantallen rapportages en adviezen voor het komende jaar. Het NIFP heeft volgens het Landelijk Kader de taak om met de rapportages de rekening te sturen aan de aanvrager.

2.7 Samengevat

Als gevolg van onvoldoende doelmatigheid bij de aanvraag van rapportages pro justitia voor jongeren, lange doorlooptijden van het onderzoek en onvoldoende kwaliteit van de uiteindelijke rapportage, is in de periode 2003-2005 gefaseerd het Landelijk Kader FDJ ingevoerd. Het Landelijk Kader, dat tot doel heeft voornoemde knelpunten weg te nemen, benoemt de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de betrokken ketenpartners. Ook geeft het formats voor de rapportages en verschaft verschillende instrumenten die ondersteunend zijn bij de te nemen beslissingen in het kader van de forensische diagnostiek. In de volgende hoofdstukken wordt vastgesteld hoe het Landelijk Kader in de praktijk functioneert en in welke mate de kwaliteit van de jeugd forensische diagnostiek verbeterd is na invoering.

3 Onderzoeksopzet

3.1 Doel- en vraagstelling van het onderzoek

Het onderzoek heeft tot doel in kaart te brengen hoe de uitvoering van forensische diagnostiek bij minderjarigen verloopt na de invoering van het Landelijk Kader FDJ en om na te gaan of de knelpunten die aanleiding vormden voor de invoering van het Landelijk Kader zijn opgelost.

De algemene vraagstelling van het onderzoek is:

In welke mate en op welke wijze werken betrokken partijen met de nieuwe werkwijze van het Landelijk Kader FDJ, welke knelpunten doen zich daarbij voor en hoe verhoudt zich dit tot de in het verleden geconstateerde problemen?

De algemene vraagstelling is uiteengelegd in de volgende deelvragen:

- 1 Hoe ziet het Landelijk Kader FDJ er uit en welke doelstellingen heeft het? Welke partijen zijn bij het Landelijk Kader betrokken en wat zijn hun verantwoordelijkheden en taken?
- 2 A) In welke mate en op welke wijze werken de betrokken partijen conform het Landelijk Kader FDJ, zowel ten aanzien van de strafrechtelijke als civielrechtelijke forensische jeugddiagnostiek? Hierbij valt een onderscheid te maken naar:
 - organisatorische afspraken;
 - richtlijnen en formats voor de aanvraag van forensisch onderzoek;
 - handreiking voor het afwegen van de noodzaak van forensisch onderzoek;
 - richtlijnen en formats voor de rapportage van forensische onderzoeken;
 - overige voornemens en afspraken.B) Doen zich knelpunten voor als gevolg van de nieuwe werkwijze? Zo ja, welke?
- 3 A) Wat kan gezegd worden over de huidige kwaliteit van de strafrechtelijke en civielrechtelijke rapportages in 'formele' zin¹³?
B) Hoe verhoudt deze kwaliteit zich tot de kwaliteit zoals gerapporteerd in de nulmeting?
C) Hoe ervaren de bij de forensische jeugddiagnostiek betrokkenen de huidige kwaliteit van de rapportages (primair de aanvragers), in inhoudelijk en 'formele' zin?

Noot 13 In het Landelijk Kader Forensische Diagnostiek in de Jeugdzorg zijn richtlijnen voor de kwaliteit van rapportages opgenomen. Het gaat hierbij om formele kwaliteitscriteria (vorm van de vraagstelling, opbouw rapportages, etc...). Ook in de door Adviesbureau van Montfoort uitgevoerde nulmetingen zijn alleen formele kwaliteitscriteria van rapportages onderzocht. Daarom is in dit onderzoek bij aanvang uitgegaan van het onderzoeken van formele kwaliteitskenmerken en niet van het onderzoeken van de inhoudelijke kwaliteit van de diagnostiek.

- 4 A) Wat zijn de huidige doorlooptijden, strafrechtelijk en civielrechtelijk, in de forensische jeugddiagnostiek? Zijn de rapportages op tijd (minimaal een week voor de zitting) aanwezig bij de rechtbank?
 B) Hoe verhouden de huidige doorlooptijden en tijdigheid zich tot de doorlooptijden gerapporteerd in de nulmeting?
- 5 A) Wat kan er gezegd worden over de huidige doelmatigheid van de aanvragen van civielrechtelijke en strafrechtelijke jeugddiagnostiek, *in 'formele' zin*?
 B) Hoe verhoudt dit zich tot de aanvragen gerapporteerd in de nulmeting?
 C) Hoe ervaren de bij de forensische jeugddiagnostiek betrokkenen de huidige doelmatigheid van de aanvragen (bijvoorbeeld het NIFP en rapporteurs), *in inhoudelijke en 'formele' zin*?
- 6 A) Hoeveel strafrechtelijke en civielrechtelijke forensische onderzoeken zijn in 2005, 2006, 2007 en 2008 in alle arrondissementen uitgevoerd?
 B) Tegen welke kosten zijn de verschillende typen onderzoek uitgevoerd?
 C) Hoe verhouden de huidige aantallen en kosten zich tot de aantallen en kosten gerapporteerd in de nulmeting?
- 7 Welke conclusies volgen uit de beantwoording van bovenstaande vragen ten aanzien van de bijdrage van het Landelijke Kader FDJ aan de kwaliteit van forensische jeugddiagnostiek?

3.2 Definiëring kernbegrippen

Het Landelijk Kader FDJ heeft tot doel de kwaliteit van rapportages te vergroten, de tijdigheid van onderzoeken te verbeteren en de doelmatigheid van onderzoeken te bewerkstelligen. In onderhavig onderzoek zijn de begrippen '*kwaliteit*', '*tijdigheid*' en '*doelmatigheid*' gedefinieerd conform de nulmetingen. Dit om vergelijking met de uitkomsten in de nulmeting mogelijk te maken.

Formele kwaliteit van rapportages

Adviesbureau van Montfoort heeft kwaliteit in de nulmeting gedefinieerd als 'bruikbaarheid' van de rapportage en zich hierbij gebaseerd op het onderzoek van Duits, Van den Brink en Doreleijers.¹⁴ Forensische diagnostiek in strafrechtelijk kader is *bruikbaar*, zo stellen zij, als het voldoet aan de eisen die aanvragers en gebruikers van die diagnostiek stellen. Duits (2006) geeft in zijn proefschrift een overzicht van de criteria op grond waarvan de kwaliteit van de pro justitia rapportages beoordeeld zou moeten worden¹⁵.

Noot 14 Duits, N.; Brink, W. van den, Doreleijers, T. (2003). Bruikbaarheid belicht, een onderzoek onder de gebruikers van pro justitia, Maandblad geestelijke volksgezondheid, 2003, 1, p.91-114.

Noot 15 Duits N. (2006). *Kwaliteit onderzoek pro justitia van jongeren*. Een evaluatiemodel voor de kwaliteit, aandacht voor organisatie en bruikbaarheid van de rapportage en hoe het eigenlijk hoort. Assen: Van Gorcum.

De criteria zijn ontleend aan de kwaliteitseisen die gebruikers van pro justitia rapportages stellen. Deze criteria zijn benoemd door vijf groepen gebruikers van de rapportages.¹⁶

De gebruikscriteria en aanvullende formele kwaliteitscriteria ontleend aan het Landelijk Kader, zijn door het NIFP gevat in een evaluatie-instrument, de STER-J. Het gaat hierbij om formele kwaliteitscriteria voor rapportages op de volgende gebieden:

- expertise rapporteur;
- vorm;
- inzicht en verklaring: historie en milieu;
- inzicht en verklaring: functioneren en ontwikkeling;
- inzicht en verklaring: functioneren ten tijde van tenlastegelegde;
- advies;
- inhoud en uitvoering.

In het Landelijk Kader FDJ zelf worden niet expliciet (formele) kwaliteitscriteria aangegeven. Wel levert het een rapportageformat om de kwaliteit te verhogen en legt de toetsing van de kwaliteit bij het NIFP neer. Het NIFP maakt ondermeer gebruik van de STER-J om de kwaliteit te bepalen.

Binnen onderhavige evaluatie worden ter beoordeling van de kwaliteit van de rapportages pro justitia kwaliteitscriteria ontleend aan de STER-J. Het betreffen dus formele kwaliteitscriteria en zeggen niets over de kwaliteit van de inhoud van rapportages, de kwaliteit van de diagnostiek en de diagnose.

In het civielrechtelijk kader ontbreekt een onderzoek zoals van Duits over de bruikbaarheid van rapportages. In de nulmetingen is door Adviesbureau van Montfoort daarom de definiëring van kwaliteit vanuit strafrechtelijk kader ook toegepast op de rapportages in het civielrechtelijk kader.

Tijdigheid

Rapportages zijn tijdig als de doorlooptijden conform de gestelde normen zijn. De normen zijn niet in het Landelijk Kader opgenomen. In het strafrechtelijk kader kan echter wel gewezen worden op de interne normen van het NIFP die door het ministerie van Justitie als maximum worden beschouwd (zie hoofdstuk 5). Een ambulante onderzoek pro justitia mag maximaal dertien en een halve week duren, terwijl een residentieel onderzoek pro justitia elf en een halve week mag duren.

In het civielrechtelijk kader geldt voor het verrichten van extern onderzoek uitgezet door de RvdK of (gezins)voogdij van Bureau Jeugdzorg een termijn van in beginsel twaalf weken vanaf het moment dat de opdracht tot instellen van extern onderzoek is verstrekt.

Noot 16 Deze vijf groepen stellen verschillende eisen aan de rapportage. Officieren van justitie leggen de nadruk op een ondubbelzinnig en uitvoerbaar advies, een gefundeerde aanpak voor recidive en een gemotiveerde keuze voor een behandelsetting. Rechters willen een logisch en intern consistent rapport en inzicht in en een verklaring voor het gedrag en functioneren van de jongere. Als ouders meewerken aan onderzoek willen ze dat het rapport uitgangspunt is voor behandeling en begeleiding, dat het onderzoek gebaseerd is op meerdere contacten en dat zij en hun kind gehoord worden en uitleg krijgen over conclusie en het op haalbaarheid getoetste advies. Medewerkers van de Raad en de jeugdreclassering willen actief betrokken worden bij het advies, dat de rapportage als uitgangspunt dient voor behandeling en begeleiding en dat jongere en ouders betrokken worden bij conclusie en advies. Behandelaars bij Justitie of GGZ willen inhoudelijke verklaringen en willen dat de rapporteur kennis heeft van psychopathologie, persoonlijkheidspathologie en potentiële behandel mogelijkheden (Duits 2006).

Doelmatigheid

Doelmatige onderzoeksaanvragen zijn in het Landelijk Kader FDJ omschreven als onderzoeksaanvragen ten behoeve van een juridische beslissing. Het gaat dus om beslissingsdiagnostiek en niet om (uitsluitend) zorg- of behandelingsdiagnostiek. Dit betekent dat in de aanvraag en de rapportage duidelijk moet worden aangegeven wat de noodzaak van het onderzoek is en de juridische beslissing waarvoor het onderzoek moet adviseren.

3.3 Methode

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen zijn vier methodes ingezet: documentenanalyse, analyse van de cijfers uit het registratiesysteem van het NIFP, dossieronderzoek en interviews. In deze paragraaf geven we een korte beschrijving van de aanpak. In bijlage 3 t/m 9 wordt nader ingegaan op de aanpak.

3.3.1 Documentenanalyse

Om een beschrijving te geven van het Landelijk Kader FDJ en de daarin opererende actoren zijn verschillende beleidsnotities, wetenschappelijke publicaties en rapportages van de nulmetingen van het Landelijk Kader bestudeerd.

3.3.2 Analyse registratiegegevens

Gegevens over aantallen rapportages en doorlooptijden worden door het NIFP geregistreerd in het Forensisch Registratie en Informatiesysteem (FRIS). In dit systeem wordt van elk forensisch onderzoek dat door het NIFP bemiddeld is een aantal gegevens bijgehouden. De gegevens over aantallen rapportages en doorlooptijden zijn door het NIFP aangeleverd over de jaren 2002 (het jaar dat het Landelijk Kader formeel nog nergens was ingevoerd), 2006 (het eerste jaar na volledige landelijke uitrol van het Landelijk Kader), 2007 en 2008.

Tevens is bij de onderzoeksbureaus in de arrondissementen waar het dossieronderzoek heeft plaatsgevonden het aantal uitgevoerde forensische onderzoeken opgevraagd.

3.3.3 Dossieronderzoek

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen over de kwaliteit van rapportages is dossieronderzoek uitgevoerd. Het doel van het dossieronderzoek was een kwantitatieve indicatie te krijgen van de verandering van kwaliteit van de forensische jeugddiagnostiek.

Selectie van de arrondissementen

In drie arrondissementen zijn rapportages forensische diagnostiek in strafrechtelijke en civielrechtelijk kader gescreend.

Er is gekozen voor:

- een arrondissement waar het Landelijk Kader in 2003 is ingevoerd (een voorloopregio): Amsterdam;
- een arrondissement waar het Landelijk Kader in 2004 is ingevoerd (een middenregio): Den Haag;
- een arrondissement waar het Landelijk Kader in 2005 is ingevoerd: Arnhem.

De arrondissementen zijn geselecteerd in overleg met de begeleidingscommissie. Verder is als selectiecriteria gehanteerd dat ook in de nulmetingen dossieronderzoek in het desbetreffende arrondissement heeft plaatsgevonden. Dit biedt de mogelijkheid tot vergelijking van de resultaten.

Opzet dossieronderzoek strafrechtelijke rapportages

Voor het vaststellen van de kwaliteit van forensische diagnostiek in strafrechtelijk kader is gebruikgemaakt van items uit de STER-J. Uit het instrument zijn 27 items geselecteerd die van belang zijn voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag (zie bijlage 3). De interraterbetrouwbaarheid van de geselecteerde items is eerst onderzocht (zie bijlage 4).

Om een goede vergelijking van de kwaliteit van de rapportages mogelijk te maken, zijn rapportages van voor de invoering van het Landelijk Kader en huidige rapportages gescreend. Per geselecteerd arrondissement zijn 25 rapportages gescreend uit het jaar voorafgaand aan de invoering van het Landelijk Kader en 25 rapportages uit 2007/2009. Er is per arrondissement een proportioneel gestratificeerde aselecte steekproef getrokken¹⁷. De opzet van het dossieronderzoek in het strafrechtelijk kader zag er als volgt uit:

Tabel 3.1 Aantallen rapportages uitgesplitst naar oude en nieuwe strafdossiers

Type rapportages	Amsterdam	Den Haag	Arnhem
Nieuwe rapportages	25	25	25
Oude rapportages	25	25	25

Om de strafrechtelijke rapportages in te kunnen zien, is via het NIFP medewerking gevraagd aan de coördinatoren NIFP-locaties in Amsterdam, Den Haag en Arnhem en aan de directeurs van de onderzoeksbureaus FORA en Haags Ambulatorium.

Analyse van de gegevens uit het dossieronderzoek strafrechtelijke rapportages

De gegevens uit het dossieronderzoek zijn geanalyseerd met behulp van SPSS. De scores voor 'oude' en 'nieuwe' rapportages zijn vergeleken met behulp van kruistabellen en chi-kwadraat toetsing op itemniveau.

Opzet dossieronderzoek civielrechtelijke rapportages

Om de kwaliteit van de civielrechtelijke rapportages te meten, zijn tachtig dossiers uit 2006 en 2007 gescreend met behulp van de screeningslijst

Noot 17 Bij het trekken van de steekproef aan rapportages is rekening gehouden met een mix van enkelvoudige en meervoudige rapportages en psychologische en psychiatrische rapportages. Het aantal rapportages per jaar was mede afhankelijk van het aantal beschikbare rapportages in de onderscheiden categorieën.

zoals gebruikt in de nulmetingen door Adviesbureau van Montfoort (zie bijlage 5). Op die manier kunnen de resultaten vergeleken worden met de uitkomsten uit de nulmetingen. De dossiers waren afkomstig uit dezelfde regio's waar de strafrechtelijke dossiers werden beoordeeld. De opzet van het dossieronderzoek in het civielrechtelijk kader zag er als volgt uit:

Tabel 3.2 Aantal dossierscreeningen uitgesplitst naar oude en nieuwe civiele dossiers en instantie die de screening verricht of verricht heeft

Type rapportages	Amsterdam	Den Haag	Arnhem
Nieuwe rapportages	25 door DSP	25 door DSP	25 door DSP
Oude rapportages	Geen informatie uit nulmeting	uit nulmeting ¹	uit nulmeting ²

- 1 Adviesbureau van Montfoort heeft in de nulmeting 11 dossiers uit het arrondissement Den Haag onderzocht en in totaal 45 dossiers uit de arrondissementen waar het LKJ in 2004 is ingevoerd.
- 2 Adviesbureau van Montfoort heeft in de nulmeting 11 dossiers uit het arrondissement Arnhem onderzocht en in totaal 51 dossiers uit arrondissementen waar het LKJ in 2005 is ingevoerd.

Om civielrechtelijke dossiers in te kunnen zien, is via het NIFP medewerking gevraagd aan de coördinatoren van de NIFP-locaties in Amsterdam, Den Haag en Arnhem en aan de directeuren van de onderzoeksbureaus FORA, Ambulatorium Zetten en Haags Ambulatorium. De aanpak van het dossieronderzoek verschilde enigszins per arrondissement. Per arrondissement is een gestratificeerde aselecte steekproef getrokken. Voor de beschrijving per arrondissement verwijzen we naar bijlage 8.

Checklist voor het dossieronderzoek civielrechtelijke rapportages

De rapportages zijn gescreend met dezelfde checklist die in twee van de drie nulmetingen is gebruikt door het Adviesbureau van Montfoort in 2006.¹⁸ Hierdoor is vergelijking met gegevens uit de nulmeting mogelijk. De screeningslijst en meer informatie over het tot stand komen van de screeningslijst is opgenomen in bijlage 5.

Analyse gegevens uit het dossieronderzoek civielrechtelijke rapportages

De gegevens op basis van de screening van de rapportages zijn geanalyseerd met behulp van het statistisch programma SPSS. In eerste instantie zijn beschrijvende analyses uitgevoerd. Verschillen tussen arrondissementen zijn getoetst met behulp van chi-kwadraatanalyse. Omdat met het dossieronderzoek beoogd werd een eerste indicatie te verkrijgen van veranderingen wordt de vergelijking met de nulmeting slechts in beschrijvende zin gegeven.

Vergelijking met de uitkomsten uit de nulmetingen voor civielrechtelijke rapportages

Een betrouwbare vergelijking met de nulmetingen was niet volledig mogelijk om de volgende redenen:

- In de voorlooptregio's waaronder Amsterdam heeft geen dossieronderzoek plaatsgevonden naar de kwaliteit van de rapportages.

Noot 18 Van der Braak J., Elderman E., Ertemeyer L. (2006). Nulmeting forensische diagnostiek jeugd. Een onderzoek naar de inwerkingtreding van het Landelijk Kader in de arrondissementen Arnhem, Breda, Groningen en Haarlem. Woerden: Adviesbureau van Montfoort.

- In de 'middenregio's' heeft dossieronderzoek plaatsgevonden naar rapportages uit 2002 en 2003 (de twee jaren voor invoering van het Landelijk Kader) in vier arrondissementen waaronder Den Haag. In totaal zijn 45 dossiers gescreend waarvan elf in Den Haag.
- In de regio's waar het Landelijk Kader in 2005 is ingevoerd, heeft dossieronderzoek plaatsgevonden naar dossiers uit 2002 en 2003 in vier arrondissementen waaronder Arnhem. In totaal zijn 51 dossiers gescreend, waarvan elf uit Arnhem.

Gezien het geringe aantal rapportages uit de door ons onderzochte arrondissementen in de nulmetingen, worden uitkomsten omtrent de kwaliteit van de rapportages vergeleken met de uitkomsten van alle rapportages in de nulmetingen. Alleen wanneer er duidelijke verschillen zijn tussen arrondissementen wordt daar melding van gemaakt.

3.3.4 Kwalitatieve interviews

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen over de mate waarin en wijze waarop de betrokken partijen werken volgens het Landelijk Kader hebben interviews plaatsgevonden. In vier arrondissementen (de drie arrondissementen uit het dossieronderzoek en Leeuwarden) vonden interviews plaats met alle partijen die een rol spelen binnen het Landelijk Kader. Het vierde arrondissement is gekozen in overleg met de begeleidingscommissie. Daarbij is rekening gehouden met geografische spreiding en is gekozen voor een extra voorloopregio.

De betrokken organisaties zijn benaderd voor medewerking met behulp van een brief van het WODC over aard, doel en inhoud van het onderzoek. Vervolgens zijn door de landelijke koepels contactpersonen op de locaties van de arrondissementen in het onderzoek aangeleverd. Deze contactpersonen hebben vervolgens gezorgd voor de namen van de respondenten. Zij zijn door de betrokken partijen aangeduid als respondent namens de organisatie.

De interviews zijn uitgevoerd met behulp van een semigestructureerde vragenlijst. Er is een aparte vragenlijst opgesteld voor elke betrokken partij. Er is gevraagd naar de ervaringen van de betrokkenen met het werken volgens het Landelijk Kader FDJ, hun mening omtrent de doelmatigheid van aanvragen voor forensische diagnostiek, de kwaliteit van de rapportages, doorlooptijden en knelpunten bij de uitvoering of naar aanleiding van de invoering van het Landelijk Kader. De beschrijving in het Landelijk Kader is daarbij als uitgangspunt genomen.

In strafrechtelijk kader zijn 21 professionals geïnterviewd. Het ging om de volgende partijen uit de vier arrondissementen:

- de kinderrechter straf (ZM) (4x)
- het OM (4x)
- het NIFP (coördinatoren straf) (5x)
- de RvdK (teammanagers) (4x)
- rapporteurs (4x)

Over het civielrechtelijk kader zijn 22 professionals gesproken. De volgende partijen in de vier arrondissementen zijn geïnterviewd:

- de kinderrechter civiel (ZM) (4x)
- het NIFP (de coördinatoren civiel) (5x)
- de RvdK (teammanagers) (4x)
- Bureau Jeugdzorg (teammanagers) (5x)
- rapporteur civiel (4x)

De gegevens uit de interviews zijn uitgewerkt en – met behulp van labeling en ordening naar thema – geanalyseerd. Hierbij is gekeken naar het onderwerp, de rol van de betrokken partij, het arrondissement. Vervolgens is gekeken naar verschillen tussen arrondissementen en verschillen tussen betrokken partijen. De uitkomsten zijn zo veel mogelijk met elkaar in verband gebracht.

4 Forensische diagnostiek in strafrechtelijk kader volgens het Landelijk Kader

4.1 Definitie forensische diagnostiek in strafrechtelijk kader

In paragraaf 2.4. is de algemene definitie van forensische diagnostiek jeugd volgens het Landelijk Kader FDJ weergegeven. In het jeugdstrafrecht betreft forensische diagnostiek de zogenaamde pro justitia rapportages. Het gaat hierbij om diagnostisch onderzoek – ook wel persoonlijkheidsonderzoek genoemd – naar de geestelijke vermogens van minderjarige verdachten ten tijde van het plegen van de tenlastegelegde strafbare feiten, om de relatie tussen hun geestelijke vermogens en het delictgedrag (indien bewezen) en om de vraag of op grond van de geestelijke vermogens van betrokkenen een kans bestaat op recidive en hoe groot deze kans is. Daarnaast worden in een pro justitia rapportage adviezen gegeven over de afdoening, over de maatregelen en straffen ter bevordering van een zo gunstig mogelijke ontwikkeling van de betrokken jongeren. In de volgende paragrafen geven we een nadere beschrijving van de inhoud van het Landelijk Kader en de producten van forensische diagnostiek in de jeugdstrafrechtspleging.

Box 1 Plaats van forensische diagnostiek in de jeugdstrafrechtspleging

Als minderjarigen verdacht worden van een delict, kunnen ze door de politie worden opgepakt. De politie dient de Raad voor de Kinderbescherming onverwijld van een eventueel bevel tot invezekeringstelling van een jeugdige in kennis te stellen. De Raad voor de Kinderbescherming doet dan binnen 24 uur onderzoek (het basisonderzoek) en stelt een vroeghulrapport op. Indien met betrekking tot de minderjarige korter dan een half jaar geleden een basisonderzoek is uitgevoerd, wordt geen nieuw basisonderzoek ingesteld en beziet de Raad of een vervolgonderzoek moet worden ingesteld.

Wanneer een jeugdige wordt voorgeleid aan de rechter-commissaris kan de officier van justitie de rechter-commissaris verzoeken om de jeugdige in aansluiting op de invezekeringstelling nog 14 dagen vast te houden. Dit is de inbewaringstelling. Alvorens een officier van justitie een vordering tot bewaring indient, moet hij kennis nemen van een eventueel uitgebracht vroeghulrapport. Hij kan zo nodig de Raad voor de Kinderbescherming om een aanvullend voorlichtingsrapport vragen over de persoonlijkheid en levensomstandigheden van de verdachte. Tevens kan door officier of rechter-commissaris een persoonlijkheidsonderzoek, de zogenaamde pro justitia rapportage over de geestvermogens van de jeugdige worden aangevraagd.

4.2 Producten van forensische diagnostiek

De volgende producten vallen volgens het Landelijk Kader onder forensische diagnostiek in het strafrechtelijk kader:¹⁹

- pro justitia rapportage (aangevraagd door de rechter-commissaris (RC)/ Officier van Justitie (OvJ) of kinderrechter);
- gedragsdeskundige component van een vervolgonderzoek van de RvdK²⁰;
- gedragsdeskundig onderzoek in opdracht van de RvdK.

4.3 Output van forensische diagnostiek

De pro justitia rapportage kan als output hebben:

- psychiatrische en/of psychologische voorlichting over de persoon van de verdachte;
- diagnostiek betreffende de aanwezigheid van een ziekelijke stoornis en/of gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens;
- uitspraken en uitleg over het eventuele verband tussen een aangetroffen gebrekkige ontwikkeling en/of ziekelijke stoornis en het ten laste gelegde;
- een 'zorg'-taxatie en ontwikkelingsprognose;
- een 'risico'-taxatie en gevaarprognose;
- een advies over een eventueel binnen een juridisch kader te treffen zorgen en beveiligingsarrangement.

Het gedragsdeskundig onderzoek in opdracht van de RvdK in jeugdstrafzaken kan als output hebben:

- pedagogische en/of psychologische en/of psychiatrische voorlichting over de persoon van de verdachte;
- diagnostiek betreffende een eventuele niet leeftijdsadequate ontwikkeling van de jeugdige en/of stoornis;
- uitspraken en uitleg over het eventuele verband tussen een aangetroffen gebrekkige ontwikkeling en/of ziekelijke stoornis en het ten laste gelegde;
- een 'zorg'-taxatie en ontwikkelingsprognose van de jeugdige;
- een 'pedagogische'-taxatie van de ouders in relatie tot de (aangetroffen problematiek van de) jeugdige;
- een advies met betrekking tot de strafrechtelijke afdoening en/of noodzakelijke hulpverlening aan/behandeling van de jeugdige en zijn ouder(s).

4.4 Onderzoeksvarianten

Het forensisch onderzoek in het strafrechtelijk kader kent meerdere varianten:

- enkelvoudig psychologisch onderzoek;
- enkelvoudig psychiatrisch onderzoek;
- multidisciplinair onderzoek van psycholoog en psychiater;

Noot 19 Er zijn ook producten die kunnen leiden tot forensische diagnostiek, maar het zelf niet zijn: bijvoorbeeld het basisonderzoek van de RvdK, milieucomponent van het vervolgonderzoek van de RvdK of de jeugdreclassering, het hulpverleningsplan van Bureau Jeugdzorg.

Noot 20 Uit de interviews bleek niet duidelijk, ook niet bij de RvdK, in welke mate het Landelijk Kader werd toegepast op het vervolgonderzoek en op welke manier. Deze output is in het vervolg van het onderzoek daarom niet meegenomen.

- triple onderzoek, dat wil zeggen een multidisciplinair plus een uitgebreid milieuonderzoek door een medewerker van de RvdK²¹;
- de voorgaande ambulante uitgevoerde varianten aangevuld met gedragsobservatie door een justitiële jeugdinrichting (JJI);
- multidisciplinair residentieel onderzoek door de JJI;
- klinische observatie.²²

Box 2 Onderzoeksvarianten: wanneer is welk onderzoek nodig

Om te bepalen wanneer welke onderzoeksvariant nodig is, is in het Landelijk Kader een beslisboom opgenomen. Deze beslisboom begint met de vraag of er sprake is van een maatregeloptie. Als het betreffende delict (vanuit juridisch oogpunt) een reële mogelijkheid oplevert dat de strafzaak zou kunnen uitmonden in een PIJ-maatregel, dan komt meteen de multidisciplinaire onderzoeksvariant in zicht.

Als er geen maatregeloptie is, dan volgen drie afwegingen:

- Is betrouwbare informatie goed verkrijgbaar? Als dat niet zo is, moet een multidisciplinaire variant worden overwogen.
- Volstaat een beperkt milieuonderzoek door de deskundige zelf? Als dat niet zo is, moet een multidisciplinaire variant worden overwogen.
- Maakt de casus het op vakinhoudelijke gronden noodzakelijk dat er zowel een psychologische en psychiatrische expertise nodig is? Als dit zo is, dan moet een multidisciplinaire variant overwogen worden.

Als de bovenstaande items niet leiden tot een indicatie voor een multidisciplinaire variant, dan is een enkelvoudig onderzoek aan de orde:

Enkelvoudig psychologisch onderzoek*: als de opvoedingsproblematiek centraal staat in de casus, de verwachting is dat een gestandaardiseerd onderzoek (cognitie, hersenorganiteit, persoonlijkheid) belangrijke informatie zal opleveren, als er eerder een pj-onderzoek werd gedaan zonder inbreng vanuit psychologische deskundigheid.

Enkelvoudig psychiatrisch onderzoek: als er aanwijzingen zijn voor psychiatrische problematiek in de familie van de betrokkene en/of bij de betrokkene zelf, als er in de casus sprake is van (de verwachting dat) het gebruik van psychofarmaca aan de orde is of zal komen, als in de casus sprake is van (de verwachting) dat een toeleiding naar een voorziening voor (kinder- en jeugd)psychiatrie aan de orde is of zal komen, als er eerder een pj-onderzoek werd gedaan zonder inbreng vanuit psychiatrische deskundigheid.

Bij een **multidisciplinair onderzoek** moet eerst worden afgewogen of een milieuonderzoek (heteroanamnese) door de onderzoekers zelf kan volstaan om (in combinatie met reeds beschikbare gegevens) tot voldoende informatie te komen. Is dit niet het geval dan moet een **triple onderzoek** overwogen worden, waarbij door een medewerker van de RvdK in samenspraak met de onderzoekers een uitvoerig milieuonderzoek wordt gedaan. Eenzelfde overweging dient zich aan als het zich laat aanzien dat de problematiek zeer complex en/of ernstig is.

Voor een **multidisciplinair residentieel onderzoek in en door de JJI** gelden nog de volgende overwegingen:

- Er is sprake van een residentiële hulpverleningsgeschiedenis, die onvoldoende soelaas heeft geboden.
- Procesdiagnostiek is noodzakelijk.
- Groepsdiagnostiek is noodzakelijk.
- Er is sprake van verminderde onderzoekbaarheid.
- Er is sprake van onderzoekswegering.

* Bij de omschrijving van enkelvoudig psychologisch onderzoek wordt aangegeven dat dit aan de orde is als de opvoedingsproblematiek centraal staat terwijl psychologisch onderzoek zich richt op psychologische functies en stoornissen bij de jeugdige. De tekst uit het LKJ is hier echter aangehouden.

Noot 21 Dit is een onderzoek door een medewerker van de RvdK naar de thuissituatie, schoolloopbaan, vriendengroep, vrijetijdsbesteding, hulpverleningsgeschiedenis en sociale omgeving van de jeugdige.

Noot 22 Hiertoe kan alleen besloten worden door de rechter-commissaris na consultatie van één of meer gedragsdeskundigen en als de betrokkene 16 jaar of ouder is.

Deze soorten onderzoek kunnen worden ingezet als:

- regulier forensisch diagnostisch onderzoek;
- *second opinion* (dat wil zeggen een verzoek om de test- en onderzoeksgegevens uit een onderzoek voor te leggen aan een tweede (extern) deskundige die dezelfde discipline vertegenwoordigt als de eerste deskundige en die (opnieuw) de bestaande gegevens interpreteert en daarover rapporteert);
- aanvullend onderzoek (dat wil zeggen een onderzoek dat aanvullend is op het onderzoek van de eerste deskundige door een deskundige die een andere discipline/specialisme vertegenwoordigt. Bijvoorbeeld een psychiatrisch onderzoek volgend op een psychologisch onderzoek);
- contra-expertise (dat wil zeggen een verzoek om de vraagstelling opnieuw voor te leggen aan een extern deskundige die dezelfde discipline vertegenwoordigt als de eerste (extern) deskundige en die dezelfde vraagstelling opnieuw beantwoordt op grond van zijn onderzoek).

4.5 Kwaliteitscriteria, formats en handreikingen

4.5.1 Kwaliteitscriteria

Om te zorgen dat de kwaliteit en de uniformiteit van de forensisch diagnostische rapportages en de rechtsgelijkheid geborgd worden, zijn in het Landelijk Kader criteria opgesteld voor de diverse stappen in het proces.

In het strafrechtelijk kader zijn criteria ontwikkeld voor:

- 1 noodzaak van onderzoek
- 2 soort onderzoek
- 3 uniforme vraagstelling
- 4 uniforme rapportage
- 5 rapporteurs

Noodzaak van onderzoek

Een onderzoek dient alleen aangevraagd te worden als het daadwerkelijk meerwaarde zal opleveren en zal bijdragen aan een gewogen juridische beslissing. Om dit te kunnen bepalen dient een afweging te worden gemaakt ten aanzien van de elementen strafbaar feit, kenmerken delict-as²³, recidive kenmerken, persoon-as, strafrechtelijke opties en opportuniteit/utiliteit van een forensisch onderzoek. Om deze afweging te kunnen maken, is een handreiking opgenomen in het Landelijk Kader (zie 4.5.3). De aanvrager is verplicht om zijn afweging met betrekking tot de noodzaak van de aanvraag in het aanvraagdocument aan te geven.

Soort onderzoek

Aangezien forensische diagnostiek een schaars goed is, moet vervolgens een goede afweging gemaakt worden voor het soort onderzoek. De keuze voor het soort onderzoek dient in de aanvraag gemotiveerd te worden.

Noot 23 In dit element zijn aard en ernst van het strafbaar feit geplaatst. Hierbij geldt dat naarmate de impact van het strafbaar feit ernstiger is, er positieve indicatie ontstaat voor een pro justitia onderzoek.

Uniforme vraagstelling

Het Landelijk Kader bepaalt dat landelijk gewerkt dient te worden met een uniforme vraagstelling. De vragen moeten gedragsdeskundig gericht zijn en de juridische beslissing ondersteunen.

Uniforme rapportage

Landelijk dient gewerkt te worden volgens een zelfde format voor de rapportages.

Om aan deze criteria te voldoen, zijn in het Landelijk Kader verschillende formats en handreikingen opgenomen. Formats moeten verplicht gebruikt worden. Handreikingen zijn hulpmiddelen die gebruikt kunnen worden.

Rapporteurs

In het Landelijk Kader FDJ is bepaald dat rapporteurs van strafrechtelijk jeugdforensisch onderzoek aan de volgende eisen moeten voldoen:

- BIG-registratie of in BIG-opleidingstraject;
- universitaire opleiding tot orthopedagoog, psycholoog of (kinder- en jeugd) psychiater;
- aanvullende forensische scholing (bijvoorbeeld via stichting Pro Justitia);
- als beginnend rapporteur minimaal vijf rapportages onder supervisie van senior rapporteur hebben gedaan;
- indien in BIG-opleidingstraject gedurende dit traject supervisie krijgen;
- aan intervisie en intercollegiale toetsing door mederapporteurs en aan specifieke forensische bijscholing doen;
- minimaal zes strafrechtelijke rapportages per jaar doen;
- erkend en geregistreerd zijn in rapporteurregister van landelijke commissie rapportage.

4.5.2 Formats

Er zijn voor het strafrechtelijk kader formats ontwikkeld voor een *uniforme vraagstelling en de rapportage*:

- het format vraagstelling strafrecht;
- het format psychiatrisch pro justitia rapport;
- het format psychologisch pro justitia rapport.

In het *format vraagstelling* zijn negen standaardvragen opgenomen over medewerking van de jeugdige aan het onderzoek, aanwezigheid van een ziekelijke stoornis en/of gebrekkige ontwikkeling van de geestesvermogens van de jeugdige en invloed daarvan op het ten laste gelegde, toerekeningsvatbaarheid, kans op recidive, aanbevelingen ter preventie van recidive, eventuele aanwijzingen voor een PIJ-maatregel en voor toepassing volwassenstrafrecht en overige bevindingen.

Via het indicatieoverleg tussen de RvdK en het NIFP en de navolgende bemiddeling via het NIFP is het mogelijk om bepaalde specifieke aspecten over een jeugdige of het ten laste gelegde te accentueren in de vraagstelling en vervolgens in de rapportage.

De *formats psychiatrisch pro justitia rapport* en *psychologisch pro justitia rapport* kennen dezelfde opbouw:

- Inleidend gedeelte:
 - naw-gegevens jeugdige en tenlastelegging;
 - informatie over opdrachtgever;
 - informatie over de rapporteur;
 - vraagstelling;
 - beschikbare en geraadpleegde stukken.
- Rapport:
 - verantwoording onderzoek en onderzoeksopzet;
 - samenvatting gerechtelijke stukken;
 - weigering indien hiervan sprake is;
 - onderzoek naar het functioneren;
 - onderzoek naar het ten laste gelegde en verblijf in hechtenis;
 - psychiatrisch onderzoek in engere zin of psychologisch onderzoek;
 - aanvullend psychiatrisch en somatisch onderzoek (eventueel) (alleen in psychiatrisch rapport);
 - diagnostische overwegingen;
 - forensisch psychiatrische of psychologische beschouwing;
 - beantwoording van de vraagstelling;
 - overleg mederapporteur/jeugdreclassering/RvdK;
 - reactie betrokkene/ouders op conclusie en advies.

In de formats wordt per onderscheiden onderdeel omschreven welke informatie moet worden vermeld en zijn vragen opgenomen die per onderdeel beantwoord moeten worden.

Het gebruik van de formats moet leiden tot meer uniformiteit en herkenbaarheid van de rapportages. Het verbetert de aandacht voor de inhoud, zowel voor de rapporteur als voor de gebruiker(s). Het format heeft geen absoluut of dwingend karakter. Aandacht is besteed aan de specifieke juridische en pedagogische aspecten die gelden voor jeugdigen die met het jeugdstrafrecht in aanraking komen.

4.5.3 Handreikingen

Voor de onderbouwing van de noodzaak van forensisch onderzoek geeft het strafrechtelijke deel van het Landelijk Kader drie handreikingen:

- 1 Een wegingsinstrument met betrekking tot de *noodzaak* van een rapportage pro justitia (schema's met stappen om tot een goede afweging van die noodzaak te komen).
- 2 Een beslisboom met betrekking tot het *soort onderzoek* in strafrechtelijk kader (zie ook Box 2).
- 3 Een indicatieoverleg van betrokkenen om de noodzaak voor een onderzoek te bespreken.

Er is een apart weginginstrument voor rechtsplegers (rechters, Officieren van Justitie en rechter-commissaris) en voor adviesgevers (RvdK en NIFP). Het *wegingsinstrument voor rechtsplegers* bestaat uit een schema dat is opgebouwd uit zes elementen (strafbaar feit, kenmerken delict-as, recidivekenmerken, persoons-as, strafrechtelijke opties en opportuniteit/utiliteit van

het forensisch onderzoek) die gewogen kunnen worden en die elk tot drie uitkomsten kunnen leiden:

- een negatief signaal voor een pj-onderzoek;
- een positief signaal voor een pj-onderzoek;
- een behoefte aan nader advies c.q. een consult van het NIFP.

Het *wegingsinstrument voor adviesgevers* bestaat uit een viertal te wegen elementen (delict, historie/achtergrond, actualiteit, opportuniteit/utiliteit pj-onderzoek) waarbij de RvdK en het NIFP ieder vanuit hun eigen bron informatie inbrengen. De wegeningen op de vier elementen leveren een onderbouwde indicatiestelling op voor wel of geen forensische diagnostiek en casusspecifieke aandachtspunten.

De *beslisboom* met betrekking tot het soort onderzoek is een handreiking. Men is dus niet verplicht om die te gebruiken. De beslisboom kan stap voor stap worden doorlopen. Hij start met de vraag of er sprake is van een maatregeloptie. Dit vereist altijd een multidisciplinair onderzoek. Als er geen maatregeloptie is, volgen verschillende afwegingen die leiden tot de uitkomst van een enkelvoudig onderzoek of een multidisciplinair onderzoek (zie verder Box 2).

Aan de indicatiestelling tot de noodzaak van een rapportage kunnen verschillende trajecten vooraf gaan. In een trajectconsult of in een *indicatieoverleg* tussen de aanvrager en het NIFP wordt de jongere besproken. Er wordt gekeken of er sprake is van psychiatrische en/of psychosociale problematiek, of de rapportage noodzakelijk is en of zorg is aangewezen. Hierbij kunnen de eerder genoemde handreikingen worden gebruikt.

Tijdens het indicatieoverleg worden de vragen van de aanvrager behandeld en wordt eventueel advies gegeven ten aanzien van de noodzaak forensische diagnose, gebruik bestaande forensische en reguliere diagnose, soort onderzoek, vraagstelling en welke instantie/persoon erbij betrokken kan worden.

4.6 Taken en verantwoordelijkheden ketenpartners

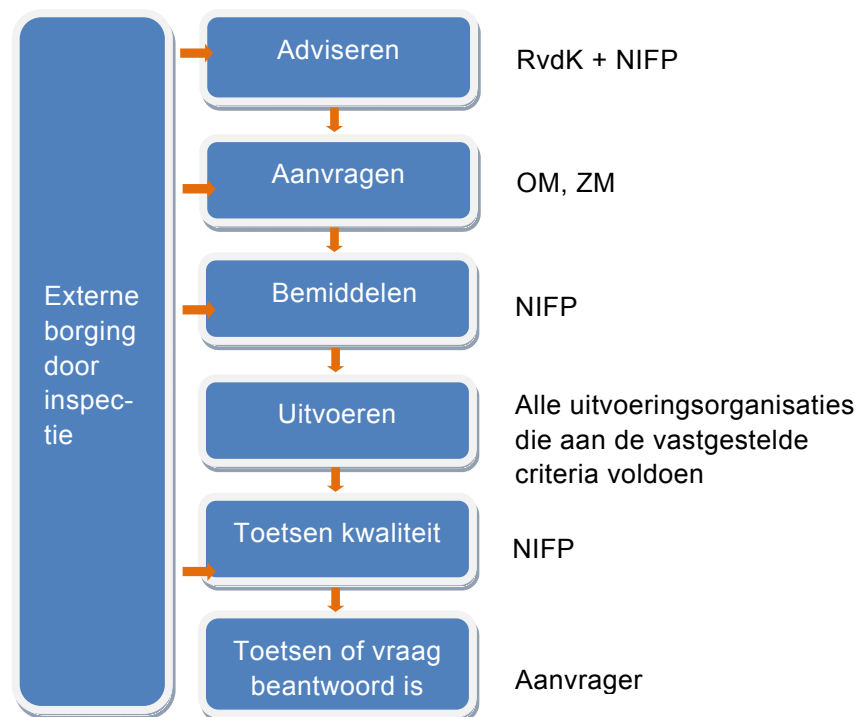
Organisatiemodel

Het hoofdproces van forensische diagnostiek bestaat voor de strafrechtelijke diagnostiek uit zes stappen:

- 1 adviseren
- 2 aanvragen
- 3 bemiddelen
- 4 uitvoeren
- 5 toetsen kwaliteit
- 6 toetsen of vraag beantwoord is

Aan elk stap zijn verantwoordelijke spelers en hun taken gekoppeld.

Schema 4.1 Organisatiemodel forensische diagnostiek²⁴

Aanvragers forensische diagnostiek

Het aanvragen van forensisch onderzoek bij jeugdigen in het strafrechtelijk kader is in het Landelijk Kader voorbehouden aan het OM en de Zittende Magistratuur (ZM). De RvdK heeft die mogelijkheid alleen als OM en ZM besluiten geen onderzoek aan te vragen. OM en ZM krijgen vooraf gevraagd of ongevraagd advies over de noodzaak van het onderzoek, het soort onderzoek en de vraagstelling. Dat advies komt:

- 1 of rechtstreeks van de RvdK, voortvloeiend uit de reguliere vroeghulp (het basisonderzoek bij een in verzekering gestelde minderjarige);
- 2 of van de RvdK en het NIFP gezamenlijk, na het zogenaamde indicatieoverleg, dat de Raad bijeen kan roepen bij twijfel over de noodzaak van een onderzoek;
- 3 of van de NIFP alleen na een bij de NIFP aangevraagd voorgeleidingsconsult. De beslissing van OM/ZM om een dergelijk consult aan te vragen, neemt zij rechtstreeks of na een advies daartoe vanuit het indicatieoverleg.

De aanvraag voor forensisch onderzoek in het strafrecht dient bij het NIFP te gebeuren.

Noot 24 Bron: bewerking schema Landelijk Kader FDJ p. 15.

NIFP

Het NIFP heeft in het Landelijk Kader FDJ zoals beschreven in paragraaf 2.5 drie functies toebedeeld gekregen: advisering, bemiddeling en toetsing. De omschrijving van die rollen in het strafrechtelijk kader wijkt niet af van de algemene omschrijving in het civielrechtelijke kader.

4.7 Situatie vóór de invoering van het Landelijk Kader

Op basis van bevindingen uit de nulmetingen die zijn uitgevoerd door Adviesbureau van Montfoort geven we een schets van de situatie met betrekking tot forensische diagnostiek vóór de invoering van het Landelijk Kader.

Rol van het NIFP

Het Landelijk Kader is, zoals in de inleiding is aangegeven, in 2003 in enkele voorlooptregio's ingevoerd. In 2002 was er dus formeel nog geen rol voor het NIFP inzake bemiddeling van jeugdforensisch onderzoek. De aanvragers van forensische diagnostiek vroegen rechtstreeks bij de gedragsdeskundigen of onderzoeksbureaus forensische diagnostiek aan. Uit de analyse van gegevens uit het FRIS in de nulmetingen bleek echter dat het NIFP op strafrechtelijk gebied ook reeds in 2002 een grote rol speelde. De datum van 1 januari 2003 markeert voor het NIFP dan ook niet het feitelijke begin van haar bemiddelingsrol bij forensische diagnostiek in het kader van het jeugdstrafrecht (Ter Braak et al., 2006).

Het NIFP was toen al in veel arrondissementen actief op dit punt, met name in Amsterdam, Rotterdam, Arnhem, Breda, Den Bosch en Alkmaar. In de arrondissementen Den Haag, Groningen, Leeuwarden, Roermond, Zutphen en Zwolle was het NIFP nog nauwelijks actief.

Aantal rapportages

De nulmetingen maakten duidelijk dat het NIFP dus ook al in 2002 een belangrijke rol speelde bij de bemiddeling van forensische diagnostiek. Het gaat in 2002 en 2003 om circa negenhonderd onderzoeken per jaar die door het NIFP bemiddeld werden. De forensische onderzoeksbureaus (met name de verschillende vestigingen van FORA en het Ambulatorium Zetten) meldden in 2002-2003 jaarlijks bijna vijfhonderd onderzoeken uit te voeren. Omdat niet duidelijk was of er van dubbeltellingen sprake was (en zo ja, in welke mate), hanteerde Adviesbureau van Montfoort een bandbreedte voor het totaal aantal strafrechtelijke forensische onderzoeken. De jaren voorafgaand aan de invoering van het Landelijk Kader werden jaarlijks 1.200 tot circa 1.400 strafrechtelijke forensische onderzoeken uitgevoerd (Ter Braak et al., 2006).

Aanvragen, adviseren en matches

In de verschillende nulmetingen is het onmogelijk gebleken om een zuiver beeld te krijgen van de exacte situatie voor de invoering van het Landelijk Kader FDJ. De nulmetingen hebben plaatsgevonden na de invoering van het Landelijk Kader in de desbetreffende arrondissementen. De implementatie

in drie tranches heeft er ook voor gezorgd dat het Landelijk Kader in de arrondissementen die formeel pas in 2005 zouden beginnen met de implementatie reeds zijn schaduw vooruit heeft geworpen. Elementen uit het Landelijk Kader zijn geleidelijk ingevoerd, ook al voor de formele implementatiedatum.

Vóór de invoering van het Landelijk Kader werd forensische diagnostiek vooral aangevraagd door het OM of door het ZM (de rechter-commissaris of de kinderrechter). De RvdK gaf daarbij advies over het onderzoek. De afwegingen werden gemaakt in het multidisciplinair overleg van de Raad. Iedere aanvrager maakte zijn eigen afweging inzake de noodzaak van onderzoek. De nulmeting vermeldt dat alle aanvragers eigen standaardvraagstellingen hanteerden voor onderzoek en dat in de meeste arrondissementen de aanvragers zelf de *matching* met een onderzoeksbureau deden.

Vóór de invoering van het Landelijk Kader FDJ bleken grofweg vier vormen van overleg tussen aanvrager, NIFP en uitvoerder van onderzoek te zijn:

- de aanvrager vroeg rechtstreeks onderzoek aan bij de uitvoerder;
- de aanvrager schakelde het NIFP niet in voor advies, maar uitsluitend voor bemiddeling;
- er vond in een vroegtijdig stadium een voorgeleidingsconsult plaats waarbij het NIFP adviseerde over de zinvolheid van het doen van onderzoek;
- er was een indicatieoverleg van het NIFP met de RvdK en eventueel ZM en OM over de noodzaak en inhoud van forensisch onderzoek.

Bruikbaarheid en kwaliteit van rapportages

Over het algemeen vonden de aanvragers de kwaliteit van rapportages voldoende voor de invoering van het Landelijk Kader FDJ. Er werden echter verschillen tussen rapportages gesignaleerd. Inzake de bruikbaarheid van rapportages voor de invoering van het Landelijk Kader FDJ werden in de diverse nulmetingen de volgende knelpunten genoemd:

- de (lijvige) omvang van de rapportages;
- het (ingewikkelde) taalgebruik in rapportages;
- de (te lage) vergoeding voor de rapporteurs;
- de (soms gebrekkige) kennis bij rapporteurs van bestaande behandel mogelijkheden;
- de (soms niet onderzochte) haalbaarheid/uitvoerbaarheid van de adviezen in rapportages.

In de uitvoering van onderzoek werden in de drie nulmetingen de doorlooptijden van rapportages als een groot probleem ervaren.

4.8 Situatie in de onderzochte arrondissementen voor invoering van het Landelijk Kader

Amsterdam

In het arrondissement Amsterdam werd het Landelijk Kader ingevoerd in 2003. Aanvragen van forensische diagnostiek werden voor de invoering vooral door de rechtbank gedaan. Reeds lang voor de invoering van het Landelijk Kader bestond een indicatieoverleg. Wekelijks kwamen de RvdK

en het NIFP de dag voor de raadkamerzitting samen om per casus de noodzaak voor en het type onderzoek te bespreken, alsmede de rolverdeling. De nulmeting vermeldde niet in welke mate reeds voor de invoering van het Landelijk Kader gewerkt werd met een standaardvraagstelling en rapportageformat. Ook de toetsende rol van het NIFP werd niet vermeld.

Leeuwarden

Ook het arrondissement Leeuwarden is een voorloopregio. Het Landelijk Kader FDJ werd er in 2003 ingevoerd. Vóór de invoering van het Landelijk Kader vroegen de rechtbank en het OM rechtstreeks forensische onderzoeken aan bij de uitvoerders. Er was nauwelijks sprake van bemiddeling door het NIFP. De RvdK adviseerde over de noodzaak voor een onderzoek. Er werd gebruik gemaakt van een eigen standaardvraagstelling en niet van een format voor rapportage. De nulmeting vermeldde niet hoe de matching met uitvoerders en de toetsing van rapportages gebeurde vóór de invoering.

Den Haag

Uit de nulmeting weten we dat in het arrondissement Den Haag vóór de invoering van het Landelijk Kader in 2004 de beslissing tot een persoonlijkheidsonderzoek gewoonlijk door het OM werd genomen. Incidenteel vroegen ook de RC of de raadkamer een persoonlijkheidsonderzoek aan. Maar ook dan liep de aanvraag formeel via het OM. Bij de afweging tot noodzaak van een onderzoek keek het OM met name naar de verhouding tussen de ernst van het delict en een onderzoek gericht op de persoonlijkheid. Het OM hanteerde geen format voor de afweging van onderzoek. Wel gebruikte het OM een standaardvragenlijst. De RvdK had een adviserende rol en maakte zelf de afweging een persoonlijkheidsonderzoek al dan niet te adviseren. Bij het tot stand komen van het advies kon ook de jeugdreclassering betrokken zijn. Er werd geen gebruikgemaakt van het rapportageformat uit het Landelijk Kader. Fora, een van de onderzoeksbureaus dat de meeste forensische onderzoeken uitvoerde, gaf in de nulmeting aan dat de aanvragen vaak onvolledig waren.

Het OM zette zelf de aanvraag uit. Het Haags Ambulatorium en Fora vormden sinds 2000 de centrale brievenbus als een vorm van serviceverlening aan de rechtbank/het parket. Er werd door de onderzoeksbureaus in de nulmeting een tekort aan gekwalificeerde rapporteurs gesignaleerd. De meeste onderzoeken werden door Fora uitgevoerd. De toetsing van de kwaliteit van de rapportages gebeurde door het OM.

Arnhem

In Arnhem is het Landelijk Kader per 1 januari 2005 formeel ingevoerd. Het OM was vóór de invoering de enige aanvrager van forensische diagnostiek in strafrechtelijk kader. Er bestonden vóór invoering van het Landelijk Kader voorgeleidingsconsulten die eind 2004 zijn vervangen door een indicatieoverleg van NIFP, Raad en OM. In het voorgeleidingsconsult deed een psycholoog van het NIFP een 'quick scan' bij de voorgeleidingen wanneer er aan nader onderzoek werd gedacht. Daarna volgde een formele onder-

zoeksvraag. Het NIFP was dus al voor de formele invoering actief als adviseur en bemiddelaar – zo blijkt uit de nulmeting. Het OM hanteerde een standaardvraagstelling. Het NIFP matchte de onderzoeksvraag met een rapporteur. Het NIFP had zijn eigen pool met individuele rapporteurs. Het NIFP meldde in de nulmeting dat de pool van rapporteurs niet groot genoeg was, waardoor de wachttijd voor onderzoeken lang werd. In de praktijk kwamen niet alle onderzoeksrapportages bij het NIFP terug. Rapportages werden soms rechtstreeks naar de aanvrager gestuurd en dan vond dus geen toetsing door het NIFP plaats.

4.9 Samengevat

In dit hoofdstuk hebben we de opzet en inhoud van het Landelijk Kader beschreven, alsmede de situatie in de door ons onderzochte arrondissementen vóór de invoering van het Landelijk Kader op basis van de eerder uitgevoerde nulmetingen. Uit de situatieschets blijkt dat vóór de invoering van het Landelijk Kader de jeugdforensische diagnostiek niet uniform werd ingevuld in de verschillende arrondissementen.

Hoewel de afnemers van de diagnostiek (rechtbank, OM, RvdK) de rapportages voor de invoering over het algemeen als voldoende beoordeelden, werd geklaagd over bepaalde aspecten van de kwaliteit van (sommige) rapportages: te lijvige, het taalgebruik, haalbaarheid en uitvoerbaarheid van adviezen. Daarnaast ontbrak het bij sommige rapporteurs aan kennis over behandelmogelijkheden en was de doorlooptijd van het onderzoek pro justitia te lang. Hierdoor werden zittingen en beslissingen uitgesteld. Duidelijke formats voor forensische diagnostiek, richtlijnen, criteria en landelijk bindende afspraken zijn ingevoerd in het jeugdstrafrecht om deze problemen op te lossen. Zoals vermeld heeft het NIFP extra taken gekregen op het gebied van advisering, bemiddelen en de kwaliteitscontrole van de rapportages. In de volgende hoofdstukken gaan we in op de betekenis hiervan in de praktijk. Om te beginnen voor het aantal en doorlooptijden.

5 Aantallen en doorlooptijden van forensische diagnostiek in strafrechtelijk kader

In dit hoofdstuk wordt op basis van kwantitatieve gegevens een beschrijving gegeven van de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van de aantallen pro justitia rapportages en de doorlooptijden van de onderzoeken pro justitia.

5.1 Aantallen forensische onderzoeken

Na invoering van het Landelijk Kader is het NIFP verantwoordelijk geworden voor de bemiddeling tussen aanvrager en onderzoeker pro justitia binnen het strafrechtelijke domein. In onderstaande tabellen wordt een overzicht gegeven van de aantallen en soorten rapportages die door het NIFP bemiddeld zijn. De gegevens zijn afkomstig uit het Forensisch Registratie en Informatie Systeem (FRIS). In 2002, vóór invoering van het Landelijk Kader werd een groot deel van de rapportages niet door het NIFP bemiddeld. Van deze niet door het NIFP bemiddelde rapportages zijn geen gegevens beschikbaar. Wel wordt in de nulmetingen vermeld dat het totaal aantal uitgebrachte onderzoeken pro justitia in het strafrechtelijk kader in de jaren 2002 en 2003 vermoedelijk tussen de 1.200 en 1.400 moet hebben gelegen.

Aantallen naar type rapportage

Uit tabel 5.1 blijkt dat het aantal door het NIFP bemiddelde rapportages pro justitia in 2008 ruim 400 hoger ligt dan in 2002. Werd in het eerste onderzoeksjaar bij het NIFP rond de 900 keer een onderzoek aangevraagd, in 2008 ligt dat aantal op ruim 1.300. Dit getal is echter wel vergelijkbaar met het hoogste cijfer in de bandbreedte dat in de nulmeting was aangegeven. Dat wil zeggen dat op grond van onderstaande tabel geen indicatie is gevonden voor een toe- of afname van het aantal onderzoeken pro justitia sinds de invoering van het Landelijk Kader.

Het enkel psychologische onderzoek wordt het meest frequent aangevraagd, gevolgd door de primaire dubbelrapportage en het enkel psychiatrische onderzoek. Uit overzicht blijkt bovendien dat het enkel psychologisch onderzoek als percentage van het totaal aantal rapportages relatief is toegenomen.

Tabel 5.1 Door het NIFP bemiddelde straf rapportages naar type onderzoek uitgesplitst naar het jaar waarin de rapportages werden aangevraagd (percentages)

type rapport	2002	2006	2007	2008
Enkel psychologisch	50%	57%	59%	63%
Primair dubbel	27%	26%	26%	21%
Enkel psychiatrisch	13%	6%	6%	6%
Secundair dubbel	4%	6%	5%	3%
Aanvullend dubbel	1%	2%	1%	2%
Aanvullend enkel psycholoog	1%	1%	1%	1%
Residentiële Jeugd rapportage	0%	1%	0%	1%
Anders	1%	1%	0%	0%
Triple rapportage	1%	0%	0%	1%
Onbekend	1%	0%	0%	1%
Aanvullend enkel psychiater	1%	0%	0%	0%
Klinische rapportage	1%	0%	0%	0%
PIJ-verlenging	0%	0%	0%	0%
TBS-verlenging	0%	0%	0%	0%
totaal	100%	100%	100%	100%
totaal aantal rapporten	917	1.485	1.443	1.321

Aantallen naar arrondissement

In tabel 5.2 wordt duidelijk dat het NIFP, na invoering van het Landelijk Kader het meest frequent bemiddelt in de drie grote arrondissementen Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. Uit het overzicht blijkt ook duidelijk dat de omvang van de bemiddeling door het NIFP in sommige arrondissementen ook vóór invoering van het Landelijk Kader al groot was en sindsdien niet noemenswaardig veranderd is (zie bijvoorbeeld Dordrecht, Breda, Amsterdam, Arnhem), terwijl in andere regio's voor invoering van het Landelijk Kader het NIFP vrijwel geen bemiddeling deed (zie bijvoorbeeld Zutphen, Den Haag en Roermond). Tevens blijkt dat het aantal rapportages per arrondissement sterk verschilt: in het arrondissement Assen blijft het aantal rapportages jaarlijks onder de twintig, terwijl in Amsterdam het aantal de 150 doorgaans ruimschoots overstijgt.

Tabel 5.2 Door het NIFP bemiddelde straf rapportages naar NIFP-locatie (percentage)

NIFP-locatie	2002	2006	2007	2008
Amsterdam	22%	13%	12%	10%
Rotterdam	11%	10%	10%	8%
Den Haag	0%	11%	10%	10%
Arnhem	10%	9%	7%	8%
Breda	10%	6%	7%	7%
Almelo	2%	5%	9%	10%
Lelystad/Flevoland	6%	6%	7%	8%
Den Bosch	9%	6%	6%	5%
Utrecht	3%	6%	5%	7%
Haarlem	5%	5%	3%	4%
Dordrecht	5%	4%	4%	3%
Zutphen	0%	4%	4%	5%
Maastricht	3%	3%	4%	3%
Alkmaar	7%	2%	2%	2%
Groningen	1%	4%	3%	2%
Roermond	0%	4%	2%	3%
Middelburg	2%	1%	2%	2%
Leeuwarden	1%	1%	1%	2%
Assen	1%	1%	1%	1%
totaal	100%	100%	100%	100%
totaal aantal rapporten	917	1.485	1.443	1.321

Aantallen naar type aanvrager

Zoals uiteengezet in paragraaf 4.6 van het voorgaande hoofdstuk kan het onderzoek pro justitia door verschillende functies worden aangevraagd. In tabel 5.3 wordt duidelijk dat de Officier van Justitie en de rechter-commissaris/rechter bijna even vaak de aanvrager zijn van pro justitia onderzoek in het strafrechtelijke kader bij het NIFP. De overig genoemde rechtsplegers zijn slechts zeer sporadisch opdrachtgever van dergelijk onderzoek.

Tabel 5.3 Door het NIFP bemiddelde strafrapportages naar aanvrager (percentage)

<u>aanvrager</u>	<u>2002</u>	<u>2006</u>	<u>2007</u>	<u>2008</u>
Officier van Justitie	40%	47%	50%	51%
Kinderrechter	33%	26%	27%	26%
Rechter-commissaris	26%	27%	23%	22%
Advocaat-generaal	0%	0%	0%	1%
Anders	0%	0%	0%	0%
onbekend	0%	0%	0%	0%
IND	0%	0%	0%	0%
ITZ	0%	0%	0%	0%
Procureur-generaal	0%	0%	0%	0%
<u>totaal</u>	<u>100%</u>	<u>100%</u>	<u>100%</u>	<u>100%</u>
	917	1.485	1.443	1.321

5.2 Doorlooptijden

Met de invoering van het Landelijk Kader werd ondermeer beoogd de doorlooptijden van het forensische onderzoek te verkorten. In deze paragraaf wordt getracht vast te stellen in hoeverre dit doel gerealiseerd is. Beperking daarbij is dat alleen van onderzoeken pro justitia die door het NIFP bemiddeld zijn, systematisch de doorlooptijden zijn geregistreerd. Zoals uit de voorgaande paragraaf blijkt, bemiddelde het instituut voor invoering van het Landelijk Kader niet in alle arrondissementen. Wordt nu simpelweg de gemiddelde doorlooptijd voor invoering van het Landelijk Kader vergeleken met de gemiddelde doorlooptijd van na invoering van het Landelijk Kader, dan bestaat het risico op schijnverbanden. Wordt bijvoorbeeld geconstateerd dat de doorlooptijden zijn verkort dan kan niet worden geconcludeerd dat het Landelijk Kader aan deze verkorting heeft bijgedragen. Het is tenslotte denkbaar dat in arrondissementen waar het NIFP voor invoering nog niet de bemiddeling verrichtte, de doorlooptijden korter waren dan in de arrondissementen waar zij dat wel deed. In de berekening van de doorlooptijden in de periode na invoering van het Landelijk Kader worden deze arrondissementen meegewogen en zorgen voor een daling van de gemiddelde doorlooptijden. Om zuiver de verandering van de doorlooptijden vast te stellen zou daarom naar de doorlooptijden per arrondissement gekeken moeten worden. Dit is om technische redenen, die verder op in deze paragraaf worden uitgelegd, slechts mogelijk gebleken voor de arrondissementen Amsterdam en Rotterdam. Voor het overige wordt gekeken naar de doorlooptijden van alle door het NIFP bemiddelde aantal onderzoeken.

De doorlooptijden zijn berekend op basis van FRIS-registraties. In het vervolg van deze paragraaf wordt gekeken naar registraties voor het jaar 2002 waarin het Landelijk Kader formeel in geen enkel arrondissement werd toe-

gepast, en naar de jaren 2006, 2007 en 2008 waarin het Landelijk Kader formeel gezien volledig geïmplementeerd was.²⁵

Kanttekening bij de analyse van de FRIS-registraties

Van tevoren is het van belang op te merken dat *tijdigheid* niet zonder meer vastgesteld kan worden. Nergens is in het Landelijk Kader FDJ bepaald hoe lang de doorlooptijden van de verschillende onderdelen van het pro justitia onderzoek mogen zijn. Wel hanteert het NIFP intern normtijden voor de verschillende fasen van het onderzoek. Volgens haar interne richtlijnen mag het onderzoek pro justitia bij jongeren die gedetineerd zijn (residentieel onderzoek) niet langer duren dan elf en een halve week en de ambulante onderzoeksvariant maximaal dertien en een halve week.²⁶ Deze twee doorlooptijden zijn als volgt opgebouwd:

- De tijd tussen de ontvangst van de opdracht en het verzenden naar de deskundige (checken dossier, info bijvoegen, matchen naar deskundige, akkoord verkrijgen) bedraagt bij gedetineerden twee weken en twee en een halve week bij niet-gedetineerden. De normtijd geldt voor alle varianten van het pro justitia onderzoek.
- De tijd waarin de deskundige zijn onderzoek verricht, bedraagt maximaal acht weken bij gedetineerden (residentieel onderzoek) en maximaal tien weken bij niet-gedetineerden (ambulant onderzoek).
- De tijd tussen de ontvangst bij het NIFP van het conceptrapport en de verzending naar de opdrachtgever (toetsing, feedback en verzendklaar maken) bedraagt maximaal één week. Bij multidisciplinair onderzoek geldt de normtijd vanaf ontvangst van het conceptrapport van de laatste rapporteur.

In het vervolg van deze paragraaf worden de doorlooptijden zoals die op grond van de FRIS-registraties berekend worden, afgezet tegen de interne normen van het NIFP.

De FRIS-registraties zijn handmatig ingevoerd door verschillende medewerkers van het NIFP. Een deel van deze registraties bleek tijdens de analyse vervuild of onvolledig. Zo kwamen negatieve doorlooptijden voor of ontbraken datums voor onderdelen van het onderzoeksproces, waardoor voor die zaken geen zinvolle doorlooptijd berekend kon worden. Registraties met negatieve doorlooptijden of met ontbrekende datums zijn niet meegenomen

Noot 25 Gegevens over doorlooptijden uit de eerdere nulmetingen lijken ongeschikt om mee te vergelijken. De aantallen op grond waarvan toen de doorlooptijden zijn berekend, zijn zo klein dat de betrouwbaarheid ter discussie staat. Bovendien zijn tijdens de nulmeting verschillende typen rapportages samen gemiddeld. Omdat de doorlooptijd per type rapport verschilt (zie opmerkingen hierna), zijn de eerder gevonden cijfers lastig te interpreteren en worden niet meegenomen in deze berekening.

Noot 26 In een brief aan de Kamer (10 juli 2006, kenmerk 5430833/06/DJJ) heeft de minister van Justitie toegezegd met de FPD (het huidige NIFP) te zullen werken aan het verbeteren van de kwaliteit van de advisering en het verkorten van de doorlooptijd van de advisering. Volgens de brief mag de adviesperiode van de FPD (NIFP) maximaal drie maanden (13,5 weken) beslaan, doch bij voorkeur niet meer dan zes tot acht weken bedragen.

in de analyse, wat echter betekent dat de berekening van de doorlooptijd een schatting is van de werkelijke doorlooptijd.²⁷

Doorlooptijden verschillen per type pro justitia onderzoek. Zo hebben enkele rapportages doorgaans een kortere doorlooptijd dan dubbele of triple rapportages. Omdat de verhoudingen tussen de verschillende typen rapportages jaarlijks verschillen, is het niet zinvol om één doorlooptijd voor alle verschillende rapportages te berekenen. In deze analyse wordt in plaats daarvan voor de verschillende typen rapportages afzonderlijke doorlooptijden berekend. Daarbij is echter uitsluitend gekeken naar typen rapportages die jaarlijks meer dan twintig keer worden uitgebracht. Voor rapportages die minder frequent worden opgesteld, is het weinig zinvol te spreken van ontwikkelingen in de tijd, omdat mogelijk geconstateerde verschillen verklaard moeten worden door de kleine aantallen. Uit tabel 5.4 blijkt dat alleen de enkel psychologisch rapportage, de primaire dubbelrapportage, de enkel psychiatrisch rapportage en de secundair dubbelrapportage in alle vier de onderzoeksjaren meer dan twintig keer voorkomen in de geschoonde FRIS-registraties.

Tabel 5.4 Onderzoekspopulatie doorlooptijden (aantal niet vervallen rapportages waarvoor onvervuilde volledige registraties beschikbaar zijn in FRIS)²⁸

	2002	2006	2007	2008
Enkel psychologisch	405	723	762	716
Primair dubbel	187	307	310	203
Enkel psychiatrisch	111	76	73	67
Secundair dubbel	31	70	59	35
Aanvullend dubbel	9	19	13	19
Aanvullend enkel psycholoog	7	8	15	9
Residentiële Jeugdrapportage	0	17	4	14
Triple rapportage	10	6	5	5
Anders	2	13	3	3
Aanvullend enkel psychiater	4	0	4	3
Klinische rapportage	4	0	2	0
PIJ-verlenging	0	0	1	1
Onbekend	1	0	0	0
TBS-verlenging	0	0	0	1
totaal voor doorlooptijden onderzochte rapportages	771	1.239	1.251	1.076
totaal aangevraagd rapportages	917	1.485	1.443	1.321

Noot 27 Ook om een andere reden is de berekening een schatting. Verschillende registraties kennen een doorlooptijd die gelet op het type rapport niet echt waarschijnlijk lijkt (bijvoorbeeld drie dagen voor een psychiatrisch rapport, elf dagen voor een dubbelrapport). Omdat binnen het bestek van dit onderzoek niet nagegaan kon worden of de doorlooptijden van deze rapportages ondeugdelijk zijn geregistreerd in FRIS of dat daadwerkelijk sprake is van een zeer voorspoedig verloop van het pro justitia onderzoek, zijn ze toch meegenomen in de analyse.

Noot 28 In dit overzicht zijn alleen de rapportages opgenomen waarvan geen van de datums ontbrak, waarvoor geen negatieve doorlooptijden berekend werden en waarvan de rapportages niet vervallen waren. Van de totaal 5166 FRIS-registraties waren 4.722 onvervuild. 385 van deze onvervuilde registraties hadden betrekking op rapportages die geheel (of bij een dubbel rapport soms ook gedeeltelijk) vervallen waren.

5.2.1 Doorlooptijden voor en na invoering Landelijk Kader

In tabel 5.5 wordt een overzicht gegeven van de gemiddelde doorlooptijden in dagen voor de verschillende onderzoeksvarianten.²⁹ Uit het overzicht blijkt dat na invoering van het Landelijk Kader de gemiddelde doorlooptijd van het door NIFP bemiddelde pro justitie onderzoek is afgenomen van 115 dagen in 2002 tot 93 dagen in 2008 voor de ambulante onderzoeksvariant en van 91 dagen in 2002 tot 84 dagen in 2008 voor de residentiële onderzoeksvariant. Daarmee voldoet de doorlooptijd van het ambulante onderzoek gemiddeld genomen aan de normtijd van 94 dagen. Het residentieel onderzoek voldoet niet aan de gestelde norm van maximaal 80 dagen.

Tussen de rapportagesoorten bestaan belangrijke verschillen. Het ambulante dubbelonderzoek kost aanzienlijk meer tijd dan het enkel ambulante onderzoek. Zowel het psychologische als het psychiatrische deel van het dubbelonderzoek wordt gemiddeld genomen niet binnen de normtijd van 94 dagen afgerond. Het zijn juist het enkel psychologisch en het enkel psychiatrisch onderzoek die ruim binnen de gestelde tijd worden voltooid.

Bij de residentiële onderzoeken zijn deze verschillen minder groot. Met uitzondering van het enkel psychologisch onderzoek haalt namelijk geen enkel type onderzoek de gestelde normtijd. Bovendien blijkt uit de cijfers dat bij het enkel psychiatrisch onderzoek sprake is van een verslechtering van de doorlooptijden sinds de invoering van het Landelijk Kader.

Voor het secundaire dubbel onderzoek zijn geen normtijden geformuleerd. Uit tabel 5.5 blijkt echter dat deze onderzoeksvariant naar verhouding het meeste tijd vergt en, hoewel verbeterd, na invoering van het Landelijk Kader ca. nog steeds vier maanden kost.

Tabel 5.5 Doorlooptijd in dagen uitgesplitst naar type rapport

onderzoeksvariant	2002	2006	2007	2008
enkel psychologisch onderzoek ambulant	106	88	90	82
enkel psychiatrisch onderzoek ambulant	103	98	92	81
psychologisch deel van primair dubbel ambulant	124	105	103	103
psychiatrisch deel van primair dubbel ambulant	125	104	102	104
<u>gemiddelde (ongewogen)</u>	<u>115</u>	<u>99</u>	<u>97</u>	<u>93</u>
enkel psychologisch onderzoek residentieel	86	74	79	74
enkel psychiatrisch onderzoek residentieel	82	77	84	85
psychologisch deel van primair dubbel residentieel	97	91	95	87
psychiatrisch deel van primair dubbel residentieel	97	90	96	88
<u>gemiddelde (ongewogen)</u>	<u>91</u>	<u>83</u>	<u>89</u>	<u>84</u>
psychologisch deel secundair residentieel dubbel onderzoek	141	119	124	126
psychiatrisch deel secundair residentieel dubbel onderzoek	141	119	124	127

Noot 29 Binnen de totale doorlooptijd van het forensisch onderzoek pro justitia kunnen drie perioden worden onderscheiden: de tijd tussen de ontvangst van de opdracht en het verzenden naar de deskundige, de tijd waarin de deskundige zijn onderzoek verricht en de tijd tussen de ontvangst bij het NIFP van het conceptrapport en de verzending naar de opdrachtgever. In bijlage 6 worden de doorlooptijden van deze afzonderlijke componenten weergegeven voor de verschillende soorten rapportages.

De gemiddelde doorlooptijd zegt weinig over het percentage van de rapportages dat binnen de gestelde normtijden wordt voltooid. In tabel 5.6 wordt daarom van dit percentage een overzicht gegeven. Uit de cijfers blijkt dat het percentage van de ambulante onderzoeken dat binnen de gestelde normtijden is afgerond toegenomen is van 43 procent in 2002 tot 58 procent in 2008. Voor de residentiële onderzoeksvarianten nam dit percentage toe van 48 procent in 2002 tot 51 procent in 2008. Ondanks deze lichte stijging moet nog steeds worden geconstateerd dat nauwelijks de helft van de rapportages gereed is binnen de gestelde norm.

Tussen de ambulante onderzoeksvarianten bestaan belangrijke verschillen. Uit tabel 5.6 blijkt dat in absolute zin de doorlooptijdenproblematiek voor ambulante onderzoeksvarianten bij enkel psychologisch onderzoek het meest verbeterd is. Voor invoering van het Landelijk Kader werd iets minder dan de helft van de onderzoeken binnen de gestelde normtijd afgerond terwijl dit percentage in 2008 toegenomen is tot 75 procent. Ook de beide delen van het ambulante dubbelonderzoek worden na invoering van het Landelijk Kader steeds vaker binnen de gestelde normtijd voltooid. Schommelde dit percentage voor invoering rond de 30 procent na invoering ligt het percentage rond de 45 procent. Bij het enkel psychiatrisch onderzoek is geen grote verandering opgetreden. Zowel voor als na invoering van het Landelijk Kader werd ongeveer tweederde van de rapportages binnen de gestelde tijd afgerond.

Ook tussen de residentiële onderzoeksvarianten bestaan belangrijke verschillen. Net als bij de ambulante onderzoeksvarianten vertoont hier het enkel psychologische onderzoek de grootste verbetering. Voor invoering van het Landelijk Kader werd iets minder dan de helft van de onderzoeken tijdig voltooid, na invoering voldoet circa tweederde aan de norm. Het dubbelonderzoek vertoont geen grote verbetering. Voor invoering van het Landelijk Kader voldeed 36 procent van zowel het psychologische als het psychiatrische deel van deze onderzoeksvariant aan de normtijden terwijl na invoering dit percentage gestegen is tot 47 procent respectievelijk 46 procent. Het enkel psychiatrische onderzoek laat zelfs een verslechtering zien. Werd voor invoering in 2002 64 procent binnen de gestelde tijd afgerond, na invoering is dit percentage gedaald tot 44 procent.

Tabel 5.6 Percentage van de rapportages binnen de normtijden uitgesplitst naar type rapport

onderzoeksvariant	2002	2006	2007	2008
enkel psychologisch onderzoek ambulant	47%	68%	62%	75%
enkel psychiatrisch onderzoek ambulant	63%	46%	56%	68%
psychologisch deel van primair dubbel ambulant	31%	56%	50%	45%
psychiatrisch deel van primair dubbel ambulant	30%	56%	50%	44%
gemiddelde (ongewogen)	43%	57%	55%	58%
enkel psychologisch onderzoek residentieel	55%	72%	64%	68%
enkel psychiatrisch onderzoek residentieel	64%	63%	47%	44%
psychologisch deel van primair dubbel residentieel	36%	42%	40%	47%
psychiatrisch deel van primair dubbel residentieel	36%	43%	40%	46%
gemiddelde (ongewogen)	48%	55%	48%	51%

Tijdigheid

Met het nastreven van normtijden wordt beoogd een efficiënte rechtspleging te bewerkstelligen. Een belangrijke indicatie daarvoor is de mate waarin rapportages tijdig voor de initiële zittingsdatum beschikbaar zijn. In de tabellen 5.7 t/m 5.10 wordt voor de vier geselecteerde onderzoekstypen vastge-

steld in welke mate de rapportages tijdig voor de initiële zittingsdatum beschikbaar kwamen.³⁰ Onder tijdig wordt verstaan: een week of langer voor de zitting beschikbaar, zodat de rechtsplegers de informatie uit het rapport nog kunnen benutten voor de strafzaak.

Uit tabel 5.7 blijkt dat bijna tweederde van de rapportages van het enkel psychologisch onderzoek pro justitie een week of langer voor de zitting beschikbaar is. Dat is een verbetering ten opzichte van 2002 toen ongeveer de helft een week of langer van tevoren werd aangeleverd. Tegelijkertijd moet worden geconstateerd dat in 2008 circa één op de tien rapportages pas na de beoogde zittingsdatum beschikbaar komt.

De situatie ten aanzien van enkel psychiatrisch onderzoek is in 2008 vergelijkbaar met die van enkel psychologisch onderzoek: ruim tweederde van de rapportages wordt een week of eerder voor de zitting aangeleverd. Het percentage rapporten dat pas na de initiële zittingsdatum beschikbaar komt, ligt zelf lager: op 5 procent.

De tijdigheid van primaire dubbelrapportages is minder goed. Ook in 2008 is bijna de helft van de rapportages korter dan een week voor de zitting beschikbaar. Een op de zeven rapporten wordt zelfs pas op de zittingsdag aan de opdrachtgever verstrekt of komt pas na de initiële zittingsdatum beschikbaar. Hoewel niet getoetst binnen deze evaluatie, betekent een dergelijke gang van zaken vermoedelijk dat bij een dergelijk laat oplevermoment de strafzaak door de rechter wordt aangehouden.

De tijdigheid van het secundaire dubbelonderzoek wordt weergegeven in tabel 5.10. Uit het overzicht blijkt dat bijna de helft van de rapportages niet binnen een week voor de zitting beschikbaar is. Het aandeel van de rapportages dat pas na de initiële zittingsdatum wordt opgeleverd, ligt in 2008 aanzienlijk hoger dan bij de primaire dubbelrapportages: ruim één op de vijf rapporten komt pas na de beoogde zittingsdatum beschikbaar.

Tabel 5.7 Tijdigheid enkel psychologisch onderzoek pro justitia (ambulant en residentieel samen)

	2002	2006	2007	2008
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	154	388	427	434
niet voor de initiële zittingsdatum beschikbaar	15%	8%	10%	9%
pas op dag zitting beschikbaar	4%	5%	4%	3%
binnen 1 tot 3 dagen voor de zitting beschikbaar	16%	10%	9%	10%
binnen 4 tot 7 dagen voor de zitting beschikbaar	12%	13%	19%	16%
binnen 7 tot 14 dagen voor zitting beschikbaar	29%	21%	19%	22%
binnen 14 tot 21 dagen voor zitting beschikbaar	11%	10%	10%	12%
meer dan drie weken voor zitting beschikbaar	13%	33%	29%	27%
totaal	100%	100%	100%	100%

Noot 30 In de FRIS-registraties van onderzoeken pro justitia wordt niet altijd de zittingsdatum vermeld. Van de in totaal 5.166 geregistreerde onderzoeken was van slechts 2.858 de zittingsdatum bekend.

Tabel 5.8 Tijdigheid enkel psychiatrisch onderzoek pro justitia (ambulant en residentieel samen)

	2002	2006	2007	2008
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	54	41	38	41
niet voor de initiële zittingsdatum beschikbaar	13%	10%	11%	5%
pas op dag zitting beschikbaar	2%	5%	3%	0%
binnen 1 tot 3 dagen voor de zitting beschikbaar	9%	5%	8%	15%
binnen 4 tot 7 dagen voor de zitting beschikbaar	11%	12%	18%	10%
binnen 7 tot 14 dagen voor zitting beschikbaar	26%	24%	34%	27%
binnen 14 tot 21 dagen voor zitting beschikbaar	17%	20%	8%	22%
meer dan drie weken voor zitting beschikbaar	22%	24%	18%	22%
totaal	100%	100%	100%	100%

Tabel 5.9 Tijdigheid primair dubbel onderzoek pro justitia (ambulant en residentieel samen)

	2002	2006	2007	2008
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	125	232	221	167
niet voor de initiële zittingsdatum beschikbaar	18%	9%	13%	13%
pas op dag zitting beschikbaar	3%	4%	2%	5%
binnen 1 tot 3 dagen voor de zitting beschikbaar	13%	13%	10%	10%
binnen 4 tot 7 dagen voor de zitting beschikbaar	26%	19%	17%	17%
binnen 7 tot 14 dagen voor zitting beschikbaar	22%	24%	28%	25%
binnen 14 tot 21 dagen voor zitting beschikbaar	6%	11%	8%	11%
meer dan drie weken voor zitting beschikbaar	12%	20%	21%	19%
totaal	100%	100%	100%	100%

Tabel 5.10 Tijdigheid secundair dubbel onderzoek pro justitia (ambulant en residentieel samen)

	2002	2006	2007	2008
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	21	56	47	27
niet voor de initiële zittingsdatum beschikbaar	14%	14%	11%	22%
pas op dag zitting beschikbaar	10%	4%	0%	0%
binnen 1 tot 3 dagen voor de zitting beschikbaar	14%	13%	15%	4%
binnen 4 tot 7 dagen voor de zitting beschikbaar	10%	25%	15%	15%
binnen 7 tot 14 dagen voor zitting beschikbaar	19%	20%	19%	33%
binnen 14 tot 21 dagen voor zitting beschikbaar	5%	11%	17%	7%
meer dan drie weken voor zitting beschikbaar	29%	14%	23%	19%
totaal	100%	100%	100%	100%

5.3 Verschillen in doorlooptijden per arrondissement

In de voorgaande paragraaf werd de ontwikkeling van de doorlooptijden van de door het NIFP bemiddelde onderzoeken pro justitia geanalyseerd. Hiervoor werden gemiddelde doorlooptijden van voor invoering van het Landelijk Kader vergeleken met gemiddelde doorlooptijden van na invoering. Deze vergelijking geeft geen inzicht in de mate waarin de bemiddeling door het NIFP verbeterd is. Zoals uit het voorgaande blijkt, verrichtte het NIFP voor invoering van het Landelijk Kader niet in alle arrondissementen de bemiddeling tussen aanvrager en rapporteur. Om vast te stellen of deze bemiddelende rol verbeterd is na invoering, moet daarom uitsluitend gekeken worden naar afzonderlijke arrondissementen waar het NIFP ook al voor invoering van het Landelijk Kader deze rol vervulde.

Net als bij de voorgaande analyse wordt in deze paragraaf als ondergrens twintig rapportages per peiljaar genomen. Omdat dit criterium nu per arrondissement wordt toegepast, komt slechts één rapportsoort in aanmerking voor de analyse: het psychologische deel van een residentieel primair dubbel onderzoek. Bovendien blijkt dit type onderzoek alleen in Amsterdam en Rotterdam meer dan twintig keer in de afzonderlijke onderzoeksjaren te zijn uitgebracht. (Rotterdam is overigens niet onderzocht in het kwalitatieve deel van de evaluatie van het Landelijk Kader.)

Uit tabel 5.11 blijkt dat in het arrondissement Amsterdam de gemiddelde doorlooptijd in dagen voor het psychologische deel van primair residentieel dubbel onderzoek pro justitia na invoering van het Landelijk Kader licht gedaald is van 79 dagen in 2002 tot 71 dagen in 2008. Gemiddeld genomen wordt zodoende ruimschoots aan de normtijd van 80 dagen voldaan. Ook in Rotterdam is de gemiddelde doorlooptijd voor het betreffende type onderzoek verbeterd. Kostte in 2002 een dergelijk onderzoek gemiddeld 96 dagen, in 2008 is dit afgenomen tot 81. Daarmee voldoet Rotterdam gemiddeld genomen echter niet aan de gestelde normtijd.

Wordt gekeken naar het percentage van de onderzoeken dat binnen de normtijd wordt afgerond, dan blijkt in Amsterdam sprake van een verslechtering. Werd voor invoering van het Landelijk Kader in 2002 driekwart van de rapportages tijdig opgeleverd, in 2008 geldt dit nog maar voor tweederde. Dit percentage is overigens nog steeds aanzienlijk beter dan in Rotterdam waar na invoering slechts 48 procent van de rapportages binnen de gestelde normtijd wordt afgerond.

Tabel 5.11 Amsterdam: Doorlooptijd van psychologische deel van primair residentieel dubbel onderzoek pro justitia uitgesplitst naar dagen en percentage dat voldoet aan de NIFP norm

	2002	2006	2007	2008
totale doorlooptijd Amsterdam	79	72	76	71
totale doorlooptijd Rotterdam	96	79	92	81
percentage rapportages binnen de normtijd Amsterdam	75%	79%	71%	69%
percentage rapportages binnen de normtijd Rotterdam	36%	57%	48%	48%

5.4 Samengevat

Uit de analyse van de FRIS-registraties blijkt dat na invoering van het Landelijk Kader het aantal door het NIFP bemiddelde onderzoeken jeugd pro justitia flink is toegenomen. Verrichtte zij in 2002 voor circa 900 onderzoeken de bemiddeling, in 2008 lag dit aantal rond de 1.300. De onderverdeling naar type onderzoek is niet noemenswaardig gewijzigd. Zowel voor als na invoering van het Landelijk Kader is de helft van het totaal aantal onderzoeken enkel psychologisch gevolgd door het primaire dubbelonderzoek dat circa een kwart van het totaal aantal door het NIFP bemiddelde onderzoeken omvat.

Het Landelijk Kader heeft onder meer tot doel de doorlooptijden in de rechtspleging te verkorten. Om die reden is gekeken hoe deze tijden zich hebben ontwikkeld na invoering van het Landelijk Kader voor de vier meest voorkomende onderzoekstypen (enkel psychologisch, enkel psychiatrisch, primair dubbel en secundair dubbel). Uit de analyse blijkt dat met uitzonde-

ring van het enkel residentieel psychiatrisch onderzoek alle doorlooptijden licht verbeterd zijn. In het verlengde daarvan blijken ook de percentages van de onderzoeken die binnen de interne NIFP normen voor doorlooptijden vallen, enigszins verbeterd.

Ondanks deze lichte verbetering moet worden geconcludeerd dat, afhankelijk van het type rapport, tussen de helft en eenderde van de rapportages niet binnen de normtijd wordt opgeleverd. Ook blijkt dat, afhankelijk van het type rapport, tussen de helft en eenderde van de rapportages vlak voor of pas na de initiële zittingsdatum beschikbaar komt.

6 Werken volgens het Landelijk Kader bij forensische diagnostiek in strafrechtelijk kader

In dit hoofdstuk wordt beschreven op welke manier in de vier onderzoeksarrondissementen invulling wordt gegeven aan het werken volgens het Landelijk Kader. Deze beschrijving is gebaseerd op interviews en dossieronderzoek. De kwantitatieve gegevens uit het dossieronderzoek zijn verwerkt in de tekst. De gedetailleerde tabellen zijn te vinden in bijlage 7. De interviews hebben plaatsgevonden in de eerste helft van 2008. In het dossieronderzoek zijn rapportages uit de periode voor de invoering van het Landelijk Kader FDJ uit 2002-2003 en in de periode 2007-2009 gescreend.

6.1 Organisatorische afspraken

Het Landelijk Kader schrijft, zoals aangegeven in hoofdstuk 4, in het strafrechtelijke domein verschillende werkprocedures voor. Uit de interviews die we hielden met 21 professionals blijkt dat de voorschriften geleid hebben tot een tamelijk uniforme taakverdeling tussen de verschillende in het Landelijk Kader benoemde partijen. Aanvragers van onderzoek vragen bijvoorbeeld in alle vier de onderzochte arrondissementen advies aan de RvdK en/of het NIFP over de noodzaak en inhoud van forensische diagnostiek. Ook blijken de NIFP-coördinatoren in alle aanvragen te bemiddelen tussen aanvrager en rapporteur en de rapportages te toetsen. De rol van aanvrager, adviseur en de manieren van indiceren, verschillen wel aanzienlijk per arrondissement. In de navolgende paragrafen geven we op basis van het *interviewmateriaal* een beschrijving van de organisatorische inbedding van het Landelijk Kader per arrondissement.

Amsterdam

In Amsterdam heeft de rechter-commissaris de rol van aanvrager toebedeeld gekregen. Bij uitzondering gebeurt dat op initiatief van de Officier van Justitie, maar ook in dat geval verloopt de officiële aanvraag via de rechter-commissaris. De Raad vraagt nooit pro justitia onderzoek aan.

Het NIFP en de RvdK bepalen in het zogenaamde indicatieoverleg de noodzaak van forensische diagnostiek. In dit wekelijkse indicatieoverleg worden de jongeren besproken die door de rechtbank zijn aangedragen op grond van het vermoeden van gedragsproblemen of bijzondere zorgbehoefte. Na afloop van het indicatieoverleg adviseert de NIFP-coördinator de rechter-commissaris over de noodzaak en het type onderzoek. De rechter-commissaris verleent vervolgens het NIFP de opdracht tot het laten uitvoeren van het beoogde onderzoek. Deze werkwijze werkt naar tevredenheid van betrokkenen. Een zorgconsult – dat wil zeggen een vorm van nader overleg tussen de Raad, het NIFP en de aanvrager dat omschreven staat in het Landelijk Kader – is daarom tot op heden nooit aangevraagd.

Tussen het NIFP en de Amsterdamse rechtbank bestaan korte en goede lijnen. Er wordt gewerkt met vaste contactpersonen. Elke zes weken vindt overleg plaats waarin onder meer de werkafspraken aan bod komen. Werkafpraak is bijvoorbeeld dat als een pro justitia rapport wordt aangevraagd, de Raad in beginsel geen uitgebreid vervolgonderzoek doet.

Het NIFP bemiddelt in Amsterdam tussen alle aanvragers en rapporteurs, zet onderzoeksopdrachten uit bij de rapporteurs en bewaakt de snelheid van rapporteren. Een psychiater van het NIFP zet de psychiatrische onderzoeken uit. Een psycholoog van het NIFP doet dit voor de psychologische onderzoeken. Beide coördinatoren kijken dan eerst naar de inhoud en zwaarte van de zaak. Vervolgens welke rapporteurs voor die zaak voldoende ervaring en expertise in huis hebben en ten slotte wie tijd heeft om onderzoek te doen en te rapporteren.

Het NIFP beschikt over een pool van circa tien freelance rapporteurs /psychiaters en circa 40 freelance rapporteurs/psychologen. Meestal wordt in eerste instantie gebruik gemaakt van deze rapporteurs. In een enkel geval maakt men gebruik van het onderzoeksbureau FORA. Indien rapporteurs na de aanvraag van het onderzoek willen overleggen met de aanvrager dan laten zij dat overleg in verband met hun onafhankelijkheid via het NIFP lopen. De netwerken en samenwerkingsrelaties in Amsterdam worden door alle betrokken partijen als goed ervaren.

Leeuwarden

In Leeuwarden is de Officier van Justitie de aanvrager. Soms is de kinderrechter van mening dat er een pro justitia rapport moet komen. In dat geval worden de processtukken aan de officier teruggegeven met het verzoek alsnog een onderzoek aan te vragen. De rechter-commissaris en RvdK fungeren nooit als aanvrager.

De noodzaak van het pro justitia onderzoek wordt in beginsel beslist door de Officier van Justitie en de RvdK. De Raad adviseert de Officier van Justitie bij alle voorgeleidingzaken over het aanvragen van onderzoek. Dit gebeurt vóór de voorgeleiding. De Raad voert hiertoe in de meerderheid van de gevallen telefonisch overleg of overleg via email met het NIFP. Soms neemt de Raad direct contact op met de Officier van Justitie. De Raad heeft volgens een van de geïnterviewden werkzaam bij het NIFP meer dan het NIFP de neiging om tot aanvragen van pro justitia rapportages te adviseren. Desalniettemin zijn zogenaamde zorgconsulten die aangevraagd kunnen worden als de Raad en het NIFP er samen niet uitkomen, nimmer aangevraagd.³¹ De RvdK Leeuwarden adviseert eveneens vaak tot het uitvoeren van een trajectconsult door een NIFP-psychiater. Net als in andere arrondissementen kan de uitkomst van dit consult reden zijn om onderzoek pro justitia te laten verrichten.

Noot 31 Volgens het document *handreiking wegingsinstrument noodzaak pro justitia rapportage en beslisboom soort onderzoek* (strafrecht) kunnen krachtens het Landelijk Kader 'zorgconsulten' worden aangevraagd indien de Raad en het NIFP niet in staat zijn om te besluiten over de noodzaak van pro justitia rapportage.

Als een pro justitia rapport wordt aangevraagd, dan verricht de Raad in tegenstelling tot de situatie in Amsterdam ook altijd een uitgebreid vervolgonderzoek waarin naast een strafadvies ook de bevindingen van het pro justitia onderzoek zijn verwerkt.³² Het uitgebreide raadsonderzoek wordt overigens soms ook uitgevoerd wanneer de Officier van Justitie geen aanleiding ziet tot het laten uitvoeren van een onderzoek pro justitia.

Net als in de andere drie onderzochte arrondissementen bemiddelt het NIFP Leeuwarden tussen de aanvragers en rapporteurs. Volgens de coördinatoren bewaakt het NIFP de kwaliteit en tijdigheid van de rapportages. Zij voorzien de rapporteurs van de relevante gegevens uit het strafdossier die door de aanvrager zijn aangeleverd en overige relevante gegevens. Indien rapporteurs na de aanvraag van het onderzoek willen overleggen dan doen zij dat meestal met het NIFP. Volgens beide partijen is het contact goed.

Den Haag

In Den Haag heeft, net als in Leeuwarden, de Officier van Justitie de rol van aanvrager toebedeeld gekregen. De kinderrechters van de rechtbank in Den Haag en de RvdK vragen zelf geen forensisch diagnostisch onderzoek aan. Wel geeft de rechter bij uitzondering, wanneer in een zaak geen rapport is uitgebracht, de officier alsnog opdracht tot het aanvragen van een pro justitia onderzoek.

De RvdK geeft vanuit haar interne multidisciplinaire overleg zelfstandig advies aan de Officier van Justitie over de wenselijkheid van pro justitia rapportages. Over de noodzaak van het aanvragen van pro justitia rapportages voert de Raad, in tegenstelling tot Amsterdam en Leeuwarden, geen overleg met het NIFP. Ook het NIFP geeft advies aan de Officier van Justitie, echter niet uit eigen beweging. Dit advies kan geleverd worden door middel van een trajectconsult dat door de aanvrager is aangevraagd of via telefonisch overleg.

De aanvragen komen bij het NIFP binnen. De coördinator van het NIFP leest de aanvraag en de eventueel bijbehorende rapportages van de RvdK of van BJZ/jeugdreclassering. Wanneer besloten is tot het laten uitvoeren van pro justitia onderzoek dan doet de RvdK, net als in Leeuwarden, altijd vervolgonderzoek. Over de samenwerking tussen het NIFP en de RvdK spreken de geïnterviewden weinig enthousiast. Van overleg lijkt nauwelijks sprake. De RvdK adviseert de opdrachtgever, het NIFP bemiddelt en toetst.

Het NIFP Den Haag bemiddelt tussen aanvragers en rapporteurs, zet onderzoeksopdrachten uit, bewaakt de snelheid van rapporteren en heeft een toetsende verantwoordelijkheid. Vóór invoering van het Landelijk Kader gingen alle aanvragen in Den Haag naar FORA. Na invoering van het Landelijk

Noot 32 Forensische psychiaters, psychologen en medewerkers van de Raad geven vanuit gedragskundig oogpunt een 'strafadvies'. Hierin geven zij aan of kan worden volstaan met een jeugddetentiestraf, een civielrechtelijke ondertoezichtstelling met machtiging gesloten of open inrichtingsplaatsing of dat beter kan worden gereageerd op de strafbare feiten met een PIJ-maatregel of andere afdoening. Een enkele keer geven zij antwoord op de vraag of het aanbeveling verdient om het volwassenenstrafrecht toe te passen. Wij gebruiken in dit rapport de term 'strafadvies' en niet 'advies over de afdoening' omdat strafadvies de term is die in de praktijk wordt gebruikt.

Kader zette het NIFP de meeste onderzoeken uit bij FORA. Nu heeft het NIFP een eigen pool – maar die is klein en bestaat anno 2008 uit onvoldoende gekwalificeerde gedragsdeskundigen om aan de vraag te kunnen voldoen. Door het NIFP en het OM is de huidige situatie omschreven als een overgangssituatie.

Arnhem

Net als in Leeuwarden en Den Haag is in Arnhem de Officier van Justitie de enige aanvrager. Beslissingen over de noodzaak rapportage pro justitia worden net als in Amsterdam primair binnen het indicatieoverleg bepaald. De officier brengt alle voorgeleidingen met bijbehorende basisonderzoeken van de Raad in het indicatieoverleg. In dit overleg zit een gedragsdeskundige van de Raad en een psychiater of psycholoog van het NIFP. Bij uitzondering neemt een medewerker van de jeugdreclassering op uitnodiging deel aan het indicatieoverleg. De indicatiestellers adviseren de Officier van Justitie over noodzaak en inhoud van forensisch diagnostisch onderzoek. De officier neemt het advies vrijwel altijd over en verleent het NIFP formeel opdracht tot bemiddeling. Als pro justitia onderzoek plaatsvindt, dan onthoudt de Raad zich, net als in Amsterdam, van een vervolgonderzoek of uitgebreid strafrechtelijk onderzoek.

Het NIFP bemiddelt in Arnhem tussen alle aanvragers en rapporteurs. Blijkens de interviews zetten de coördinatoren de onderzoeksopdrachten en informatie van de jongeren bij de rapporteurs uit en bewaken zij de kwaliteit en doorlooptijden van de rapportages. Het NIFP beschikt over een beperkt aantal freelance rapporteurs – één psychiater en een paar psychologen. Meestal wordt gebruik gemaakt van deze rapporteurs. Indien rapporteurs na de aanvraag van het onderzoek willen overleggen met de aanvrager dan laten zij dat overleg in verband met hun onafhankelijkheid, via het NIFP lopen. Een enkele keer overlegt een rapporteur direct met de officier, bijvoorbeeld over de vraag of de ten laste gelegde feiten PIJ-waardig zijn of niet. De Officier van Justitie kan namelijk de tenlastelegging tijdens de looptijd van het onderzoek pro justitia, nog herformuleren. Als de officier kritiek heeft op een rapport, dan bespreekt het NIFP de kritiek met de rapporteur.

Vergelijking met nulmeting

Ondanks de hierboven beschreven verschillen in de organisatie en werkafspraken voor de uitvoering van forensische diagnostiek, is er een belangrijke overeenkomst. De strafrechtelijke rapportages over jeugdigen worden in de vier onderzochte arrondissementen door het NIFP bemiddeld. Dit is conform de afspraken in het Landelijk Kader. In het verleden, vóór de invoering van het Landelijk Kader, was dit nog niet het geval in Leeuwarden en in Den Haag.

6.2 Handreikingen voor het afwegen van noodzaak

Het bepalen van de noodzaak van het doen van pro justitia onderzoek zou conform het Landelijk Kader moeten geschieden aan de hand van twee instrumenten. Het ene instrument 'Wegingen rechtsplegers nee/ja pj-onderzoek jeugd' is bedoeld voor de formele aanvrager van het onderzoek. Het andere instrument 'Wegingen adviesgevers nee/ja pj-onderzoek jeugd' is bedoeld voor de Raad en het NIFP die de aanvrager moeten adviseren

over de noodzaak. In dit verband moet de introductie van BooG worden genoemd. Volgens landelijke afspraken tussen het OM, het Kabinet rechter-commissaris, de RvdK en het NIFP moet de indicatiestelling pro justitia onderzoek vanaf eind 2007 mede gebaseerd worden op de door de NIFP ontwikkelde en beheerde webapplicatie BooG (Beslissingsondersteuning onderzoek Geestvermogens).³³ Het systeem³⁴ beoogt de aanvrager te adviseren over de noodzaak en vorm van het pro justitia onderzoek zodat in alle arrondissementen in vergelijkbare situaties op dezelfde wijze pro justitia gerapporteerd wordt. Dit betekent dat de instrumenten uit het LKJ als gevolg van de invoering van BooG achterhaald zijn.

Uit de interviews blijkt dat in het ene arrondissement de aanvrager primair is belast met het besluit tot het laten uitvoeren van een pro justitia onderzoek (Leeuwarden en Den Haag), terwijl in het andere arrondissement het NIFP en de RvdK primair oordelen over de noodzaak (Amsterdam en Arnhem). Uit de interviews blijkt dat BooG niet in alle arrondissementen consequent wordt benut. In Amsterdam en Arnhem wordt het instrument niet gebruikt. In Leeuwarden en Den Haag wel.

In Amsterdam raadplegen noch de aanvrager noch het NIFP en de RvdK BooG. Anders dan landelijk afgesproken, baseren zij zich geheel op de uitkomst van het indicatieoverleg. De RvdK en het NIFP houden zoals beschreven elke week indicatieoverleg, en vergaderen net zo lang totdat ze samen advies kunnen geven.

In Leeuwarden vindt de beslissing primair plaats door de Officieren van Justitie zelf. Zij maken daarbij wel gebruik van BooG. Met enige regelmaat wordt in aanvulling op het BooG-advies echter ook gebruik gemaakt van trajectconsulten uitgevoerd door een psychiater van het NIFP. Ook wordt de Officier van Justitie ongevraagd geadviseerd door de Raad. De medewerkers van de RvdK, zo blijkt uit de interviews, vullen in dat arrondissement bij alle voorgeleidingzaken ook het instrument BooG in.

In Arnhem heeft de officier net als in Amsterdam de beslissing tot het doen van forensisch onderzoek min of meer uitbesteed aan het NIFP en de RvdK. Beide partijen bepalen in het wekelijkse indicatieoverleg de noodzaak tot het doen van pro justitia onderzoek en adviseren de Officier van Justitie daarover.

In Den Haag maken de medewerkers van het OM consequent gebruik van BooG. Vaak kan op grond van de uitkomsten daarvan al besloten worden tot het al dan niet laten uitvoeren van pro justitia onderzoek. In aanvulling daarop wordt ook met enige regelmaat gebruik gemaakt van het trajectconsult uitgevoerd door een psychiater van het NIFP. In alle zaken waarbij jongeren

Noot 33 NIFP (2006). Algemene toelichting bij de rapportage formats psychiatrisch en psychologisch onderzoek Pro Justitia TBS 6-jaars. Utrecht: Commissie Rapportage.

Noot 34 De werking van het systeem komt erop neer dat de hoofdverdenking wordt ingevoerd van alle verdachten van misdrijven ten aanzien van wie de officier van justitie een inbewaringstelling gaat vorderen bij de rechter-commissaris en ten aanzien van wie hij het voornemen heeft om hem te laten berechten door de meervoudige strafkamer van de rechtbank. Met deze afbakening wordt bewerkstelligd dat de zaken waarbij een pj-onderzoek overwogen gaat worden van een voldoende ernst zijn (Kordelaar & Wagenvoort 2006). Deze verdenking leidt tot het advies om op voorhand al af te zien van een gedragsdeskundig onderzoek dan wel door te gaan met het invullen van BooG. Gaat de aanvrager door dan dient hij een aantal significant gebleken indicatoren te scoren waar het antwoord op in de praktijk heeft uitgewezen dat zij bepalend zijn voor de beoordeling van de noodzaak tot een pro justitia onderzoek. Deze scores leiden tot het advies om geen onderzoek te laten doen respectievelijk tot een enkelvoudig of multidisciplinair onderzoek te besluiten. Het systeem kan ook adviseren het NIFP te consulteren.

worden voorgeleid aan de rechter-commissaris geeft de RvdK Den Haag op eigen initiatief advies aan de Officier van Justitie over de noodzaak van pro justitia onderzoek. Opvallend genoeg maakt de RvdK daarbij gebruik van het wegingsinstrument uit het Landelijk Kader.

Vergelijking met de nulmeting

Uit de nulmetingen blijkt dat de werkwijze om de noodzaak van het laten uitvoeren van onderzoek pro justitia te bepalen, tussen de arrondissementen verschilde. In Amsterdam kwamen de RvdK en het NIFP de dag voor de raadkamerzitting samen om net als tegenwoordig, per casus de noodzaak voor en het type onderzoek te bespreken, alsmede de rolverdeling. In Leeuwarden vroegen de rechtbank en het OM rechtstreeks forensisch onderzoek aan bij de uitvoerders. In Den Haag werd de beslissing tot een persoonlijkheidsonderzoek gewoonlijk door het OM genomen. Bij de afweging tot noodzaak van een onderzoek keek het OM met name naar de verhouding tussen de ernst van het delict en een onderzoek gericht op de persoonlijkheid. In Arnhem tenslotte vond de beslissing plaats met behulp van voorgeleidingsconsulten. Deze zijn eind 2004 vervangen door een indicatie-overleg van NIFP, Raad en OM.

6.3 Richtlijnen en formats aanvragen

Krachtens het Landelijk Kader FDJ zou de aanvrager van pro justitia onderzoek gebruik moeten maken van een standaard aanvraagformulier met vaste vraagstelling. Uit de interviews blijkt dat het 'standaard format onderzoeksopdracht' slechts beperkt wordt gebruikt. De aanvraag van het pro justitia onderzoek kent daarentegen wel vrijwel altijd de (in 2006 herziene) standaardvraagstelling uit het Landelijk Kader. Bij uitzondering worden vragen enigszins aangepast om tegemoet te komen aan specifieke informatiebehoefte. De aanvragers in de vier onderzochte arrondissementen werken met eigen formats die grotendeels dezelfde strekking hebben als het aanvraagformat uit het Landelijk Kader.

In Amsterdam verstuurt de rechter-commissaris conform het indicatieadvies de officiële opdracht voor het onderzoek naar het NIFP. Ook hij maakt gebruik van een eigen vast format dat de standaard onderzoeksvragen uit het Landelijk Kader bevat.

In Leeuwarden maakt de Officier van Justitie eveneens gebruik van een eigen format, dat overigens sterke overeenkomsten vertoont met het format uit het Landelijk Kader en het format dat in Amsterdam wordt gebruikt. De standaard vraagstelling uit het Landelijk Kader is hierin opgenomen.

In Arnhem wordt altijd gebruik gemaakt van het standaard format en de vragen uit het Landelijk Kader. In Den Haag gebeurt dat niet. De Officier van Justitie stuurt daar de uitdraai van BooG naar het NIFP (zie 6.2).

Vergelijking met de nulmeting

In de nulmeting is geen expliciete aandacht besteed aan formats en richtlijnen voor de aanvraag.

6.4 Richtlijnen en formats voor rapportages

In de vier onderzochte arrondissementen worden de pro justitia rapportages grotendeels volgens het landelijke format opgesteld. Dit blijkt ook uit het dossieronderzoek. Van de 75 onderzochte rapportages werd in 83 procent het format volledig gevolgd en bij 17 procent ten dele.

Er bestaan kleine verschillen ten aanzien van de vraagstelling en het gebruik van subparafen. Uit het interview met een rapporteur blijkt bijvoorbeeld dat in Arnhem de laatste vraag uit de standaardvraagstelling ontbreekt. Het gaat om de vraag: 'In hoeverre komen er uit het onderzoek bevindingen naar voren die niet aan de orde zijn gekomen in de onderzoeksvragen, maar wel van belang zijn met betrekking tot de ontwikkeling en opvoeding van de jeugdige en/of bij eventueel te nemen beslissingen?' Dit blijkt ook uit het dossieronderzoek: van de onderzochte rapportages in Arnhem wordt in 36% het format ten dele gevolgd of missen er onderdelen.

Een andere rapporteur meldt dat hij de subparagraaf 'klinisch psychologische indrukken en bevindingen' weglaat uit zijn rapporten omdat hij niet weet wat hij onder deze noemer moet verstaan. Een medewerker van het NIFP is van mening dat enige 'dichterlijke vrijheid' op het gebied van de forensische diagnostiek aanvaardbaar en wenselijk is.

De overige geïnterviewde rapporteurs hebben geen aanmerkingen op het format en de richtlijnen voor rapportage. Zij ervaren deze als positief, als een goed middel om te controleren of alle zaken die relevant zijn voor het onderzoek afdoende aan de orde zijn gekomen.

Vrijwel alle respondenten geven aan het een groot voordeel te vinden dat iedereen met hetzelfde format werkt. Door het format weten rapporteurs wat er van hen wordt verwacht, en welke onderzoeksvragen zij moeten beantwoorden.

Vergelijking met de nulmeting

Uit de nulmeting blijkt dat in zowel Arnhem, Den Haag als Leeuwarden met een eigen standaard vraagstelling werd gewerkt. Uit de nulmeting blijkt verder dat in geen van de onderzochte arrondissementen gewerkt werd met een standaard rapportage format. In de nulmeting wordt voor Amsterdam geen informatie gegeven over het gebruik van standaard vraagstelling of standaard rapportage formats. Gelet echter op de grote rol die NIFP ook toen al speelde in Amsterdam, is het waarschijnlijk dat hier sprake was van standaardisering van vraagstelling en rapportage format.

6.5 Invulling van de verschillende rollen

In het Landelijk Kader zijn drie rollen onderscheiden met bijbehorende verantwoordelijkheden: die van de aanvragers, bemiddelaar (het NIFP) en de rapporteurs. De aanvragers van forensische diagnostiek in strafrechtelijk kader zijn het OM of de rechtsprekende macht. Zij vragen onderzoek aan op advies van de RvdK of het NIFP. Die adviezen worden vrijwel altijd opgevolgd. Opdrachten voor pro justitia rapportages gaan vervolgens via het NIFP naar de rapporteurs.

Het Landelijk Kader heeft een sleutelrol toebedeeld aan het NIFP. In Amsterdam en Arnhem vervult het NIFP die rol ook. Volgens de respondenten in deze arrondissementen geschiedt het advieswerk over de wenselijkheid

en inhoud van de rapportages in goed overleg met de RvdK. Het NIFP bemiddelt tussen aanvragers en gedragsdeskundigen en draagt zorg voor verbetering van de onderzoeksopdracht als dat nodig is. Het fungeert als adviseur, bemiddelaar, bewaakt de tijdigheid en toetst de kwaliteit van de rapportages.

In Leeuwarden en Den Haag is de verdeling van verantwoordelijkheden tussen RvdK en NIFP minder duidelijk. De RvdK is daar volgens de geïnterviewden van beide partijen de belangrijkste adviseur van de aanvragers. In Den Haag wijkt het NIFP wel eens af van de opdracht zonder de aanvrager, de Officier van Justitie, daarin te kennen. Dan wordt bijvoorbeeld, als gevolg van een tekort aan rapporteurs, een enkelvoudige rapportage uitgezet in plaats van de aangevraagde dubbelrapportage.

Conform het Landelijk Kader bewaakt het NIFP de tijdigheid en de kwaliteit van de rapportages. De tijdigheid wordt getoetst aan de hand van een aantal interne, niet-wettelijk verankerde normtijden. De kwaliteit van de rapportages wordt, zo blijkt uit de interviews, beoordeeld aan de hand van het landelijk format en kwaliteitscriteria die in de hoofden van de NIFP-medewerkers zitten – al dan niet met de hulp van een jurist.

De rol en de verantwoordelijkheden van de rapporteur hebben geen aanleiding gegeven tot onduidelijkheid binnen het onderzoek. Zijn positie is die van forensische onderzoeker die bij zijn onderzoek onafhankelijkheid betracht. Wel blijkt een aantal rapporteurs last te ondervinden van het feit dat zij tevens in dienst is van het NIFP als coördinator. Zij toetsen vanuit hun vaste dienstverband de rapportages die binnenkomen van andere rapporteurs maar zijn op het andere moment als onafhankelijke deskundige leverancier van rapportages. Hierbij zij vermeld dat de freelance rapporteurs die tevens in dienst zijn van het NIFP bij voorkeur voor andere arrondissementen pro justitia onderzoek doen. Dit lukt niet altijd.

Vergelijking met de nulmeting

Van de drie rollen (aanvrager, bemiddelaar en rapporteur) die het Landelijk Kader benoemd wordt, werd met name de rol van bemiddelaar voor invoering van het Landelijk Kader anders ingevuld, zo blijkt uit de nulmeting. In Amsterdam en Arnhem speelde het NIFP al een belangrijke rol. In Leeuwarden en Den Haag vond geen bemiddeling plaats en vroeg het OM rechtstreeks bij de rapporteur het onderzoek aan.

6.6 Knelpunten

Tijdens de interviews is expliciet gevraagd naar knelpunten in de forensische diagnostiek. We geven hier een overzicht van de aandachtspunten die door respondenten zijn genoemd. Moeilijkheden die de kwaliteit, inhoud en bruikbaarheid van de rapportages betreffen, staan beschreven bij 6.8.

Te weinig rapporteurs en tijd

Het tekort aan rapporteurs en daardoor de te lange wachttijden en doorlooptijden vormen in alle onderzochte arrondissementen het belangrijkste knelpunt. Dit lijkt vaker voor te komen als dubbelrapportages worden aangevraagd (zie ook hoofdstuk 5). In Amsterdam en Leeuwarden worden de rapporten vaak vlak voor de zitting opgeleverd, waardoor ze minder goed gelezen en 'vertaald' kunnen worden naar de juridische context en afdoe-

ning van de strafzaak. In Leeuwarden komt het regelmatig voor dat pro justitia rapportages zo laat worden aangeleverd dat de zitting aangehouden wordt. Niet alleen de Officier van Justitie en rechtsprekende macht zeggen hier last van te ondervinden, ook de RvdK ervaart dit probleem. Afgesproken is namelijk dat de RvdK de inhoud van de pro justitia rapportage verwerkt in haar eigen rapport. Indien nodig zal zij ook nog moeten afstemmen met aanbieders van interventieprogramma's. Ook in Den Haag hebben raadsmedewerkers dat probleem.

In Den Haag en Arnhem zijn zowel pro justitia als raadsrapportages regelmatig te laat waardoor zittingen moeten worden uitgesteld. Anno 2008 bespeuren enkele geïnterviewden uit deze twee regio's enige verbetering. De rapportages zouden iets vaker op tijd zijn. Men denkt dat dit te maken heeft met het feit dat het NIFP nu een beroep kan doen op meer deskundigen die als freelance rapporteur willen werken.

De aangeleverde informatie

Het belangrijkste knelpunt bij de aanvragen is de incompleetheid van het bijbehorende dossier met rapporten en stukken over de jongeren. Het NIFP kan niet beoordelen of alle relevante stukken die beschikbaar zijn ook in het dossier zitten. Het NIFP heeft namelijk geen toegang tot het persoonsdossier van de justitiabele. Achter de raadsrapportages gaat het NIFP wel aan, maar het komt ook regelmatig voor dat op een zelfde zitting meer strafbare feiten worden behandeld dan die in de onderzoeksopdracht vermeld staan. Volgens het NIFP zou het OM dergelijke aanvullende informatie moeten doorspelen aan de rapporteur. Volgens de rechtbank Den Haag kan dit probleem opgelost worden als rapporteurs of NIFP medewerkers zelf bij het OM nagaan of er nieuwe feiten bij zijn gekomen die op dezelfde zitting worden behandeld. Ook dit knelpunt wordt in alle onderzochte arrondissementen genoemd.

Toetsing

De toetsing van de kwaliteit van de rapportages door het NIFP zou volgens zes geïnterviewden beter kunnen. Er zouden meer consequenties verbonden moeten worden aan ondermaatse rapportages. Het komt bijvoorbeeld wel eens voor dat het NIFP een rapport afkeurt en de rapporteur zijn product toch naar het OM of de rechtbank stuurt. Slechte rapporteurs blijven aan de slag of zetten hun werk voort in andere arrondissementen.

Beroepenstrijd

Twee rapporteurs voelen zich bij tijd en wijle in een concurrentiepositie geplaatst met gedragsdeskundigen van de RvdK. Een andere rapporteur noemt de rol van de RvdK onduidelijk. De RvdK zou wel eens de neiging hebben om rapportages te toetsen en op de stoel van het NIFP te gaan zitten. Een paar geïnterviewde medewerkers van het NIFP en de RvdK signaleren overlap tussen het werk van de RvdK en het werk van het NIFP. Dat verslechtert de verhoudingen terwijl het Landelijk Kader hogere eisen stelt aan overleg en communicatie tussen de diverse samenwerkende partners.

Vergelijking met de nulmeting

Tijdens de nulmeting werden in de vier onderzochte arrondissementen knelpunten naar voren gebracht die ook nu nog genoemd worden. Het gaat daarbij ondermeer om tijdigheid, doelmatigheid, gebrekkige kennis bij rapporteurs van bestaande behandelmogelijkheden en niet onderzochte haalbaarheid/uitvoerbaarheid van de adviezen in rapportages.

6.7 Doelmatigheid van de aanvragen

Het Landelijk Kader beoogt onder meer de doelmatigheid van de aanvragen te waarborgen. De geïnterviewden zijn overwegend van mening dat de manier waarop de forensische diagnostiek wordt aangevraagd aan deze kwaliteitsnorm voldoet. Bij deze mening van de geïnterviewden kan evenwel een aantal vraagtekens worden geplaatst. Uit het onderzoek blijkt immers dat in de praktijk belangrijke verschillen bestaan in de wijze waarop forensisch onderzoek wordt geïndiceerd: wel of geen gebruik van BooG, al dan niet indicatieoverleg, enzovoorts. Dit leidt vermoedelijk tot de situatie dat in strafzaken die vergelijkbaar zijn wat betreft de persoonlijkheid van de jongeren, ernst van het gedrag en delictomstandigheden niet in dezelfde mate onderzoek wordt verricht.

Los van de wijze waarop bepaald wordt of forensische diagnostiek nodig is, blijken uit de interviews ook praktische overwegingen een rol te spelen. Van de zijde van het NIFP is in twee arrondissementen tijdens de interviews naar voren gebracht dat zij terughoudender zijn in het adviseren van pro justitia onderzoek als de beschikbaarheid van rapporteurs beperkt is. Een ruime advisering zou in dat geval namelijk leiden tot zeer onwenselijke doorlooptijden.

Vergelijking met de nulmeting

Een van de drie redenen tot invoering van het Landelijk Kader was het vermeende tekort aan doelmatigheid bij de aanvragen van onderzoeken pro justitia. Dit probleem werd in de nulmetingen gesignaleerd.

6.8 Kwaliteit van de rapportages

Naast de verbetering van de doelmatigheid beoogt het Landelijk Kader FDJ de kwaliteit van de rapportages te vergroten. Slechts drie respondenten zijn van mening dat het Landelijk Kader geen verbetering heeft gebracht. Vijf respondenten werkten te kort om een goede vergelijking te kunnen maken met eerdere jaren. Volgens iets meer dan de helft van de geïnterviewden (in twaalf van de 21 'strafrechtelijke' interviews) is de afgelopen jaren sprake van een verbetering van de kwaliteit van de forensische diagnostiek. Dit komt vooral door het gebruik van duidelijke standaard onderzoeksvragen, het gebruik van het format voor rapportages en het maken van goede werkafspraken, aldus verschillende respondenten.

Vorm van rapportage

Over het algemeen blijkt uit het dossieronderzoek (zie tabel 6.1 en bijlage 7) dat in alle arrondissementen een duidelijk verbetering valt vast te stellen in de kwaliteit van de rapportages in vergelijking met de situatie voor de invoering van het Landelijk Kader FDJ. De verbeteringen doen zich vooral voor met betrekking tot de vorm van de rapportages. Dit zijn alle aspecten die zijn voorgeschreven door het Landelijk Kader.

Tabel 6.1 Vorm van de rapportages (percentages)

aspect	Voor de invoering			Na de invoering		
	Nee	Ten dele	ja	nee	Ten dele	ja
Tijdigheid ***	3	96	1	13	67	20
Format ***	77	23	0	0	17	83
Onderzoeksverloop volledig beschreven ***	7	61	32	1	24	75
Rapportage gebaseerd op meerdere contacten ***	35	0	65	5	1	93
Beargumenteerde testkeuze**	95	5	0	74	26	0
Beschrijving diagnose via classificatiesysteem ***	80	4	16	1	7	92
Conclusie en advies besproken met jongere en/of ouders***	57	9	33	24	21	55
taalgebruik	1	40	59	1	29	69

* significant andere verdeling voor en na de invoering van het LKJ getoetst met χ^2 -toets *
 p<.05, ** p<.01, *** p<.001

Op alle vormaspecten is verbetering vast te stellen sinds de invoering van het Landelijk Kader. Uitzondering hierop is het taalgebruik maar dit was reeds voor de invoering van het Landelijk Kader in het merendeel goed of ten dele goed. Dat wil zeggen dat het jargon werd toegelicht en dat het Nederlands correct werd toegepast in de rapportages.

Volgens de aanvragers die we spraken worden de onderzoeksvragen doorgaans geheel of grotendeels beantwoord. Uit het dossieronderzoek blijkt echter dat op dit punt nog verbetering mogelijk is. In ongeveer de helft van de rapportages worden alle vragen beargumenteed beantwoord. In de andere gevallen wordt de argumentatie als onvoldoende of twijfelachtig beoordeeld of worden sommige vragen niet beantwoord. In het arrondissement Den Haag is een verslechtering opgetreden als het gaat om het beargumenteed beantwoorden van de onderzoeksvragen.

Hoewel de kwaliteit van de huidige rapportages overwegend positief wordt beoordeeld, is door de geïnterviewden bij de rapportages een aantal aandachtspunten benoemd:

Kwaliteit rapporteur

Conform de eisen die het Landelijk Kader stelt, zijn de uitvoerende rapporteurs volgens de zes NIFP coördinatoren die we spraken meestal BIG-geregistreerd of lid van een beroepsorganisatie (NIP of NVO). Een enkeling werkt onder supervisie van een BIG-geregistreerde professional. Enkele rapporteurs vertelden de landelijke opleiding tot forensische psychologisch of psychiatrisch rapporteur pro justitia te hebben gevolgd. Uit het dossieronderzoek blijkt dat in de rapportages niet staat vermeld of een rapporteur BIG-geregistreerd is. In de helft van de huidige rapportages is aangegeven of de rapporteur beëdigd is of vast gerechtelijk deskundige is en sinds wanneer. Ook wordt de eventuele supervisie vermeld. In de andere helft van de rapportages wordt dit slechts ten dele gedaan. Meestal ontbreekt dan de datum van beëdiging.

In regio's waar men regelmatig kampt met een tekort aan rapporteurs, zoals in Den Haag, voldoen de rapporteurs die ingezet worden echter minder vaak aan de criteria die het Landelijk Kader stelt. Het gaat daarbij in het bijzonder om het criterium dat de rapporteur jaarlijks minimaal zes strafrechtelijke rapportages moet uitbrengen en de eis dat de rapporteur aanvullende scholing forensische rapportage moet hebben gevolgd.

Niet alleen ten aanzien van de formele eisen zijn opmerkingen gemaakt over de kwaliteit van de rapporteurs. Van de zijde van het OM en de zittende magistratuur is naar voren gebracht dat rapporteurs regelmatig blijf geven

van onvoldoende kennis van het strafrecht. Zij komen dan bijvoorbeeld met adviezen die juridisch gezien onmogelijk zijn. Eén van de NIFP-coördinatoren stelt vraagtekens bij deze klacht.

De expertise van de rapporteurs is volgens de NIFP-coördinatoren over het algemeen goed. Als zij negatief wordt beïnvloed dan heeft dat iets te maken met het geringe aantal gedragsdeskundigen dat voorhanden is. In de praktijk is het aanbod van rapporteurs soms zo gering dat het NIFP de aanvraag van een onderzoek moet uitbesteden aan de eerste rapporteur die beschikbaar is. Deze persoon kan op inhoudelijke grond, gelet op diens expertise, mogelijk niet het best bij de betreffende zaak passen, maar wordt vanuit het oogpunt van de doorlooptijden toch belast met het onderzoek.

In het dossieronderzoek is ook gekeken naar de mate waarin de rapporteur voldoende kennis heeft van de potentiële behandelmogelijkheden. Gemiddeld wordt in ongeveer tweederde van de rapportages waarin ook een behandeling wordt geadviseerd door de rapporteur de behandelmogelijkheden van een instelling of instellingen genoemd en toegepast op de onderzochte. In de overige rapportages gebeurt dit gedeeltelijk (30%) of niet (8%). Dit is vergelijkbaar met de situatie in de periode voorafgaand aan het Landelijk Kader. Wel valt op dat in Den Haag de kwaliteit op dit punt lager scoort dan in de arrondissementen. Het tekort aan rapporteurs kan hiervoor een verklaring zijn.

Onvoldoende onderbouwde keuze voor psychologische tests

Verschillende respondenten hebben vraagtekens geplaatst bij de motivering van de keuze van psychologische tests. Een geïnterviewde merkte bijvoorbeeld op dat het gebruik van een intelligentietest zeer goed gemotiveerd moet worden, in het bijzonder wanneer tests worden gebruikt die eigenlijk bedoeld zijn voor volwassenen met tenminste een gemiddeld intelligentieniveau.

Uit het dossieronderzoek blijkt dat in geen van de 75 bestudeerde rapportages de testkeuze volledig beargumenteerd en toegelicht is. In driekwart van de rapportages wordt dit helemaal niet gedaan. Voor de invoering van het Landelijk Kader ontbrak in 95% van de rapportages een dergelijke motivatie.

Bespreking strafadvies met jongeren en/of ouders

De opdrachten voor diagnostisch onderzoek worden vrijwel altijd besproken met de betrokken jongeren en ouders, zo blijkt uit de interviews. Het strafadvies wordt echter niet altijd, of niet altijd op de juiste wijze, besproken met de jongeren en de ouders. Een enkele keer wordt een PIJ-advies niet besproken met de jongere of diens ouders, of wordt het ouders en jongeren telefonisch meegedeeld.

De bevindingen in de interviews worden door het dossieronderzoek ten dele bevestigd. In 55% van de rapportages wordt vermeld dat het advies met de jongere en/of diens ouders is besproken en wordt ook weergegeven wat zij ervan vinden of heeft de rapporteur beargumenteerd waarom de rapportage niet besproken is met de jongere en/of diens ouders. In 21% van de rapportages wordt vermeld dat de rapportage besproken is, maar wordt niet aangegeven wat de jongere en/of diens ouders ervan vinden. In alle drie de onderzochte arrondissementen is op dit punt verbetering vastgesteld in vergelijking met voor de invoering van het Landelijk Kader.

Inzicht en verklaring

Over het algemeen geven de rapporten, volgens de geïnterviewde rechtsplegers, een goed beeld van de situatie en de persoonlijkheid van de jongeren in relatie tot het delictgedrag en voldoen zij na toetsing vrijwel altijd aan de eisen die het Landelijk Kader stelt. Het dossieronderzoek nuanceert dit beeld (zie tabel 6.2 en bijlage 7 voor gedetailleerde informatie per arrondissement).

Tabel 6.2 Beschrijving van Inzicht en verklaring functioneren jongere en historie en milieu jongere in de rapportages pro justitia (percentages)

aspect	Voor de invoering			Na de invoering		
	Nee	Ten dele	ja	nee	Ten dele	ja
Problematisch gedrag	5	27	68	7	23	71
Moreel functioneren	20	69	11	12	73	15
Functioneren thuis, school/werk en belangrijke anderen	5	36	39	6	30	64
Crimineel gedrag	7	30	63	3	22	75
Gebrekkige ontwikkeling/ziekelijke stoornis*	12	47	41	0	46	54
Gebrekkige ontwikkeling/ziekelijke stoornis in relatie tot tengelastegelegde***	22	38	40	2	33	66
Pedagogische (on)mogelijkhedenouder	13	37	49	12	39	49

* significant andere verdeling voor en na de invoering van het LKJ getoetst met χ^2 -toets $p < .05$

*** significant andere verdeling voor en na de invoering van het LKJ getoetst met χ^2 -toets $p < .001$

Het problematisch gedrag, het functioneren thuis, op school/werk en met belangrijke anderen, het criminele gedrag en een eventueel gebrekkige ontwikkeling en of ziekelijke stoornis worden in meer dan de helft tot driekwart van de huidige rapportages voldoende beschreven. Niet alle rapportages voldoen echter aan deze kwaliteitscriteria. We zien echter wel een vooruitgang op deze kwaliteitsaspecten tussen de rapportages voor en na de invoering van het Landelijk Kader met betrekking tot het beschrijven van een gebrekkige ontwikkeling en/of ziekelijke stoornis en de relatie daarvan met het tenlastegelegde. Dit wordt in de huidige rapportages vaker goed beschreven en beargumenteerd dan in oude rapportages.

De beschrijvingen van het morele functioneren en de pedagogische (on)mogelijkheden voldoen in respectievelijk driekwart en meer dan de helft van de rapportages niet aan de eisen zoals gesteld in de STER-J. Daarmee is de situatie niet verbeterd sinds de invoering van het Landelijk Kader.

De diagnose wordt niet door het NIFP getoetst. Dat schrijft het Landelijk Kader ook niet voor. Tijdens de interviews vermelden verschillende geïnterviewden als moeilijkheid dat sommige diagnoses onwaarschijnlijk lijken. Degene die de rapportage toetst ziet de betreffende jongeren zelf niet en stelt slechts vast of de diagnose wordt beschreven volgens een classificatiesysteem. De diagnostiek blijft zodoende afhankelijk van de competenties van de rapporteur en kan zodoende niet juist zijn.

Uit het dossieronderzoek blijkt dat in de huidige rapportages in bijna alle rapportages (92%) de diagnose beschreven wordt met behulp van de DSM IV³⁵. Dit is een duidelijke vooruitgang ten opzichte van de situatie voor de invoering van het Landelijk Kader. Toen werd dit nauwelijks gedaan.

Noot 35 Een diagnose wordt binnen de psycho-medische wetenschap doorgaans uitgedrukt met behulp

Juistheid advies

Ook de juistheid van de adviezen wordt niet getoetst door het NIFP. Dat schrijft het Landelijk Kader ook niet voor. Van de zijde van de rechterlijke macht is aangegeven dat de strafadviezen van de deskundigen meestal worden overgenomen. Desalniettemin brachten zij tijdens de interviews klachten naar voren over de inhoud van de adviezen. Voorgestelde behandelingen en specifieke therapieën (als voorwaarden bij voorbeeld bij schorsing van de voorlopige hechtenis) blijken soms niet beschikbaar en niet voorhanden te zijn in de betreffende regio. Ook zouden rapporteurs regelmatig blijk geven van onvoldoende kennis van behandelingen, in de zin dat zij de veronderstelde resultaten overschatten.

Voorts wordt in de interviews van de zijde van de rechterlijke macht en het NIFP naar voren gebracht dat adviezen soms te vaag of te voorzichtig geformuleerd zijn of dat adviezen uit de lucht komen vallen. Als de adviezen gebrekkig of onduidelijk zijn dan nodigt de rechtbank de rapporteur ter zitting uit, om mondeling de uitkomsten van het diagnostische onderzoek toe te lichten. Van de zijde van de RvdK is verder naar voren gebracht dat pro justitia rapporteurs meer en beter zouden moeten overleggen over de inhoud van de strafadviezen met de RvdK, vooral als de Raad ook een strafadvies uitbrengt.

Bovenstaande bevindingen uit de interviews worden bevestigd in het dossieronderzoek. In bijna 90% van de rapportages wordt een gefundeerde aanpak beschreven hoe recidive te voorkomen of de kans te verminderen en de juridische context waarin dit moet gebeuren. Echter in slechts 22% van de rapportages is de kans op recidive onderbouwd op basis van een gestructureerde taxatie. Overigens is dit wel een verbetering ten opzichte van de 'oude' rapportages.

Verder worden in slechts 4% van de rapportages haalbare en wenselijke doelen geformuleerd en in 41% ten dele. In het merendeel van de rapportages ontbreken deze dus. Verder wordt in 60% van de rapportages niet vermeld of het advies uitvoerbaar is: er wordt niet vermeld of het advies besproken is met de toekomstige behandelaar en er is niet gekeken of er wachttijden of indicaties nodig zijn. De huidige rapportages zijn op deze punten vergelijkbaar met de rapportages voor de invoering. Op deze punten is dus geen verbetering vastgesteld.

Onderlinge afstemming

Enkele geïnterviewde kinderrechtvaarders en Officieren van Justitie zijn van mening dat de deskundigen in gevallen van dubbelrapportages hun onderzoek, diagnoses en strafadviezen onafhankelijk van elkaar zouden moeten ver-

van de DSM IV-TR classificatie. Ieder ziektebeeld wordt beschreven aan de hand van 5 dimensies, die binnen het systeem Assen genoemd worden:

- As I: klinische syndromen. Hierbij gaat het om omschreven symptomen die in een bepaalde ernst en duur aanwezig moeten zijn.
- As II: persoonlijkheidsstoornissen. Hierbij gaat het om stoornissen in de persoonlijkheid.
- As III: lichamelijke toestand. Hier worden lichamelijke ziekten, aandoeningen of handicaps beschreven die van belang kunnen zijn voor de psychische stoornis en de behandeling.
- As IV: psychosociale problemen. Hier gaat het om negatieve levensgebeurtenissen, huisvestingsproblemen, economische problemen, studie- of werkproblemen, problemen in gezin of familie.
- As V: globale beoordeling van het functioneren. Het functioneren op verschillende levensgebieden wordt globaal beoordeeld met 1 cijfer.

richten en rapporteren. Soms ontstaat de indruk dat rapporteurs zich hebben laten overhalen tot de uitleg en strafadviezen van mederapporteurs. Andere respondenten zijn echter van mening dat deze rapporteurs hun werk juist meer op elkaar zouden moeten afstemmen. Zij vinden tegengestelde adviezen bij dubbelrapportages problematisch.

In de STER-J is een van de kwaliteitscriteria dat in het geval van meerdere onderzoekers in de rapportage vermeld moet worden of de bevindingen, conclusies en adviezen zijn afgestemd en dat daar een toelichting op moet worden gegeven. Dit gebeurt ook in 86% van de zogenaamde dubbelrapportages.

Uitgebreidheid van de rapportages

De lengte en diepgang van de rapportages vormen soms een knelpunt. Volgens verschillende Officieren van Justitie en rechters bevatten de rapporten regelmatig te veel niet ter zake doende gegevens. Beknopter rapporteren zou de bruikbaarheid ten goede komen.

Vergelijking met de nulmeting

Zie onder paragraaf 6.6 vergelijking met de nulmeting.

6.9 Mening over de doorlooptijden

Op het gebied van de doorlooptijden bespeuren de geïnterviewde aanvragers in de vier arrondissementen niet of nauwelijks verbetering. De tijdigheid was slecht en is nog steeds een belangrijk probleem. Volgens de rechtbank Den Haag wordt circa 30% van de zittingen ten tijde van de interviews in 2008 uitgesteld omdat rapportages te laat zijn. In de overige arrondissementen vond men het lastiger een schatting te geven. Wel zijn vooral in gevallen van multidisciplinair onderzoek de wachttijden soms erg lang. De respondenten geven verschillende verklaringen voor deze vertragingen in het proces:

- Niet op tijd kunnen vinden van een geschikte deskundige in verband met het tekort aan rapporteurs.
- Sommige jongeren blijken overgeplaatst te zijn naar een andere inrichting of verblijfplaats – dan komt de rapporteur voor niets.
- Het is soms moeilijk om de nodige informatie te krijgen van opvanginrichtingen waar jongeren verblijven of van andere instanties en professionals.
- Geringe bereidheid van jongeren of ouders om mee te werken aan het diagnostisch onderzoek.

Ook uit het dossieronderzoek blijkt dat het merendeel van de rapportages (80%) niet binnen de termijn van 8 weken (voor residentieel onderzoek) wordt opgeleverd (zie tabel 6.1 en bijlage 7). In het voorgaande hoofdstuk is gekeken naar de totale doorlooptijd van het onderzoek pro justitia, inclusief bemiddelingstijd NIFP. De uitkomsten van die analyse wijzen in eenzelfde richting maar laten wel een lichte verbetering zien ten opzichte van de situatie van voor invoering van het Landelijk Kader.

Vergelijking met de nulmeting

Een van de redenen tot invoering van het Landelijk Kader was de vermeende lange doorlooptijd van forensische diagnostiek. De doorlooptijden werden ook in de nulmeting als probleem gesignaleerd.

6.10 Kosten

Uit de interviews blijkt dat in strafrechtelijk kader landelijke afspraken gelden omtrent tarieven en uren die noodzakelijk zijn voor forensisch diagnostisch onderzoek. Tot voor kort kostte een pro justitia psychologisch onderzoek met rapport ongeveer 20 uur, tegen een uurtarief van 61,71 euro. Een psychiatrisch onderzoek kostte 100 euro per uur. In de zomer van 2008 zijn de tarieven verhoogd naar 83 euro per uur voor psychologisch onderzoek en 107 euro per uur voor psychiatrisch onderzoek. De reiskosten per retourkilometer zijn gelijktijdig verhoogd van 1,54 naar 2,50 euro.

Vergelijking met de nulmeting

De tarieven voor psycho-medisch forensisch onderzoek waren jaren ongewijzigd. Zoals hiervoor aangegeven vond herziening plaats in 2008. In de nulmeting werd geklaagd over de te lage beloning voor het onderzoek pro justitia.

6.11 Samengevat

In welke mate en op welke wijze werken betrokken partijen met het Landelijk Kader, welke knelpunten doen zich daarbij voor en hoe verhoudt zich dit tot de in het verleden geconstateerde problemen? Om deze vragen te beantwoorden heeft DSP-groep 21 interviews gehouden met deskundigen die in hun werk te maken hebben met het strafrechtelijk deel van jeugdforensisch onderzoek in vier arrondissementen. We hebben hen geïnterviewd over de organisatie en werking van het Landelijk Kader in de praktijk, en eventuele moeilijkheden en dilemma's die bij rapporteren in het strafrechtelijke jeugdrecht spelen. Daarnaast zijn in drie arrondissementen 25 rapportages (75 totaal) uit de periode voor de invoering van het Landelijk Kader en 25 rapportages (75 totaal) uit 2007-2009 gescreend op 25 kwaliteitsaspecten.

De geïnterviewden zijn over het algemeen tevreden met het Landelijk Kader en bijna alle respondenten vinden de samenwerking en forensische diagnostiek verbeterd. Zij schrijven dit toe aan de invoering van het Landelijk Kader.

De verdeling van verantwoordelijkheden en taken is volgens diverse ketenpartners helder. Af en toe bespeuren respondenten overlap en concurrentie tussen het werk van het NIFP en dat van de RvdK. De RvdK heeft van oudsher een belangrijke taak op het gebied van de voorlichting aan justitiële autoriteiten. Zij kan advies geven over de wenselijkheid en inhoud van rapportages. Volgens het Landelijk Kader behoort dat te geschieden in overleg met het NIFP. Dat gebeurt in twee van de vier onderzochte arrondissementen nauwelijks.

De aanvragen lopen op strafrechtelijk gebied in de vier arrondissementen allemaal via het NIFP en betreffen louter beslissingsdiagnostiek. De aanvragen zijn volgens de geïnterviewde professionals doelmatig, in die zin dat de klacht uit de periode vóór de invoering van het Landelijk Kader over het ongericht inzetten van het rapportage-instrument volgens de respondenten verleden tijd is. Er lijkt goed omgesprongen te worden met de beschikbare middelen.

Er bestaan echter nog steeds regionale verschillen in de mate waarin en de manier waarop het Landelijk Kader FDJ in de strafrechtspleging wordt toegepast. De verschillen bestaan ondermeer in de manier waarop forensisch onderzoek wordt geïndiceerd en aangevraagd. Aanvragers en indicatiestellers maken bijvoorbeeld niet in alle vier onderzochte arrondissementen gebruik van BooG en/of indicatieoverleg. In die zin is de doelmatigheid van aanvragen wel in het geding.

In het verleden werd geklaagd over de kwaliteit van de forensische rapportages. De kwaliteit van de rapportages is de afgelopen jaren verbeterd, aldus de respondenten. Vooral de standaard onderzoeksvragen die goed richting geven aan het diagnostisch onderzoek, het duidelijke format voor rapportages en de meer onafhankelijke positie van rapporteurs verhogen de kwaliteit en de bruikbaarheid van de rapportages.

Desondanks wordt door de respondenten een aantal aandachtspunten benoemd dat ook voor invoering van het Landelijk Kader aan de orde was. De rapporten kunnen volgens hen korter en bevatten nog steeds te veel overbodige informatie. Ook de relatie tussen het plegen van het delict en de mate van toerekeningsvatbaarheid ten tijde van het plegen van het delict is niet altijd even duidelijk, aldus verschillende geïnterviewde leden van het OM en ZM. Er worden nog steeds rapporten geproduceerd en strafadviezen gegeven die de nodige onderbouwing missen en die te weinig aansluiten bij de juridische context waarin de informatie gebruikt moet worden. Ook over de onvoldoende onderbouwing van het gebruik van bepaalde diagnostische instrumenten worden klachten geuit.

De tijdigheid van de rapportages blijkt het grootste aandachtspunt. Dit leidt tot het aanhouden van zaken en meer algemeen vertragingen in het strafproces. De lange doorlooptijden van het onderzoek pro justitia lijken samen te hangen met het gebrek aan voldoende rapporteurs.

Uit het dossieronderzoek blijkt dat de kwaliteit van de rapportages na invoering van het Landelijk Kader duidelijk verbeterd is met betrekking tot vormaspecten van de rapportages. Tegelijkertijd worden klachten die geuit worden in de interviews bevestigd in het dossieronderzoek. De volgende kwaliteitsaspecten blijken bij eenderde of meer van de onderzochte rapportages niet voldoende:

- kennis van de behandelmogelijkheden en afwegen van de mogelijkheden;
- tijdigheid van de rapportages;
- beargumenteerde testkeuze;
- conclusie en advies besproken en toegelicht met jeugdige en/of ouders;
- beschrijving van de pedagogische (on)mogelijkheden van ouders;
- beschrijving van het morele functioneren van jongeren;
- functioneren thuis, op school/werk en met belangrijke anderen;
- beschrijving en toelichting van gebrekkige ontwikkeling en/of ziekelijke stoornis en relatie tot het tenlastengelegde;
- beschrijving kans op recidive aan de hand van gestructureerde taxatie;
- beschrijving wenselijke en haalbare doelen;
- vermelding van de uitvoerbaarheid van het advies;
- alle vragen beargumenteerd beantwoorden.

7 Conclusies forensische diagnostiek in strafrechtelijk kader

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksvragen met betrekking tot forensische diagnostiek in het strafrechtelijk kader beantwoord op basis van de resultaten van de documentenanalyse, de analyse van gegevens uit het FRIS, het dossieronderzoek en de kwalitatieve interviews.

7.1 Hoe ziet het Landelijk Kader eruit en welke doelstellingen heeft het?

Forensische diagnostiek in het strafrechtelijk kader is duidelijk omschreven in het Landelijk Kader. Voor de invoering van het Landelijk Kader ontbrak een dergelijke omschrijving. Forensische diagnostiek wordt in het Landelijk Kader gedefinieerd als beslissingsdiagnostiek. In het Landelijk Kader zijn duidelijke formats, criteria en landelijk bindende afspraken opgenomen. De taken en verantwoordelijk van de aanvragers, het NIFP en de rapporteurs zijn omschreven evenals formele kwaliteitscriteria. In het strafrechtelijk kader kan forensische diagnostiek aangevraagd worden door het OM en de ZM. De RvdK heeft die mogelijkheid alleen als het OM en het ZM besluiten geen onderzoek aan te vragen. Het NIFP heeft drie functies toegedeeld gekregen: advisering, bemiddeling en toetsing.

Voorafgaand aan de invoering van het Landelijk Kader werd geklaagd over de kwaliteit van de rapportages en te lange doorlooptijden, waardoor zittingen werden aangehouden. Het doel van het Landelijk Kader in het strafrechtelijk kader is dan ook om de doelmatigheid van aanvragen te verhogen, de kwaliteit van de rapportages te verbeteren en de doorlooptijden te verkorten.

7.2 In welke mate werken de betrokken partijen conform het Landelijk Kader

De verdeling van taken en verantwoordelijkheden is volgens de diverse ketenpartners in het Landelijk Kader helder. Door sommige respondenten wordt melding gemaakt van overlap en concurrentie tussen het werk van het NIFP en de RvdK. Volgens het Landelijk Kader moet advies over wenselijkheid en inhoud van de rapportage in overleg geschieden tussen de RvdK en het NIFP. Dat gebeurt in de praktijk slechts bij twee van de vier onderzochte arrondissementen.

De aanvragen in de onderzochte arrondissementen lopen – conform het Landelijk Kader – via het NIFP. Er bestaan echter verschillen in de wijze waarop forensische diagnostiek in de vier arrondissementen wordt geïndiceerd en aangevraagd. In sommige arrondissementen wordt wel gebruik gemaakt van BooG, in anderen niet, in sommige arrondissementen is een standaard indicatieoverleg, in andere niet.

De geïnterviewde NIFP-coördinatoren gaven aan dat in de onderzochte arrondissementen het merendeel van de rapporteurs conform het Landelijk Kader BIG-geregistreerd of lid van een beroepsorganisatie is, of bezig is

met de opleiding psychologisch of psychiatrisch rapporteur. Echter, in regio's waar men kampt met een tekort aan rapporteurs, voldoen de rapporteurs die worden ingezet niet altijd aan de criteria. Rapporteurs blijken vaak niet aan het vereiste van de productie van minimaal zes rapportages pro justitia op jaarbasis te voldoen.

7.3 De huidige kwaliteit van de strafrechtelijke forensische diagnostiek

De formele kwaliteit van de rapportages is sinds de invoering van het Landelijk Kader verbeterd. Er is vooral vooruitgang geboekt op de formele kwaliteitscriteria waarvoor in het Landelijk Kader formats zijn opgenomen zoals de vraagstelling en het rapportageformat. Door de standaardvraagstelling wordt bovendien meer richting gegeven aan het diagnostisch onderzoek. Het standaardformat verhoogt de kwaliteit en de bruikbaarheid van de rapportages. Deze verbetering wordt vooral vastgesteld in de arrondissementen waar verschillende onderzoeksbureaus werkzaam waren.

Naast de verbeteringen werden binnen het onderzoek ook verschillende knelpunten gesignaleerd die ook reeds aanwezig waren vóór invoering van het Landelijk Kader. De rapportages kunnen korter en bevatten teveel overbodige informatie. Ook de relatie tussen het plegen van het delict en de mate van toerekeningsvatbaarheid ten tijde van het plegen van het delict is niet altijd even duidelijk volgens de aanvragers. Er worden volgens de respondenten nog steeds rapporten geproduceerd en strafadviezen gegeven die de nodige onderbouwing missen en te weinig aansluiten bij de juridische context waarin de informatie gebruikt moet worden. Ook over de beargumentering van het gebruik van diagnostische instrumenten wordt geklaagd. De geuite klachten zijn terug te vinden in de resultaten van het dossieronderzoek. Op de vormaspecten van rapportages is duidelijk vooruitgang geboekt. Er is echter nog winst te boeken ten aanzien van de volgende aspecten:

- Kennis van de behandelmogelijkheden en afwegen van de mogelijkheden.
- Tijdigheid van de rapportages.
- Beargumenteerde testkeuze.
- Conclusie en advies besproken en toegelicht met jeugdige en/of ouders.
- Beschrijving van de pedagogische (on)mogelijkheden van ouders.
- Beschrijving van het morele functioneren van jongeren.
- Functioneren thuis, op school/werk en met belangrijke anderen.
- Beschrijving en toelichting van gebrekkige ontwikkeling en/of ziekelijke stoornis en relatie tot het tenlastengelegde.
- Beschrijving kans op recidive aan de hand van gestructureerde taxatie.
- Beschrijving wenselijke en haalbare doelen.
- Vermelding van de uitvoerbaarheid van het advies.
- Alle vragen beargumenteerd beantwoorden.

In dit onderzoek is enkel gekeken naar formele kwaliteitscriteria en niet naar de inhoudelijke kwaliteit van het uitgevoerde onderzoek. Ook het NIFP toetst rapportages enkel op formele kwaliteitscriteria.

7.4 De doorlooptijden van de forensische diagnostiek

Uit de interviews blijkt dat de aanvragers van jeugdforensisch onderzoek van mening zijn dat de tijdigheid van de rapportages te wensen overlaat en nauwelijks verbeterd is. Als gevolg daarvan moet een belangrijk deel van de zittingen worden aangehouden. Analyse op de registraties van de doorlooptijden van de onderzoeken pro justitia in het FRIS laat zien dat, afhankelijk van het type onderzoek, tussen de helft en eenderde van de rapportages niet binnen de normtijd wordt opgeleverd. Ook blijkt dat, afhankelijk van het type rapport, tussen de helft en eenderde van de rapportages vlak voor of pas na de initiële zittingsdatum beschikbaar komt.

7.5 De doelmatigheid van de aanvragen voor forensische diagnostiek

Uit de interviews blijkt dat de doelmatigheid van de aanvragen sinds de invoering van het Landelijk Kader is verhoogd. De respondenten beoordelen de aanvragen als doelmatig, in de zin dat aanvragen meer doordacht plaatsvinden. Bij de werkwijze om te bepalen of forensisch onderzoek noodzakelijk is, moet een aantal kanttekeningen worden geplaatst. Op grond van de interviews kan namelijk worden geconcludeerd dat in de praktijk verschillen bestaan in de wijze waarop forensische diagnostiek wordt geïndiceerd: wel of geen gebruik van BooG, wel of geen indicatieoverleg. Daarnaast blijkt ook dat in sommige arrondissementen praktische overwegingen, zoals de beschikbaarheid van rapporteurs, meespelen in het al dan niet terughoudender zijn in het adviseren van forensische diagnostiek door het NIFP.

7.6 Aantallen forensische onderzoek en kosten

Uit de analyse van de FRIS-registraties blijkt dat het aantal aangevraagde strafreportages pro justitia na invoering van het Landelijk Kader tussen de 1.300 en 1.500 beweegt. Dit aantal ligt niet lager dan de 1.200 tot 1.400 die in de nulmeting voor invoering van het Landelijk Kader werden gecijferd. Op grond hiervan kan geconcludeerd worden dat de meer doelmatige aanvraag van de onderzoeken, zoals die door de geïnterviewde wordt gemeld, zich niet vertaalt in lagere aantallen onderzoeken.

Het uurtarief voor de rapporteurs is in de zomer van 2008 verhoogd; voor psychologisch onderzoek van 61,71 euro naar 80 euro en voor psychiatrisch onderzoek van 100 naar 107 euro. De reiskosten per retourkilometer zijn toen verhoogd van 1,54 naar 2,50 euro. De kosten voor psychologisch onderzoek zijn met 30% verhoogd en van psychiatrisch onderzoek met 7%. Gezien het feit dat de helft van de onderzoeken uit psychologisch onderzoek bestaat, kunnen we vaststellen dat de kosten voor forensische diagnostiek fors zijn toegenomen.

8 Forensische diagnostiek in civielrechtelijk kader volgens het Landelijk Kader

8.1 Definitie forensische diagnostiek in civielrechtelijk kader

De algemene definitie van forensische diagnostiek in de jeugdzorg is weergegeven in 2.4. Forensische diagnostiek in het civielrechtelijk kader betreft diagnostiek met het oog op een te nemen kindbeschermingsmaatregel en diagnostiek ten behoeve van een rechterlijke beslissing inzake een gezagsvoorziening en omgangsregeling na scheiding. Kenmerkend voor forensische diagnostiek in het civielrechtelijk kader is dat, naast de betreffende minderjarige, dikwijls diens gezagsdragers of verzorgers (bijvoorbeeld ouders, verzorgers) en overige leden van het gezin of familie voorwerp zijn van het diagnostisch onderzoek.

Box 3 Civielrechtelijke beslissing ten aanzien van jeugdigen

Om de ontwikkeling van een kind veilig te stellen kan de rechter een zogenoemde *maatregel van kindbescherming* opleggen. Dit kan alleen als duidelijk is dat jeugdzorg in het vrijwillige kader niet mogelijk is, en de belangen van de minderjarige ernstig (dreigen te) worden geschonden.

De minst vergaande en meest voorkomende maatregel van kindbescherming is *ondertoezichtstelling* (ots). De reden van deze maatregel is dat een kind in zijn ontwikkeling wordt bedreigd, en de ouders of gezagsdragers er niet in slagen deze bedreiging af te wenden. De kinderrechter kan de ots uitspreken om hulp en steun te verlenen aan ouders en kinderen, om de band tussen ouders en kinderen te herstellen en om een betere opvoedingssituatie te creëren. De ouders houden het gezag over het kind, maar zij moeten over belangrijke beslissingen overleggen met een gezinsvoogdijinstelling (meestal een BJZ) die door de rechter is aangewezen. De ouders moeten bovendien de aanwijzingen van de gezinsvoogdijwerker opvolgen.

Ondertoezichtstelling is de meest voorkomende maatregel. Daarnaast zijn er nog twee zwaardere of verstrekkende maatregelen: ontheffing van het ouderlijk gezag en ontzetting uit het ouderlijk gezag.

Ontheffing: Als de ouders niet in staat zijn om hun kind op te voeden en te verzorgen, krijgt een ander voor onbepaalde tijd het wettelijk gezag over het kind. Meestal is dat het BJZ. Deze organisatie oefent in dat geval de voogdij over het kind uit. Het kind wordt opgevoed in een pleeggezin of tehuis. De ouders hebben dan officieel niets meer over het kind te vertellen, maar blijven wel zo veel mogelijk bij hem betrokken.

De ontheffing kan niet worden uitgesproken als een ouder zich hiertegen verzet, maar de wet kent enkele uitzonderingen op dit principe. Dan is sprake van een 'gedwongen ontheffing'.

Ontzetting: Als ouders zich verwijtbaar misdragen tegenover hun kind, kunnen zij uit het ouderlijk gezag ontzet worden. Het gezag over het kind wordt meestal overgedragen aan het BJZ, dat dan de voogdij over het kind uitoefent. Het kind gaat naar een pleeggezin of tehuis. De rechter kan de ontzetting alleen uitspreken als hij dit in het belang van het kind noodzakelijk vindt.

Als het kind niet thuis kan blijven wonen, zoekt de gezinsvoogdijwerker een geschikte plaats voor het kind en vraagt dan aan de kinderrechter een machtiging om het kind (*tijdelijk uit huis te plaatsen*). De rechter geeft een machtiging tot uithuisplaatsing voor maximaal een jaar, maar kan deze desgevraagd verlengen, steeds maximaal voor de duur van één jaar. Wanneer een machtiging niet wordt verlengd, moet de uithuisplaatsing worden beëindigd. Een uithuisplaatsing kan ook door de gezinsvoogdijinstelling worden beëindigd. Hiervan brengt de instelling de Raad op de hoogte.

Ook de (pleeg)ouders en de minderjarigen van 12 jaar en ouder kunnen de gezinsvoogdiinstelling verzoeken de voorwaarden van uithuisplaatsing te wijzigen. Ook kunnen zij de kinderrechter vragen de machtiging geheel of gedeeltelijk in te trekken of de duur van de machtiging tot uithuisplaatsing te bekorten.

Aan jeugdigen, die ernstige opvoedings- en opgroei problemen hebben die hun ontwikkeling naar volwassenheid ernstig belemmeren en die maken dat het verblijf en de opname in een instelling voor jeugdzorg noodzakelijk zijn, omdat zij zich anders aan de zorg die zij nodig hebben onttrekken of daaraan door anderen worden onttrokken, kan de rechter een *gerechtelijke machtiging tot uithuisplaatsing* verlenen.

Wanneer er nog te weinig informatie is om een ondertoezichtstelling te onderbouwen, maar het belang van het kind toch direct ingrijpen vereist, kan de rechter een kind *voorlopig onder toezicht stellen*. De ouders of gezagsdragers houden daarbij het gezag over het kind, maar de rechter kan een machtiging tot uithuisplaatsing geven. De voorlopige ondertoezichtstelling duurt ten hoogste drie maanden. In deze periode onderzoekt de Raad voor de Kinderbescherming of een maatregel van kindbescherming nodig is.

Bij scheiding is het mogelijk dat de rechter een beslissing moet nemen ten aanzien van het *gezag en de omgangsregeling*.

Bij een *scheiding* houden beide ouders in principe gezamenlijk het ouderlijk gezag over de kinderen. Beide ouders, of een van de ouders, kunnen de rechter echter verzoeken het ouderlijk gezag aan een van de ouders op te dragen. De rechter zal op grond van de aangevoerde argumenten een beslissing nemen. Het belang van het kind staat hierbij voorop. De ouders moeten ook samen bepalen bij wie de kinderen gaan wonen en wanneer de kinderen de niet-verzorgende ouder kunnen zien. Voor die ouder wordt een omgangsregeling afgesproken. Als de ouders daar niet samen uitkomen zal ook hier de rechter (eventueel na advies van de Raad voor de Kinderbescherming) een besluit nemen. Het is belangrijk dat ouders goede afspraken maken over verblijfplaats, omgang en informatie. Deze afspraken kunnen door de rechter worden vastgelegd.

8.2 Producten van forensische diagnostiek

De volgende producten vallen binnen het Landelijk Kader FDJ onder forensische diagnostiek in het civielrechtelijk kader:

- gedragsdeskundige component van het Raadsonderzoek;
- gedragsdeskundig onderzoek aangevraagd door RvdK of (kinder) rechter³⁶.

8.3 Output van forensische diagnostiek

Gedragsdeskundig onderzoek in civielrechtelijk kader in opdracht van de RvdK of BJK kan de volgende output hebben:

Ten behoeve van een beslissing over een maatregel kindbescherming

- Pedagogische en/of psychologische en/of psychiatrische beschrijving van de persoon van de jeugdige.
- Diagnostiek betreffende een eventuele niet leeftijdsadequate ontwikkeling van de jeugdige en/of stoornis.
- Een taxatie van de pedagogische mogelijkheden van de ouders/ verzorgers in relatie tot de eventuele aangetroffen problematiek van de jeugdige.
- Een 'zorg'-taxatie en ontwikkelingsprognose van de jeugdige.

Noot 36 Landelijk Kader Forensische Diagnostiek in de Jeugdzorg, Almere, 2002.

- Een 'pedagogische' taxatie van de ouders, indien van toepassing in relatie tot eventuele psychische en/of psychiatrische problematiek van de ouders.
- Een advies over noodzakelijke hulpverlening aan/behandeling van de jeugdige en zijn ouders.

Scheiding en omgangzaken

- Pedagogische en/of psychologische en/of psychiatrische beschrijving van de persoon van de jeugdige.
- Diagnostiek betreffende een eventuele niet leeftijdsadequate ontwikkeling van de jeugdige en/of stoornis.
- Een taxatie van de pedagogische mogelijkheden van de verzorgende en de niet-verzorgende ouder in relatie tot de eventuele aangetroffen problematiek van de jeugdige.
- Een 'pedagogische' taxatie van de ouders, in relatie tot eventuele psychische en/of psychiatrische problematiek van de ouders.
- Een advies (gepaard met voorwaarden, indicaties en contra-indicaties) over een (proef)omgangsregeling tussen jeugdigen en de niet-verzorgende ouders (Landelijk Kader FDJ 2002, p.8).

8.4 Soorten forensische diagnostiek

Een gedragsdeskundig onderzoek in civielrechtelijk kader kent, net als in het strafrechtelijke kader, meerdere varianten (zie 4.4):

- enkelvoudig psychologisch/orthopedagogisch onderzoek;
- enkelvoudig psychiatrisch onderzoek;
- multidisciplinair ambulante (de combinatie van bovenstaande vormen en eventueel een medisch hulponderzoek);
- multidisciplinair klinisch (door Jeugd Forensisch Psychiatrische kliniek (FPK));
- multidisciplinair residentieel (door JJI mits voorzien van een verblijfstitel);
- ambulante en klinische gedragsobservatie (door JJI of Jeugd FPK).

Net als in het strafrechtelijk kader (zie 4.4) kunnen deze soorten onderzoek worden ingezet als:

- een regulier forensisch diagnostisch onderzoek;
- een second opinion;
- een aanvullend onderzoek;
- een contra-expertise.

8.5 Kwaliteitscriteria, formats en handreikingen

8.5.1 Kwaliteitscriteria

Om te zorgen dat de kwaliteit en de uniformiteit van de forensisch diagnostische rapportages en de rechtsgelijkheid geborgd worden, zijn er net als voor het strafrechtelijk kader criteria opgesteld voor de diverse stappen in het proces.

In het civielrechtelijk kader zijn criteria ontwikkeld voor:

- 1 noodzaak van onderzoek
- 2 uniforme vraagstelling
- 3 uniforme rapportage
- 4 de rapporteur

Noodzaak van onderzoek

Net als in het strafrechtelijk kader dient een onderzoek alleen aangevraagd te worden als het daadwerkelijk meerwaarde zal opleveren en bijdraagt aan een gewogen juridische beslissing. De aanvrager is ook hier verplicht om zijn afweging met betrekking tot de noodzaak van de aanvraag in het aanvraagdocument aan te geven. Daarbij moet duidelijk worden dat het om beslissingsdiagnostiek gaat en niet om behandelingsdiagnostiek. Er kunnen echter wel behandelingsgerichte vragen worden gesteld als ze aansluiten bij de vragen van het forensisch diagnostisch onderzoek.

Een onderzoek is volgens het Landelijk Kader FDJ alleen noodzakelijk als de beschikbare informatie niet toereikend is voor het adviseren over of om te komen tot een juridische beslissing over de vraag of het kind bedreigd wordt in de geestelijke of lichamelijke gezondheid. Er moeten altijd twee elementen gewogen worden:

- de doelstelling van de diagnostiek (behandelings- of beslissingsgericht);
- de beschikbaarheid van informatie.

Vervolgens dient net als in het strafrechtelijk kader een goede afweging gemaakt te worden voor het soort onderzoek, een enkelvoudig psychologisch of een psychiatrisch onderzoek. De keuze voor het soort onderzoek dient in de aanvraag gemotiveerd te worden.

Uniforme vraagstelling

Het Landelijk Kader bepaalt dat landelijk gewerkt dient te worden met een uniforme vraagstelling. De vragen moeten gedragsdeskundig gericht zijn en de juridische beslissing ondersteunen.

Uniforme rapportage

Landelijk dient gewerkt te worden volgens een zelfde rapportageformat.

Kwaliteitscriteria rapporteurs

Er zijn in het Landelijk Kader FDJ aparte kwaliteitscriteria opgenomen voor rapporteurs in het civielrechtelijk kader. Forensisch civielrechtelijke rapporteurs moeten aan volgende criteria voldoen:

- 1 BIG-registratie hebben of BIG-opleidingstraject volgen.
- 2 Universitaire opleiding tot orthopedagoog, psycholoog of (kinder- en jeugd) psychiater afgerond hebben.
- 3 Aanvullende forensische scholing (bijvoorbeeld via stichting Pro Justitia) volgen.
- 4 Als beginnend rapporteur minimaal vijf rapportages onder supervisie van senior rapporteur hebben gedaan.
- 5 Indien in BIG-opleidingstraject; gedurende dit traject supervisie krijgen.
- 6 Aan intervisie en intercollegiale toetsing door mederapporteurs en aan specifieke forensische bijscholing doen.
- 7 Minimaal zes civielrechtelijke rapportages per jaar doen.
- 8 Erkend en geregistreerd zijn in rapporteursregister van landelijke commissie rapportage.

Indien een rapporteur nog niet aan de criteria voldoet, dient dit in overleg met de opdrachtgever geborgd te worden (door middel van supervisie en medeverantwoordelijkheid van een senior rapporteur).

8.5.2 Formats

Er zijn formats ontwikkeld voor een *uniforme vraagstelling en de rapportage*:

- 1 Het format vraagstelling civielrechtelijke forensische diagnostiek.
- 2 Het format rapportage civielrechtelijke forensische diagnostiek.

Om de vraagstelling aan te geven zijn in het Landelijk Kader FDJ twee vragenlijsten opgenomen met relevante vragen. De eerste vragenlijst betreft forensische diagnostiek in het kader van omgang- en gezagsregelingen. De tweede vragenlijst betreft onderzoek in het kader van beschermingszaken (en pleeggezinplaatsingen). Beide vragenlijsten hebben vragen die betrekking hebben op:

- het kind;
- moeder, vader en indien van toepassing verzorger(s)/pleegouder(s);
- psychiatrisch onderzoek;
- overig.

De aanvrager dient in de vragenlijst de vragen aan te kruisen die beantwoord dienen te worden in het onderzoek.

Het format rapportage civielrechtelijke forensische diagnostiek bevat de volgende onderdelen:

- verantwoording onderzoek en onderzoeksopzet (onderzoeksmethoden, gebruik informanten, medewerking);
- probleemanalyse en aanleiding onderzoek;
- samenvatting en interpretatie;
- commentaar cliënt;
- beantwoording vraagstelling;
- slotbeschouwing;
- bijlagen.

8.5.3 Handreikingen

Voor de onderbouwing van de noodzaak van forensisch onderzoek geeft het civielrechtelijke deel van het Landelijk Kader twee instrumenten:

- 1 Een handreiking met richtlijnen om de beslissing te nemen tot het al dan niet doen van forensisch onderzoek in civielrechtelijk kader.
- 2 Een indicatieoverleg van betrokkenen om de noodzaak tot een onderzoek te bespreken.

In de handreiking ‘bepaling noodzaak civielrechtelijk forensische diagnostiek’ wordt eerst een omschrijving gegeven van wat forensische diagnostiek is in civielrechtelijk kader. Vervolgens wordt het verschil tussen beslissingsgerichte en behandelingsgerichte of zorgdiagnostiek aangegeven. Uitgangspunt bij de beslissing of forensische diagnostiek noodzakelijk is, is de beschikbare informatie. Op basis van die informatie en het besluit of die informatie voldoende is, komt men tot een beslissing over het al dan niet aanvragen van forensische diagnostiek.

De aanvrager bepaalt of er behoefte is aan ondersteuning op het gebied van inhoudelijke kennis met betrekking tot de noodzaak van het onderzoek, het soort onderzoek en/of de vraagstelling. Als dit het geval is, vraagt de aanvrager bij het NIFP een indicatieoverleg aan. In overleg met het NIFP worden de eventueel te betrekken partijen (RvdK, BJZ en/of de kinderrechter) vastgesteld. Tijdens het indicatieoverleg worden de vragen van de aanvra-

ger behandeld en wordt eventueel advies gegeven ten aanzien van de noodzaak van een forensische diagnose, het gebruik van bestaande forensische of reguliere diagnose, het soort onderzoek en de vraagstelling.

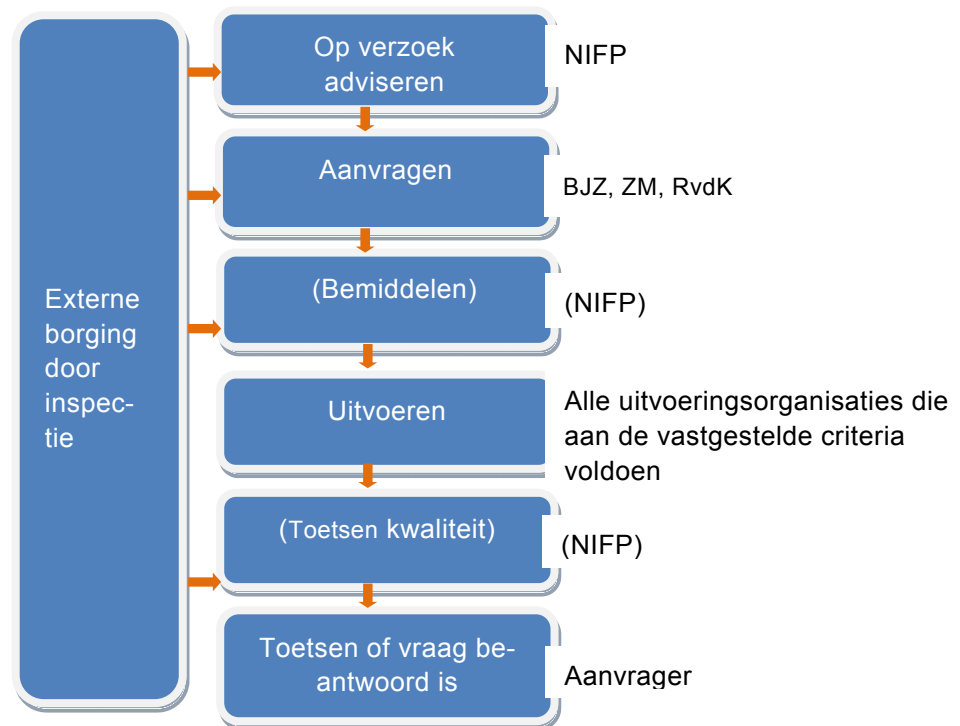
8.6 Taken en verantwoordelijkheden ketenpartners

Organisatiemodel

Het hoofdproces van forensische diagnostiek bestaat voor de civielrechtelijke diagnostiek uit zes stappen:

- 1 adviseren
- 2 aanvragen
- 3 bemiddelen
- 4 uitvoeren
- 5 toetsen kwaliteit
- 6 toetsen of vraag beantwoord is

Aan elk stap zijn verantwoordelijke spelers en hun taken gekoppeld.

Bron: bewerking schema uit het Landelijk Kader p.15, (...) is niet voor alle partijen verplicht.

Aanvragers forensische diagnostiek

Het aanvragen van forensisch onderzoek in civiele zaken is volgens het Landelijk Kader voorbehouden aan de RvdK, het BJZ en de rechter. Het Landelijk Kader is echter alleen dwingend voor de RvdK en de rechter. De aanvrager van onderzoek bepaalt volgens het Landelijk Kader of er ondersteuning en overleg nodig is in de vorm van een indicatieoverleg. Het NIFP kan hierbij *adviseren* over de noodzaak, het soort onderzoek en de vraagstelling. De aanvrager dient bij een positief besluit voor een onderzoek de

onderzoeksoopdracht met de cliënt en diens ouders/wettelijk gezagsdragers te bespreken. Als er toestemming van die zijde komt, vindt de uiteindelijke onderzoeksaanvraag plaats. De Raad dient gebruik te maken van het standaardformulier civielrechtelijke rapportages inclusief de vragenlijst. BJZ kan gebruik maken van dit standaardformulier.

NIFP

Volgens het Landelijk Kader FDJ dient de aanvraag te gebeuren bij het NIFP die vervolgens *bemiddelt* en later de kwaliteit van de rapportage *toetst*. Volgt er geen toestemming van de cliënt of diens wettelijk vertegenwoordiger(s) dan kan de aanvrager vervangende toestemming vragen van de rechter. Pas daarna kan de onderzoeksaanvraag bij het NIFP worden ingediend. Omdat het Landelijk Kader niet verplicht is gesteld voor de BJZ's, zijn zij niet verplicht de aanvragen via het NIFP te laten lopen. Zij kunnen forensische diagnostiek rechtstreeks bij de rapporteurs aanvragen.

8.7 Situatie vóór de invoering van het Landelijk Kader FDJ

Richtlijnen voor het verrichten van extern onderzoek

Vóór de invoering van het Landelijk Kader waren in civielrechtelijke zaken de richtlijnen voor het (laten) verrichten van extern onderzoek van toepassing. In deze richtlijnen staan de regels beschreven waar de RvdK en BJZ zich aan moeten houden bij het uitbesteden van onderzoek aan een onafhankelijke rapporteur. Deze richtlijnen zijn niet van toepassing op rechtelijke instanties. De richtlijnen zijn opgenomen in de Normen 2000 van de RvdK. Zij hebben als doel de zorgvuldigheid en de kwaliteit van extern onderzoek te waarborgen, evenals het verhogen van de rechtsbescherming en de rechtszekerheid van de cliënt. De richtlijnen zijn in 1996 vastgesteld door de minister van Justitie en in 1999 geëvalueerd door B&A Groep.³⁷ Sinds 2004 wordt er gewerkt met een aangepaste versie van de richtlijnen.

Met de komst van het Landelijk Kader was het in eerste instantie de bedoeling dat de richtlijnen uit 2000 zouden komen te vervallen, maar deze zijn tot op heden steeds verlengd en aangepast. Dit betekent dat in civielrechtelijke zaken naast het Landelijk Kader ook de richtlijnen voor het (laten) verrichten van extern onderzoek van toepassing zijn.³⁸ De richtlijnen hebben niet alleen betrekking op forensische diagnostiek maar op al het extern onderzoek – dus ook behandelings- en zorgdiagnostiek.

Noot 37 Gelderloos W., Konings H., Meijer, M., Thieme, M. & Ververs, J. (1999). *Richtlijnen voor het (laten) verrichten van extern onderzoek. Een evaluatie-onderzoek*. Den Haag: B&A Beleidsonderzoek &-advies bv.

Noot 38 Recent is door het ministerie van justitie een onderzoek uitgevoerd naar de mate waarin de richtlijnen worden gebruikt en of de richtlijnen een toegevoegde waarde hebben ten opzichte van het Landelijk Kader FDJ. In dit onderzoek wordt geconcludeerd dat er twee toekomstscenario's kunnen worden ingevuld: de richtlijnen blijven in de huidige vorm bestaan naast het Landelijk Kader FDJ of de richtlijnen en het Landelijk Kader FDJ worden geïntegreerd (Heul, I. van der 2008. *Richtlijnen voor het (laten) verrichten van extern onderzoek. Een evaluatieonderzoek*. Den Haag: ministerie van justitie, DGPJS).

De richtlijnen hebben tot doel om aan cliënten en belanghebbenden rechtsbescherming en rechtszekerheid te bieden. In de richtlijnen is aangegeven wat moet worden gedaan, voorafgaand aan het inschakelen van een externe deskundige, hoe het onderzoek moet worden opgezet, wat de kwaliteitseisen aan externe deskundigen zijn en hoe het deskundigenonderzoek moet worden afgewikkeld. Hierin zit overlap met het Landelijk Kader. De richtlijnen gaan veel explicieter in op de toestemming van de cliënt voor het onderzoek, op inzage en openbaarheid van bevindingen uit het onderzoek en op de klachtenregeling dan het Landelijk Kader.

Aanvragen, bemiddelen en matchen: rol NIFP

Vóór het invoeren van het Landelijk Kader had het NIFP geen rol in het adviseren, bemiddelen en toetsen van jeugdforensische diagnostiek in het civielrechtelijk kader. Uit de nulmetingen, uitgevoerd door Adviesbureau van Montfoort, blijkt dat ZM, RvdK en BJZ/GVI de aanvragers van civielrechtelijk forensisch onderzoek waren. Zij vroegen rechtstreeks onderzoek aan bij de rapporteurs. De uitvoerders waren vooral een aantal onderzoeksbureaus voor diagnostiek. In de nulmetingen werd melding gemaakt van verschillen in de wijze waarop eventueel overleg over de noodzaak tot onderzoek is georganiseerd tussen de arrondissementen.

Eind 2002 is er een zogenoemde 'scan civiel recht' uitgevoerd door de landelijke leiding van het NIFP om duidelijkheid te krijgen over drie aspecten:

- 1 De mogelijkheden van het NIFP om de borgende functie voor civielrechtelijke forensische diagnostiek uit te voeren.
- 2 De bruikbaarheid van het instrumentarium (handreikingen en formats) uit het Landelijk Kader.
- 3 De vraag of en zo ja hoe het NIFP inhoudelijk toegerust moet worden voor de borgende functies op dit gebied.

Uit die beknopte scan werd geconcludeerd dat:

- er sprake was van onduidelijkheid over de rollen van opdrachtgever en onderzoeker/uitvoerder: de opdrachtgever was te weinig beslisser en de uitvoerder te weinig adviseur;
- onderzoekers moesten omgaan met (weerstand) van ouders die lang niet altijd mee willen werken aan een onderzoek dat ertoe kan leiden dat hun kind bijvoorbeeld nog langer uit huis geplaatst blijft. Dit kon leiden tot angst voor boze ouders en angst voor claims van die ouders. Dit leidde tot een situatie waarin regelmatig sprake was van verlegenheid en onmacht;
- de handreikingen en de formats aanpassingen verdienden die - zo hoopte men - al werkende weg in de voorloopregio's Leeuwarden, Amsterdam en Den Bosch aangebracht zouden worden.

Geen betrouwbaar beeld van aantallen onderzoeken

In de nulmetingen bleek dat het moeilijk was om een goed beeld te geven van het aantal forensische onderzoeken in civielrechtelijk kader. Zorgdiagnostiek en beslissingdiagnostiek werden niet goed van elkaar onderscheiden.

Kwaliteit en bruikbaarheid van de rapportages

In de nulmetingen werd aangegeven dat veel rapportages in het civielrechtelijk kader in 2002/2003 reeds voldeden aan de aspecten waaraan rapportages volgens het Landelijk Kader dienen te voldoen. Er is dus in dit kader geen sprake van invoering van nieuwe regels en procedures op één bepaalde

datum, veeleer van een geleidelijke ontwikkeling. In de derde nulmeting werd geconcludeerd dat er wat betreft de doelmatigheid winst te behalen was inzake het in de aanvraag vermelden van de noodzaak tot onderzoek, het soort onderzoek en het vermelden van toestemming tot gebruik van informant. Met betrekking tot de kwaliteitsaspecten van rapportages werd de grootste afstand met het Landelijk Kader gesignaleerd ten aanzien van:

- de vermelding van de functie en de gz-registratie van de onderzoeker;
- het benoemen van de locatie van de onderzoeksgesprekken;
- het benoemen van de geraadpleegde stukken;
- het opnemen van een samenvatting in de rapportage;
- het vermelden van de bespreking van het onderzoek met de minderjarige.

De bruikbaarheid van de rapportages was groot als gekeken werd naar aspecten die met het functioneren van de jongeren te maken hadden. Ten aanzien van de advisering werd in de nulmeting gerapporteerd dat in veel rapportages een concreet advies werd gegeven en een behandeling werd onderbouwd. Veel winst was nog te boeken op de aspecten 'onderscheiding van wenselijkheid en haalbaarheid bij het advies' en toelichting op de praktische haalbaarheid van het advies.

8.8 Situatie in de onderzochte arrondissementen

Amsterdam

Vóór de invoering van het Landelijk Kader had het NIFP, zoals in alle regio's, nog geen bemoeienis met forensische diagnostiek in civielrechtelijk kader. De aanvragers vroegen rechtstreeks onderzoek aan bij met name FORA. Amsterdam was een voorloopregio bij de invoering van het Landelijk Kader. In de nulmeting gaf de ZM aan dat de rapportages al voor de invoering van het Landelijk Kader enigszins voldeden qua compactheid, inhoud en bruikbaarheid van conclusies en advies.

Leeuwarden

In Leeuwarden geldt hetzelfde als in Amsterdam. Het NIFP had geen bemoeienis. Aanvragen werden rechtstreeks gedaan. In het ressort Leeuwarden is per 1 maart 2003 een pilot civiel ingevoerd in het arrondissement Assen. Uit die pilot bleek dat de taken en verantwoordelijkheden richting de ouders in het Landelijk Kader onduidelijk waren. Tevens was er onduidelijkheid over de toetsende rol van het NIFP, omdat ook de aanvrager moet beoordelen of de vraagstelling voldoende is beantwoord.

Den Haag

BJZ en de RvdK (soms in opdracht van de ZM) waren in Den Haag de grootste aanvragers van forensische diagnostiek. Beiden vroegen extern onderzoek aan als het eigen, interne onderzoek nog vragen open liet. BJZ gebruikte een standaardvragenlijst die in overleg met het onderzoeksbureau dat de meeste onderzoeken deed - FORA - was opgesteld. De RvdK gebruikte een eigen vragenlijst.

Er bestond geen indicatieoverleg tussen aanvragers en het NIFP. De meeste onderzoeken werden uitgevoerd door FORA en in mindere mate door het Haags Ambulatorium.

In de nulmeting werd vermeld dat tijdigheid van rapportages met name in gezags- en omgangszaken een knelpunt was. Er werd ook melding gemaakt van onduidelijkheid over de toestemming/instemming van ouders/wettelijk vertegenwoordigers.

Arnhem

Vóór de invoering van het Landelijk Kader was het aantal forensische onderzoeken in civielrechtelijke zaken zeer beperkt. De nulmeting meldde dat de RvdK in 2004 slechts enkele onderzoeksvragen had uitgezet. BJZ overlegde met een kinderrechter als zij extern onderzoek overwoog. Dat gebeurde circa dertig tot vijftig keer per jaar. Het externe onderzoek werd uitgevoerd door het Ambulatorium in Zetten, FORA, in de JJI of door vrij gevestigde rapporteurs. De nulmeting meldde dat er geen duidelijk onderscheid werd gemaakt tussen beslissings-, zorg- of behandelingsdiagnostiek. De ZM vroeg slechts enkele keren per jaar zelf forensische diagnostiek aan maar gaf soms wel direct opdracht aan de RvdK om iets nader (al dan niet extern) te (laten) onderzoeken.

Er bestond geen structureel vooroverleg/indicatieoverleg voor aanvragen van civielrechtelijk forensische diagnostiek.

8.9 Ten slotte

In dit hoofdstuk hebben we de opzet en de inhoud van het Landelijk Kader voor forensische diagnostiek in het civielrechtelijk kader beschreven, alsmede de situatie voor de invoering in de door ons onderzochte arrondissementen. Vóór de invoering van het Landelijk Kader golden voor het uitvoeren van onderzoek door externen richtlijnen voor de RvdK en BJZ. Er waren geen richtlijnen voor de ZM. Aanvragen werden rechtstreeks gedaan en iedereen hanteerde eigen formats. Uit de nulmetingen blijkt dat door aanvragers werd geklaagd over te lange doorlooptijden en over een aantal kwaliteits- en bruikbaarheidscriteria. In het Landelijk Kader zijn criteria, formats en handreikingen geformuleerd. Het NIFP heeft ook in civielrechtelijk kader een duidelijke rol gekregen. Het terrein van het civielrechtelijk jeugdrecht is nieuw voor het NIFP. De (gezins)voogdij als onderdeel van BJZ is niet verplicht om volgens het Landelijk Kader te werken. In de volgende hoofdstukken beschrijven we de praktijk van forensische diagnostiek in civielrechtelijk kader. We gaan eerst in op aantallen onderzoeken en doorlooptijden en vervolgens op het werken in de praktijk.

9 Forensische diagnostiek in civielrechtelijk kader: aantallen en doorlooptijden

9.1 Aantal forensische onderzoeken

Zoals reeds eerder is aangegeven is het voor de (gezins)voogdij van BJZ's niet verplicht om volgens het Landelijk Kader te werken. Dit betekent dat nog niet alle forensische onderzoeken in civielrechtelijk kader ten tijde van het onderzoek in 2008 worden bemiddeld door het NIFP. De gegevens uit het FRIS geven alleen inzicht in de bemiddelde rapportages. Daarnaast is aan de onderzoeksbureaus die hebben meegewerkt aan het dossieronderzoek gevraagd hoeveel onderzoeken zij hebben uitgevoerd. Er doen zich enkele problemen voor bij het verkrijgen van de 'exacte aantallen'³⁹:

- De onderzoeksbureaus doen onderzoek in verschillende arrondissementen, uitsplitsing naar arrondissementen is niet zomaar uit het registratiesysteem te halen.
- Onderzoeksbureaus gaan verschillend om met de registratie van het cliëntensysteem: één onderzoek voor een heel gezin met meerdere kinderen versus meerdere onderzoeken voor een heel gezin met meerdere kinderen.
- Er is overlap tussen de registratie in het FRIS en de registratie van onderzoeksbureaus.
- Onderzoeksbureaus maken in de registratie niet altijd onderscheid tussen 'zorg-' en 'beslissingsdiagnostiek'.
- BJZ's en de RvdK houden geen centrale registratie bij van de onderzoeken die zij aanvragen.

Het is dus niet mogelijk om een exact beeld te geven van de forensische onderzoeken in het civielrechtelijk kader. Ook in de nulmetingen was dit het geval.

Aantal door het NIFP bemiddelde onderzoeken

Het NIFP is pas in 2004 gestart met het registreren van de door hen bemiddelde civielrechtelijke onderzoeken. Zij merken op dat in de beginfase nog niet alle onderzoeken geregistreerd werden. In de onderstaande tabellen zijn de cijfers per arrondissement weergegeven.

Noot 39 Het Ambulatorium in Zetten heeft in 2003 133 civiele onderzoeken uitgevoerd, in 2004 109, in 2005 200, in 2006 201 en in 2007 172. Deze onderzoeken vinden plaats in het hele werkgebied van het Ambulatorium. Dit is ruimer dan het arrondissement Arnhem. Op basis van het werkgebied van de aanvragende organisaties zijn dit er in Arnhem in 2008 26, in 2007 27, in 2006 17, in 2005 8, in 2004 8 en in 2003 19. Echter ook de landelijk werkende (gezins)voogdij instellingen zoals de WSG vragen onderzoek aan bij het Ambulatorium in Zetten. Ook hier kunnen jongeren uit het arrondissement Arnhem onder vallen. Bovendien wordt geen goed onderscheid gemaakt in de registratie tussen beslissings- en zorg- of behandelingsdiagnostiek. Het Haags Ambulatorium heeft in 2003 36, in 2004 13, in 2005 28, in 2006 24 en in 2007 31 aanvragen voor civiel onderzoek verwerkt. Het Haags Ambulatorium schrijft als in een gezin meerdere cliënten aanwezig zijn één rapportage. Gemiddeld wordt er tussen 2003 en 2007 over 1.2 tot 1.7 cliënten per rapportage gerapporteerd. Het werkgebied van het Haags Ambulatorium is ook groter dan het door ons onderzochte arrondissement Den Haag. FORA heeft geen cijfers aangeleverd.

Het aantal door het NIFP bemiddelde rapportages is tussen 2004 en 2007 verviervoudigd. In 2007 zijn er ruim 500 civielrechtelijke onderzoeken bemiddeld via het NIFP. In civielrechtelijk kader worden met name enkelvoudig psychologische onderzoeken aangevraagd.

In 2007 bemiddelt het NIFP nog niet in alle arrondissementen in dezelfde mate. In de arrondissementen Alkmaar en Haarlem wordt nog helemaal niet bemiddeld. In sommige arrondissementen zijn de aantallen dermate laag dat er uit kan worden afgeleid dat er ook nog onderzoeken rechtstreeks worden aangevraagd.

Forensische diagnostiek in het civielrechtelijk kader wordt in 2007 het meest aangevraagd door de BJZ's. Dit is opvallend omdat het Landelijk Kader niet verplicht is voor BJZ. Dit betekent dat in sommige arrondissementen de aanvragen wel via het NIFP verlopen. Dit is het duidelijkst het geval in de arrondissementen Den Haag en Utrecht. Uit de interviews blijkt dat BJZ in Den Haag zich geïnteresseerd heeft aan het Landelijk Kader (zie 10.1).

Tabel 9.1 Door het NIFP bemiddelde civiele rapportages naar type rapport (aantallen)

	2004	2006	2007
Aanvullend enkel psycholoog	3	1	1
Aanvullend triple	0	1	0
Anders / overig	0	47	3
Enkel psychiatrisch	2	31	19
Enkel psychologisch	104	247	438
JJI Dubbelrapportage	2	1	0
JJI Enkelvoudig psycholoog	2	2	4
Primair dubbel	13	10	40
Secundair dubbel	0	6	1
Eindtotaal	126	346	506

Tabel 9.2 Door het NIFP bemiddelde civiele rapportages naar arrondissement (aantallen)

	2004	2006	2007
Almelo	0	0	1
Amsterdam	3	65	49
Arnhem	0	0	11
Assen	13	7	8
Breda	0	14	23
Den Bosch	32	21	3
Den Haag	2	78	125
Dordrecht	6	18	15
Groningen	0	10	11
Leeuwarden	0	14	26
Lelystad/Flevoland	0	9	4
Maastricht	0	1	3
Middelburg	0	0	1
Roermond	0	0	2
Rotterdam	29	13	25
Utrecht	41	93	191
Zutphen	0	3	8
Eindtotaal	126	346	506

1 In Alkmaar en Haarlem bemiddelt het NIFP helemaal niet bij civielrechtelijke onderzoeken.

Tabel 9.3 Door het NIFP bemiddelde civiele rapportages naar aanvrager (aantallen)

	2004		2006		2007	
	n	%	n	%	n	%
Anders c.q. Overig	18	14,3%	30	8,7%	13	2,6%
BJZ	56	44,4%	205	59,2%	395	78,1%
Kinderrechter		0,0%	21	6,1%	33	6,5%
RvdK	52	41,3%	90	26,0%	65	12,8%
totaal	126	100,0%	346	100,0%	506	100,0%

Vergelijking met de nulmeting

Volgens de nulmeting voerden de onderzoeksbureaus in 2002 en 2003 per jaar bijna duizend onderzoeken uit. Er wordt echter opgemerkt dat civielrechtelijk de vraag speelt of een onderzoek onder de noemer 'forensisch onderzoek' inderdaad steeds forensisch onderzoek is. In het dossieronderzoek in de nulmeting trof men namelijk in bijna een kwart van de dossiers (uitsluitend) vraagstellingen aan van zorgdiagnostische aard, waarbij het onduidelijk was of het onderzoek ook ten behoeve van een te nemen juridische beslissing was uitgevoerd. Het werkelijke aantal forensische onderzoeken in civielrechtelijk kader was dus ook in de nulmetingen moeilijk te achterhalen. Hierdoor is vergelijking met de huidige cijfers niet mogelijk.

9.2 Doorlooptijden

In het dossieronderzoek is de doorlooptijd in rapportages net als in de nulmetingen onderverdeeld in drie fasen: (1) de tijd tussen de verzending van de onderzoeksvraag door de aanvrager of het NIFP en de ontvangst bij de uitvoerder, (2) de tijd voordat vervolgens het onderzoek daadwerkelijk van start gaat en (3) de tijd die met de duur van het onderzoek gemoeid is, inclusief de tijd voordat de rapportage naar de opdrachtgever verzonden is.

Het bleek echter niet mogelijk deze drie fasen duidelijk te onderscheiden in alle rapportages om de volgende redenen:

- Niet alle data staan vermeld in de rapportages: data van binnenkomst bij NIFP en exacte start van het onderzoek staan niet altijd vermeld.
- Bij bemiddeling door het NIFP is vaak niet bekend wanneer de rapportage naar de aanvrager is verstuurd.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat niet in alle rapportages data over aanvraagdatum, start van het onderzoek en toesturen van de rapportage zijn opgenomen. In totaal konden de doorlooptijden voor 68 van de 80 rapportages worden berekend.

Daarom is gekeken naar de volledige doorlooptijd: de tijd tussen de datum van aanvraag en datum van de definitieve rapportage. De gemiddelde doorlooptijd is 22 weken (SD=13,5). De doorlooptijd in Amsterdam is gemiddeld langer (M=29 weken, SD=13,5) dan in Arnhem (M=18, SD= 15) en Den Haag (M=21, SD=8,7). De spreiding is in alle arrondissementen groot met een minimum van 6 weken en een maximum van 68 weken.

In de richtlijnen voor het verrichten van extern onderzoek is een doorlooptijd van dertien weken aangegeven. Van de 68 onderzochte rapportages voldoen 21 rapportages of 31 procent aan die norm.

In vergelijking met de nulmetingen is de gemiddelde doorlooptijd iets korter. De doorlooptijd in de nulmeting over 2002 en 2003 is 28 weken⁴⁰.

In alle arrondissementen wordt in de interviews door de aanvragers aangegeven dat zij het gevoel hebben dat het niet verbeterd is, maar harde cijfers ontbreken. Zij geven aan dat in het civielrechtelijk kader de doorlooptijden, met uitzondering van de rapportages die door het NIFP worden bemiddeld, nog niet goed centraal worden geregistreerd. Bijna alle respondenten hebben de indruk dat de doorlooptijden waarschijnlijk niet verbeterd zijn omdat er een extra schakel, namelijk het NIFP, tussen zit. In de regio Den Haag geeft BJJ aan dat er in het begin van de bemiddeling via het NIFP mogelijk veel langere doorlooptijden waren, maar de indruk is dat het nu beter is.

Uit de interviews blijkt dat rapportages meestal haast hebben. De coördinator van het NIFP voor het arrondissement Leeuwarden benoemt expliciet dat aanvragen vaak laat gebeuren. Veel tijd gaat zitten in het voortraject alvorens de aanvraag wordt ingediend. Daarom zijn rapportages vaak vlak voor de zitting beschikbaar. In alle arrondissementen wordt aangegeven dat het voorkomt dat het rapport niet op tijd is voor een zitting, waardoor de zitting moet worden verplaatst. De respondenten konden geen exacte indicatie geven van hoe vaak dit voorkomt.

Er zijn in de interviews verschillende oorzaken aangegeven voor het niet behalen van de doorlooptijden:

- Wachlijsten bij onderzoekers/onderzoeksbureaus (deze zijn wel verminderd volgens respondenten).
- Ouders komen niet opdagen, verplaatsen afspraken etc.
- Rapporteurs werken deeltijd of freelance, dus bij afzeggingen treden relatief langere doorlooptijden op.
- Ouders zijn het niet eens met uitkomsten van het onderzoek en blokkeren het vaststellen van de rapportage.
- Ouders dienen een klacht in.

Deze knelpunten werden ook reeds in de nulmetingen genoemd.

9.3 Conclusies

Op basis van de beschikbare informatie kunnen geen harde conclusies worden getrokken over het aantal forensische onderzoeken dat in het civielrechtelijk kader is uitgevoerd in de afgelopen jaren. Wel is het duidelijk dat het aantal onderzoeken dat bemiddeld wordt door het NIFP sinds 2004 verviervoudigd is.

De doorlooptijden in de onderzochte arrondissementen lijken gemiddeld iets afgenomen ten opzichte van de nulmetingen, maar overschrijden nog ruim de norm van dertien weken. De bevindingen kunnen echter niet zomaar worden gegeneraliseerd voor de Nederlandse situatie. Zowel in de nulmetingen als in onderhavig onderzoek is een beperkt aantal dossiers gescreend in een beperkt aantal arrondissementen. De uitkomsten moeten dan ook als indicatief worden gezien. Volgens de geïnterviewde aanvragers in de verschillende arrondissementen is er geen verbetering opgetreden ten aanzien van de doorlooptijden. De genoemde oorzaken voor de lange doorlooptijden zijn dezelfde als in de nulmetingen.

Noot 40 In de nulmetingen zijn geen SD genoemd waardoor de spreiding niet vergeleken kan worden en het verschil niet op significantie kan worden getoetst.

10 Werken volgens het Landelijk Kader bij forensische diagnostiek in civielrechtelijk kader

In dit hoofdstuk wordt op basis van de bevindingen uit het dossieronderzoek en de kwalitatieve interviews een beschrijving gegeven van de praktijk van de forensische diagnostiek in het civielrechtelijk kader. De uitkomsten van het dossieronderzoek zijn verwerkt in de tekst. Voor de tabellen en gedetailleerde informatie over arrondissementen verwijzen we naar bijlage 8 en 9. De interviews hebben plaatsgevonden in de zomer van 2008. Het dossieronderzoek heeft plaatsgevonden in het voorjaar van 2008 en betrof rapportages uit 2006, 2007 en 2008.

10.1 Organisatorische afspraken

Omdat het Landelijk Kader FDJ niet verplicht is gesteld voor de BJZ's, zijn de organisatorische afspraken in de arrondissementen uit het onderzoek verschillend. Maar ook de afspraken tussen de partijen die wel verplicht zijn volgens het Landelijk Kader FDJ te werken, verschillen per arrondissement. Uit de interviews blijkt dat organisatorisch gezien in het civielrechtelijk kader nog niet echt sprake is van een 'landelijk' kader. We geven een beschrijving van de situatie per arrondissement.

In *Amsterdam* vraagt de kinderrechter zelf geen onderzoeken aan. De RvdK vraagt alle onderzoeken aan via bemiddeling van het NIFP. De RvdK vraagt slechts enkele onderzoeken per jaar aan. Minder dan de helft van de vestigingen van BJZ vragen onderzoek aan via het NIFP. Uit de FRIS-registratie blijkt dat het NIFP in 2007 bij 49 aanvragen heeft bemiddeld. Het is niet bekend hoeveel onderzoek door BJZ rechtstreeks worden aangevraagd. Het NIFP beschikt over een beperkte pool aan freelance rapporteurs die civiele onderzoeken doen. De meeste onderzoeken laten zij door FORA uitvoeren. Ook het merendeel van de onderzoeken dat niet bemiddeld wordt door het NIFP, wordt door FORA uitgevoerd.

In *Leeuwarden* vraagt de kinderrechter zelf geen onderzoek aan. Alle aanvragen voor onderzoek worden door de RvdK en BJZ en via bemiddeling van het NIFP gedaan. De RvdK vraagt gemiddeld twee onderzoeken per jaar aan. Uit de FRIS-registratie blijkt dat er in 2006 in totaal 14 en in 2007 26 onderzoeken bemiddeld zijn door het NIFP. Het NIFP beschikt over een beperkte pool aan rapporteurs.

In *Den Haag* vraagt de rechtbank incidenteel zelf onderzoek aan als het wantrouwen van ouders naar de RvdK of BJZ te groot is. Aanvragen van de RvdK lopen via bemiddeling van het NIFP. De RvdK vraagt gemiddeld drie tot vier onderzoeken per jaar aan. BJZ heeft zich gecommitteerd aan het Landelijk Kader FDJ en vraagt dus alle onderzoeken aan via het NIFP. In 2005 is de bemiddeling door het NIFP als een pilot ingevoerd en later verlengd. BJZ geeft aan ongeveer jaarlijks honderd onderzoeken aan te vragen. Uit de FRIS-registratie blijkt dat het NIFP in 2006 78 onderzoeken heeft

bemiddeld en in 2007 125. Het NIFP beschikt over een beperkte pool aan rapporteurs voor civiel onderzoek. De meeste rapportages worden uitgevoerd door FORA of het Haags Ambulatorium.

In *Arnhem* bemiddelt het NIFP voor onderzoeken die aangevraagd worden door de RvdK. Dit zijn er één of twee per jaar. BJZ vraagt meestal rechtstreeks onderzoek aan bij de onderzoeksbureaus. Sinds 2007 bemiddelt het NIFP ook voor onderzoeken van BJZ. In 2007 zijn volgens de FRIS-registratie elf onderzoeken bemiddeld via het NIFP. Echter nog niet alle onderzoeken worden via bemiddeling van het NIFP aangevraagd. Mogelijk zijn hier verschillen tussen de locaties van BJZ. De geïnterviewde gedragsdeskundige van BJZ gaf aan niet op de hoogte te zijn van de mogelijkheid om via het NIFP aan te vragen. Andere locaties doen het wel. De respondent van BJZ gaf aan dat BJZ in het verleden prijsafspraken heeft gemaakt met het Ambulatorium in Zetten. De respondent van het NIFP vertelde dat BJZ soms rechtstreeks bij de onderzoeksbureaus onderzoek aanvraagt omdat dit sneller gaat. Het merendeel van het onderzoek wordt uitgevoerd door het Ambulatorium in Zetten.

Opvallend is dat het Landelijk Kader FDJ als dusdanig niet bij alle partijen bekend is. De kinderrechtshouders in drie van de vier arrondissementen geven aan niet bekend te zijn met de inhoud van het Landelijk Kader of niet te weten dat het ook van toepassing was op het civiele domein.

Opvallend is dat de RvdK en BJZ een paar keer hebben aangegeven niet te beschikken over de bijlagen van het Landelijk Kader FDJ. Deze omvatten o.a. de handreikingen, formats en procesbeschrijvingen. Deze bijlagen zijn volgens de respondenten niet gemakkelijk te vinden op internet.

Vergelijking met de nulmetingen

Zoals reeds eerder vermeld had het NIFP voor de invoering van het Landelijk Kader FDJ in geen van de arrondissementen een rol in het aanvragen, bemiddelen en toetsen van civielrechtelijke rapportages. De RvdK en de (gezins)voogdij en kinderrechtshouders – zij het sporadisch – vroegen rechtstreeks een forensisch onderzoek aan bij de onderzoeksbureaus. In de vier arrondissementen uit het onderzoek is er een duidelijk verschil in de mate waarin het NIFP een adviserende, bemiddelende en toetsende rol heeft opgenomen.

10.2 Handreikingen voor het afwegen van noodzaak

Uit de interviews blijkt dat in geen van de arrondissementen de handreiking voor het afwegen van de noodzaak van onderzoek uit het Landelijk Kader FDJ wordt gebruikt. Geen van de geïnterviewde aanvragers is bekend met de handreiking. Wel bleek dat in alle regio's de intern gehanteerde criteria vergelijkbaar zijn met de criteria die in de handreiking zijn weergegeven. De respondenten geven dan ook aan dat de handreiking in het Landelijk Kader FDJ weinig toevoegt aan de gebruikelijke praktijk.

Echter in de praktijk worden niet alle wegingscriteria die in de handreiking zijn genoemd in dezelfde mate toegepast. Alle geïnterviewde aanvragers van BJZ en RvdK en één kinderrechtshouder geven aan soms strategisch te kiezen voor het inzetten van forensische diagnostiek: door een extern onderzoeker te betrekken wordt meer gewicht gegeven aan het onderzoek of kan

vermeende partijdigheid worden voorkomen. Forensisch onderzoek wordt ook ingezet wanneer de verhouding tussen BJZ en de RvdK enerzijds en ouders anderzijds vertroebeld is of op gespannen voet staat. In beide gevallen moet door het inzetten van externe deskundigen het gebrek aan 'gezag' gecompenseerd worden. Feitelijk is er voldoende informatie, maar uit handelingsverlegenheid wordt onderzoek aangevraagd. Volgens het Landelijk Kader FDJ en de geïnterviewde coördinatoren van het NIFP zou dit niet moeten worden opgelost met forensische diagnostiek.

10.3 Richtlijnen en formats voor aanvragen van onderzoek

Zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven zijn in het dossieronderzoek in het arrondissement Arnhem niet alleen de rapportages gescreend, maar zijn de volledige dossiers (inclusief de aanvragen van forensische diagnostiek) bestudeerd. Het standaardformulier uit het Landelijk Kader FDJ is in zes van de dertig dossiers – alle bemiddeld door het NIFP – gebruikt. BJZ gebruikt een eigen format. De formulering van de onderzoeksvragen is echter conform het Landelijk Kader FDJ.

Uit de interviews blijkt dat in alle arrondissementen het format 'vraagstelling' is aangepast. In Amsterdam en Leeuwarden is de vraagstelling ingekort en beperkt tot een aantal hoofdvragen. In Den Haag is niet alleen de vraagstelling door BJZ en in overleg met het NIFP ingekort maar zijn de vragen ook enigszins aangepast zodat ze meer conform de Deltamethode⁴¹ zijn. In Arnhem heeft het Ambulatorium van Zetten sinds 2008 een eigen standaard aanvraagformulier. Dit formulier lijkt op het formulier uit het Landelijk Kader FDJ. Het format uit het Landelijk Kader wordt door zowel de respondenten van de RvdK als van BJZ in de verschillende arrondissementen te omvangrijk gevonden. Daar speelt ook mee dat sommige onderzoeksbureaus bij meer dan vijf onderzoeksvragen extra kosten in rekening brengen. De geïnterviewde rapporteurs geven aan dat soms alle vragen worden aangekruist. Dit komt de doelmatigheid van de aanvragen niet ten goede. Een aantal hoofdvragen kan volstaan.

Zowel de geïnterviewde aanvragers als het NIFP vinden het belangrijk dat in de aanvraag heel duidelijk wordt aangegeven wat de probleemstelling en de noodzaak voor het onderzoek zijn. Hier wordt specifiek op gelet door de coördinatoren van het NIFP als een aanvraag wordt ingediend.

De aanpassingen in de verschillende arrondissementen hebben vooral te maken met het reduceren van de vragen en het beperken tot een aantal hoofdvragen. Omdat elk arrondissement een eigen keuze maakt met een eigen formulering, lijkt de uniforme vraagstelling die in het Landelijk Kader FDJ wordt beoogd in het geding.

Vergelijking met de nulmeting

Ook voor de invoering van het Landelijk Kader FDJ werden in verschillende arrondissementen formats en gestandaardiseerde aanvragen gebruikt. Deze werden vaak opgesteld in overleg met de onderzoeksbureaus. Het format in het Landelijk Kader is gebaseerd op de gestandaardiseerde aanvragen die reeds in omloop waren. Het was de bedoeling om in de voorloopregio's al werkende de formats aan te passen. Dit blijkt echter niet landelijk te zijn aangepakt maar per arrondissement.

Noot 41 De Deltamethode gezinsvoogdij is een nieuwe planmatige werkwijze voor gezinsvoogdij die gepaard gaat met een lagere caseload.

10.4 Richtlijnen en formats rapportage

Uit het dossieronderzoek blijkt dat alleen de freelance rapporteurs van het NIFP in 2006 in alle onderzochte arrondissementen het format uit het Landelijk Kader gebruikten. Dit blijkt ook uit de interviews. Elk onderzoeksbureau heeft een eigen format. Deze formats van het Ambulatorium in Zetten en het Haags Ambulatorium lijken op het format uit het Landelijk Kader FDJ. FORA is volgens de respondent van het NIFP recentelijk overgestapt op het format uit het Landelijk Kader FDJ.

In alle arrondissementen geven de respondenten van BJZ, RvdK en kinderrechtshouders aan het prettig te vinden dat er met een standaardformat wordt gewerkt. Er zijn echter kritiekpunten op het format uit het Landelijk Kader FDJ, met name van rapporteurs. De volgende punten zijn genoemd:

- Het format is erg geënt op het strafrechtelijk kader waardoor sommige zaken uit het civielrechtelijk kader uit elkaar worden getrokken en minder tot hun recht komen. Bijvoorbeeld de beschrijving spelobservatie, het verslag van gesprekken met het kind en het verslag van psychologisch onderzoek.
- Sommige zaken moeten dubbel worden gerapporteerd: bijvoorbeeld onder samenvatting en psychologische beschouwing. Dit kost meer tijd die niet begroot is.
- De alinea 'psychologische beschouwing' wordt niet duidelijk gevonden.

Uit al deze opmerkingen blijkt dat er verwarring is bij de rapporteurs over het geldende format. De punten die zijn genoemd, komen voor in het format voor strafrechtelijke rapportages, maar worden niet expliciet genoemd in het in het Landelijk Kader opgenomen format voor civielrechtelijke rapportages. Deze opmerkingen zijn ook met name gemaakt door rapporteurs die zowel onderzoek verrichten in het strafrechtelijk als civielrechtelijk kader.

Het overstappen naar het format uit het Landelijk Kader FDJ loopt volgens de geïnterviewde coördinatoren van het NIFP echter niet zonder slag of stoot. De onderzoeksbureaus hebben een eigen format en het kost tijd om ze er van te overtuigen een ander format te gaan gebruiken. Het NIFP in Den Haag raadt dan ook aan om bij nieuwe aanpassingen van het format nadrukkelijk de rapporteurs te betrekken. Bij het huidige format zijn wel aanvragers betrokken geweest. Wanneer alle partijen betrokken worden, is de verwachting dat er minder weerstand komt tegen opgelegde formats.

Vergelijking met de nulmeting

Voor de invoering van het Landelijk Kader gebruikten de onderzoeksbureaus reeds een eigen format voor rapportage. Alleen de freelance rapporteurs uit de pool van het NIFP zijn overgestapt op het format uit het Landelijk Kader. Ook één van de grote onderzoeksbureaus is overgestapt. Er is dus meer uniformiteit gekomen in de rapportages.

10.5 Invulling van de verschillende rollen en functies

Het Landelijk Kader FDJ beschrijft duidelijk de onderscheiden rollen in de forensische diagnostiek. Het Landelijk Kader is niet dwingend voor BJZ, maar wel voor de RvdK en de kinderrechtshouder. Uit de interviews blijkt dat de invulling van de onderscheiden rollen verschillend gebeurt in de onderzochte arrondissementen; ook door de RvdK die wel verplicht is volgens het

Landelijk Kader te werken. De verschillen uit zich vooral in de mate waarin en de wijze waarop onderzoek wordt aangevraagd en in de wijze waarop het NIFP zijn rollen invult (zie verder in deze paragraaf). Aan deze verschillen liggen duidelijk regionale historische praktijken ten grondslag.

Daarnaast valt het op dat de verantwoordelijkheden die gekoppeld zijn aan de onderscheiden rollen, niet bij alle partijen helder zijn. Zo was het voor sommige geïnterviewde rapporteurs niet duidelijk dat, ondanks de bemiddeling van het NIFP, de rapporteur aansprakelijk en verantwoordelijk is voor de rapportage wanneer een klacht wordt ingediend. Deze rapporteurs geven aan dat ook bij ouders en jeugdigen de rol van het NIFP niet duidelijk is. Dit wordt beaamd door de coördinator van een NIFP. Volgens deze respondenten is er behoefte aan een duidelijke folder waarin de rechten en plichten worden toegelicht. Onderzoeksbureaus zoals het Ambulatorium in Zetten beschikken wel over een dergelijke folder die in het eerste gesprek aan de cliënt wordt overhandigd. Dit gebeurt conform de richtlijnen voor het uitvoeren van extern onderzoek.

10.5.1 Aanvragen

Kinderrechters

Zowel uit het dossieronderzoek als uit de interviews blijkt dat kinderrechters vrijwel nooit in de vier onderzochte arrondissementen forensisch diagnostisch onderzoek aanvragen. Ook uit het dossieronderzoek blijkt dat geen van de rapportages aangevraagd is door de kinderrechter. Zoals reeds in paragraaf 9.1 aangegeven, blijkt uit het FRIS dat in 2006 van de 346 civielrechtelijke forensische onderzoeken die landelijk zijn bemiddeld door het NIFP er 21 zijn aangevraagd door een kinderrechter.

Uit de interviews blijkt tevens dat wanneer een kinderrechter forensische diagnostiek nodig acht, hij dit aangeeft in de zitting. Het onderzoek wordt dan aangevraagd door de RvdK in scheiding- en omgangszaken of door BJJ bij (verlenging) uithuisplaatsing. Opvallend is dat kinderrechters in de arrondissementen Leeuwarden en Den Haag niet bekend zijn met het NIFP als dusdanig. De kinderrechters in beide arrondissementen geven aan dat zij in een enkel geval wel eens rechtstreeks onderzoek aanvragen bij een freelancer. Ook in het arrondissement Arnhem heeft de kinderrechter geen contact met het NIFP. In de voorloopregio Amsterdam heeft de kinderrechter civiel wel zicht op de werkzaamheden van het NIFP, maar de kinderrechter in deze regio is ook sterk betrokken geweest bij de invoering van het Landelijk Kader FDJ. De geïnterviewde kinderrechters in Amsterdam en Arnhem geven overigens aan dat er bij de rechtbank geen budget is voor het aanvragen van forensische diagnostiek. In de beide andere regio's wordt sporadisch een onderzoek aangevraagd door de kinderrechter. De respondenten weten niet hoe dit budgetair geregeld is.

RvdK

In alle arrondissementen worden de aanvragen voor forensische diagnostiek door de RvdK via het NIFP gedaan. De RvdK is dit door het Landelijk Kader FDJ verplicht. Afhankelijk van hoe invulling wordt gegeven aan de bemiddelende rol door het NIFP wordt hierover door de RvdK verschillend geoordeeld. In sommige arrondissementen bespreekt het NIFP elke aanvraag en geeft ook ongevraagd advies over de noodzaak van een onderzoek. In andere arrondissementen bekijkt het NIFP of de vraagstelling duidelijk is en of

alle benodigde stukken aanwezig zijn. Het adviseert enkel over de noodzaak van een onderzoek als daar om gevraagd wordt of als er twijfel is over de noodzaak van het onderzoek.

Niet in alle arrondissementen uit het onderzoek is men positief over het aanvragen via het NIFP. Volgens alle respondenten van de RvdK is er een tussenlaag gecreëerd waardoor aanvragen langer duren. Door twee respondenten van de RvdK is aangegeven dat het NIFP zijn rol breder interpreteert dan in het Landelijk Kader FDJ is beschreven (zie verder adviserende rol van het NIFP). Dit wordt door die respondenten niet als prettig ervaren. In een arrondissement is aangegeven dat het NIFP onvoldoende deskundigheid heeft in het civielrechtelijk kader om goed invulling te kunnen geven aan die rol.

Uit de interviews blijkt dat de RvdK minder onderzoeken aanvraagt in vergelijking met de situatie vóór de invoering van het Landelijk Kader. Als de RvdK onderzoek aanvraagt dan gaat het vooral om onderzoek in het kader van scheidings- en omgangszaken. Hier liggen volgens de respondenten met name budgettaire redenen aan ten grondslag. De onderzoeken in het civielrechtelijk kader zijn erg duur en de RvdK is overgegaan van open eindfinanciering naar budgetfinanciering voor extern onderzoek.

BJZ's

Het aanvragen van forensische diagnostiek door BJZ gebeurt in de verschillende arrondissementen zoals reeds bij de organisatorische afspraken in paragraaf 10.1 is weergegeven op een andere manier.

Uit het dossieronderzoek blijkt dat 85% van de aanvragen in het civielrechtelijk kader door BJZ wordt gedaan. Het gaat meestal om aanvragen in het kader van een verlenging van uithuisplaatsing of terugplaatsing of aanvragen waarbij al dan niet gesloten jeugdzorg aan de orde is. Ook uit de analyse van de FRIS-registraties blijkt dat naar verhouding de meeste aanvragen die bemiddeld worden door het NIFP door BJZ zijn verricht (zie hoofdstuk 9). Als we bovendien rekening houden met het feit dat het NIFP niet in alle arrondissementen bij alle aanvragen van BJZ bemiddelt, dan ligt het aantal door BJZ aangevraagde onderzoeken nog hoger.

Naast de aanvragen van BJZ en RvdK blijkt uit het dossieronderzoek dat de William Schrikker Groep die de (gezins)voogdij van jeugdigen met een verstandelijke beperking uitvoert en stichting NIDOS die de (gezins)voogdij van vluchtelingen uitvoert, ook aanvragen voor forensische diagnostiek indienen⁴². Het NIFP in Den Haag geeft aan dat met name de William Schrikker Groep niet goed op de hoogte is van het Landelijk Kader FDJ en bij het aanvragen van onderzoek daarom niet de procedures en richtlijnen volgt. In het Landelijk Kader is niet duidelijk aangegeven in welke mate deze gezinsvoogdij-instellingen verplicht zijn om volgens het Landelijk Kader te werken.

Noot 42 In het dossieronderzoek zijn geen aanvragen van de andere landelijk werkende gezinsvoogdij-instellingen (Leger des Heils en SGJ Gezinsvoogdij) meegenomen. In de interviews zijn deze gezinsvoogdij-instellingen niet ter sprake gekomen.

Vergelijking met de nulmeting

Ook tijdens de nulmeting was de (gezins)voogdij van BJZ de grootste aanvrager van civielrechtelijk forensisch onderzoek. Uit de vergelijking met de nulmeting kan niet worden geconcludeerd dat er minder aanvragen worden gedaan dan voor de invoering van het Landelijk Kader.

10.5.2 Adviseren bij indiceren, bemiddelen en toetsen door het NIFP

Adviseren

Het NIFP heeft in drie van de vier onderzochte arrondissementen haar adviserende rol volgens de verschillende geïnterviewde partijen redelijk conform het Landelijk Kader ingevuld. Zij helpt bij het indiceren van noodzaak tot onderzoek en het helder krijgen van de onderzoeksvragen. In Amsterdam, Leeuwarden en Arnhem wordt vooral door de RvdK aangegeven dat het NIFP soms de neiging heeft op de stoel van de aanvrager te gaan zitten. Het NIFP is erg kritisch ten aanzien van aanvragen en probeert soms onderzoek tegen te houden als het niet conform het Landelijk Kader is. De taak van het NIFP is volgens de RvdK adviseren en de aanvrager bepaalt of hij advies nodig heeft. In Den Haag speelde dit in eerste instantie ook, maar door veel overleg en voorlichting worden meer aanvragen ingediend die voldoen aan de criteria van het Landelijk Kader. In het Landelijk Kader is aangegeven dat het NIFP op verzoek advies geeft. In Amsterdam is aangegeven dat bij het NIFP niet voldoende kennis aanwezig is omtrent het civielrechtelijk kader, omdat het NIFP uit de strafrechtelijke hoek komt.

In Amsterdam en Leeuwarden vindt incidenteel een indicatieoverleg plaats in het civielrechtelijk kader. In Den Haag is een regulier indicatieoverleg uitgetoetst, maar niet zinvol bevonden; het werd steeds casuïstiekbespreking achteraf. Gezien de tijdsdruk bij forensische onderzoeken vindt overleg tussen NIFP en aanvrager meestal telefonisch of via de mail plaats. In Arnhem is er bij elke aanvraag die via het NIFP loopt een indicatieoverleg. Dit gebeurt echter ook telefonisch.

De aanvragers – en met name de respondenten van de RvdK – vinden het lastig dat ze niet meer zelf contact hebben met de rapporteurs. De vragen moeten via het NIFP lopen en dit werkt vertragend. Er is een tussenlaag gecreëerd. De respondenten van de RvdK geven echter wel aan dat als het nodig is, de aanvrager en de rapporteur elkaar toch weten te vinden buiten het NIFP om. Dit komt echter niet vaak voor.

Bemiddelen

De bemiddelende rol van het NIFP komt in alle arrondissementen nog niet helemaal uit de verf. Aanvragers hadden verwacht dat met het volgen van het Landelijk Kader FDJ ook een match naar inhoud en aard van de aanvraag met rapporteurs zou plaatsvinden. Meestal is de match echter eerder ingegeven op basis van beschikbare tijd bij de onderzoeksbureaus of gaan de aanvragen standaard naar hetzelfde onderzoeksbureau. De aanvragers hadden hier meer van verwacht. Het NIFP in de verschillende arrondissementen beaamt dat hier nog winst valt te halen. Complicerende factor is de tijdsdruk op onderzoeken en de beschikbaarheid van onderzoekers.

Toetsen

In het civielrechtelijk kader kan, volgens de aanvragers, aan de toetsende rol van het NIFP en de rol in een arrondissement door het NIFP zelf meer invulling worden gegeven. Het NIFP toetst de rapportages op formele kwaliteit en niet op inhoud. De geïnterviewde aanvragers vinden het goed dat extern wordt getoetst, maar omdat vooral op formele factoren wordt getoetst, is er minder meerwaarde. Zowel BJZ als RvdK geven aan dat er behoefte is aan meer inhoudelijke toetsing van de kwaliteit van de rapportages en juridische toetsing. Met inhoudelijke toetsing wordt bedoeld het beantwoorden van de vraag: kan op basis van het gebruikte testmateriaal deze conclusie worden getrokken? Een juridische toetsing wordt handig gevonden in het licht van de klachtgevoeligheid van de rapportages in het civielrechtelijk kader. Het NIFP doet dit niet in alle arrondissementen even uitgebreid vanwege een capaciteitsprobleem op dit gebied. Ook beschikken niet alle onderzoeksbureaus over een jurist. De verschillende NIFP-locaties hanteren hun eigen criteria voor het toetsen van de kwaliteit van de rapportages en sommige locaties worstelen hier meer mee dan anderen. Er is duidelijk behoefte aan meer uniforme criteria zoals in het strafrechtelijk kader. Deze moeten echter niet beperkt worden tot formele kenmerken van kwaliteit.

Verder geven alle geïnterviewde aanvragers aan dat niet duidelijk is wat de consequenties zijn voor het afleveren van een 'slechte rapportage'. De rapporteur is niet verplicht veranderingen in de rapportages door te voeren. De aanvragers vermoeden dat wanneer een rapporteur meerdere malen een rapportage van onvoldoende kwaliteit aanlevert, hij niet meer wordt benaderd. Aanvragers hebben hier echter geen zicht op.

De freelance rapporteurs uit de pool van het NIFP vinden de toetsing door het NIFP zinvol. Zij zien vooral meerwaarde in de juridische toetsing. Dit is vanwege de klachtgevoeligheid in het civielrechtelijk kader erg belangrijk. De geïnterviewde rapporteurs die werkzaam zijn bij een onderzoeksbureau zien weinig meerwaarde in de toetsing door het NIFP. Bij de onderzoeksbureaus vindt altijd een intercollegiale toetsing plaats. Een tweede toetsing door het NIFP wordt als vertragend en zinloos ervaren, zeker omdat het niet gaat om een inhoudelijke toetsing. Dit was ook reeds in de nulmetingen aangegeven.

In het Landelijk Kader is aangegeven dat wanneer door onderzoeksbureaus of rapporteurs niet wordt voldaan aan de gestelde eisen, het NIFP hen in eerste instantie de gelegenheid geeft alsnog aan de gestelde eisen te voldoen. Blijft men echter in gebreke dan kunnen de volgende maatregelen worden getroffen:

- Met betrekking tot een geleverde rapportage die niet aan de eisen voldoet kan het NIFP aan de uitvoerder en de betalende opdrachtgever verduidelijken dat de volledige kostprijs niet geldig is voor het betreffende onderzoek.
- Indien een bureau of een onderzoeker meerdere malen onder de gestelde norm levert, zal het bureau/de onderzoeker van uitvoering uitgesloten worden.

Op basis van de interviews kunnen we concluderen dat de laatste maatregel wel wordt uitgevoerd. Een onderzoeksbureau of rapporteur wordt niet meer gevraagd. Het is echter niet duidelijk of expliciet wordt aangegeven waarom niet. Van de eerste maatregel is in geen van de interviews melding gemaakt.

Vergelijking met de nulmetingen

Voorafgaand aan de invoering van het Landelijk Kader FDJ werd in geen van de arrondissementen forensisch onderzoek in het civielrechtelijk kader bemiddeld door het NIFP. In de laatste nulmeting is tevens naar de verwachting van de verschillende partijen gevraagd. Toen is door de verschillende partijen uitgesproken dat men bij het invoeren van het Landelijke Kader aandacht moet besteden aan het voorkomen van dubbele toetsing - door het NIFP en de aanvrager. Uit de interviews blijkt dat dubbele toetsing wel degelijk als knelpunt wordt ervaren.

10.6 Overige voornemens en afspraken

Het indicatieoverleg, zoals bedoeld in het Landelijk Kader FDJ, functioneert niet in het civielrechtelijk kader. In twee arrondissementen (Leeuwarden en Den Haag) vindt er echter wel regelmatig overleg plaats tussen het NIFP en de aanvragers (BJZ of RvdK). De functie van die overleggen is voorlichting, het doorspreken en stroomlijnen van procedures en af toe casuïstiekbespreking achteraf. In alle arrondissementen vindt eerder telefonisch overleg plaats. Dit wordt in het kader van civielrechtelijke onderzoeken meer functioneel gevonden.

10.7 Doelmatigheid van de aanvragen

De doelmatigheid van aanvragen gaat om de volgende punten:

- verschil beslissings- en behandelingsdiagnostiek;
- vermelden van de juridische beslissing waarvoor onderzoek wordt aangevraagd;
- onderbouwing van de noodzaak tot onderzoek;
- soort onderzoek.

Een van de knelpunten die aanleiding vormde voor het invoeren van het Landelijk Kader FDJ was de doelmatigheid van de aanvraag. In het civielrechtelijk kader kwam het voor dat (uitsluitend) zorg- en behandelvragen ten grondslag lagen aan de aanvraag van forensische diagnostiek, terwijl forensische diagnostiek beslissingsdiagnostiek moet zijn.

In de vier arrondissementen uit het onderzoek wordt in de interviews door de verschillende partijen aangegeven dat aanvragen voor onderzoeken in het algemeen doelmatiger zijn geworden. Er wordt zowel door de RvdK als door BJZ beter onderscheid gemaakt tussen beslissings- en behandelingsdiagnostiek.

Dit blijkt ook uit het dossieronderzoek in Arnhem, echter in minder sterke mate dan op basis van de interviews verwacht kan worden. Naast beslissinggerichte vragen worden ook vaak zorgvragen gesteld. Dit is het geval bij tweederde van de onderzochte dossiers in Arnhem.

In Amsterdam en in Den Haag zijn alleen de rapportages gescreend. Mogelijk zijn de aanvragen wel doelmatiger geworden, maar dit wordt niet weerspiegeld in de rapportages. In de rapportages wordt niet altijd de juridische beslissing, waarvoor het forensisch onderzoek is aangevraagd, duidelijk omschreven. Op basis van de vraagstelling die in de rapportages wordt herhaald, worden in de arrondissementen Amsterdam en Den Haag in ongeveer de helft van de onderzoeken ook duidelijke zorgvragen aan de orde gesteld. De respondenten van BJZ geven aan dat beslissings- en zorg-

diagnostiek niet altijd duidelijk te scheiden zijn. Het Landelijk Kader staat wel toe dat er behandelingsgerichte vragen worden gesteld als ze aansluiten bij de vragen van het forensisch diagnostisch onderzoek.

De vraag is of de ontwikkeling naar een duidelijker onderscheid tussen beslissings- en behandelingsdiagnostiek – dat wel door de verschillende respondenten in de interviews is genoemd – te danken is aan de invoering van het Landelijk Kader FDJ. Bij de RvdK en de BJZ's is de laatste jaren volgens de respondenten van die organisaties het aantal gedragswetenschappers toegenomen. Hierdoor kunnen meer onderzoeken zelf worden uitgevoerd. Daarnaast spelen budgettaire redenen een rol. Onderzoeken in het civiele domein zijn prijzig en er wordt meer aan budgetbewaking gedaan bij de RvdK en BJZ. Daarom wordt beter gekeken of het onderzoek door de organisatie zelf kan worden uitgevoerd.

De RvdK vraagt in de verschillende arrondissementen jaarlijks slechts enkele onderzoeken aan. Dit is met name het geval in scheidings- en omgangszaken waarbij er sprake is van psychische of psychiatrische problematiek van de ouders of wanneer de zaak dermate ingewikkeld is dat de ketenpartners er met de ouders niet uitkomen en de hulp van een externe onafhankelijke deskundige nodig wordt geacht om tot een beslissing te komen. In dit laatste geval is er dus nog wel degelijk sprake van verlegenheidsdiagnostiek. In enkele gevallen wordt de noodzaak van een extern onderzoek aangegeven door de kinderrechter tijdens de zitting. De aanvragen lopen dan via de RvdK.

Het aantal aanvragen per BJZ's verschilt per arrondissement. In de onderzochte arrondissementen wordt echter meer onderzoek in een eerder stadium zelf uitgevoerd. Daardoor weet men eigenlijk al voldoende om te adviseren voor een beslissing en is forensische diagnostiek niet nodig. Volgens de respondent van BJZ in Den Haag is door de toenemende vraag naar jeugdzorg het absolute aantal aanvragen in arrondissement Den Haag niet afgenomen. In Amsterdam proberen sommige locaties van BJZ forensische diagnostiek te omzeilen door onderzoek aan te vragen bij de instelling waar de jongere (tijdelijk) is opgenomen.

BJZ's uit het onderzoek vragen met name een extern onderzoek aan ten behoeve van de beslissing om jeugdigen al dan niet weer thuis te plaatsen en bij beslissingen voor uithuisplaatsingen in gesloten jeugdzorg. Ook hier wordt volgens de respondenten van BJZ extern onderzoek soms aangevraagd uit handelingsverlegenheid. De respondenten geven namelijk aan dat als gezinsvoogden veel strijd met ouders verwachten, vanuit strategisch oogpunt soms een externe deskundige wordt gevraagd. De gezinsvoogden hebben eigenlijk zelf al genoeg informatie om een advies te formuleren voor de juridische beslissing. Ook is bij deze zaken door de kinderrechter soms in de zitting aangegeven dat er een extern onderzoek moet plaatsvinden.

Het NIFP speelt volgens de verschillende geïnterviewde partijen een rol in het doelmatiger maken van de aanvragen. Hoewel in alle arrondissementen het contact met de coördinator van het NIFP als prettig wordt ervaren, zijn niet alle partijen onverdeeld positief over de manier waarop het NIFP bijdraagt aan de doelmatigheid. Het NIFP wil duidelijker een onderscheid maken tussen beslissingsgerichte vragen en vragen in het kader van zorgdiagnostiek en de onderzoeksvragen scherper geformuleerd zien. Respondenten van BJZ in Amsterdam geven aan dat het soms te lang duurt. Er

wordt te vaak om aanpassing, overleg en bijstelling gevraagd. In Leeuwarden vindt de RvdK in de fase van het indicatieoverleg, dus als de RvdK om advies vraagt, het prettig als het NIFP haar mening geeft. Het NIFP geeft echter ook advies als het voor de RvdK al duidelijk is dat er een onderzoek moet komen. Zij vindt dit niet bij de rol van het NIFP horen. BJJ Friesland vindt de kritische houding van het NIFP prettig omdat betere (doelmatiger) aanvragen leiden tot betere rapporten. In Den Haag is het momenteel duidelijk aan welke eisen een aanvraag moet voldoen conform het Landelijk Kader. De vragen zijn vereenvoudigd en de probleemstelling en de noodzaak tot onderzoek moeten duidelijk worden omschreven. Hierin is veel geïnvesteerd door het NIFP.

Het NIFP waakt er in alle arrondissementen voor dat er zo min mogelijk psychiatrisch onderzoek wordt aangevraagd en dat wanneer het wordt aangevraagd het duidelijk onderbouwd is. Het NIFP geeft aan dat dit niet alleen ingegeven is vanuit doelmatigheidsoogpunt. In alle arrondissementen wordt door de respondenten een grote schaarste gesignaleerd aan psychiatrische rapporteurs die forensisch onderzoek in het civielrechtelijk kader kunnen uitvoeren.

Vergelijking met de nulmetingen

In vergelijking met de nulmetingen wordt volgens de respondenten een beter onderscheid gemaakt tussen beslissings- en behandelingsdiagnostiek. In het civielrechtelijk kader is echter beslissing- en behandelingsdiagnostiek niet altijd helemaal te scheiden. Dit werd reeds in de nulmetingen aangegeven en dit wordt in deze evaluatie bevestigd. Er wordt nog steeds verlegenheidsdiagnostiek uitgevoerd, maar de aanvragers zijn hier veel alerter op. Hieraan liggen niet alleen inhoudelijke, maar ook budgettaire redenen ten grondslag.

10.8 Kwaliteit van de rapportages

In het Landelijk Kader FDJ is een aantal formele kwaliteitscriteria benoemd waaraan rapportages in het civielrechtelijk kader moeten voldoen. Op basis van die formele kwaliteitscriteria zijn in de nulmetingen en in onderhavig onderzoek rapportages gescreend op de volgende punten:

- naam en functie rapporteur moeten vermeld worden in de rapportage;
- verantwoording geraadpleegde stukken en onderzoeksinstrumentaria;
- toegankelijk taalgebruik;
- beantwoording vraagstelling;
- bespreking met ouders en jongere;
- bruikbaarheid van rapportages en adviezen.

Kwaliteit in algemene zin

Zowel uit het dossieronderzoek als uit de interviews blijkt dat de kwaliteit van het merendeel van de rapportages goed is. De geïnterviewde aanvragers en de coördinatoren van het NIFP zijn over het algemeen tevreden over de kwaliteit van de rapportages. Uit het dossieronderzoek blijkt dat het merendeel van de rapportages voldoet aan de onderscheiden criteria (zie tabellen in bijlage 1).

De geïnterviewde aanvragers geven aan dat de kwaliteit echter ook voor de invoering van het Landelijk Kader FDJ goed was. Zij geven aan dat de rapportages wel verbeterd zijn. Ze zijn bondiger, de aanvragen zijn doelmatiger en dus wordt de vraagstelling beter beantwoord.

De rapportages worden echter door zowel de kinderrechters, BJZ, RvdK als het NIFP als zeer omvangrijk omschreven. Door de omvang van de rapportages kost de toetsing door het NIFP veel tijd. Als argument wordt zowel door de rapporteurs als het NIFP aangegeven dat het meestal om omvangrijke onderzoeken en ingewikkelde zaken gaat. Sommige aanvragers vinden de omvang van de rapportages geen probleem, anderen zouden ze graag beknopter zien. Er worden duidelijke verschillen in omvang tussen de verschillende bureaus gemeld. Dit bleek ook in het dossieronderzoek. De rapportages van FORA zijn het meest omvangrijk. De rapportages van freelance rapporteurs zijn beknopter. Dit kan ook te maken hebben met het type casussen. Zo blijkt bijvoorbeeld uit het interview met de coördinator van het NIFP in Den Haag dat de meer ingewikkelde zaken en zaken waarbij veel weerstand van de ouders tegen het onderzoek wordt verwacht, eerder naar FORA worden bemiddeld en dat de meer eenvoudiger zaken eerder naar een freelance rapporteur gaan.

Verantwoording geraadpleegde stukken en onderzoeksinstrumentaria

De geraadpleegde stukken worden in alle 80 rapportages uit het dossieronderzoek genoemd tegen 75% van de 91 rapportages in de nulmeting (zie ook de tabellen in bijlage 1). De locatie van de gesprekken wordt slechts in 63% van de rapportages uit 2006 genoemd. Vooral bij rapportages van FORA ontbreekt de locatie (slechts in 36% wordt deze benoemd). Mogelijk vinden alle onderzoeken plaats bij FORA en wordt het daarom niet vermeld. Bij de andere onderzoeksbureaus en freelance rapporteurs is de locatie in 82% van de rapportages genoemd. De duur van de gesprekken en onderzoeken wordt in bijna geen van de rapportages genoemd. Dit was ook zo in de nulmetingen.

Uit de interviews met aanvragers blijkt dat met name voor rechters de verantwoording van onderzoeksinstrumentaria niet altijd duidelijk is. Er wordt niet altijd aangegeven waarom een bepaalde test is gebruikt. De geïnterviewde kinderrechters geven aan dat zij de test niet op waarde kunnen schatten, omdat het niet hun vak is. Zij moeten hiervoor kunnen vertrouwen op de deskundigheid van de rapporteur en op de betrouwbaarheid van de tests. Daarom vinden zij een duidelijke verantwoording van de gebruikte tests van belang. Het onderdeel testresultaten wordt door meer dan de helft van de geïnterviewde kinderrechters niet in detail gelezen.

Alle partijen geven aan dat de verantwoording van het onderzoek uitvoerig gebeurt. In de arrondissementen waar gebruik wordt gemaakt van onderzoeksbureaus en een pool van rapporteurs van het NIFP wordt aangegeven dat onderzoeksbureaus vaak uitvoeriger zijn in hun verantwoording dan de freelance rapporteurs.

Toegankelijk taalgebruik

Geen van de respondenten geeft aan dat het taalgebruik in de rapportages ontoegankelijk is. Wel wordt opgemerkt dat het misschien voor ouders en jongeren niet altijd duidelijk is. Soms wordt jargon gebruikt. Kinderrechters merken wel op dat het onderdeel waar de tests en uitkomsten van de test beschreven worden soms moeilijk te volgen is voor 'leken' zoals zij zelf.

Beantwoording van de vraagstelling

Uit het dossieronderzoek blijkt dat in 84% van de onderzochte rapportages alle vragen worden beantwoord. In de interviews worden geen klachten ge-signaleerd over het onvoldoende beantwoorden van de onderzoeksvragen.

Bespreking van de resultaten met de jongere en ouders

Van alle rapportages uit het dossieronderzoek over jeugdigen van ouder dan 12 jaar zijn de resultaten besproken met de jeugdige. In de nulmeting was in de helft van de rapportages aangegeven of het rapport was besproken met de jongere. Dit is vergelijkbaar met het huidige onderzoek. In 13% van de rapportages zijn de resultaten niet besproken met de ouders/wettelijke gezagsdragers. In die rapportages (behalve in één) is aangegeven waarom dit niet gebeurd is. Dit is vergelijkbaar met de resultaten uit de nulmeting.

Bruikbaarheid van rapportages en adviezen

Uit het dossieronderzoek (zie bijlage 7) blijkt dat, net als in de nulmetingen in de rapportages, de problematiek en functioneren van de jeugdige voldoende inzichtelijk worden gemaakt. In meer dan 90% van de rapportages was dit het geval.

De aanvragers geven in alle arrondissementen aan dat de rapportages in het algemeen erg bruikbaar zijn voor de te nemen beslissingen of om beslissingen voor te bereiden. De RvdK en BJZ geven echter aan dat de rapporteurs niet zelf met adviezen moeten komen maar de bouwstenen moeten aanleveren zodat de RvdK en BJZ de rechter kunnen adviseren. De wens is in strijd met die eis van het NIFP dat de rapportages duidelijke adviezen moet geven. Deze discussie speelde ook reeds tijdens de nulmetingen. Ook toen was er in verschillende arrondissementen onduidelijkheid over de inhoud van rapportages op dit gebied. In het Landelijk Kader is dit niet duidelijk aangegeven.

Meestal volgen geïnterviewde rechters de adviezen in de rapportages en/of de adviezen van de RvdK en/of BJZ. Een reden om het advies niet te volgen is wanneer ouders heftig protesteren tegen het beeld dat in de rapportage wordt geschetst en er bijvoorbeeld een contra-expertise wordt gevraagd van een schoolbegeleidingsdienst of een behandelaar van de ouders.

Haalbaarheid en wenselijkheid van adviezen

Uit het dossieronderzoek blijkt dat in 91% van de 80 onderzochte rapportages een concreet advies wordt gegeven. Dit is vergelijkbaar met de nulmeting.

In alle arrondissementen wordt in de interviews door de RvdK en BIZ aangegeven (en ook door NIFP in de regio's waar NIFP bemiddelt, en door een aantal kinderrechtshouders) dat adviezen in rapportages niet altijd op haalbaarheid zijn getoetst. Soms wordt een behandeling of begeleiding aangeraden die niet in de regio beschikbaar is. Specifiek in Amsterdam wordt genoemd dat ook 'trends' zijn vast te stellen in de advisering: sinds FFT voorhanden is in de regio wordt gezinsbehandeling in de vorm van FFT vaak geadviseerd, ook als er eigenlijk geen sprake meer is van een gezin en dus FFT niet de meest passende behandeling is – volgens de respondent.

Voorzichtige adviezen door klachtwaardigheid van civiele rapportages

In alle arrondissementen wordt zowel door aanvragers, NIFP als rapporteurs aangegeven dat civiele rapporteurs soms erg voorzichtig zijn met het formuleren van adviezen. Dit wordt als een probleem gezien. Als bijvoorbeeld de vraag is of een jeugdige bij vader of moeder gaat wonen dan moet het rapport de bouwstenen aanleveren om hierover te kunnen beslissen en dit niet in het midden laten. Dit heeft volgens de respondenten vooral te maken met de klachtgevoeligheid in het civielrechtelijk kader. Volgens rapporteurs kan het NIFP hierin een rol spelen bij toetsing van de rapportages.

Vergelijking met de nulmetingen

In de nulmetingen was aangegeven dat de civielrechtelijke rapportages vaak al op veel punten voldeden aan de kwaliteitseisen uit het Landelijk Kader FDJ. De grootste afstand tot het Landelijk Kader FDJ bestond slechts ten aanzien van:

- het benoemen van de locatie van de onderzoeksgesprekken;
- het benoemen van de geraadpleegde stukken;
- het opnemen van een samenvatting in de rapportage;
- het vermelden van de bespreking van het onderzoek met de minderjarige.

Op al deze punten, met uitzondering van het benoemen van de locatie, is een verbetering geconstateerd. Het opnemen van een samenvatting in de rapportage is niet relevant, omdat dit in het gebruikte format is vervangen door het beantwoorden van de onderzoeksvragen en een samenvatting en interpretatie van de onderzoeksresultaten.

10.9 Deskundigheid van de rapporteurs

Uit het dossieronderzoek blijkt dat in 54% van de 80 onderzochte rapportages de naam en de functie van de rapporteur wordt genoemd. In de nulmeting was dit slechts in 27% van de 96 onderzochte rapportages. Vooral in de rapportages van FORA wordt de functie van de rapporteur niet genoemd. Dit is het geval in 32 van de 33 van de gescreende rapportages van dit onderzoeksbureau.

De geïnterviewde aanvragers en coördinatoren van het NIFP zijn over het algemeen tevreden over de kwaliteit van de rapporteurs in het civielrechtelijk kader. De rapporteurs worden voldoende deskundig bevonden. Zij signaleren wel een knelpunt in het vinden van psychiaters die onderzoek kunnen doen in het civielrechtelijk kader. Dit was ook reeds het geval voor de invoering van het Landelijk Kader FDJ.

Er bestaat geen register van rapporteurs die civiele onderzoeken doen. De coördinatoren van het NIFP geven aan dat dit wel handig zou zijn omdat op die manier kan worden bijgehouden of rapporteurs aan de criteria voldoen, bijscholing volgen et cetera. Voor civielrechtelijk forensisch onderzoek geldt nu nog niet in alle arrondissementen de eis gz-psycholoog te zijn of een opleiding bij het NIFP gevolgd te hebben. De BIG-registratie wordt als minimaal beschouwd. Omdat er geen registratie is, is ook niet bekend of de rapporteurs voldoen aan de eis van minimaal zes rapportages per jaar. Bij alle onderzoeksbureaus wordt aan intercollegiale toetsing gedaan. Uit de interviews blijkt dat er onvoldoende zicht en controle is op de kwaliteit van de rapporteurs.

Het Landelijk Kader maakt melding van de bedoeling om een openbaar register van rapporteurs te realiseren. Dit is tot op heden niet gebeurd. Bovendien moeten rapporteurs nog niet in alle arrondissementen aan de criteria voor rapporteurs – zoals vermeld in het Landelijk Kader – voldoen. Daarentegen zijn de aanvragers en het NIFP over het algemeen wel tevreden over de deskundigheid van rapporteurs.

Door de RvdK in Amsterdam is opgemerkt dat rapporteurs niet altijd voldoende op de hoogte zijn van de gerechtelijke kaders en procedures waarbinnen gerapporteerd moet worden.

10.10 Mening over de doorlooptijden

De geïnterviewde aanvragers verschillen van mening over verbetering van de doorlooptijden. Sommige geïnterviewden kunnen hierover niet oordelen omdat ze voor de invoering van het Landelijk Kader FDJ nog niet werkzaam waren bij de huidige organisatie en/of in de huidige functie. Bijna alle respondenten geven aan dat er weinig veranderd is in de doorlooptijden. De doorlooptijden zijn lang, de rapportages komen vaak op het allerlaatste moment of te laat. Dit heeft echter volgens de respondenten niet alleen te maken met wachttijden bij de onderzoeksbureaus, maar ook met het feit dat ouders en jongere niet willen meewerken aan het onderzoek, afspraken afzeggen, verplaatsen of niet komen opdagen. Met name bij scheidings- en omgangszaken duren onderzoeken soms erg lang.

Enkele geïnterviewden vinden dat de doorlooptijden verlengd zijn sinds de invoering van het Landelijk Kader FDJ, omdat een extra schakel – bemiddeling via het NIFP – is ingevoerd. Anderen vinden daarentegen dat dit verbeterd is door de bemiddeling via het NIFP; aanvragen zijn doelmatiger en de aanvragers hoeven niet zelf te gaan zoeken naar een beschikbare rapporteur.

10.11 Kosten

In het civielrechtelijk kader zijn geen landelijke afspraken gemaakt over tarieven en uren die noodzakelijk zijn voor onderzoek. De tarieven verschillen per onderzoeksbureau, evenals het aantal uren dat gemiddeld wordt begroot voor een rapportage.

De omvang van een persoonlijkheidsonderzoek in het civielrechtelijk kader verschilt ook afhankelijk van de omvang van het onderzoek (interactieobservatie, testpsychologisch onderzoek kind en/of ouder(s), meerdere kinderen). De verschillende bureaus hanteren een ander aantal normuren per onderzoeksonderdeel.

In de interviews worden bij enkelvoudige rapportages tarieven aangegeven die liggen tussen de € 800 en € 3.000 per rapportage. Gemiddeld liggen de kosten voor civielrechtelijk forensische onderzoeken hoger dan voor strafrechtelijke forensische onderzoeken. Civielrechtelijke onderzoeken bestaan meestal ook uit meer onderdelen. Naast testafnames en gesprekken met de jongere is er bijvoorbeeld ook een gesprek met de ouders/verzorgers en een spelobservatie met beide ouders afzonderlijk. Ook zijn er vaak meerdere kinderen per onderzocht cliëntsysteem. Een strafrechtelijk forensisch onderzoek blijft vaak beperkt tot een testafname en gesprekken met de jongeren en een gesprek met de ouders/verzorgers.

In de nulmetingen worden tarieven voor civielrechtelijke rapportages genoemd die liggen tussen de € 1.100 en € 4.000 per rapportage. Ook toen was er geen vaste normering voor ureninzet en uurvergoeding. De onderlinge vergelijking werd bovendien bemoeilijkt doordat de onderzoeksbureaus geen onderscheid maakten in soort onderzoek.

In Amsterdam wordt door FORA altijd een offerte opgemaakt. In Den Haag wordt na opdrachtverlening door het NIFP altijd een offerte opgemaakt die vervolgens rechtstreeks naar de aanvrager wordt gestuurd. Het is niet duidelijk hoe in Leeuwarden wordt omgegaan met offertes. Na een aantal vrij prijzige onderzoeken vraagt BJZ nu opnieuw een offerte aan. Tevens is bij het NIFP verzocht om een overleg om tot prijsafspraken te komen. Op basis van de offerte kan de aanvrager dan eventueel onderhandelen over onderdelen van het onderzoek. Het NIFP houdt zich bewust buiten deze onderhandelingen. In Arnhem heeft BJZ in het verleden prijsafspraken gemaakt met het Ambulatorium in Zetten.

In het Landelijk Kader is aangegeven dat kwaliteitsborging en betaling aan elkaar gekoppeld zijn. Er wordt dan ook vanuit gegaan dat het NIFP samen met het opsturen van de rapportage ook de rekening toestuurt. Dit is echter niet de praktijk bij civielrechtelijke rapportages in alle door ons onderzochte arrondissementen.

10.12 Samengevat

Het doel van de invoering van het Landelijk Kader is onder andere de doelmatigheid van aanvragen en de kwaliteit van rapportages te verhogen door middel van een verduidelijking van taken en verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de betrokken partijen en duidelijke kwaliteitscriteria.

Eerst moet worden vastgesteld dat doordat het Landelijk Kader niet verplicht is gesteld voor de BJJ's er nog geen uniforme invulling wordt gegeven aan de verschillende rollen in het Landelijk Kader. Echter ook de partijen die wel verplicht zijn te werken volgens het Landelijk Kader geven verschillend invulling aan hun rol.

Daarnaast kan worden geconcludeerd dat niet alle betrokken partijen even goed op de hoogte zijn van het Landelijk Kader. Met name de in de bijlage opgenomen formats en handreikingen zijn vaak niet bekend.

De handreikingen en formats uit het Landelijk Kader worden niet standaard gebruikt. In elk arrondissement zijn eigen aanpassingen gemaakt omdat ze niet voldeden aan de behoeften van de betrokken partijen. Hierdoor komt de uniformiteit met name in de vraagstelling in het geding. Het rapportageformat heeft ook bijstelling om aan de eisen van de betrokken partijen te voldoen.

In de verschillende onderzochte arrondissementen geeft het NIFP in meerdere of mindere mate invulling aan zijn adviserende, bemiddelende en toetsende rol. Vooral de bemiddelende en toetsende rol kan nog verder worden ingevuld.

De kwaliteit van de rapportages wordt gemiddeld als goed beoordeeld. De kwaliteit is vooruitgaan op de punten die in de nulmetingen als knelpunten zijn aangegeven. Alleen met betrekking tot de formele criteria (zoals vermelden van de deskundigheid van de rapporteur en de plaats waar het onderzoek plaatsvond) is nog een grote afstand tot het Landelijk Kader vast te stellen.

Hoewel de deskundigheid van de rapporteurs door de aanvragers als goed wordt beoordeeld, ontbreekt het bij het NIFP aan een goed over- en inzicht in de deskundigheid en specifieke expertise van rapporteurs door het ontbreken van een registratiesysteem van rapporteurs.

De kosten van civielrechtelijke forensische onderzoeken lopen sterk uiteen. Er zijn in dit kader geen vaste prijzen afgesproken.

Er kunnen geen ondubbelzinnige conclusies worden getrokken omtrent de doelmatigheid van onderzoeksaanvragen. Uit de interviews blijkt dat er steeds beter onderscheid wordt gemaakt tussen beslissings- en zorgdiagnostiek. Uit het dossieronderzoek blijkt echter ook dat in een groot deel van de onderzoeken ook zorg- of behandelvragen worden behandeld. Dit is in het Landelijk Kader toegestaan als deze vragen maar aansluiten bij de beslissingsgerichte vragen.

11 Conclusies forensische diagnostiek in civielrechtelijk kader

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksvragen met betrekking tot forensische diagnostiek in het civielrechtelijk kader beantwoord op basis van de resultaten van de documentenanalyse, de analyse van gegevens uit het FRIS, het dossieronderzoek en de kwalitatieve interviews.

11.1 Hoe ziet het Landelijk Kader eruit en welke doelstellingen heeft het?

Forensische diagnostiek in het civielrechtelijk kader is omschreven in het Landelijk Kader. Belangrijk daarbij is het onderscheid tussen zorg- en beslissingsdiagnostiek. Er zijn formats en handreikingen opgenomen om de uniformiteit in vraagstelling en rapportage te bevorderen en te helpen bij het bepalen van de noodzaak van onderzoek. In het civielrechtelijk kader kunnen forensische onderzoeken worden aangevraagd door de rechter, de RvdK en de (gezins)voogdij van BZJ. Het NIFP adviseert op verzoek, bemiddelt en toetst. Voor de aanvragers, het NIFP en de rapporteurs zijn de taken, de verantwoordelijkheden en criteria beschreven. Het Landelijk Kader is niet verplicht voor BZJ. De omschrijvingen van taken en verantwoordelijkheden worden niet door alle respondenten uit de kwalitatieve interviews als even duidelijk ervaren.

Het doel van het Landelijk Kader is ook in het civielrechtelijk kader om de doelmatigheid van aanvragen te verhogen, de kwaliteit van rapportages te verbeteren en de doorlooptijden te verkorten.

11.2 In welke mate werken de betrokken partijen conform het Landelijk Kader?

In de onderzochte arrondissementen wordt door de verschillende ketenpartners niet in dezelfde mate gewerkt conform het Landelijk Kader. Dit komt mede doordat het Landelijke Kader niet verplicht is gesteld voor de (gezins)voogdij van BZJ. Daarom wordt nog niet in alle arrondissementen (structureel) samengewerkt tussen BZJ en NIFP. Echter ook de partijen die wel verplicht zijn volgens het Landelijk Kader te werken, geven in de onderzochte arrondissementen op een verschillende manier invulling aan hun rol. De respondenten geven aan dat de rol van de verschillende partijen niet duidelijk is voor cliënten (ouders, verzorgers en jeugdigen). Er is behoefte aan informatie over de onderscheiden rollen en verantwoordelijkheden in het Landelijk Kader voor cliënten.

De handreikingen en formats in civielrechtelijk kader voldoen niet volledig aan de wensen van de betrokken partijen. Er zijn per arrondissement wijzigingen doorgevoerd in het format vraagstelling. Hierdoor komt de uniforme vraagstelling in het geding. Op het rapportageformat is ook kritiek. Uit het onderzoek kan worden afgeleid dat het Landelijk Kader, en dan met name de handreikingen en formats, niet even goed bekend is bij alle betrokken partijen.

Het NIFP heeft in de verschillende arrondissementen in meer of mindere mate de voor haar omschreven rol als adviseur (op verzoek), bemiddelaar, matcher en toetsers ingevuld. Het aantal door het NIFP bemiddelde onderzoeken is tussen 2004 en 2007 verviervoudigd. In 2007 is landelijk in 500 onderzoeken bemiddeld. De rol van het NIFP op dit terrein was nieuw en het is duidelijk dat het NIFP in de verschillende onderzochte arrondissementen heeft moeten zoeken en nog steeds zoekt naar de beste wijze waarop aan die rollen invulling kan worden gegeven. De adviserende rol wordt in sommige arrondissementen volgens de aanvragers te ruim geïnterpreteerd. De bemiddelende en matchende en toetsende rol kunnen nog verder worden ontwikkeld.

Voor de RvdK en BIZ gelden naast het Landelijk Kader ook de richtlijnen voor het verrichten van extern onderzoek. Deze richtlijnen overlappen enigszins met het Landelijk Kader, maar zijn op andere punten aanvullend. Het naast elkaar bestaan van het Landelijk Kader en de richtlijnen kan verwarrend werken.

11.3 De huidige kwaliteit van de civielrechtelijke diagnostiek

De formele kwaliteit van de rapportages is gemiddeld goed. De kwaliteit is vooruitgegaan op de meeste punten die in de nulmetingen als knelpunten zijn aangegeven, namelijk het benoemen van de geraadpleegde stukken, het opnemen van een samenvatting in de rapportage en het vermelden van de bespreking van het onderzoek met de minderjarige. Alleen met betrekking tot de formele criteria als het vermelden van de deskundigheid van de rapporteur en de plaats waar het onderzoek plaatsvond, is nog een grote afstand tot het Landelijk Kader vast te stellen. De betekenis van deze punten voor de kwaliteit van de rapportage is echter beperkt.

De verschillende partijen vinden het werken met een vast format bevorderend voor de kwaliteit. Het opgenomen format in het Landelijk Kader vraagt echter om aanpassing.

In dit onderzoek is enkel gekeken naar formele kwaliteitscriteria en niet naar de inhoudelijke kwaliteit van het uitgevoerde onderzoek. Ook het NIFP toetst rapportages enkel op formele kwaliteitscriteria.

11.4 De doorlooptijden van forensische diagnostiek in civielrechtelijk kader

Er kunnen geen harde uitspraken worden gedaan over de doorlooptijden omdat er geen landelijke cijfers beschikbaar zijn. De uitkomsten van het dossieronderzoek geven echter wel een indicatie. De verschillen in doorlooptijden zijn groot. Het merendeel (71%) van de onderzoeken in de onderzochte rapportages wordt niet binnen de gestelde norm van 13 weken uitgevoerd. Gemiddeld is de doorlooptijd 22 weken. Dit is iets lager dan in de nulmetingen. Er zijn verschillen tussen de onderzochte arrondissementen.

Voor het niet behalen van de doorlooptijden zijn verschillende oorzaken gegeven:

- Wachtlijsten bij onderzoekers/onderzoeksbureaus (deze zijn wel verminderd volgens respondenten).
- Ouders komen niet opdagen, verplaatsen afspraken etc.

- Rapporteurs werken in deeltijd of freelance, waardoor bij afzeggingen relatief langere doorlooptijden optreden.
- Ouders zijn het niet eens met uitkomsten van het onderzoek en blokkeren het vaststellen van de rapportage.
- Ouders dienen een klacht in.

Deze knelpunten werden ook reeds in de nulmetingen genoemd.

11.5 Doelmatigheid van de aanvragen voor forensische diagnostiek

De doelmatigheid van aanvragen voor forensische diagnostiek is verbeterd. Er wordt door aanvragers beter onderscheid gemaakt tussen beslissings- en zorgdiagnostiek. Enerzijds heeft advisering door het NIFP hier een rol in gespeeld; anderzijds hebben ontwikkelingen binnen de organisaties die forensisch onderzoek aanvragen hier invloed op gehad. De RvdK en BJZ zijn overgegaan van open eindfinanciering voor forensisch onderzoek naar budgetfinanciering voor extern onderzoek. Civielrechtelijk forensisch onderzoek is duur en er wordt nauwkeuriger afgewogen of het onderzoek door de organisaties zelf kan worden uitgevoerd.

Uit het dossieronderzoek blijkt dat beslissingsgerichte onderzoek in de helft van de onderzochte rapportage gecombineerd wordt met zorg- of behandelingsvragen. Het Landelijk Kader staat deze combinatie toe mits de zorgvragen direct aansluiten bij de beslissingsgerichte vragen. De mate waarin dit het geval is, kon niet in het dossieronderzoek worden aangetoond omdat de juridische beslissing waar het onderzoek voor moet worden gebruikt niet altijd duidelijk in de rapportages is weergegeven. Verbetering van de rapportages op dit punt zal meer inzicht geven in de doelmatigheid van de rapportages.

Aandachtspunt blijft de wijze waarop de noodzaak wordt bepaald van het doen van forensisch onderzoek. De werkwijze is niet uniform. Dat wil zeggen, de criteria op grond waarvan bepaald wordt of forensische diagnostiek nodig is, zijn niet altijd conform het Landelijk Kader FDJ en verschillen per arrondissement. Deze pluriforme werkwijze biedt geen waarborg voor een doelmatige aanvraagpraktijk.

11.6 Aantal forensische onderzoeken en kosten

Er is geen betrouwbaar beeld te geven van het aantal forensische onderzoeken dat in civielrechtelijk kader wordt uitgevoerd. Nog niet in alle arrondissementen worden alle onderzoeken bemiddeld door het NIFP. Het FRIS is dus niet volledig voor het civielrechtelijk kader. Onderzoeksbureaus registreren op verschillende manieren de forensische onderzoeken, er wordt niet altijd eenduidig onderscheid gemaakt tussen beslissings- en zorgdiagnostiek en er zit een overlap tussen registraties van onderzoeksbureaus en het FRIS. Dit gold ook ten tijde van de nulmetingen, zij het in mindere mate, omdat toen nog niet bemiddeld werd door het NIFP.

In het civielrechtelijk kader zijn geen normprijzen en normuren afgesproken voor het verrichten van forensisch onderzoek. De prijzen liggen dan ook sterk uit elkaar, tussen de € 900,- en de € 3.000,-. De variatie heeft te maken met de mate van complexiteit van het onderzoek, het aantal onderdelen waaruit het onderzoek bestaat en het aantal onderzoeksvragen dat beantwoord moet worden. De variatie in kosten is iets kleiner dan in de nulmetingen wordt aangegeven.

12 Conclusie

In dit hoofdstuk wordt de centrale vraagstelling van het onderzoek beantwoord en worden de belangrijkste conclusies uit de evaluatie van het Landelijk Kader FDJ gerelateerd aan de drie doelen van het Landelijk Kader. De centrale vraagstelling van het onderzoek luidt:

In welke mate en op welke wijze werken betrokken partijen met de nieuwe werkwijze van het Landelijk Kader FDJ, welke knelpunten doen zich daarbij voor en hoe verhoudt zich dit tot de in het verleden geconstateerde problemen?

12.1 Algemene conclusie

De belangrijkste conclusie is dat, hoewel de verdeling van de taken en verantwoordelijkheden in het Landelijk Kader helder staan beschreven, arrondissementen daaraan een eigen invulling geven. Dit is zowel het geval in het strafrechtelijke als in het civielrechtelijke domein. Als gevolg van het feit dat het Landelijk Kader niet verplicht is gesteld voor de (gezins)voogdij van Bureau Jeugdzorg zijn de verschillen in het civielrechtelijke domein het grootst.

Met name de manier waarop de noodzaak tot het doen van forensisch onderzoek wordt bepaald, loopt tussen de arrondissementen uiteen en strookt vaak niet met hetgeen bepaald is in het Landelijk Kader. Enige regionale inkleuring moet mogelijk zijn. Door de uiteenlopende werkwijzen bestaat echter de kans dat in vergelijkbare zaken niet in dezelfde mate forensische diagnostiek wordt aangevraagd. Vanwege het feit dat onderzoek pro justitia bepalend is voor de uiteindelijke afdoening, moet worden geconcludeerd dat de huidige situatie ten aanzien van het vaststellen van de noodzaak tot het doen van forensisch onderzoek op gespannen voet staat met het rechtsgeleidelijkheidsbeginsel.

Het gebruik van het rapportageformat en de vraagstelling uit het Landelijk Kader is in het strafrechtelijke domein gestandaardiseerd. De wegingsinstrumenten worden daarentegen niet of nauwelijks benut. In het civielrechtelijke domein is minder sprake van uniformering. De standaardvraagstelling uit het Landelijk Kader is per regio aangepast en het rapportageformat wordt niet veel gebruikt als gevolg van het feit dat rapporteurs oordelen dat het te veel geënt is op het strafrechtelijk kader. Net als in het strafrechtelijke domein worden de wegingsinstrumenten niet of nauwelijks benut.

Het gebrek aan uniformiteit in de toepassing van het Landelijk Kader wordt enerzijds verklaard door het feit dat de handreikingen en formats niet altijd bruikbaar worden bevonden. Anderzijds hebben ontwikkelingen in de forensische diagnostiek ervoor gezorgd dat bepaalde werkafspraken en handreikingen achterhaald zijn. Zo is in het strafrechtelijke domein de BooG ontwikkeld die gebruikt wordt om de noodzaak tot het doen van forensisch onderzoek vast te stellen (zie paragraaf 12.2).

Met de invoering van het Landelijk Kader FDJ werd beoogd de doelmatigheid van de aanvragen van forensisch onderzoek te vergroten, de doorlooptijden van het forensische onderzoek te verkorten en de kwaliteit van met name de strafrechtelijke diagnostische rapportages te verhogen. Uit de evaluatie blijkt dat deze doelen slechts ten dele bereikt zijn. In de volgende paragrafen wordt hier dieper op ingegaan.

12.2 Doelmatigheid

De invoering van het Landelijk Kader FDJ is in de eerste plaats gemotiveerd door het feit dat verondersteld werd dat het aanvragen van onderzoek pro justitia niet doelmatig gebeurde. Het ontbrak in zowel het strafrechtelijke als het civielrechtelijke domein aan een uniforme wijze waarop de noodzaak tot het doen van forensisch onderzoek kon worden vastgesteld. Bovendien werden soms, met name in het civielrechtelijke domein, onderzoeken pro justitia aangevraagd voor doelen waar het onderzoek feitelijk niet voor bedoeld was. Zo werden onderzoeken uitgevoerd waarbinnen uitsluitend behandelvragen werden beantwoord. Ook bleek, met regelmaat, sprake van onderzoek als gevolg van handelingsverlegenheid. Dat wil zeggen: in beginsel was meer dan voldoende informatie voorhanden om de rechterlijke macht te adviseren, maar vanwege complicerende factoren (zoals een verstoorte relatie tussen enerzijds RvdK en BJZ en anderzijds de jongeren of diens ouders) werd extern onderzoek aangevraagd dat benut werd als onderbouwing van het uiteindelijke advies.

Om uniformiteit in de indicatiestelling te waarborgen en te voorkomen dat oneigenlijk gebruik gemaakt wordt van het onderzoek pro justitia, kent het Landelijk Kader FDJ een aantal voorzieningen. In de eerste plaats betreft dit een wegingsinstrument waarmee aanvragers op grond van een beperkt aantal gegevens over de jongeren kunnen vaststellen of, en zo ja welk type, forensisch onderzoek gewenst is. In de tweede plaats kent het Landelijk Kader FDJ het NIFP een adviserende rol toe. Tot slot moet worden gewezen op de uniforme vraagstelling van het onderzoek door middel van vaste onderzoeksvragen die het Landelijk Kader FDJ voorschrijft, en die waarborgt dat onderzoek pro justitia niet (uitsluitend) behandelvragen beantwoordt.

Strafrecht: doelmatigheid na invoering van het Landelijk Kader FDJ

Uit de evaluatie blijkt dat ook na invoering van het Landelijk Kader geen waarborg is gekregen voor een doelmatige aanvraag van forensisch onderzoek. Het wegingsinstrument uit het Landelijk Kader FDJ op grond waarvan moet worden bepaald of het noodzakelijk is onderzoek aan te vragen, is in 2007 vervangen door een nieuw digitaal wegingsinstrument van het NIFP genaamd BooG (Beslissingsondersteuning onderzoek Geestvermogens). Ondanks landelijke afspraken blijkt dit instrument lang niet altijd te worden gebruikt en daarom verschilt de wijze waarop de noodzaak van een forensisch onderzoek wordt bepaald nog steeds per arrondissement. Ook de adviserende rol van het NIFP wordt wisselend ingevuld. In het ene arrondissement wordt het besluit tot het doen van onderzoek pro justitia de facto genomen in het indicatieoverleg dat de RvdK en het NIFP wekelijks voeren, terwijl in andere arrondissementen de aanvrager al dan niet met behulp van BooG het besluit neemt. Het NIFP beperkt zich in die arrondissementen tot het geven van advies wanneer het daarom gevraagd wordt.

Omdat bij het bepalen van de noodzaak tot het doen van forensisch onderzoek in de onderzochte arrondissementen lang niet altijd volgens het Landelijk Kader FDJ wordt gewerkt, ontbreekt de waarborg dat aanvragen van forensisch onderzoek in alle arrondissementen doelmatig geschieden. Binnen de evaluatie is niet systematisch onderzocht of desondanks de aanvragen meer doelmatig zijn dan voor invoering van het Landelijk Kader FDJ.

Wel zijn in 2008 de kosten voor forensische diagnostiek, als gevolg van een verhoging van de vergoedingen van forensische onderzoekers, fors toegenomen. Mogelijk zal deze ontwikkeling leiden tot meer doelmatigheid van de aanvragen.

Civiel recht: doelmatigheid na invoering van het Landelijk Kader FDJ

De doelmatigheidsproblematiek in het civielrechtelijke domein was voor de invoering van het Landelijk Kader FDJ omvangrijker dan in het strafrechtelijke domein. Naast het ontbreken van een uniforme wijze om de noodzaak van forensische diagnostiek te bepalen, was tevens sprake van aanvragen van forensisch onderzoek op oneigenlijke gronden.

Uit de evaluatie blijkt dat wat betreft het oneigenlijke gebruik verbetering is opgetreden. Onderzoeken worden niet meer uitsluitend voor de beantwoording van behandelvragen uitgevoerd. Een reden voor deze verbetering is ondermeer gelegen in het feit dat in het civielrechtelijke domein steeds vaker gebruik gemaakt wordt van (delen van) de standaardvraagstelling uit het Landelijk Kader FDJ. Deze standaardvraagstelling omvat vragen die ontleend zijn aan de gerechtelijke beslissing waarvoor ze gebruikt worden.

Twee andere aspecten, die niet voortkomen uit de invoering van het Landelijk Kader, hebben zo mogelijk nog meer bijgedragen aan de verbetering van de doelmatigheid. In de eerste plaats moet worden gewezen op de gewijzigde bekostigingssystematiek van de forensische diagnostiek. Voor invoering van het Landelijk Kader FDJ was sprake van een open einde financiering. Dat wil zeggen dat de aanvragers de onderzoekskosten in beginsel ongelimiteerd achteraf konden declareren. Tegenwoordig vindt financiering plaats vanuit de eigen middelen en met een vooraf vastgesteld jaarlijks budget. Ieder onderzoek pro justitia komt ten laste van de eigen begroting, waardoor een *incentive* bestaat terughoudend om te gaan met dergelijk onderzoek. In de tweede plaats heeft de reorganisatie bij de RvdK en BJJ ervoor gezorgd dat onderzoeken ook vaker intern worden uitgevoerd.

De evaluatie laat verder zien dat forensisch onderzoek uit handelsverlegenheid minder vaak dan vroeger wordt aangevraagd. Toch werd tijdens de looptijd van het onderzoek nog melding gemaakt van het inzetten van forensische diagnostiek als strategisch instrument bij zaken waarin sprake is van grote belangentegenstelling tussen partijen (bijvoorbeeld bij scheiding en omgang) of bij zaken waarin de relatie tussen de aanvragers en de ouders/verzorgers verstoord was.

Ondanks de vastgestelde verbeteringen wordt net als in het strafrechtelijke domein in het civielrechtelijke domein bij het bepalen van de noodzaak tot het doen van forensisch onderzoek lang niet altijd volgens het Landelijk Kader FDJ gewerkt. Zodoende ontbreekt ook in het civiele domein de waarborg dat de aanvragen doelmatig geschieden.

12.3 Tijdigheid

Voor invoering van het Landelijk Kader FDJ waren veel rapportages niet tijdig voor de zitting beschikbaar. Door het NIFP te belasten met de coördinatie tussen vraag en aanbod van forensisch onderzoek werd beoogd een meer efficiënte afstemming te realiseren wat ten goede moest komen aan de doorlooptijden van het onderzoek pro justitia.

Strafrecht: doorlooptijden na invoering van het Landelijk Kader FDJ

De doorlooptijdenproblematiek is na invoering van het Landelijk Kader FDJ grotendeels blijven bestaan. Nog steeds wordt door gebruikers van forensische diagnostiek geklaagd over het feit dat zittingen regelmatig worden aangehouden, omdat rapportages niet tijdig beschikbaar zijn. Deze ervaringen kunnen ten dele cijfermatig worden onderbouwd. De doorlooptijden van de door het NIFP bemiddelde rapportages blijken weinig verbeterd na invoering van het Landelijk Kader FDJ en nog steeds wordt afhankelijk van het type onderzoek tussen de helft en eenderde van de rapportages niet tijdig – dat wil zeggen minder dan een week van tevoren – voor de zitting aangeleverd.

Uit de evaluatie blijkt dat de belangrijkste verklaring voor de gebrekkige tijdigheid is gelegen in het feit dat het NIFP niet in staat is voldoende onderzoekers aan te trekken voor het gevraagde werk. Hierdoor ontstaan wachtlijsten. Als gevolg daarvan lopen niet alleen de doorlooptijden van het onderzoek op, maar adviseert het NIFP soms, vanuit pragmatisch oogpunt, de opdrachtgever geen onderzoek pro justitia uit te laten voeren of een enkele variant te kiezen waar dubbel onderzoek pro justitia meer geëigend is.

Civiel recht: doorlooptijden na invoering van het Landelijk Kader

Net als in het strafrechtelijke domein stellen ook hier de aanvragers van forensisch onderzoek geen noemenswaardige verbetering in de doorlooptijden vast na invoering van het Landelijk Kader. Hoewel het beschikbare cijfermateriaal zich beperkt leent voor betrouwbare uitspraken, wijst dit wel in de richting van een lichte verbetering. De door het ministerie van Justitie gehanteerde normtijd van dertien weken wordt echter ook na invoering van het Landelijk Kader bij lange na niet gehaald: ruim tweederde van de 75 onderzochte rapportages vereist meer tijd.

Net als in het strafrechtelijke domein verschaft het beperkte aantal beschikbare forensische onderzoekers voor deze lange doorlooptijden een verklaring. Daarnaast is forensische diagnostiek in het civielrechtelijke kader 'ingewikkelder' en lastiger te organiseren dan in het strafrechtelijke kader. Onderzoekers hebben te maken met ouders die niet willen meewerken aan een onderzoek. Afspraken worden daardoor bijvoorbeeld afgezegd of ouders zijn het niet eens met de uitkomsten van het onderzoek. In dergelijke situaties komt de doorlooptijd van het onderzoek ernstig in de knel.

12.4 Kwaliteit van de forensische diagnostiek

De derde aanleiding voor de invoering van het Landelijk Kader FDJ bestond uit onvoldoende kwaliteit van met name de strafrechtelijke rapportages pro justitia. Om de kwaliteit te verbeteren kent het Landelijk Kader een aantal voorzieningen. In de eerste plaats zijn rapportageformats beschikbaar. Deze formats dwingen de onderzoeker pro justitia volgens een vast aantal onder-

werpen te rapporteren. Naast het rapportageformat stelt het Landelijk Kader kwaliteitseisen aan de rapporteur op het terrein van vooropleiding en werkervaring. In de derde plaats draagt het Landelijk Kader het NIFP op tussen aanvrager en rapporteur te bemiddelen en te toetsen of de kwaliteit van de rapportages voldoet aan de kwaliteitseisen die de gebruikers aan de rapportages pro justitia stellen.

Strafrecht: kwaliteit rapportages pro justitia

Met de invoering van het Landelijk Kader lijkt een verbetering gemaakt ten aanzien van de formele kwaliteit van de forensische rapportages. De rapportages kennen dankzij het voorgeschreven format een overeenkomstige opbouw en beantwoorden dezelfde onderzoeksvragen. Ook op andere vormaspecten is vooruitgang geboekt. Zo wordt in de rapportages het onderzoeksverloop, de beargumentering voor de gemaakte testkeuze, de diagnose volgens DSM IV-R classificatie en het verloop van het onderzoek beter beschreven dan voor invoering van het Landelijk Kader. De vraag in hoeverre de diagnoses en de adviezen meer accuraat zijn viel buiten de reikwijdte van het onderzoek. Het feit echter dat in de nieuwe rapportages meer dan voor invoering van het Landelijk Kader duidelijkheid wordt verschaft over de totstandkoming van de onderzoeksresultaten, maakt dat de aanvrager beter dan vroeger in staat is de onderbouwing van de diagnose en adviezen te volgen.

Ondanks de verbetering is binnen de evaluatie vastgesteld dat niet op alle formele aspecten de kwaliteit van de rapportages pro justitia naar wens van de aanvragers is. Ongeveer de helft van de geïnterviewde gebruikers van de rapportages oordeelt dat ook in de huidige rapportages soms onvoldoende wordt aangetoond wat de relatie is tussen het gepleegde strafbare feit en de aanwezigheid van een stoornis. Hiermee samenhangend wordt gemeld dat nog steeds rapportages worden opgesteld waarin de diagnose en het afdoeningsadvies onvoldoende onderbouwd zijn en niet goed aansluiten bij de juridische context waarbinnen ze gebruikt worden. Ook vertelt ongeveer de helft van de gebruikers dat het regelmatig voorkomt dat een behandeling wordt geadviseerd zonder dat de onderzoeker pro justitia heeft vastgesteld of deze wel beschikbaar is.

De eerder genoemde onvoldoende beschikbaarheid van onderzoekers pro justitia draagt vermoedelijk bij aan voornoemde problemen. Het aantal onderzoekers waaruit het NIFP kan kiezen, is zoals genoemd, te beperkt om in de vraag naar forensisch onderzoek te voorzien. Dit leidt ertoe dat het NIFP, beperkt in haar keuze, soms opdracht verleent aan onderzoekers die gelet op hun competenties en specialisaties minder geschikt zijn voor de betreffende opdracht. Deze conclusie wordt ondersteund door de bevinding van de evaluatie dat de rapporteurs in de regio's waar gebrek is aan onderzoekscapaciteit, niet altijd voldoen aan de kwaliteitseisen die gesteld zijn in het Landelijk Kader.

Civiel recht: kwaliteit rapportages pro justitia

Aanvragers van civiel onderzoek oordelen dat de formele kwaliteit van rapportages pro justitia over het algemeen goed is. Tegelijkertijd blijkt uit de evaluatie dat in tegenstelling tot de straf rapportages de rapportages pro justitia in het civiele domein ook voor invoering van het Landelijk Kader goed beoordeeld werden. De structuur van de rapportages is verbeterd, evenals de verslaglegging die bondiger is dan in het verleden.

De lengte van de rapportages loopt echter sterk uiteen en hangt samen met de onderzoeksinstantie die met het onderzoek belast wordt en met de complexiteit van de problematiek en gezinssituatie die onderzocht wordt.

Ondanks het algemene positieve oordeel blijkt uit de evaluatie dat gebruikers niet altijd tevreden zijn over het advies. Dit zou soms niet op haalbaarheid zijn getoetst. Ook merken gebruikers op dat rapporteurs in civielrechtelijke onderzoeken neigen naar te voorzichtige formulering van de conclusies en het advies, waardoor onvoldoende informatie worden geleverd om de juridische beslissing te nemen. Wanneer bijvoorbeeld de vraag beantwoord dient te worden of een jeugdige bij vader of moeder gaat wonen, dan moet het rapport de bouwstenen leveren om hierover te kunnen beslissen en dit niet in het midden laten.

Het Landelijk Kader stelt dat het de bedoeling is dat ook voor het civielrechtelijke domein een openbaar register van rapporteurs wordt gerealiseerd. Dit is tot op heden niet gebeurd. Bovendien hoeven rapporteurs die voor het NIFP werken niet in alle arrondissementen aan de kwaliteitscriteria zoals vermeld in het Landelijk Kader te voldoen. Desondanks wordt door zowel aanvrager als NIFP overwegend positief geoordeeld over de kwaliteit van de rapporteurs.

12.5 Beperkingen van het onderzoek

Hoewel de onderzoeksaanpak een waarborg biedt voor een betrouwbaar resultaat kent de evaluatie een aantal beperkingen. In de eerste plaats moet gewezen worden op het feit dat het dossieronderzoek en de afname van interviews geconcentreerd in drie respectievelijk vier arrondissementen heeft plaatsgevonden. Generalisatie van de onderzoeksresultaten naar een landelijk beeld moet zodoende met voorzichtigheid geschieden. Echter als in de evaluatie reeds verschillen gevonden zijn tussen de onderzochte arrondissementen, dan kan worden geconcludeerd dat er landelijk geen uniforme werkwijze bestaat.

In de tweede plaats moet gewezen worden op het feit dat het belangrijkste deel van het veldwerk in de zomer van 2008 werd uitgevoerd. Als gevolg van vertraging in de uitvoering van het dossieronderzoek is het uiteindelijke rapport pas in november 2009 opgeleverd. Het is niet ondenkbaar dat door de lange periode die ligt tussen een belangrijk deel van de dataverzameling en het moment van publiceren, bepaalde onderzoeksresultaten enigszins gedateerd zijn. Gedurende die periode kunnen door de ketenpartners veranderingen zijn doorgevoerd en verbetertrajecten in gang zijn gezet.

Tot slot moet worden gewezen op het feit dat binnen deze evaluatie alleen naar formele kwaliteitsaspecten van rapportages van forensisch onderzoek is gekeken. Dat wil zeggen dat bijvoorbeeld wel is vastgesteld of de manier waarop diagnosestelling plaatsvindt navolgbaar is beschreven en of in rapportages is weergegeven of het advies op haalbaarheid is getoetst, maar dat niet is vastgesteld of de diagnose of het advies zelf inhoudelijk juist is.

12.6 Ten slotte

Uit de evaluatie blijkt dat de formele kwaliteit van de rapportages pro justitia na invoering van het Landelijk Kader voor wat betreft het strafrechtelijke domein verbeterd is. (Civiele rapportages werden al voor invoering van het Landelijk Kader goed bevonden.) Op het terrein van de doelmatigheid en de tijdigheid van de forensische diagnostiek jeugd is daarentegen weinig voortgang geboekt.

Om de doelmatigheid te verbeteren is het van belang dat tussen de arrondissementen afstemming plaatsvindt over de manier waarop zij vaststellen of een onderzoek pro justitia noodzakelijk is. Een exacte naleving van het Landelijk Kader is daarbij niet noodzakelijk. Wel dienen gemaakte afspraken nageleefd te worden. Voor de verbetering van de doorlooptijdproblematiek zal het NIFP zich moeten inspannen haar pool van rapporteurs uit te breiden.

Bijlagen

Bijlage 1 Samenstelling begeleidingscommissie

Dr. M.J.M. Blom (projectbegeleider vanaf 1 mei 2009)

Drs. A.P. de Boer (vanaf 1 juni 2008)

Dr. M.P.M. den Goede

Prof. Dr. J. Hendriks

Mr. F. Mulder (tot 1 juni 2008)

Prof. Dr. N.W. Slot (voorzitter)

Dr. N.H. Tenneij (projectbegeleider tot 1 mei 2009)

Bijlage 2 STER-J

Geselecteerde originele vragen STER die gebruikt zijn voor het dossieronderzoek, afkomstig uit versie 5-2008

E1. Vermeldt de rapportage de ervaring van de rapporteur (of de supervisie)?

Kijk bij schutblad onder eigen naam of bij verantwoording onderzoeksopzet. Er dient informatie te zijn over: a) of de rapporteur beëdigd is of vermelding vast gerechtelijk deskundige en b) sinds wanneer de rapporteur beëdigd of vast gerechtelijk deskundige is. Indien er sprake was van supervisie dan dient c) de supervisie vermeld te worden.

- 0 Nee, a), b) worden niet vermeld.
- 1 Ten dele, alleen a) wordt vermeld, maar b) niet
Of: bij een rapporteur onder supervisie wordt a) en eventueel b) vermeld, maar c) niet.
- 2 Ja, bij schutblad onder eigen naam of verantwoording onderzoeksopzet worden a) én b) en eventueel c) vermeld.

E2. Heeft de rapporteur voldoende kennis van de potentiële behandel-mogelijkheden (weegt hij deze)?

Kijk bij forensische beschouwing of bij beantwoording vraagstelling. In de rapportage dienen: a) behandel-mogelijkheden van een instelling of instellingen vermeld te worden en b) deze dienen toegepast te worden op de onderzochte.

- 0 Nee, a) wordt niet vermeld.
 - 1 Ten dele, alleen a) wordt vermeld, maar b) niet beschreven.
 - 2 Ja, bij forensische beschouwing of bij beantwoording vraagstelling wordt a) vermeld én b) beschreven.
- nvtEr wordt geen behandeling overwogen in de rapportage.

V1. Is de rapportage tijdig – minimaal één week voor de zitting – aanwezig bij de rechtbank?

Kijk bij datum benoeming deskundige, bij verantwoording onderzoeksopzet (vermelding wanneer rapporteur verzoek heeft ontvangen) en bij ondertekening en datering van rapport. De maximale tijdsspanne van het onderzoek door de rapporteur dient 8 tot 10 weken te zijn tussen datum ontvangst rapporteur (of verzoek aan rapporteur) en datering rapportage.

- 0 Nee, er zit meer dan 10 weken tussen datum ontvangst rapporteur en datering rapportage.
- 1 Voldoende, er zit 8 tot 10 weken tussen datum ontvangst rapporteur en datering rapportage.
Of: twijfel, het is onduidelijk hoeveel weken er zitten tussen ontvangst rapporteur en datering rapportage, bijvoorbeeld geen vermelding datum ontvangst of datum aanvraag.
Of: argumenten voor langere duur onderzoek zijn overtuigend.
- 2 Ja, uit de datum benoeming deskundige, bij verantwoording onderzoeksopzet en bij de ondertekening en datering van rapport wordt

duidelijk dat er minder dan 8 weken zit tussen datum ontvangst rapporteur (of verzoek aan rapporteur) en datering rapport.

V2. Is bij de indeling van de rapportage het format rapportage gevolgd?

Kijk of de rapportage de indeling volgt van het format rapportage pro Justitia Jeugd (zie bijlage). Het format is hulpmiddel voor de kwaliteitstoets van de rapportage door het NIFP en kan bij klachtprocedures gehanteerd worden als referentiekader.

- 0 Nee, het format rapportage is geheel niet gevolgd.
- 1 Ten dele, er missen onderdelen.
- 2 Ja, format rapportage is volledig gevolgd.

V3. Is in de rapportage het onderzoeksverloop volledig beschreven?

Kijk bij verantwoording onderzoek. Er dient informatie te zijn over: a) frequentie en duur onderzoek, b) wie wanneer gesproken is, c) welke referenten zijn gesproken en indien van toepassing: de vermelding van belemmeringen (bedreiging, weigering).

- 0 Nee, a), b) en/of c) is niet vermeld.
- 1 Ten dele: a), b) en c) zijn niet volledig beschreven.
- 2 Ja, bij verantwoording onderzoek zijn de items a), b), c) alle volledig beschreven.

V4. Is de rapportage gebaseerd op meerdere contacten met de jongere?

Kijk bij verantwoording onderzoek. Het is op diagnostisch inhoudelijke gronden gewenst een jongere twee of meerdere keren te zien om onderzoeksbevindingen, (hetero)anamnestische en tenlastegelegde beter te toetsen. Indien een jongere eenmaal is gezien, dient dat beargumenteerd te zijn.

- 0 Nee, de jongere is eenmaal gezien én er zijn daarvoor geen argumenten vermeld.
- 1 Twijfel, de jongere is eenmaal gezien, maar er is twijfel over opgevoerde argumenten.
- 2 Ja, bij verantwoording onderzoek wordt vermeld dat de jongere minimaal 2 keer is gezien.
Of: argumentatie voor eenmalig contact is overtuigend (weigering, al veel bekend etc.).

V5. Is in de rapportage de testkeuze beargumenteerd en toegelicht?

Kijk bij testpsychologisch onderzoek in het psychologisch rapport en bij psychiatrisch onderzoek in het psychiatrisch rapport. De testkeuze dient in korte bewoordingen a) beargumenteerd (waarom de test is gekozen) en b) toegelicht te worden (wat de test inhoudt).

- 0 Nee, a) en b) zijn niet beschreven voor de gebruikte testen.
- 1 Ten dele of twijfel, a) of b) is onvoldoende of niet volledig beschreven.
- 2 Ja, bij testpsychologisch onderzoek in het psychologisch rapport en bij psychiatrisch onderzoek in het psychiatrisch rapport worden a) en b) voor elke test beschreven.

nvt Bij psychiatrische rapportage zonder testgebruik.

V6. Is de diagnose ook beschreven via een classificatiesysteem?

Kijk bij diagnostische overwegingen. Er dient a) volgens DSM-IV geïnclassificeerd te worden aan de hand van minimaal As I, II en V met b) vermelding van de classificaties en c) vermelding van de bijbehorende codes. De DSM-IV wordt vaak vermeld in kleine letters of in een voetnoot.

- 0 Nee, a), b) en c) worden niet vermeld.
- 1 Ten dele, a) wordt vermeld maar b) of c) niet.
- 2 Ja, bij diagnostische overwegingen worden a), b) en c) vermeld.

V7. Wordt vermeld dat conclusie en advies zijn besproken met de jongere en/of ouders en wordt vermeld wat zij daarvan vinden?

Kijk bij verantwoording onderzoeksopzet of bespreking met de jongere en de ouders. Het bespreken van conclusie en advies en het vermelden van de mening van jongere of ouders in de rapportage is van belang. Voor henzelf, voor de behandeling ter strafzitting en voor andere gebruikers van de rapportage die nadien voor behandeling of begeleiding dienen te zorgen. Dus: a) er wordt vermeld dat conclusie en advies zijn besproken met de jongere en/of ouders (bij jongere > 16 jaar is bespreking alleen met jongere mogelijk) en b) er wordt vermeld wat zij daarvan vinden.

- 0 Nee, a) en b) worden niet vermeld.
- 1 Ten dele, a) wordt vermeld maar b) niet of het is niet duidelijk wat jongere of ouders van conclusie en advies vinden.
- 2 Ja, bij verantwoording onderzoeksopzet of beantwoording vraagstelling wordt a) én b) vermeld.
Of: er is getracht conclusie en advies met jongere en/of ouders te bespreken en er wordt vermeld waarom dit niet is gelukt.
nvt Indien geen conclusie en advies wordt gegeven.

V8. Is de taal voor alle gebruikers te begrijpen en in goed Nederlands geschreven?

Let hierbij op dat de taal in het gehele rapport begrijpelijk is voor 'lekenlezers'. Dat betekent dat: a) jargon in de forensische beschouwing en beantwoording vraagstelling verklaard moet worden (en niet in de diagnostische overwegingen, waar jargon wel mogelijk is) en b) de rapportage dient in goed Nederlands geschreven te zijn met een goede zinsbouw en zonder taalfouten.

- 0 Nee, de taal is niet te begrijpen voor alle gebruikers, a) en b) zijn onvoldoende.
- 1 Ten dele of twijfel of a) het jargon in de forensische beschouwing en beantwoording vraagstelling wordt verklaard of b) mogelijk enkele taalfouten in het rapport staan.
- 2 Ja, bij forensische beschouwing en beantwoording vraagstelling wordt a) het jargon verklaard én b) het Nederlands bevat geen fouten/ is goed.

H4. Worden de pedagogische (on)mogelijkheden van de ouders beschreven?

Kijk bij diagnostische overwegingen, forensische beschouwing en/of bij beantwoording vraagstelling. De pedagogische mogelijkheden en onmogelijkheden van de ouders of verzorgers dienen beschreven te worden. Er dient enige informatie te zijn over de volgende pedagogische kenmer-

ken: 1) veiligheid bieden, 2) begrip tonen, 3) opkomen voor belangen van kind, 4) cognitieve stimulatie, 5) supervisie en discipline en 6) emotionele ondersteuning. Termen als 'emotionele of pedagogische verwaarlozing' of 'pedagogische onmacht' zijn onvoldoende, deze dienen te worden onderbouwd.

- 0 Nee, over 1) tot en met 6) wordt 1 kenmerk of geen beschreven.
- 1 Ten dele, er worden 2 van de 6 kenmerken (enigszins) beschreven (zie boven).
Of: indien geen informatie verkregen kon worden.
Of: twijfel of kenmerken voldoende zijn beschreven.
- 2 Ja, bij diagnostische overwegingen of forensische beschouwing worden minimaal 3 van de 6 kenmerken (enigszins) beschreven (zie boven).

F1. Wordt het eventueel problematische gedrag van de jongere inzichtelijk gemaakt en verklaard?

Kijk bij diagnostische overwegingen en de forensische beschouwing. Er dient informatie te zijn over: a) het gedrag van de jongere in minimaal 2 van de 3 leefdomeinen, namelijk 1) thuis, 2) op school of werk, 3) in verenigingsverband, met peers en belangrijke anderen en b) een verklaring voor de oorzaken van het al of niet problematische gedrag.

- 0 Nee, over a) wordt 1 kenmerk of geen beschreven en over b) wordt niets vermeld.
- 1 Ten dele, in de rapportage wordt alleen a) óf b) beschreven.
Of: er kon geen informatie verkregen worden.
- 2 Ja, bij diagnostische overwegingen en forensische beschouwing worden a) én b) beschreven.

F3. Wordt het morele functioneren van de jongere beschreven?

Kijk bij psychologisch of psychiatrisch onderzoek, diagnostische overwegingen en/of forensische beschouwing. Bij moreel functioneren gaat het om de volgende aspecten: het zich houden aan geïnternaliseerde en externe voorschriften, het ergens over in zitten, zorgen kunnen maken, empathie, zich al of niet kunnen verplaatsen in of rekening houden met anderen, altruïsme, manipulatie, egocentrisme, het gaan voor eigen gewin, spijt, wroeging, schuld, schaamte, medelijden. Het morele functioneren dient dus omschreven te worden in zijn aspecten, de term 'lacunair geweten' zegt niets. Er dient informatie te zijn over deze aspecten: a) in relatie tot anderen in minimaal 2 van de 3 leefdomeinen (1. thuis, 2. school/werk, 3. verenigingsverband, met peers en belangrijke anderen) en b) in relatie tot het tenlastegelegde en contacten met politie/ justitie.

- 0 Nee, het moreel functioneren wordt niet beschreven.
- 1 Ten dele, in de rapportage wordt a) of b) beschreven.
Of: twijfel of morele functioneren voldoende is beschreven.
- 2 Ja, bij beantwoording vraagstelling, diagnostische en/of forensische beschouwing worden a) én b) beschreven.

F6. Wordt het functioneren thuis, op school/werk en met belangrijke anderen beschreven?

Kijk bij psychologisch of psychiatrisch onderzoek, diagnostische overwegingen, forensische beschouwing. Er dient informatie te zijn over: a) het functioneren in de 3 leefdomeinen (1. thuis, 2. school/werk, 3. vereni-

gingsverband, met peers en belangrijke anderen). Deze informatie is verkregen via: b) de jongere, ouders en, indien aangewezen, school of werk.

- 0 Nee, over a) en b) wordt niets vermeld.
 - 1 Ten dele, a) is onvolledig, niet alle 3 leefdomeneinen worden beschreven en b) informatie is via jongere en ouders verkregen.
Of: a) wordt beschreven b) alleen via de jongere verkregen (zie ook nvt).
 - 2 Ja, bij psychologisch of psychiatrisch onderzoek, diagnostische overwegingen, forensische beschouwing is informatie over a) via b).
- nvt Er was geen toestemming van ouders of school/werk of het was niet moeilijk dit na te gaan.

FT1. Wordt een verklaring gegeven voor het criminele gedrag van de jongere?

Kijk bij forensische beschouwing en/of beantwoording vraagstelling. Het gaat hier om een onderbouwde verklaring over het criminele gedrag en niet alléén over het tenlastegelegde feit. Er dient een verklaring voor het criminele gedrag van de jongere gegeven te worden a) op basis van het tenlastegelegde feit en de justitiële voorgeschiedenis b) waarbij het criminele gedrag wordt gerelateerd aan de kenmerken van de jongere en zijn milieu.

- 0 Nee, over a) en b) wordt niets vermeld.
 - 1 Ten dele, alleen a) wordt beschreven, maar niet onderbouwd door b)
Of: indien de jongere ontkent en er een verklaring wordt gegeven voor het criminele gedrag op basis van de justitiële voorgeschiedenis en b).
 - 2 Ja, bij forensische beschouwing en/of beantwoording vraagstelling wordt a) beschreven onderbouwd door b).
- nvt De rapporteur gaf geen verklaring, omdat de jongere ontkent.

FT3. Vermeldt de rapportage of er TEN TIJDE VAN TENLASTEGEGDE sprake was van een gebrekkige ontwikkeling en/of ziekelijke stoornis van de geestvermogens van de jongere?

Kijk bij forensische beschouwing en/of beantwoording vraagstelling. Nadat in FT2 is vastgesteld dát er een gebrekkige ontwikkeling en/of ziekelijke stoornis is, dient bij dit punt in de rapportage beschreven te worden: a) of dat het geval was ten tijde van het tenlastegelegde en b) een toelichting hierop.

- 0 Nee, er wordt niets vermeld.
 - 1 Ten dele, alleen a) wordt beschreven, maar niet onderbouwd door b).
 - 2 Ja, bij forensische beschouwing en/of beantwoording vraagstelling wordt a) beschreven onderbouwd door b).
Of: de jongere ontkent het tenlastegelegde, a) en b) worden toch beschreven .
- nvt Er is geen gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van de geestvermogens.
Of: De rapporteur geeft geen vermelding, omdat de jongere ontkent.

FT4. Wordt (voldoende en begrijpelijk) beschreven of er een RELATIE bestaat tussen de ziekelijke stoornis en/of gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens en het tenlastegelegde?

Kijk bij forensische beschouwing en/of beantwoording vraagstelling. Na

FT3 dient voor dit punt in het rapport beschreven te worden: a) of er een relatie is tussen de gebrekkige ontwikkeling(en) en/of ziekelijke stoornis(sen) en het tenlastegelegde met b) een toelichting hierop. In de toelichting moeten de symptomen van de gebrekkige ontwikkeling(en) en/of ziekelijke stoornis(sen) zo goed mogelijk omschreven en gewogen worden voor het gedrag in relatie tot het tenlastegelegde. Waren die symptomen bepalend voor het gedrag bij het tenlastegelegde?

- 0 Nee, er wordt niets vermeld.
- 1 Ten dele, alleen a) wordt vermeld, maar niet onderbouwd door b).
Of: de jongere ontkent, maar a) en b) worden toch beschreven.
- 2 Ja, bij forensische beschouwing en/of beantwoording vraagstelling wordt a) beschreven onderbouwd door b).
- nvt Er is geen gebrekkige ontwikkeling of een ziekelijke stoornis van de geestvermogens.
Of: De rapporteur benoemt geen relatie omdat de jongere ontkent.

FT5. Wordt een (beargumenteerd en gewogen) oordeel gegeven over de toerekeningsvatbaarheid?

Kijk bij forensische beschouwing en/of beantwoording vraagstelling. Er dient in de rapportage beschreven te worden: a) wat de grootte is van de relatie tussen stoornis en/of gebrekkige ontwikkeling en het tenlastegelegde en b) de grootte van de relatie dient onderbouwd en toegelicht te worden. De bij FT4 beschreven relatie wordt hier toegelicht in een advies aan de rechter over de toerekening. Waren bijvoorbeeld de symptomen van de stoornis en/of gebrekkige ontwikkeling zodanig bepalend voor het gedrag dat de jongere niet anders kon, als het ware 'willoos werktuig' van zijn symptomen was of was er nog sturing, keuze of planning mogelijk?

- 0 Nee, er wordt niets vermeld.
Of: a) en b) worden vermeld maar jongere ontkent.
- 1 Ten dele, alleen a) wordt vermeld, maar niet onderbouwd door b).
- 2 Ja, bij forensische beschouwing en/of beantwoording vraagstelling worden a) én b) beschreven.
- nvt Er is geen gebrekkige ontwikkeling of een ziekelijke stoornis van de geestvermogens.
Of: oordeel niet mogelijk doordat de jongere ontkent.

FT6. Zijn de beschouwing en de beantwoording van de vragen gerelateerd aan de diverse tenlastegelegde feiten?

Kijk bij forensische beschouwing en/of beantwoording vraagstelling. Indien een jongere verschillende zaken ten laste wordt gelegd, dient in de rapportage: a) elk ten laste gelegd feit apart besproken te worden en b) en in verband gebracht met het functioneren van de jongere.

- 0 Nee, geen van de tenlastegelegde feiten wordt apart besproken.
- 1 Ten dele, alleen a), maar niet b).
Of: enkele – niet alle - tenlastegelegde feiten worden apart besproken, ongeacht b).
- 2 Ja, bij forensische beschouwing en/of beantwoording vraagstelling worden a) én b) beschreven.
- nvt Er is maar één tenlastegelegd feit.
Of: beschouwing en beantwoording vragen niet mogelijk doordat jongere ontkent.

A1. Wordt de kans op recidive beschreven aan de hand van een gestructureerde taxatie?

Kijk bij forensische beschouwing en/of beantwoording vraagstelling. Er dient in de rapportage beschreven te worden: a) hoe groot de kans is op recidive en b) dat dient onderbouwd te worden met een gestructureerde risicotaxatie zoals de SAVRY, de PCL-YV of andere 'checklist' (zie de bijlage) met vermelding van alle factoren.

- 0 Nee, a) en b) worden niet vermeld Of: a) wordt vermeld zonder onderbouwing.
 - 1 Ten dele, a) wordt beschreven, maar bij b) worden enkele factoren genoemd uit een risicotaxatie instrument.
 - 2 Ja, bij forensische beschouwing en/of beantwoording vraagstelling worden a) én b) beschreven.
- nvt De kans op recidive is niet te bepalen omdat de jongere ontkent.

A2. Wordt een gefundeerde aanpak beschreven hoe recidive te voorkomen of de kans op recidive te verminderen?

Kijk bij beantwoording vraagstelling. Er dient in de rapportage beschreven te worden: a) hoe recidive te voorkomen is of de kans op recidive te verminderen is (begeleiding, behandeling, werk) en b) binnen welke juridische context dat te verwezenlijken is zoals een (voorwaardelijke) straf of maatregel.

- 0 Nee, a) en b) worden niet vermeld.
- 1 Ten dele, alleen a) óf b) wordt beschreven.
- 2 Ja, bij de beantwoording vraagstelling worden a) én b) beschreven.

A6. Worden wenselijke en haalbare doelen voor behandeling en begeleiding beschreven?

Kijk bij beantwoording vraagstelling. Indien men behandeling of begeleiding adviseert, dient in de rapportage beschreven te worden: a) of de rapporteur deze doelen wenselijk acht en b) op grond waarvan de rapporteur deze doelen haalbaar acht. Dat is waar rechters inzicht in willen hebben. Een behandeling of begeleiding kan gewenst, maar niet haalbaar zijn. Dit dient vermeld te worden.

- 0 Nee, a) en b) worden niet vermeld.
 - 1 Ten dele, alleen a) óf b) wordt beschreven.
 - 2 Ja, bij beantwoording vraagstelling worden a) én b) beschreven.
- nvt Er wordt voor de jongere geen begeleiding of behandeling geadviseerd.

A10. Vermeldt de rapportage of het advies uitvoerbaar is?

Kijk bij beantwoording vraagstelling. In de rapportage dient het advies: a) met de toekomstige behandelaar of behandelinstelling en/of begeleider zoals jeugdreclassering besproken te zijn en b) op uitvoerbaarheid getoetst te zijn met duidelijkheid over wachttijden en indicaties.

- 0 Nee, a) en b) worden niet beschreven Of: alleen onderdeel (advies) besproken.
 - 1 Ten dele, alleen a) wordt beschreven.
 - 2 Ja, bij beantwoording vraagstelling worden a) én b) beschreven.
- nvt Er wordt geen advies gegeven.

U1. Is de rapportage intern consistent (geen niet-verklaarde tegenstrijdigheden)?

Kijk bij forensische beschouwing en beantwoording van de vraagstelling. Intern consistent wil zeggen dat anamnese, diagnostiek, forensische beschouwing, conclusie en advies van begin tot eind met elkaar samenhangen. Dat betekent niet dat diagnostiek of advies juist dienen te zijn, het gaat om de samenhang. Dit item wordt hier geoperationaliseerd door de beantwoording van de vraagstelling te vergelijken met de forensische beschouwing. Dit is moeilijk te scoren, daarom: score bij twijfel een 1. De rapportage is niet intern consistent indien: a) nieuwe anamnestiche of diagnostische gegevens naar voren komen bij de beantwoording van de vraagstelling vergeleken met de forensische beschouwing en b) er tegenstrijdigheden zijn tussen beantwoording van de vragen en de forensische beschouwing, zoals verschillen in diagnostiek, taxatie kans op recidive of mogelijkheden van begeleiding of behandeling.

- 0 Nee, a) en b) zijn niet aanwezig.
- 1 Twijfel of a) of b) al dan niet aanwezig zijn.
- 2 Ja, er zijn geen inconsistenties bij forensische beschouwing en beantwoording vraagstelling a) én b) zijn niet aanwezig.

U2. Is er in de rapportage onderscheid tussen feiten en meningen van de rapporteur?

Kijk bij (hetero)anamnese. Hier dienen geen meningen van de rapporteur te staan, het gaat om het objectief verzamelen van informatie. Indien in de anamnese wel meningen staan, ook al gaan deze vergezeld met een verklaring moet een 1 gescoord worden. Voorbeelden van meningen zijn: 'vervelend', 'irritant', 'lastig', 'overdreven' enzovoort.

- 0 Nee, de (hetero)anamnese bevat meningen van de rapporteur.
- 1 Voldoende, de meningen van de rapporteur gaan vergezeld met een verklaring.
Of: Twijfel of een beschrijving over iemand wel of geen mening betreft van de rapporteur .
- 2 Ja, de (hetero)anamnese bevat geen meningen van de rapporteur.

U4. Zijn in de rapportage alle gestelde vragen beargumenteerd beantwoord?

Kijk bij beantwoording vraagstelling. In de rapportage dienen alle gestelde vragen beantwoord te worden en deze dienen met argumenten en bouwstenen (dus niet monosyllabisch zoals ja, nee, nvt) beantwoord te worden. Bij vraag 8, toepassen meerderjarigenstrafrecht, kan soms wel met een niet van toepassing beantwoord worden, indien jongeren jonger zijn dan 16 jaar. De vraag over advies PIJ-maatregel dient altijd beantwoord te worden, ook al wordt deze niet geadviseerd. Men kan dan - naast het antwoord - ook verwijzen naar een eerder genoemd advies. Een bevestigende herhaling van de vraag is niet voldoende, indien men dat doet, moet men naar een uitleg elders in het rapport verwijzen.

- 0 Nee, niet alle gestelde vragen worden beargumenteerd beantwoord.
- 1 Twijfel of argumenten voldoende zijn.
- 2 Ja, bij beantwoording vraagstelling worden alle vragen beargumenteerd beantwoord.

Bijlage 3 Selectie items uit STER-J voor dossieronderzoek strafrechtelijke rapportages

Uit de STER-J zijn in overleg met de begeleidingscommissie 27 items geselecteerd (zie onderstaande tabel). Bij de selectie van de items zijn de volgende criteria gehanteerd:

- Alle items die formele kwaliteitscriteria meten.
- Items die door de gebruikersgroepen 'aanvragers' als zeer belangrijk worden gezien.
- Uitsluiting van items die om interpretatie vragen en waarvan de interrater betrouwbaarheid laag is.
- Niet alleen items die zijn afgeleid uit het Landelijk Kader FDJ. Op deze items scoren 'oude' rapportages per definitie slechter dan 'nieuwe' rapportages.
- Items met betrekking tot knelpunten die in de nulmetingen zijn gesignaleerd.

Voor de scoring van de items is uitgegaan van de handleiding van de STER-J.

Kwaliteitsaspecten	Items
Expertise van de rapporteur	<ul style="list-style-type: none"> • Vermeldt de rapportage de ervaring van de rapporteur (of de supervisie) (E1)? • Vermeldt de rapportage de discipline van de rapporteur en of de rapporteur een BIG-registratie heeft of in een BIG-opleidingstraject is (nieuw item)? • Heeft de rapporteur voldoende kennis van de potentiële behandel mogelijkheden (weegt hij deze) (E2)?
Vorm	<ul style="list-style-type: none"> • Is de rapportage tijdig – minimaal een week voor de zitting – aanwezig bij de rechtbank (V1)? • Is bij de indeling van de rapportage het format rapportage gebruikt (V2)? • Is in de rapportage het onderzoeksverloop volledig beschreven (V3)? • Is de rapportage gebaseerd op meerdere contacten met de jeugdige (V4)? • Is in de rapportage de testkeuze beargumenteerd en toegelicht (V5)? • Is de diagnose ook beschreven via een classificatiesysteem (V6)? • Wordt vermeld dat conclusie en advies zijn besproken met jeugdige en/of ouders en wordt vermeld wat zij daarvan vinden (V7)? • Is de taal voor alle gebruikers te begrijpen en in goed Nederlands beschreven (V8)?
Inzicht en verklaring: historie en milieu	<ul style="list-style-type: none"> • Worden de pedagogische (on)mogelijkheden van de ouders beschreven (H4)?
Inzicht en verklaring: functioneren en ontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> • Wordt het problematische gedrag van de jeugdige inzichtelijk gemaakt en beschreven (F1)? • Wordt het morele functioneren van de jeugdige beschreven (F3)? • Wordt het functioneren, thuis, op school/werk en met belangrijke anderen beschreven (F6)?

Inzicht en verklaring: functioneren t.t.v. tenlastengelegde	<ul style="list-style-type: none"> • Wordt een verklaring gegeven voor het criminele gedrag van de jeugdige (FT1)? • Vermeldt de rapportage of er ten tijde van tenlastengelegde sprake was van een gebrekkige ontwikkeling en/of ziekelijke stoornis van de geestesvermogens (FT3)? • Wordt (voldoende en begrijpelijk) beschreven of er een relatie bestaat tussen de ziekelijke stoornis en/of gebrekkige ontwikkeling van de geestesvermogens en het tenlastegelegde (FT4)? • Wordt een (beargumenteerd en gewogen) oordeel gegeven over de toerekeningsvatbaarheid (FT5)? • Zijn de beschouwingen en de beantwoording van de vragen gerelateerd aan de diverse tenlastegelegde feiten (FT6)?
Advies	<ul style="list-style-type: none"> • Wordt de kans op recidive beschreven aan de hand van een gestructureerde taxatie (A1)? • Wordt een gefundeerde aanpak beschreven hoe recidive te voorkomen of de kans op recidive te verminderen (A2)? • Worden wenselijke en haalbare doelen voor behandeling en begeleiding beschreven (A6)? • Vermeldt de rapportage of het advies uitvoerbaar is (A10)?
Inhoud uitvoering	<ul style="list-style-type: none"> • Is de rapportage intern consistent (U1)? • Zijn in de rapportage alle gestelde vragen beargumenteerd beantwoord (U4)? • Zijn de bevindingen, conclusie en advies afgestemd met een medeonderzoeker (U5)?

Bijlage 4 Interrater betrouwbaarheid items STER-J

Procedure

Twee onderzoekers hebben de screening van de rapportages uitgevoerd. Ter voorbereiding op de screening zijn alle rapportages dubbel gescreend tot er een overeenkomst van 80% tussen de raters op itemniveau was bereikt voor het merendeel van de items. Wanneer zich verschillen in de screening voordeden, zijn afspraken omtrent het scoren schriftelijk vastgelegd. Vervolgens zijn vijf rapportages aan het begin, halverwege en aan het eind van de screening dubbel beoordeeld. Voor twaalf van de 26 items ligt de interrater betrouwbaarheid op 100%, voor zeven items op 80%, voor zes items tussen 60 en 80% en voor één item op 53%. Bij de items waar de interrater betrouwbaarheid tussen 60% en 80% ligt, moet worden opgemerkt dat het verschil in score nooit volledig tegengesteld was. De ene onderzoeker scoorde bijvoorbeeld het item als volledig goed, terwijl de andere onderzoeker het item als ten dele goed beoordeelde. Het item waar de betrouwbaarheid lager is dan 60% is in de analyse buiten beschouwing gelaten.

Interrater betrouwbaarheid

De interrater betrouwbaarheid van de dubbel gescoorde rapportages is weergegeven in de onderstaande tabel (5 rapportages bij start, vijf halverwege en vijf aan het eind).

Tabel 1 Percentage van overeenstemming tussen rater 1 en rater 2 per item

items	% overeenstemming
E1	100
E2	80
V1	100
V2	100
V3	100
V4	100
V5	100
V6	100
V7	100
V8	67
H4	67
F1	80
F3	67
F6	73
FT1	73
FT3	80
FT4	80
FT5	53
FT6	100
A1	100
A2	80
A6	73
A10	100
U1	80
U4	80
U5	100

Bijlage 5 Checklist dossieronderzoek civielrechtelijke rapportages

Checklist civielrechtelijke rapportages

Voorstel antwoordcategorieën: Zie scoringsformulier.

*Aanvraag*⁴³

- 0) Is er een aanvraag in het dossier aanwezig?
- 1) Staat in de aanvraag een onderbouwing van de noodzaak van het onderzoek?
- 2) Staat in de aanvraag het soort onderzoek expliciet genoemd?
- 3) Wat is het soort onderzoek?
- 4) Staat in de aanvraag een onderbouwing van de keuze voor het soort onderzoek?
- 5) Staat in de aanvraag met welk doel de rapportage is aangevraagd?
- 6) Op wie is de vraagstelling gericht? (kind, (pleeg)vader, (pleeg)moeder)
- 7) Wordt er gebruik gemaakt van een standaardvraagstelling?
- 8) Door wie is de vraagstelling opgesteld?
- 9) Uit hoeveel deelvragen bestaat de vraagstelling?
- 10) (Richtlijnen) Blijkt uit de aanvraag dat de wettelijk gezagdrager(s) akkoord gaan met:
 - A) de aanvraag;
 - B) de vraagstelling;
 - C) keuze van de rapporteur?
- 11) (Format)⁴⁴ Blijkt uit de aanvraag dat de wettelijk gezagdrager(s) akkoord gaan met:
 - A) de aanvraag van het onderzoek;
 - B) kennis hebben genomen van de gestelde onderzoeksvragen;
 - C) kennis hebben genomen van de rechten van de cliënt;
 - D) op de hoogte zijn van verstuurde bijlagen?
- 12) Is vervangende toestemming verkregen van de rechter? (Format)
- 13) Is aangegeven of de wettelijk gezagdrager toestemming geeft voor het gebruik van informanten? (Richtlijnen en Format)
- 14) Is aangegeven of de cliënt/ouder bereid is mee te werken aan het onderzoek? (richtlijnen en Format)

Noot 43 Als er geen aanvraagformulier aanwezig is, wordt op basis van de testdossiers nagegaan over welke aanvraaginformatie de rapporteur beschikte (vraag 1 t/m 9).

Noot 44 Volgens de richtlijnen voor het (laten) verrichten van extern onderzoek (Dienst Preventie, Jeugdbescherming & Reclassering, maart 1996), moet de cliënt/ouder instemmen met het externe onderzoek, de vraagstelling en de benoemde rapporteur. Volgens het format Landelijk Kader moet de cliënt/ouder kennis hebben genomen van de onderzoeksvragen, de rechten van de cliënt en de verstuurde bijlagen.

Rapportage

Aanvrager

- 15) A) Staat de naam van de aanvrager in de rapportage?
B) Bij welke organisatie hoort de aanvrager?

Rapporteur

- 16) A) Staat de naam van de rapporteur in de rapportage?
B) Wat is de functie van de rapporteur?
C) Bij welke organisatie is de rapporteur aangesloten?

Opbouw rapportage

- 17) Bestaat de rapportage uit meerdere deelrapportages?
18) Is er een inhoudsopgave?
19) Bevat elke deelrapportage een samenvatting?
20) Is er een eindsamenvatting voor alle deelrapportages samen?

Tijdigheid

- 21) A) Datum aanvraag
B) Datum binnenkomst bij coördinatiepunt onderzoeksbureau
C) Datum binnenkomst aanvraag bij rapporteur
D) Datum start onderzoek
E) Datum verzending onderzoek naar bemiddelaar
F) Datum verzending onderzoek naar opdrachtgever

Vraagstelling

- 22) Wordt de vraagstelling uit de aanvraag herhaald in de rapportage?
23) A) Voegt de rapporteur zelf vragen toe aan de vragen van de opdrachtgever?
B) Zo ja, is dit gebeurd in overleg met de opdrachtgever?

Uitvoering onderzoek

- 24) Maakt de rapportage de problematiek inzichtelijk?
25) Staat in de rapportage het emotioneel functioneren van de jeugdige beschreven?
26) Staat in de rapportage het cognitief functioneren van de jeugdige beschreven? (IQ/begaafdheid)
27) Staat in de rapportage het sociaal functioneren van de jeugdige beschreven?
28) Brengt de rapportage de persoonlijkheidsontwikkeling van de jeugdige in kaart? (normaal/achterstand/stoornis)

Geraadpleegde stukken

- 29) Is er een overzicht van geraadpleegde stukken?
30) Is er een samenvatting van de inhoud van geraadpleegde stukken?

Gesprekken

- 31) Wordt aangegeven met wie is gesproken?
32) Worden datum, plaats, tijd van de gesprekken aangegeven?
33) Is de inhoud van de gesprekken in een aparte paragraaf/onder een apart kopje beschreven?
34) Is er een samenvatting van de gesprekken?
35) Is er een overzicht van gebruikte tests?

Tests

- 36) Zijn afname en uitkomsten van de tests in een aparte paragraaf/onder een apart kopje beschreven?
- 37) Is er een samenvatting van de uitkomsten van de tests?
- 38) Zijn testresultaten opgenomen in de bijlage?

Bespreking met cliënt en ouders

- 39) Is de rapportage besproken met de jongere?
- 40) Als de rapportage niet is besproken met de jongere, wordt daarvoor een reden gegeven?
- 41) Is de rapportage besproken met andere betrokkenen (=onderzochten)?
- 42) Als het niet is besproken met de betrokkenen, wordt daarvoor een reden gegeven?
- 43) Is de rapportage besproken met de wettelijk gezagsdrager(s)?
- 44) Als het niet is besproken met de wettelijk gezagsdrager(s), wordt daarvoor een reden gegeven?

Beantwoording vraagstelling

- 45) Bij meerdere deelrapportages, worden de vragen voor de verschillende deelrapportages tezamen beantwoord?
- 46) A) Worden bij de beantwoording alle vragen herhaald?
B) Hoeveel vragen worden herhaald?
- 47) A) Wordt elke vraag beantwoord?
B) Hoeveel vragen worden beantwoord?
- 48) A) Als een vraag niet wordt beantwoord, wordt dan aangegeven waarom dit niet is gebeurd?
B) Voor hoeveel vragen wordt aangegeven waarom deze niet beantwoord zijn?
- 49) A) Worden de antwoorden onderbouwd met bronnenmateriaal?
B) Hoeveel vragen worden onderbouwd met bronnenmateriaal?

Advies

- 50) Wordt een advies gegeven over wat er met de jongere moet gebeuren?
- 51) Worden er wenselijke en haalbare doelen onderscheiden?
- 52) Vloeit het advies logischerwijs voort uit de diagnostiek?
- 53) Wordt de keuze voor een eventuele behandeling gemotiveerd?
- 54) Is er overlegd met de uitvoerders over de uitvoerbaarheid van het advies?
- 55) Sluit dit advies aan bij de vraagstelling/het doel van de rapportage?

Totstandkoming screeningslijst

In de screeningslijst is kwaliteit van rapportages mede geoperationaliseerd op basis van bruikbaarheidscriteria (zie paragraaf 3.2) voor strafrechtelijke rapportages. In de nulmetingen zijn de acht hoogst scorende aspecten voor bruikbaarheid uit het onderzoek van Duits et. al., meegenomen.

Ten aanzien van het functioneren van de jeugdige zijn dit:

- Beschrijft de rapportage het emotioneel, cognitief en sociaal functioneren van de jeugdige?
- Brengt de rapportage de persoonlijkheidsontwikkeling van de jeugdige in kaart?
- Maakt de rapportage de problematiek inzichtelijk?

Ten aanzien van een bruikbaar advies zijn dit:

- Wordt een advies gegeven?
- Vloeit het advies logischerwijs voort uit de diagnostiek?
- Wordt de keuze voor een eventuele behandeling gemotiveerd?
- Worden er wenselijke en haalbare doelen onderscheiden?
- Is er overlegd met de uitvoerders over de uitvoerbaarheid van het advies?

De onderzoekers van Adviesbureau van Montfoort merkten op dat er voor de civielrechtelijke rapportages een onderzoek zoals van Duits e.a. over de bruikbaarheid van de rapportages ontbreekt. Adviesbureau van Montfoort was van mening dat de adviesaspecten uit het onderzoek van Duits ook uitermate relevant zijn voor civielrechtelijke rapportages. Dat geldt wellicht iets minder voor de aspecten betreffende het functioneren van de jeugdige. In het dossieronderzoek ten behoeve van de nulmetingen zijn dezelfde aspecten gescreend voor strafrechtelijke en civielrechtelijke rapportages. Het gaat hierbij om formele kwaliteitscriteria die ontleend zijn aan de bruikbaarheid van de strafrechtelijke rapportages.

Naast de bruikbaarheid en tijdigheid is - net als in de nulmetingen - een aantal andere aspecten van het forensisch onderzoek en de onderzoeksrapportage gescreend. Het betreft aspecten die in de verschillende formats en handreikingen van het Landelijk Kader FDJ zijn genoemd.

De kwaliteitsaspecten betreffen de formele kwaliteit van dossiers/ rapportages en niet de inhoudelijk kwaliteit. De volgende formele kwaliteitsaspecten zijn conform de nulmetingen gescreend:

- de naam en de functie van aanvrager en rapporteur;
- de geraadpleegde stukken;
- de gevoerde gesprekken;
- de testresultaten;
- de beantwoording van de vraagstelling;
- een samenvatting;
- bespreking van het resultaat met cliënt en ouders/gezagsdragers.

Daarnaast zijn in de screeningslijst de volgende doelmatigheidsaspecten zijn gescreend:

- aanwezigheid onderzoeksaanvraag;
- motivering noodzaak onderzoek;
- motivering keuze soort onderzoek;
- standaardvraagstelling en onderzoeksvragen;
- bespreking onderzoeksvoornemen met ouders/gezagsdragers.

De meeste van deze aspecten worden genoemd in de aanvraag voor het onderzoek en niet in de rapportage zelf. Alleen in het arrondissement Arnhem was het mogelijk om ook de aanvraag van onderzoek te bestuderen.

Bijlage 6 Doorlooptijden forensisch onderzoek strafrecht

In deze bijlage worden de gedetailleerde tabellen weergegeven die betrekking hebben op hoofdstuk 5 van deze rapportage.

Tabel B6.1 Door het NIFP bemiddelde strafrapportages naar type onderzoek uitgesplitst naar het jaar waarin de rapportages werden aangevraagd (aantallen)

type rapport	2002	2006	2007	2008
Enkel psychologisch	455	843	851	836
Primair dubbel	245	387	378	278
Enkel psychiatrisch	121	87	87	80
Secundair dubbel	36	87	69	45
Aanvullend dubbel	13	28	17	25
Aanvullend enkel psycholoog	12	9	15	10
Residentiële Jeugdrapportage	0	17	4	17
Anders	6	16	5	5
Triple rapportage	10	7	5	8
Onbekend	8	3	4	10
Aanvullend enkel psychiater	5	0	4	4
Klinische rapportage	6	1	2	0
PIJ-verlenging	0	0	2	2
TBS-verlenging	0	0	0	1
totaal	917	1485	1443	1321

Tabel B6.2 Door het NIFP bemiddelde strafrapportages naar NIFP-locatie (aantallen)

NIFP-locatie	2002	2006	2007	2008
Amsterdam	198	192	175	136
Rotterdam	105	153	148	109
Den Haag	3	165	144	128
Arnhem	95	129	107	102
Breda	92	85	103	99
Almelo	16	78	127	137
Lelystad/Flevoland	56	83	96	101
Den Bosch	82	90	93	63
Utrecht	32	93	79	98
Haarlem	49	74	39	50
Dordrecht	49	56	53	39
Zutphen	1	60	64	65
Maastricht	26	42	52	42
Alkmaar	67	31	28	23
Groningen	10	56	38	28
Roermond	3	55	35	37
Middelburg	16	18	26	26
Leeuwarden	6	10	20	26
Assen	11	15	16	12
totaal	917	1.485	1.443	1.321

Tabel B6.3 Door het NIFP bemiddelde strafreportages naar aanvrager (aantallen)

aanvrager	2002	2006	2007	2008
Officier van justitie	370	700	719	680
Kinderrechter	299	379	384	343
Rechter-commissaris	242	394	332	287
Advocaat-generaal	0	7	5	7
Anders	4	5	2	2
Onbekend	2	0	0	0
IND	0	0	0	1
ITZ	0	0	0	1
Procureur-generaal	0	0	1	0
totaal	917	1.485	1.443	1.321

Tabel B6.4 Doorlooptijd in dagen van enkel psychologisch onderzoek pro justitia uitgesplitst naar ambulante en residentiële

ambulant	2002	2006	2007	2008	gem.
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	187	376	408	369	1.340
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychologische rapporteur	21	14	13	11	14
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychologische rapporteur	83	71	73	67	72
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	2	3	4	4	3
totale doorlooptijd	106	88	90	82	89
residentieel					
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	210	335	338	292	1175
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychologische rapporteur	18	9	10	10	11
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychologische rapporteur	66	61	66	60	63
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	2	4	3	4	3
totale doorlooptijd	86	74	79	74	78

Tabel B6.5 Percentage binnen de normtijden van enkel psychologisch onderzoek pro justitia uitgesplitst naar ambulante en residentiële

ambulant onderzoek	2002	2006	2007	2008	gem.
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	187	376	408	369	1.340
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychologische rapporteur	60%	75%	77%	85%	76%
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychologische rapporteur	44%	60%	51%	66%	57%
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	91%	89%	87%	84%	87%
totale doorlooptijd	47%	68%	62%	75%	65%
residentieel onderzoek					
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	210	335	338	292	1.175
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychologische rapporteur	65%	88%	85%	82%	81%
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychologische rapporteur	45%	47%	36%	47%	43%
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	93%	90%	92%	86%	90%
totale doorlooptijden(% voldoet aan normtijd NIFP)	55%	72%	64%	68%	66%

Tabel B6.6 Doorlooptijd in dagen van enkel psychiatrisch onderzoek pro justitia uitgesplitst naar ambulante en residentiële

ambulant	2002	2006	2007	2008	gem.
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	49	37	41	41	168
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychiatrische rapporteur	17	18	18	13	17
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychiatrische rapporteur	78	75	67	63	71
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	9	4	6	4	6
totale doorlooptijd	103	98	92	81	94
residentieel					
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	55	32	30	23	140
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychiatrische rapporteur	12	14	10	12	12
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychiatrische rapporteur	68	59	69	66	66
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	2	4	4	7	3
totale doorlooptijd	82	77	84	85	81

Tabel B6.7 Percentage binnen de normtijden van enkel psychiatrisch onderzoek pro justitia uitgesplitst naar ambulante en residentiële

ambulante onderzoek					
	2002	2006	2007	2008	gem.
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	49	37	41	41	168
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychiatrische rapporteur	80%	70%	61%	81%	73%
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychiatrische rapporteur	51%	51%	61%	63%	57%
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	96%	87%	71%	81%	84%
totale doorlooptijd	63%	46%	56%	68%	59%
residentiële onderzoek					
	2002	2006	2007	2008	gem.
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	55	32	30	23	140
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychiatrische rapporteur	80%	78%	83%	83%	81%
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychiatrische rapporteur	56%	44%	40%	44%	48%
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	96%	88%	80%	78%	88%
totale doorlooptijden	64%	63%	47%	44%	56%

Tabel B6.8 Doorlooptijd in dagen van psychologisch deel van primair dubbel onderzoek pro justitia uitgesplitst naar ambulante en residentiële

ambulante					
	2002	2006	2007	2008	gem.
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	49	99	97	56	301
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychologische rapporteur	19	11	16	18	15
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychologische rapporteur	88	87	80	77	83
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	18	7	7	8	9
totale doorlooptijd	124	105	103	103	107
residentiële					
	2002	2006	2007	2008	gem.
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	134	206	214	150	704
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychologische rapporteur	19	15	17	13	16
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychologische rapporteur	72	70	70	67	69
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	6	6	9	7	7
totale doorlooptijd	97	91	95	87	92

Tabel B6.9 Percentage binnen de normtijden van psychologisch deel van primair dubbel onderzoek pro justitia uitgesplitst naar ambulante en residentiële

ambulante onderzoek					
	2002	2006	2007	2008	gem.
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	49	99	97	56	301
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychologische rapporteur	63%	85%	72%	77%	76%
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychologische rapporteur	35%	41%	43%	39%	41%
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	65%	74%	70%	70%	70%
totale doorlooptijd	31%	56%	50%	45%	48%
residentiële onderzoek					
	2002	2006	2007	2008	gem.
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	134	206	214	150	704
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychologische rapporteur	65%	77%	72%	77%	73%
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychologische rapporteur	31%	27%	32%	32%	31%
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	79%	73%	66%	75%	72%
totale doorlooptijden	36%	42%	40%	47%	41%

Tabel B6.10 Doorlooptijd in dagen van psychiatrisch deel van primair dubbel onderzoek pro justitia uitgesplitst naar ambulante en residentiële

ambulant	2002	2006	2007	2008	gem.
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	50	98	94	54	296
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychiatrische rapporteur	20	13	16	20	16
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychiatrische rapporteur	101	83	79	74	83
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	4	8	7	10	7
totale doorlooptijd	125	104	102	104	107

residentieel	2002	2006	2007	2008	gem.
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	134	207	212	150	703
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychiatrische rapporteur	18	15	19	16	17
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychiatrische rapporteur	71	68	69	64	68
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	7	7	8	9	7
totale doorlooptijd	97	90	96	88	93

Tabel B6.11 Percentage binnen de normtijden van psychiatrisch deel van primair dubbel onderzoek pro justitia uitgesplitst naar ambulante en residentiële

ambulant onderzoek	2002	2006	2007	2008	gem.
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	50	98	94	54	296
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychiatrische rapporteur	68%	81%	68%	72%	73%
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychiatrische rapporteur	26%	50%	42%	52%	44%
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	78%	68%	66%	50%	66%
totale doorlooptijd	30%	56%	50%	44%	48%

residentieel onderzoek	2002	2006	2007	2008	gem.
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	134	207	212	150	703
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychiatrische rapporteur	67%	74%	68%	68%	70%
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychiatrische rapporteur	40%	33%	38%	40%	37%
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	75%	71%	68%	67%	70%
totale doorlooptijden	36%	43%	40%	46%	41%

Tabel B6.12 Doorlooptijd in dagen van secundair residentiële dubbel onderzoek pro justitia uitgesplitst naar psychologisch en psychiatrisch deel

psychologisch deel	2002	2006	2007	2008	totaal
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	27	49	48	25	149
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychologische rapporteur	30	17	18	20	20
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychologische rapporteur	90	93	94	86	92
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	21	9	12	20	14
totale doorlooptijd	141	119	124	126	126

psychiatrisch deel van het onderzoek	2002	2006	2007	2008	totaal
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	27	49	44	24	144
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychiatrische rapporteur	77	58	56	48	59
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychiatrische rapporteur	51	54	61	67	58
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	13	7	7	12	9
totale doorlooptijd	141	119	124	127	126

Tabel B6.13 Amsterdam: Doorlooptijd van psychologische deel van primair residentieel dubbel onderzoek pro justitia uitgesplitst naar dagen en percentage dat voldoet aan de NIFP norm

	2002	2006	2007	2008	totaal/gem.
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	87	76	75	51	289
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychologische rapporteur	13	6	6	7	8
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychologische rapporteur	63	64	68	63	65
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	2	1	2	2	2
totale doorlooptijd	79	72	76	71	75
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychologische rapporteur	78%	93%	96%	92%	89%
tijd tussen opdrachtverlening aan rapporteur en ontvangst rapport door NIFP	51%	50%	41%	45%	47%
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	92%	99%	96%	98%	96%
totale doorlooptijden	75%	79%	71%	69%	74%

Tabel B6.14 Rotterdam: Doorlooptijd van psychologische deel van primair residentieel dubbel onderzoek pro justitia uitgesplitst naar dagen en percentage dat voldoet aan de NIFP norm

onderdelen rapportage proces	2002	2006	2007	2008	totaal/gem.
aantal rapportages op basis waarvan de berekeningen zijn gemaakt	22	23	21	25	91
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychologische rapporteur	44	26	32	26	32
tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychologische rapporteur	52	48	55	50	51
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	0*	5	5	5	4
totale doorlooptijd	96	79	92	81	86
tijd tussen binnenkomst opdracht NIFP en doorsturen naar psychologische rapporteur	5%	44%	19%	24%	23%
tijd tussen opdrachtverlening aan rapporteur en ontvangst rapport door NIFP	68%	83%	52%	80%	71%
tijd tussen ontvangst rapport door NIFP en verzenden naar aanvrager	100%	87%	86%	84%	89%
totale doorlooptijden	36%	57%	48%	48%	47%

*Dit percentage is vermoedelijk niet juist. Waarschijnlijk is de doorlooptijd van deze fase van het onderzoek opgeteld bij de tijd tussen opdrachtverlening en uitbrengen rapport door psychiatrische rapporteur. De totale doorlooptijd wordt door deze andere indeling niet beïnvloed.

Bijlage 7 Resultaten van het dossieronderzoek naar strafrechtelijke rapportages

Expertise van de rapporteur

Tabel B7.1 Ervaring van de rapporteur (percentages)

Rapportage vermeldt ervaring rapporteur (of de supervisie)	Amsterdam (N=25)		Den Haag (N=25)		Arnhem (N=25)		Totaal (N=75)	
	voor	na	voor	na***	voor	na	Voor	na***
Nee	4	0	100	4	0	0	35	1
Ten dele	72	56	0	44	44	36	39	45
Vermelding + sinds wanneer	24	44	0	52	56	64	27	53
Totaal	100	100	100	100	100	100	101	99

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing $p < 0,05$

** significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing $p < 0,01$

*** significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing $p < 0,01$

Tabel B7.2 Kennis van rapporteur van de potentiële behandelmogelijkheden (percentages)

Rapporteur heeft voldoende kennis van behandelmogelijkheden	Amsterdam (N=25)		Den Haag (N=25)		Arnhem (N=25)		Totaal (N=75)	
	voor	na	voor	na	voor	na	Voor	na
nee	4	8	8	4	8	0	7	5
Ten dele	24	8	32	28	12	24	23	19
Kennis + toepassing op onderzochte	32	48	56	32	40	52	43	44
Niet van toepassing	40	40	4	36	40	24	28	32
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

Niet van toepassing wordt gescoord als er geen behandeling wordt overwogen in de rapportage

Vorm van de rapportages

Tabel B7.3 Tijdigheid van de rapportage (percentages)

Rapport is tijdig – minimaal een week voor de zitting- aanwezig bij rechtbank	Amsterdam (N=25)		Den Haag (N=25)***		Arnhem (N=25)*		Totaal (N=75)***	
	Voor	na	voor	na	voor	na	voor	na
Nee, meer dan 10 weken tussen datum ontvangst en datering rapportage	8	8	0	16	0	16	3	13
Voldoende (8 tot 10 weken)	88	80	100	44	100	76	96	67
ja	4	12	0	40	0	8	1	20
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

Tabel B7.4 Format rapportage (percentages)

Bij de rapportage is de indeling van het format gebruikt	Amsterdam (N=25)***		Den Haag (N=25)***		Arnhem (N=25)***		Totaal (N=75)***	
	voor	na	voor	na	voor	na	voor	na
Nee	84	0	100	0	48	0	77	0
Ten dele, er missen onderdelen	16	12	0	4	52	36	23	17
Ja format is volledig gevolgd	0	88	0	96	0	64	0	83
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

Tabel B7.5 Onderzoeksverloop volledig beschreven (percentages)

De rapportage beschrijft het volledig onderzoeksverloop	Amsterdam (N=25)*		Den Haag (N=25)***		Arnhem (N=25)*		Totaal (N=75)***	
	voor	na	voor	na	voor	Na	voor	na
Nee	0	0	4	0	16	4	7	1
Ten dele	36	8	96	36	52	28	61	24
Freq. en duur, wie wanneer gesproken en referenten zijn beschreven	64	92	0	64	32	68	32	75
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

Tabel B7.6 Rapportage is gebaseerd op meerdere contacten (percentages)

De rapportage is gebaseerd op meerdere contacten	Amsterdam (N=25)		Den Haag (N=25)***		Arnhem (N=25)*		Totaal (N=75)***	
	voor	na	voor	na	voor	Na	voor	na
Nee	0	4	84	12	20	0	35	5
Twijfel, de jongere is eenmaal gezien, maar er is twijfel over de opgevoerde contacten	0	4	0	0	0	0	0	1
Ja (of bij eenmalig contact beargumenteerd)	100	92	16	88	80	100	65	93
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

Tabel B7.7 Beargumenteerde testkeuze (percentages)

In de rapportage is de testkeuze beargumenteerd en toegelicht	Amsterdam		Den Haag***		Arnhem		Totaal**	
	Voor (N=19)	Na (N=20)	Voor (N=25)	Na (N=19)	Voor(N=19)	Na(N=19)	Voor(N=63)	Na (N=58)
Nee	95	80	100	53	90	90	95	74
Ten dele of twijfel	5	20	0	47	11	11	5	26
Beargumenteerd en toegelicht	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	100	100	100	100	101	101	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

Bij psychiatrische rapportage zonder testgebruik is dit item niet van toepassing. Vandaar de verschillende N.

Tabel B7.8 Beschrijving diagnose via classificatiesysteem (percentages)

De diagnose is beschreven via een classificatiesysteem	Amsterdam (N=25) ^{***}		Den Haag (N=25) ^{***}		Arnhem (N=25) ^{***}		Totaal (N=75) ^{***}	
	voor	na	voor	na	voor	na	voor	Na
Nee	68	0	100	0	72	4	80	1
Ten dele	4	20	0	0	8	0	4	7
DSM-IV (As I, II en V, vermelding classificaties)	28	80	0	100	20	96	16	92
totaal	100	100	100	100	100	100	100	101

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

Tabel B7.9 Conclusie en advies besproken met jeugdige en/of ouders (percentages)

Rapportage vermeldt dat conclusie en advies zijn besproken met ouders en/of jongere en vermeldt wat zij ervan vinden	Amsterdam (N=25) ^{***}		Den Haag (N=25) [*]		Arnhem (N=25) [*]		Totaal (N=75) ^{***}	
	voor	na	voor	na	voor	na	voor	Na
Nee	68	12	28	24	76	36	57	24
Ten dele	16	16	0	24	12	24	9	21
Ja zowel besproken als wat ze ervan vinden of beargumenteerd waarom niet	16	72	72	52	12	40	33	55
totaal	100	100	100	100	100	100	99	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

Tabel B7.10 Taalgebruik (percentages)

De taal is vooralle gebruikers te begrijpen en in goed Nederlands geschreven	Amsterdam (N=25) [*]		Den Haag (N=25)		Arnhem (N=25)		Totaal (N=75)	
	Voor	na	voor	na	voor	na	Voor	Na
Nee	0	4	4	0	0	0	1	1
Ten dele	44	12	36	52	40	24	40	29
Ja (vakjargon verklaard en in goed Nederlands)	56	84	60	48	60	76	59	69
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

Inzicht en verklaring historie en milieu

Tabel B7.11 Pedagogische (on)mogelijkheden van de ouders beschreven (percentages)

Rapportage beschrijft pedagogische (on)mogelijkheden van ouders	Amsterdam (N=25)		Den Haag (N=25)		Arnhem (N=25)		Totaal (N=75)	
	voor	na	voor	na	voor	na	Voor	Na
nee	16	12	12	12	12	12	13	12
Ten dele	52	36	24	40	36	40	37	39
ja	32	52	64	48	52	48	49	49
totaal	100	100	100	100	100	100	99	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

Inzicht en verklaring functioneren en ontwikkeling

Tabel B7.12 Problematisch gedrag van jeugdige inzichtelijk beschreven (percentages)

	Amsterdam (N=25)		Den Haag (N=25)		Arnhem (N=25)		Totaal (N=75)	
	voor	na	voor	na	voor	na	voor	na
Evt problematisch gedrag van de jongere wordt inzichtelijk gemaakt en verklaard								
Nee	12	12	4	4	0	4	5	7
Ten dele of twijfel	40	20	16	32	24	16	27	23
Ja (beschrijving gedrag op minimaal 2 leefdo- meinen en verklaring)	48	68	80	64	76	80	68	71
totaal	100	100	100	100	100	100	101	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

Tabel B7.13 Morele functioneren van jeugdige beschreven (percentages)

	Amsterdam (N=25)		Den Haag (N=25)		Arnhem (N=25)		Totaal (N=75)	
	voor	na	voor	na	voor	na	Voor	Na
Morele functioneren van de jongere wordt beschreven								
Nee	28	12	4	8	28	16	20	12
Ten dele of twijfel	64	76	80	80	64	64	69	73
Ja (in relatie tot mini- maal 2 leefdo- meinen en in relatie tot tenlastege- legde en contacten met politie/justitie)	8	12	16	16	8	20	11	15
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

Tabel B7.14 Functioneren thuis, op school/werk en met belangrijke anderen beschreven (percentages)

	Amsterdam (N=25)		Den Haag (N=25)		Arnhem (N=25)		Totaal (N=75)	
	voor	na	voor	na	voor	na	Voor	na
Functioneren thuis, op school/werk en met belangrijke anderen wordt beschreven								
Nee	8	4	4	13	4	0	5	6
Ten dele	40	24	28	39	40	28	36	30
Ja (beschreven en verkregen via verschil- lende bronnen)	52	72	68	48	56	72	59	64
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

Inzicht en verklaring functioneren ttv tenlastengelegde

Tabel B7.15 Verklaring criminele gedrag (percentages)

Er wordt een verklaring gegeven voor het criminele gedrag van de jongere ¹	Amsterdam		Den Haag		Arnhem		Totaal	
	Voor (n=23)	Na (n=17)	Voor (n=24)	Na (n=21)	Voor (n=24)	Na (n=25)	Voor (n=71)	Na (n=63)
nee	17	6	4	5	0	0	7	3
Ten dele	17	29	29	14	42	24	30	22
Ja	65	65	67	81	58	76	63	75
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

¹De rapporteur gaf geen verklaring omdat de jongere ontkent wordt als niet van toepassing gescoord. Om die redenen is de N kleiner.

Tabel B7.16 Ten tijde van het ttg sprake van een gebrekkige ontwikkeling en/of ziekelijke stoornis (percentages)

Rapportage vermeldt of er ten tijde van tenlastegelegde sprake was van een gebrekkige ontwikkeling en/of ziekelijke stoornis van de geestesvermogens ¹	Amsterdam*		Den Haag*		Arnhem*		Totaal*	
	Voor(n=17)	Na (n=17)	Voor(n=17)	Na (n=22)	Voor (n=24)	Na (n=24)	Voor (n=58)	Na (n=63)
Nee	18	0	24	0	0	0	12	0
Ten dele	18	65	53	50	63	29	47	46
Ja beschreven en toelichting	65	35	24	50	37	71	41	54
totaal	100	100	101	100	100	100	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

¹Als er geen gebrekkige ontwikkeling of stoornis is of de rapporteur geen vermelding geeft omdat de jongere ontkent wordt dit item als niet van toepassing gescoord. Als de jongere ontkent en de rapporteur geeft wel een beschrijving dan wordt dit als ja gescoord. De items die als nvt zijn gescoord zijn niet meegenomen in de analyse.

Tabel B7.17 Ten tijde van het ttg sprake van een gebrekkige ontwikkeling en/of ziekelijke stoornis (percentages)

Er wordt beschreven of er een relatie bestaat tussen de ziekelijke stoornis en/of gebrekkige ontwikkeling van de geestesvermogens ¹	Amsterdam		Den Haag***		Arnhem		Totaal***	
	Voor(n=17)	Na (n=16)	Voor(n=17)	Na (n=20)	Voor (n=24)	Na (n=24)	Voor(n=58)	Na (n=60)
Nee	29	6	35	0	8	0	22	2
Ten dele	29	25	59	25	29	46	38	33
Ja (beschreven en onderbouwd)	41	69	6	75	63	54	40	65
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

¹Als er geen gebrekkige ontwikkeling of stoornis is of de rapporteur geen relatie beschrijft omdat de jongere ontkent wordt dit item als niet van toepassing gescoord. Als de jongere ontkent en de rapporteur geeft wel een beschrijving dan wordt dit als ten dele gescoord. De items die als nvt zijn gescoord zijn niet meegenomen in de analyse.

Tabel B7.18 Beargumenteed oordeel over de toerekeningsvatbaarheid (percentages)

Er wordt een beargumenteed en gewogen oordeel gegeven over de toerekeningsvatbaarheid	Amsterdam*		Den Haag***		Arnhem*		Totaal***	
	Voor (n=18)	Na (n=16)	Voor (n=18)	Na (n=20)	Voor (n=24)	Na (n=24)	Voor (n=60)	Na (n=60)
Nee	11	0	44	5	4	17	18	8
Ten dele	44	13	50	30	29	0	40	13
Ja (grootte van relatie en onderbouwd)	44	87	6	65	67	83	42	78
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

¹ Als er geen gebrekkige ontwikkeling of stoornis is of een oordeel is niet mogelijk omdat jongere ontkennd wordt dit item als niet van toepassing gescoord. Als de jongere ontkennd en de rapporteur geeft wel een beschrijving dan wordt dit als nee. De items die als nvt zijn gescoord zijn niet meegenomen in de analyse.

Tabel B7.19 Beschouwing en beantwoording van de vragen zijn gerelateerd aan diverse tenlastegelegde feiten (percentages)

De beschouwing en beantwoording van de vragen zijn gerelateerd aan de diverse tenlastegelegde feiten ¹	Amsterdam		Den Haag**		Arnhem		Totaal**	
	Voor (n=8)	Na (n=6)	Voor (n=11)	Na (n=7)	Voor (n=9)	Na (n=5)	Voor (n=28)	Na (n=18)
Nee	75	33	100	43	89	60	89	44
Te dele	13	0	0	0	0	0	4	0
Ja (elk feit wordt apart besproken en in verband gebracht met functioneren jongere)	13	67	0	57	11	40	7	56
totaal	101	100	100	100	100	100	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

¹ Als er maar een tenlastegelegde feit is of de beschouwing en beantwoording van de vragen is niet mogelijk omdat de jongere ontkennd, wordt dit als n.v.t. gescoord. De rapportages met n.v.t. zijn niet meegenomen in de analyse.

Advies

Tabel B7.20 Kans op recidive aan de hand van gestructureerde taxatie (percentages)

De kans op recidive wordt beschreven aan de hand van een gestructureerde taxatie	Amsterdam		Den Haag*		Arnhem		Totaal**	
	Voor (n=22)	Na (n=17)	Voor (n=23)	Na (n=22)	Voor (n=24)	Na (n=24)	Voor (n=69)	Na (n=63)
nee	41	35	17	32	54	33	38	33
Ten dele	59	47	83	50	42	38	61	44
Ja (grootte kans en onderbouwd met gestructureerde risicotaxatie) ¹	0	18	0	18	4	29	1	22
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

¹ Als de jongere ontkennd, is de kans op recidive niet te bepalen. Dit wordt als n.v.t. gescoord. Deze rapportages zijn niet meegenomen in de analyse.

Tabel B7.21 Gefundeerde aanpak beschreven hoe recidive te voorkomen of de kans te verminderen (percentages)

	Amsterdam (N=25)		Den Haag (N=25)		Arnhem (N=25)		Totaal (N=75)	
	voor	na	voor	na	voor	na	voor	na
Er wordt een gefundeerde aanpak beschreven hoe recidive te voorkomen of de kans te verminderen								
Nee	12	8	4	0	0	4	5	4
Ten dele	8	8	20	12	32	8	2	9
Ja (hoe en binnen welke juridische context)	80	84	76	88	68	88	75	87
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

Tabel B7.22 Wenselijke en haalbare doelen (percentages)

	Amsterdam		Den Haag		Arnhem		Totaal	
	Voor (n=24)	Na (n=25)	Voor (n=25)	Na (n=22)	Voor (n=25)	Na (n=24)	Voor (n=74)	Na (n=71)
Wenselijke en haalbare doelen voor behandeling en begeleiding worden beschreven¹								
Nee	67	52	56	54	72	58	64	55
Ten dele	33	48	44	41	28	33	35	41
Ja (wenselijk en haalbaar)	0	0	0	5	0	8	0	4
totaal	100	100	100	100	100	101	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

¹ Als er geen behandeling of begeleiding wordt geadviseerd, wordt dit item als n.v.t. gescoord. Deze rapportages zijn niet meegenomen in de analyse.

Tabel B7.23 Advies uitvoerbaar (percentages)

	Amsterdam		Den Haag***		Arnhem		Totaal	
	Voor (n=25)	Na (n=25)	Voor (n=25)	Na (n=22)	Voor (n=25)	Na (n=25)	Voor (n=75)	Na (n=72)
De rapportage vermeldt of het advies uitvoerbaar is¹								
Nee	60	68	100	59	52	52	71	60
Ten dele	28	28	0	27	40	36	23	31
Ja (besproken met toekomstige behandelaar en op uitvoerbaarheid getoetst met duidelijkheid over wachttijden en indicaties)	12	4	0	14	8	12	7	10
totaal	100	100	100	100	100	100	101	101

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

¹ Als er geen advies wordt gegeven, wordt dit item als n.v.t. gescoord. Deze rapportages zijn niet meegenomen in de analyses.

Inhoud uitvoering

Tabel B7.24 Interne consistentie (percentages)

De rapportage is intern consistent (geen niet-verklaarde tegenstrijdigheden)	Amsterdam (N=25)		Den Haag (N=25)		Arnhem (N=25)		Totaal (N=75)*	
	voor	na	voor	na	voor	na	voor	na
Nee	0	0	0	0	0	0	0	0
Twijfel	16	4	12	4	0	4	9	4
ja	84	96	88	96	100	96	91	96
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

Tabel B7.25 Onderscheid tussen feiten en meningen rapporteur (percentages)

In de rapportage is onderscheid tussen feiten en meningen van de rapporteur	Amsterdam (N=25)		Den Haag (N=25)		Arnhem (N=25)		Totaal (N=75)*	
	voor	na	voor	na	voor	na	voor	na
Nee	4	0	0	0	4	0	3	0
Voldoende (meningen rapporteur vergezeld van verklaring) of twijfel	12	0	4	0	4	0	7	0
Ja heteroanamnese bevat geen meningen rapporteur	84	100	96	100	92	100	90	100
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

Tabel B7.26 Alle vragen beargumenteerd beantwoord (percentages)

Alle gestelde vragen zijn beargumenteerd beantwoord	Amsterdam (N=25)		Den Haag (N=25)**		Arnhem (N=25)		Totaal (N=75)	
	voor	na	voor	na	voor	na	voor	na
Nee	48	44	8	52	68	60	41	52
Twijfel of argumenten voldoende zijn	8	4	8	4	0	0	5	3
ja	44	52	84	44	32	40	53	45
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

Tabel B7.27 Bevindingen, conclusie en advies zijn afgestemd met medeonderzoeker (percentages)

Bevindingen, conclusie en advies afgestemd met medeonderzoeker	Amsterdam***		Den Haag ^{2*}		Arnhem		Totaal***	
	Voor (n=12)	Na (n=12)	Voor(n=2)	Na (n=12)	Voor(n=6)	Na (n=11)	Voor (n=25)	Na (n=36)
Nee	42	0	100	8	9	8	32	6
Ten dele	58	8	0	17	36	0	44	8
Ja (beschreven afstemming en toelichting)	0	92	0	75	56	92	24	86
totaal	100	100	100	100	101	100	100	100

* significant verschil tussen situatie voor en na de invoering van het LKJ op basis van χ^2 toetsing

¹Dit is alleen van toepassing voor multiple onderzoeken. Als er geen medeonderzoeker is, wordt dit al n.v.t. gescoord.² In de periode voor de invoering van het Landelijk Kader FDJ werden multiple rapportages soms in een rapport verwerkt.

Bijlage 8 Procedure dossieronderzoek civielrechtelijke rapportages

Per arrondissement is de procedure voor het dossieronderzoek aangepast aan de praktijk van de forensische diagnostiek in het civielrechtelijk kader.

In het *arrondissement Amsterdam* zijn 25 civielrechtelijke rapportages uit 2006 gescreend. Uitgaande van de aanname dat eenderde van de civielrechtelijke rapportages via het NIFP werd bemiddeld,⁴⁵ is eenderde van de rapportages (negen rapportages) gescreend middels dossieronderzoek bij het NIFP, locatie Amsterdam. Het merendeel van de civielrechtelijke onderzoeken in Amsterdam wordt uitgevoerd door het onderzoeksbureau FORA. FORA heeft voor dit onderzoek zestien rapportages digitaal aangeleverd. Bij de selectie van de rapportages is aan het NIFP en FORA gevraagd om een aselechte steekproef te trekken van psychiatrische en psychologische rapportages, rekening houdend met de verhouding 20% psychiatrische rapportages en 80% psychologische rapportages.

In het *arrondissement Den Haag* zijn 25 civielrechtelijke rapportages uit 2006 gescreend. Uitgaande van de aanname dat eenderde van de civielrechtelijk rapportages via het NIFP werd bemiddeld, is eenderde van de rapportages (negen rapportages) gescreend middels dossieronderzoek bij het NIFP, locatie Den Haag. In het arrondissement Den Haag wordt het merendeel van de forensische onderzoeken uitgevoerd door het Haags Ambulatorium en FORA. Beide onderzoeksbureaus hebben voor dit onderzoek respectievelijk vijf en dertien rapportages digitaal aangeleverd.⁴⁶ Ook hier is gevraagd een aselechte streekproef te trekken van psychiatrische en psychologische rapportages rekening houdend met de verhouding 20% psychiatrische en 80% psychologische rapportages.

In het *arrondissement Arnhem* zijn dertig civielrechtelijke rapportages uit 2006 en 2007 gescreend.⁴⁷ Van tevoren was door het NIFP, locatie Arnhem, aangegeven dat in Arnhem weinig civielrechtelijk rapportages bemiddeld worden door NIFP. In totaal zijn zeven van de gescreende rapportages bemiddeld via het NIFP. Zowel in absolute als in relatieve zin worden de meeste forensische onderzoeken uitgevoerd door het Ambulatorium Zetten. Het dossieronderzoek (met uitzondering van twee rapportages bij het NIFP) heeft daarom plaatsgevonden bij het Ambulatorium Zetten. Alle rapportages die in 2006 zijn uitgevoerd in het arrondissement Arnhem zijn meegenomen en alle rapportages in de eerste helft van 2007 tot het aantal van dertig. In dit arrondissement zijn niet alleen de rapportages gescreend, maar de volledige dossiers bestudeerd en is daarom ook inzicht in de aanvraag van het onderzoek.

Noot 45 Deze aanname is gebaseerd op mondelinge informatie vertrekt door het NIFP.

Noot 46 Achteraf bleek de aanname dat aanvragers ook rechtstreeks onderzoek aanvroegen, in deze regio niet te gelden. Alle onderzoeken werden bemiddeld via het NIFP.

Noot 47 Er bleken onvoldoende civiele rapportages te zijn uitgevoerd in 2006 om het beoogde aantal van 25 te behalen.

Bijlage 9 Resultaten dossieronderzoek civielrechtelijke rapportages

In deze bijlage worden de uitkomsten van het dossieronderzoek weergegeven en vergeleken met de uitkomsten van alle nulmetingen uitgevoerd door Adviesbureau van Montfoort samen. Er is namelijk geen informatie voorhanden uit de nulmetingen voor Amsterdam en de aantallen onderzochte dossiers in de arrondissementen Den Haag en Arnhem zijn te gering om te vergelijken met de huidige dossiers. Daarom zijn alle gegevens over de nulmetingen bij elkaar opgeteld. Bij de huidige rapportages wordt wel onderscheid gemaakt tussen de huidige arrondissementen. Het dossieronderzoek heeft plaatsgevonden begin 2008 en er zijn rapportages uit 2006 en 2007 onderzocht

Tabel B9.1 Aanvragers civielrechtelijk onderzoek (in percentages)

Aanvrager	Amsterdam	Den Haag	Arnhem	Totaal		
	2006-2007 (n=25)	2006-2007 (n=30)	2006-2007 (n=25)	2006-2007 (n=80)	Nulmeting (n=96)	
RvdK		4	0	7	4	33
BJZ		92	96	93	85	45
ZM		0	0	0	0	21
Overig ¹		4	4	0	11	1
Totaal		100	100	100	100	100

¹Overig= Fora, leger des heils jeugdzorg, stichting Nidos en William Schrikker Stichting

Tabel B9.2 Soort onderzoek

Soort onderzoek	Amsterdam	Den Haag	Arnhem	Totaal		
	2006-2007 (n=25)	2006-2007 (n=30)	2006-2007 (n=25)	2006-2007 (n=80)	Nulmeting (n=96)	
Enkelvoudig psychologisch/ orthopedagogisch		76	92	87	85	90
Enkelvoudig psychiatrisch		4	0	3	6	1
Multidisciplinair ambulante		12	0	7	3	7
Multidisciplinair residentieel		8	0	0	3	3
Onduidelijk		0	8	3	1	
Totaal		100	100	100	101	101

Tabel B9.3 Betrokkenheid van cliënt en wettelijk gezagsdragers bij de aanvraag van het onderzoek

Betrokkenheid vermeld in aanvraag/rapportage/dossier	Amsterdam	Den Haag	Arnhem	Totaal		
	2006-2007 (n=25)	2006-2007 (n=30)	2006-2007 (n=25)	2006-2007 (n=80)	Nulmeting (n=96)	
Akkoord met aanvraag		84	60	90	76	88
Akkoord met vraagstelling of kennisgenomen van onderzoeksvragen		72	68	90	76	92
Toestemming voor betrekken informanten		91	69	68	73	73
Bereid medewerking te verlenen		100	88	90	94	55

Tabel B9.4 Kwaliteit van de rapportages

Aspecten kwaliteit rapportages	Amsterdam	Den Haag	Arnhem	Totaal	Nulmeting (n=96)
	2006-2007 (n=25)	2006-2007 (n=30)	2006-2007 (n=25)	2006-2007 (n=80)	
Functie rapporteur	8	48	100	56	27
Geraadpleegde stukken genoemd	100	100	100	100	75
Gesprekken genoemd	100	100	100	100	95
Locatie van de gesprekken	40	52	90	63	10
Testresultaten in aparte paragraaf	57	75	89	76	46
Samenvatting testresultaten	52	52	48	51	61
Beantwoording van de onderzoeksvragen	80	83	90	85	nb
Bespreking met minderjarige ouder dan 12 jaar	100	100	100	100	52
Bespreking met ouders/wettelijke gezagsdragers	65	72	87	76	82

1 Het gaat hierbij alleen om de rapportage over jongeren van 12 jaar of ouder

Tabel B9.5 Bruikbaarheid van de rapportages

Aspecten bruikbaarheid van de rapportages	Amsterdam	Den Haag	Arnhem	Totaal	Nulmeting (n=96)
	2006-2007 (n=25)	2006-2007 (n=30)	2006-2007 (n=25)	2006-2007 (n=80)	
Emotioneel functioneren, cognitief en sociaal functioneren jongere	96-100	100	97-100	96-100	90-100
Concreet advies	79	96	100	91	90
Onderscheiding wenselijkheid en haalbaarheid	25	50	24	34	80
Uitvoerbaarheid advies (overleg uitvoerders)	4	4	4	4	46

Bijlage 10 Lijst met afkortingen

BJZ	Bureau Jeugdzorg
DGPJS	Directoraat-Generaal Preventie, Jeugd en Sancties
DGRH	Directoraat-Generaal Rechtshandhaving
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
FDJ	Forensische Diagnostiek Jeugd
FPD	Forensisch Psychiatrische Dienst
FRIS	Forensisch Registratie en Informatie Systeem
GVI	Gezinsvoogdij-instelling
NIFP	Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie
OM	Openbaar Ministerie
OvJ	Officier van justitie
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
WODC	Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum
ZM	Zittende Magistratuur